

**GELENEKSEL ANADOLU CAMİ MİMARİSİNDE
AHŞABIN YAPISAL KULLANIMI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HASAN AYDIN

T.C

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI YAPI BİLGİSİ BİLİM DALI

GELENEKSEL ANADOLU CAMİ MİMARİSİNDE
AHŞABIN YAPISAL KULLANIMI

Mimar Hasan AYDIN

Danışman:

Doç. Dr. Z. Sevgen PERKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA - 2017

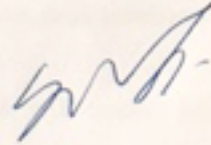
Her Hakkı Saklıdır.

T. C. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

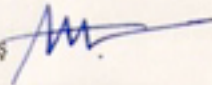
T.C Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim, Yapı Bilgisi Bilim Dalı'nda tez çalışması yapan Hasan Aydın'ın "Geleneksel Anadolu Cami Mimarisinde Ahşabın Yapısal Kullanımı" isimli tez çalışması ile ilgili savunma sınavı, 20.02.2017 tarihi 13:00-14:30 saatleri arasında yapılmış, sorulara verilen cevaplar sonucunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Tez Savunma Jürisi

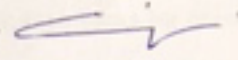
Tez Danışmanı Doç. Dr. Z. Sevgen Perker

Üye Prof. Dr. Murat Taş

Üye Doç. Dr. Gül Sayan Atanur

Üye

Üye

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih, sayılı toplantısında alınan numaralı kararı ile kabul edilmiştir.

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Ali BAYRAM
Çaycıoğlu

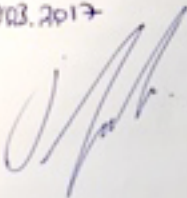
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

**U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım
bu tez çalışmasında;**

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

03.03.2017

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

GELENEKSEL ANADOLU CAMİ MİMARİSİNDE

AHŞABIN YAPISAL KULLANIMI

Hasan AYDIN

Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Z. Sevgen PERKER

Tarihte Sümer, Hitit, Yunan ve Roma gibi pek çok medeniyetin tesiri altında kalmış olan Anadolu coğrafyası 11.y.y la birlikte Asya'dan gelen Türk kavimlerin göçü, ile karşılaşmıştır. 7.yy da doğan İslam inancı çoğunluğu Müslümanlığı kabul etmiş olan Türklerin Anadolu'ya gelişi ile Anadolu coğrafyasında hızlıca yayılmıştır. Bu yayılmanın tesirleri kültürden, günlük yaşama ve mimarlığa değin pek çok noktada hissedilmiştir. Anadolu'da bu dönemde İslam inancının getirdiği cami yapılarının inşa edilmesine başlanmıştır. Selçuklu Devleti ve Beylikler Dönemi'nde başlayan Osmanlı Dönemi'nde de devam eden cami mimarisi incelendiğinde, sistemi oluşturan taşıyıcı elemanlarda ve yardımcı yapı elemanlarında ahşap kullanımı dikkati çekmektedir. Geleneksel Anadolu cami mimarisinde ahşabın yapısal kullanımı; başlangıcından 20. Y.Y başlarına kadar Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde sürmüştür. Bu bağlamda bu çalışmada geleneksel Anadolu cami mimarisinde ahşabın yapısal kullanımının araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında; Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nin öncü yapıları ile büyük bir çoğunluğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Osmanlı Dönemi yapılarından ulaşılabilen örnekler ele alınmıştır. Ele alınan örneklerde ahşap malzemenin kullanımı; yapı elemanları bazında sınıflandırılarak araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahşap, ahşap yapı, ahşap cami, ahşap malzeme, çantı.

2017, xxviii + 351 sayfa.

ABSTRACT

MScThesis

STRUCTURAL USAGE OF WOODEN MATERIAL IN TRADITIONAL ANATOLIAN ARCHITECTURE

Hasan AYDIN

Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Z. Sevgen PERKER

The Anatolian geography, which had been under the influence of many civilizations such as Sumer, Hittite, Greek and Roman in history, faced with the migration of Turkish tribes coming from Asia start with the 11th century. The majority of Islamic beliefs that start in the 7th century, spread rapidly in the Anatolian region with the Muslim Turks who expatriated to Anatolia. The effects of this spread have been felt at many points from culture today's life and architecture. First mosques started to construction at this period in Anatolia. When we focus the mosque architecture which is start with Seljuk State and then continuing with the Ottoman Empire period, is examined, the using of wood in the auxiliary building elements that construction system. Structural usage of wood continue in traditional Anatolian mosque architecture; From starting to the beginning of the 20th century AD. In this context, in this study, it is aimed to investigate the structural use of wood in traditional Anatolian mosque architecture. Scope of work; The pioneer structures of the Seljuk and Beylik Periods and a great majority of the examples that can be reached from the Ottoman Period constructions in the Black Sea Region were discussed. The usage of wood materials in the samples which on the structural elements have been researched and classified.

Keywords: Wood, wooden construction, wooden mosque, wooden material, canti.

2017, xxviii + 351 pages.

TEŐEKKÖR

Ahşap taşıyıcılı Anadolu camilerinin yapısal özelliklerinin araőtırılarak sunulduğu bu tez bu yapıları miras bırakan atalarımızın eserlerini daha iyi anlayabilme ve tanıma adına konulmuş küçük bir yol taőı mahiyetindedir. Çalışmamda arazide ölçü alımında yardım eden yerel halktan, çalışmanın her aşamasında desteğini sabır ile sürdüren danışmanım sayın Doç. Dr. Z. Sevgen Perker'e değin çalışmada payı olan herkese teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
ÇİZELGE DİZİNİ.....	XXVIII
1.GİRİŞ	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	3
2.1 Ahşap Malzeme.....	3
2.2 Ahşap Taşıyıcılı Anadolu Cami Mimarisinin Gelişimi	6
3.MATERYAL VE YÖNTEM	8
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	10
4.1. Bursa İznik Elmalı Köyü Camii.....	1
4.2 Sivrihisar Ulu Cami	30
4.3 Afyon Ulu Camii.....	58
4.4 Konya Bölgesi Camileri.....	83
4.4.1 Beyşehir Eşrefoğlu Camii.....	83
4.4.2 Konya Sille Ak Camii	102
4.4.3.Konya Sille Çay Camii.....	112
4.5.Kastamonu Bölgesi Camileri	129
4.5.1. Kasaba Köy Mahmut Bey Camii.....	129
4.5.2 Beldeğirmen Köyü Çarşı Camii	159
4.6 Samsun Bölgesi Camileri.....	175
4.6.1 Samsun Çarşamba Kuşhane Köyü Camii.....	175
4.6.2 Samsun Çarşamba Ustacalı Köyü Camii.....	186
4.7 Ordu Bölgesi Camileri	195
4.7.1 Ordu Çaybaşı Çayır Camii.....	195
4.7.2 Ordu Çaybaşı Kargılı (Tekkeli) Köyü Camii	203
4.7.3 Ordu Çaybaşı Yeni Cuma Camii.....	213
4.8 Trabzon Bölgesi Camileri	220
4.8.1 Trabzon Of Bölümlü Mithat Paşa Camii.....	220
4.8.2 Trabzon Cumapazarı Serindere Mahallesi Camii.....	238
4.8.3 Trabzon Çaykara Çamlıbel Köyü Camii	249
4.8.4 Trabzon Çaykara Taşköprü Camii.....	255
4.8.5 Trabzon Çaykara Taşören Köyü Camii.....	268
4.8.6 Trabzon Çaykara Filak Köyü Camii	279
4.8.7 Trabzon Dernekpazarı Akköse Köyü Camii	288
4.9 Rize Bölgesi Camileri	297
4.9.1. Rize Kalkandelen Hüseyin Hoca Camii.....	297
4.10 Artvin Bölgesi Camileri	308
4.10.1 Artvin Düzköy Köyü Camii	308

4.10.2 Artvin Borçka Zeytinlik Köyü Camii.....	315
4.10.3 Artvin Muratlı Köyü Camii.....	336
5. SONUÇ	344
KAYNAKLAR	347
ÖZGEÇMİŞ	351

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Beyşehir Eşrefoğlu Camii mihrap, minber ve iç kubbe görünümü	10
Şekil 4.2. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap dikme başlığı görünümü	11
Şekil 4.3. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap döşeme elemanları üzerinde kök boya kullanımı	11
Şekil 4.4. Artvin Düzköy Köyü Camii duvar ve giriş birleşimi	12
Şekil 4.5. Artvin Düzköy Köyü Camii harim kapısı	13
Şekil 4.6. Artvin Düzköy Köyü Camii dikme ve giriş birleşimi	14
Şekil 4.7. Artvin Düzköy Köyü Camii ahşap pencere korkuluğu	14
Şekil 4.8. Artvin Düzköy Köyü Camii temel çantı detayı	15
Şekil 4.9. Samsun Kuşhane Köyü Camii genel görünümü	16
Şekil 4.10. İznik Elmalı Köyü genel görünümü	17
Şekil 4.11. İznik Elmalı Köyü ahşap ve yeni cami görünümü	17
Şekil 4.12. İznik Elmalı Camii kuzey cephesi	18
Şekil 4.13. İznik Elmalı Camii güney ve batı cephesi	18
Şekil 4.14. İznik Elmalı Camii çantı tekniği	19
Şekil 4.15. İznik Elmalı Camii son cemaat yeri	20
Şekil 4.16. İznik Elmalı Camii son cemaat yeri	20
Şekil 4.17. İznik Elmalı Camii plan çizimi	20
Şekil 4.18. İznik Elmalı Camii mahfili	21
Şekil 4.19. İznik Elmalı Camii mahfil kotundan bir görünüm	21
Şekil 4.20. Mahfil parapetinde kök boya ile yazılmış “Allah” yazısı	22
Şekil 4.21. Mahfil parapetinde kök boya ile yazılmış isimlerden örnekler	22
Şekil 4.22. İznik Elmalı Camii kademeli ahşap tavan detayı	22
Şekil 4.23. İznik Elmalı Camii ahşap tavan göbeği	22
Şekil 4.24. İznik Elmalı Camii ahşap minber aynalığı	23
Şekil 4.25. İznik Elmalı Camii minberi	23
Şekil 4.26. İznik Elmalı Camii minber korkuluğu ahşap motifler	23
Şekil 4.27. İznik Elmalı Camii iç mekânından ve minberden bir görünüm	23
Şekil 4.28. İznik Elmalı Camii kuzeybatı cephe çizimi	24
Şekil 4.29. İznik Elmalı Camii güneybatı cephe çizimi	25
Şekil 4.30. İznik Elmalı Camii kuzeydoğu cephe çizimi	26
Şekil 4.31. İznik Elmalı Camii güneydoğu cephe çizimi	27
Şekil 4.32. İznik Elmalı Camii minare görünümü	28
Şekil 4.33. Sivrihisar Ulu Camii genel görünümü	30
Şekil 4.34. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesine paralel caddenin genel görünümü	30
Şekil 4.35. Sivrihisar Ulu Camii batı avlusu genel görünümü	30
Şekil 4.36. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi genel görünümü	32
Şekil 4.37. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi genel görünümü	32
Şekil 4.38. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi kapısı	32

Şekil 4.39. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesinde restorasyon sonrası yıkılan binaların görünümü	32
Şekil 4.40. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi pencere görünümü	33
Şekil 4.41. Batı kapısında yer alan süslemelere sivil mimariden örnek görünüm.....	33
Şekil 4.42. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi genel Görünümü	33
Şekil 4.43. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi genel görünümü	33
Şekil 4.44. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesine paralel cadde genel görünümü	34
Şekil 4.45. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi restorasyon sonrası eklenen oluk görünüm	34
Şekil 4.46. Sivrihisar Ulu Camii minare kaide görünümü	34
Şekil 4.47. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi pencere görünümü	35
Şekil 4.48. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi genel görünümü.....	36
Şekil 4.49. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi mescit girişi	36
Şekil 4.50. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kitabe görünümü.....	37
Şekil 4.51. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi devşirme malzeme örneği.....	37
Şekil 4.52. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi ahşap kapı görünümü	38
Şekil 4.53. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kapı görünümü deformasyon örneği.....	38
Şekil 4.54. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kitabesi.....	38
Şekil 4.55. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi genel görünümü	39
Şekil 4.56. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi genel görünümü	39
Şekil 4.57. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe duvarı	39
Şekil 4.58. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe duvar detayı	39
Şekil 4.59. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi basık kemerli kapı görünümü	40
Şekil 4.60. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe kapısı üzerinde yer alan kitabe	40
Şekil 4.61. Sivrihisar Ulu Camii planı	41
Şekil 4.62. Sivrihisar Ulu Camii müezzinlik ve merdiven görünümü.....	42
Şekil 4.63. Sivrihisar Ulu Camii dikme korkuluk görünümü	42
Şekil 4.64. Sivrihisar Ulu Camii harim görünümü	42
Şekil 4.65. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi harim girişi	42
Şekil 4.68. Sivrihisar Ulu Camii Sölpük Mescidi'nden kalan kısım	43
Şekil 4.69. Sivrihisar Ulu Camii Sölpük Mescidi'nden kalan kısım	43
Şekil 4.74. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri.....	45
Şekil 4.75. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri.....	45
Şekil 4.76. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri.....	45
Şekil 4.77. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri.....	45
Şekil 4.78. Sivrihisar Ulu Camii dikme ayağı	46
Şekil 4.79. Sivrihisar Ulu Camii dikme ayağı	46
Şekil 4.80. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlıkları	46
Şekil 4.81. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı	47
Şekil 4.82. Sivrihisar Ulu Camii dikmede oluşan deformasyon.....	47
Şekil 4.83. Sivrihisar Ulu Camii harim görünümü	47
Şekil 4.84. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı	48

Şekil 4.85. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme başlığı ve tavan görünümü	48
Şekil 4.86. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme başlığı ve tavan görünümü	48
Şekil 4.87. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı	48
Şekil 4.88. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme vetavan görünümü	48
Şekil 4.89. Sivrihisar Ulu Camii ahşap tavan ve dikme başlık görünümü	48
Şekil 4.90. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığında oluşan bozulmalar	49
Şekil 4.91. Sivrihisar Ulu Camii ahşap tavan görünümü.....	49
Şekil 4.92. Sivrihisar Ulu Camii kürsü görünümü.....	49
Şekil 4.93. Sivrihisar Ulu Camii kürsü görünümü.....	49
Şekil 4.94. Sivrihisar Ulu Camii dikme detayı	50
Şekil 4.95. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı detay çizimi.....	50
Şekil 4.96. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı detay çizimi.....	51
Şekil 4.97. Sivrihisar Ulu Camii dikme detay görünümü.....	51
Şekil 4.98. Sivrihisar Ulu Camii dikme detay çizimi	52
Şekil 4.99. Sivrihisar Ulu Camii mihrap görünümü	52
Şekil 4.100. Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü	53
Şekil 4.101. Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü	54
Şekil 4.102. Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü	54
Şekil 4.103. Sivrihisar Ulu Camiiminber korkuluğu	55
Şekil 4.104. Sivrihisar Ulu Camiiminberi.....	55
Şekil 4.105. Afyon Ulu Cami kroki çizimi.....	58
Şekil 4.106. Afyon Ulu Cami ve çevresi genel görünümü	59
Şekil 4.107. Afyon Ulu Cami genel görünümü	59
Şekil 4.108. Afyon Ulu Cami batı cephesi giriş kapısı.....	59
Şekil 4.109. Afyon Ulu Cami batı cephesi giriş kapısı.....	60
Şekil 4.110. Afyon Ulu Cami batı cephesinde yer alan pencereler	60
Şekil 4.111. Afyon Ulu Cami batı cephesi pencere görünümü	60
Şekil 4.112. Afyon Ulu Cami batı cephesi oluk görünümü.....	60
Şekil 4.113. Afyon Ulu Cami güney cephesi pencere görünümü.....	61
Şekil 4.114. Afyon Ulu Cami güney cephe pencere görünümü	61
Şekil 4.115. Afyon Ulu Cami güney cephesi pencere görünümü.....	61
Şekil 4.116. Afyon Ulu Cami güney cephesi oluk görünümü	61
Şekil 4.117. Afyon Ulu Cami doğu cephesinde sivil mimariye örnek görünüm.....	62
Şekil 4.118. Afyon Ulu Cami doğu cephesi sivil mimariye örnek görünüm.....	62
Şekil 4.119. Afyon Ulu Cami doğu cephesi	63
Şekil 4.120. Afyon Ulu Cami doğu cephesi giriş kapısı ve kitabe görünümü.....	63
Şekil 4.121. Afyon Ulu Cami doğu cephesi kitabe görünümü	63
Şekil 4.122. Afyon Ulu Cami doğu cephesi oluk görünümü.....	63
Şekil 4.123. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi.....	64
Şekil 4.124. Afyon Ulu Cami kuzey cephe kapısı	64
Şekil 4.125. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi	64
Şekil 4.126. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi	64

Şekil 4.127. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi	64
Şekil 4.128. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi.....	64
Şekil 4.129. Afyon Ulu Cami çatı görünümü	65
Şekil 4.130. Afyon Ulu Cami minare şerefe görünümü	66
Şekil 4.131. Afyon Ulu Cami harim planı	67
Şekil 4.132. Afyon Ulu Camii doğu girişi	68
Şekil 4.133. Afyon Ulu Camii harim merdiveni.....	68
Şekil 4.134. Afyon Ulu Cami iç mekan görünümü	69
Şekil 4.135. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü	69
Şekil 4.136. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü	69
Şekil 4.137. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü	69
Şekil 4.138. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü	69
Şekil 4.139. Afyon Ulu Cami İç Mekan Eski Görünümü	70
Şekil 4.140. Afyon Ulu Cami İç Mekan ve Tavan Onarımı	70
Şekil 4.141. Afyon Ulu Camii dikme ayağı	70
Şekil.4.142. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	70
Şekil 4.143. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.144. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.145. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.146. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.147. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.148. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	71
Şekil 4.149. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.150. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.151. Afyon Ulu Cami Dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.152. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.153. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.154. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	72
Şekil 4.155. Afyon Ulu Cami dikme ve payandası.....	73
Şekil 4.156. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	73
Şekil 4.157. Afyon Ulu Cami Dikme başı ve payandası	73
Şekil 4.158. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	74
Şekil 4.159. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası	74
Şekil 4.160. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detayı.....	74
Şekil 4.161. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detay çizimi.....	75
Şekil 4.162. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detay çizimi	75
Şekil 4.163. Afyon Ulu Camii mukarnas başlık birleşim detayı	76
Şekil 4.164. Afyon Ulu Camii mukarnas başlık birleşim detayı	76
Şekil. 4.165. Afyon Ulu Camii tavanı ahşap birleşim detayı	76
Şekil 4.166. Afyon Ulu Camii ahşap birleşim detayı	76
Şekil 4.167. Afyon Ulu Camii mukarnas başlıklar ve tavan görünümü	76
Şekil 4.168. Afyon Ulu Camii tavanı el işi kalem tekniği	76

Şekil 4.169. Camii tavanı el işçiliği görünümü.....	77
Şekil 4.170. Afyon Ulu Camii mukarnas başlıklar ve tavan görünümü	77
Şekil 4.171. Afyon Ulu Camii ahşaptavanı	77
Şekil 4.172. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği	77
Şekil 4.173. Afyon Ulu Cami kalem işi örneği.....	77
Şekil 4.174. Afyon Ulu Camii deforme olan kalem işi örneği	77
Şekil 4.175. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği	78
Şekil 4.176. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği	78
Şekil 4.177. Afyon Ulu Camii kadınlar mahfili.....	78
Şekil 4.178. Afyon Ulu Camii mihrabı	79
Şekil 4.179. Afyon Ulu Camii minberi.....	80
Şekil 4.180. Afyon Ulu Camii deforme olan dikme örneği	80
Şekil 4.181. Afyon Ulu Camii deformasyon Örneği	80
Şekil 4.182. Eşrefoğlu Camii ve türbesinin planı	84
Şekil 4.183. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Camii rölövesi camii ve türbe kısmı	85
Şekil 4.184. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii güney cephe görünümü	86
Şekil 4.185. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ana cephe taç kapı görünümü.....	86
Şekil 4.186. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii taç kapı görünümü.....	86
Şekil 4.187. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii taç kapı mukarnas görünümü.....	87
Şekil 4.189. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minare kaidesi	87
Şekil 4.190. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbesi	88
Şekil 4.191. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbesi	88
Şekil 4.192. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbe girişi.....	88
Şekil 4.193. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbe kitabesi.....	88
Şekil 4.194. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii rölövesi,türbe kısmı.....	89
Şekil 4.195. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii hakiki künde-kari kapısı.....	90
Şekil 4.196. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii içini mozaik bordür kapı	90
Şekil 4.198. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü.....	91
Şekil 4.199. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü.....	91
Şekil 4.200. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü.....	91
Şekil 4.201. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü.....	91
Şekil 4.202. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ahşap dikme görünümü.....	91
Şekil 4.203. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii aydınlık feneri ve ahşap tavanı	92
Şekil 4.204. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii dikme başlığı görünümü	92
Şekil 4.205. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii dikme ayağı.....	93
Şekil 4.206. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii dikme ayağı.....	93
Şekil 4.207. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri.....	93
Şekil 4.208. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri.....	93
Şekil 4.209. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri	94
Şekil 4.210. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mukarnas başlık ve kalem işi örnekleri... 94	
Şekil 4.211. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii tavanlarında bitkisel ve geometrik süslemeler.....	94

Şekil 4.212. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii tavanı altı kollu yıldız motifi	95
Şekil 4.213. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mihrabı	96
Şekil 4.214. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mihrap önü kubbesi	96
Şekil 4.215. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mihrap önü kubbesi	96
Şekil 4.216. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minberi	97
Şekil 4.217. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minberi	97
Şekil 4.218. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minber aynalığı	98
Şekil 4.219. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minber ve mihrabından görünüm	98
Şekil 4.220. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii bey mahfili	99
Şekil 4.221. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii bey mahfili	99
Şekil 4.222. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii müezzin mahfili	99
Şekil 4.223. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii müezzin mahfili	99
Şekil 4.224. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii karlık kuyusu	100
Şekil 4.225. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii karlık kuyusu	100
Şekil 4.226. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii aydınlık feneri	100
Şekil 4.227. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii aydınlık feneri	101
Şekil 4.228. Ak Cami güney cephesi	103
Şekil 4.229. Ak Cami çevresi	103
Şekil 4.230. Ak Cami çevresi	103
Şekil 4.231. Ak Cami batı cephesi	104
Şekil 4.232. Ak Cami kuzey cephesi	104
Şekil 4.233. Sille Ak Camii planı	105
Şekil 4.234. Ak Cami doğu cephesi	105
Şekil 4.235. Ak Cami doğu cephesi merdivenleri	105
Şekil 4.236. Sille Ak Cami son cemaat bölümü	106
Şekil 4.237. Sille Ak Cami son cemaat bölümü revak görünümü	106
Şekil 4.238. Sille Ak Cami Son Cemaat bölümü mertekler	106
Şekil 4.239. Sille Ak Cami son cemaat bölümü dikme başlığı	106
Şekil 4.240. Sille Ak Cami son cemaat bölümü çatı altı mertek ve dikmeleri	106
Şekil 4.241. Sille Ak Cami son cemaat bölümü dikme ayakları	107
Şekil 4.242. Sille Ak Cami son cemaat bölümü	107
Şekil 4.243. Sille Ak Cami son cemaat bölümü mihrabı	107
Şekil 4.244. Ak Cami Doğu Giriş Kapısı	108
Şekil 4.245. Sille Ak Cami kapı üstü besmele yazısı	108
Şekil 4.246. Sille Ak Cami çatı saçağı	108
Şekil 4.247. Sille Ak Cami kuzey cephe kapısı	108
Şekil 4.248. Sille Ak Cami Kuzey Cephesi	109
Şekil 4.249. Sille Ak Cami minaresi	109
Şekil 4.250. Sille Ak Cami kuzey cephesi	109
Şekil 4.251. Sille Çay Cami çevresi	112
Şekil 4.252. Sille Çay Cami çevresi	113
Şekil 4.253. Sille Çay Cami çevresi	113

Şekil 4.254.Sille Çay Cami çevresi	113
Şekil 4.255. Sille Çay Cami çevresi	113
Şekil 4.256. Sille Çay Cami çevresi	113
Şekil 4.257. SilleÇay Cami çevresi	113
Şekil 4.258.Sille Çay Camii minaresi.....	114
Şekil 4.259. Sille Çay Camii minaresi	114
Şekil 4.260.Sille Çay Camii girişi	114
Şekil 4.261.Sille Çay Camii girişi	114
Şekil 4.262. Sille Çay Camii son cemaat bölümü.....	115
Şekil 4.263. SilleÇay Camii son cemaat bölümü	115
Şekil 4.264. Sille Çay Camii son cemaat bölümü.....	115
Şekil 4.265. Sille Çay Camii son cemaat bölümü	115
Şekil 4.266. Sille Çay Camii son cemaat bölümü taşıyıcı sistemi	116
Şekil 4.267.Sille Çay Camii son cemaat bölümü taşıyıcı sistemi	116
Şekil 4.268. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi	116
Şekil 4.269.Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi.....	116
Şekil 4.270. Sille Çay Camii son cemaat bölümü revak detayı.....	117
Şekil 4.271 Sille Çay Cami son cemaat bölümü ahşap dikme payandaları.....	117
Şekil 4.272.Sille Çay Cami son cemaat bölümü ahşap dikme payandaları.....	117
Şekil 4.273. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi.....	117
Şekil 4.274.Sille Çay Camii son cemaat bölümü taşıyıcı sistemi.....	117
Şekil 4.275.Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı sistem detayı	118
Şekil 4.276. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı sistem detay çizimi	118
Şekil 4.277. Sille Çay Camii planı.....	119
Şekil 4.278. Sille Çay Camii giriş kapısı ve müezzinlik.....	120
Şekil 4.279. Sille Çay Camii giriş kapısı ve müezzinlik.....	120
Şekil 4.280.Sille Çay Camii harim görünümü.....	121
Şekil 4.281.Sille Çay Camii harimi	121
Şekil 4.282. Sille Çay Cami kesiti	122
Şekil 4.283. Sille Çay Cami harim görünümü	123
Şekil 4.284. Sille Çay Camii mahfile çıkış merdiveni.....	123
Şekil 4.285. Sille Çay Camii mahfile çıkış merdiveni.....	123
Şekil 4.286. Sille Çay Camii mahfil katı	124
Şekil 4.287.Sille Çay Camii mahfil katı	124
Şekil 4.288..Sille Çay Camii harim ve mahfil görünümü.....	124
Şekil 4.289. Sille Çay Camii Mihrabı.....	124
Şekil 4.290.Sille Çay Camii mihrabı	125
Şekil 4.291. Sille Çay Camii minberi	125
Şekil 4.292. Sille Çay Camii minber süsleme motifi.....	125
Şekil 4.293. Sille Çay Camii minber süsleme motifi	125
Şekil 4.294.Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı sistemi	125
Şekil 4.295 Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay görünümü.....	126

Şekil 4.296. Sille Çay Cami ahşap taşıyıcı detay görünümü	126
Şekil 4.297. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay görünümü	126
Şekil 4.298. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay çizimi	126
Şekil 4.299. Sille Çay Camii minaresi	127
Şekil 4.300. Mahmut Bey Camii genel görünümü	130
Şekil 4.301. Mahmut Bey Camii genel görünümü	130
Şekil 4.302. Mahmut Bey Camii türbe ve şadırvan görünümü.....	130
Şekil 4.303. Mahmut Bey Camii genel görünümü	130
Şekil 4.304. Mahmut Bey Camii genel görünümü	130
Şekil 4.305. Mahmut Bey Camii vaziyet planı	131
Şekil 4.306. Mahmut Bey Camii doğu cephesi.....	132
Şekil 4.307. Mahmut Bey Camii doğu cephesi pencere görünümü.....	133
Şekil 4.308. Mahmut Bey Camii güney cephesi.....	133
Şekil 4.309. Mahmut Bey Camii batı cephesi.....	133
Şekil 4.310. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri.....	134
Şekil 4.311. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri	134
Şekil 4.312. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri minare girişi.....	134
Şekil 4.313. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi	134
Şekil 4.314. Mahmut Bey Camii son cemaat yeri ahşap dikme ayağı detayı.....	135
Şekil 4.315. Mahmut Bey Camii son cemaat yeri ahşap dikme ayağı detay çizimi	135
Şekil 4.316. Mahmut Bey Camii inşa kitabesi.....	136
Şekil 4.317. Mahmut Bey Camii harime giriş	137
Şekil 4.317. Mahmut Bey Camii orijinal giriş kapısı	138
Şekil 4.318. Mahmut Bey Camii giriş kapı kanadında yer alan usta kitabesi	138
Şekil 4.319. Mahmut Bey Camii giriş kapısında yer alan panolar	139
Şekil 4.320. Mahmut Bey Camii zemin kat planı ve konumu	139
Şekil 4.321. Mahmut Bey Camii zemin kat planı.....	140
Şekil 4.322. Mahmut Bey Camii kat mahfil merdiveni	141
Şekil 4.323. Mahmut Bey Camii müezzinlik merdiveni	141
Şekil 4.324. Mahmut Bey Camii kürsü görünümü	141
Şekil 4.325. Mahmut Bey Camii, boyuna kesit	142
Şekil 4.326. Mahmut Bey Camii, boyuna kesit	143
Şekil 4.327. Mahmut Bey Camii ahşap taşıyıcıları.....	143
Şekil 4.328. Mahmut Bey Camii harim görünümü.....	143
Şekil 4.329. Mahmut Bey Camii mahfil görünümü.....	144
Şekil 4.330. Mahmut Bey Camii mahfil görünümü.....	144
Şekil 4.331. Mahmut Bey Camii mahfil korkuluk görünümü	144
Şekil 4.332. Mahfil Döşeme ve dikme birleşim detayı.....	145
Şekil 4.333. Mahmut Bey Camii mahfil döşeme altı görünümü	145
Şekil 4.334. Mahmut Bey Camii mahfil döşeme altı ok ucu motifi	145
Şekil 4.335. Mahmut Bey Camii ahşap dikme ve tavan görünümü.....	146
Şekil 4.336. Mahmut Bey Camii harim ahşap dikme görünümü	147

Şekil 4.337. Mahmut Bey Camii ahşap dikme başlıkları.....	147
Şekil 4.338.Mahmut Bey Camii mahfil altı ahşap dikme süsleme detayı	148
Şekil 4.339. Mahmut Bey Camii ahşap dikme başlık detayı	148
Şekil 4.340. Mahmut Bey Camii ahşap dikme detay görünümü	148
Şekil 4.341. Mahmut Bey Camii ahşap dikme onarım örneği.....	148
Şekil 4.342. Mahmut Bey Camii ahşap dikmeler ve tavan görünümü	149
Şekil 4.343. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği	149
Şekil 4.344. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği	150
Şekil 4.345. Mahmut Bey Camii yapı taşıyıcı duvar bindirme detayı.....	151
Şekil 4.346. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği	152
Şekil 4.347. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği	153
Şekil 4.348. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği	153
Şekil 4.349.Mahmut Bey Camii mahfil birleşim detayı	154
Şekil 4.350Mahmut Bey Camii mahfil birleşim detayı	154
Şekil 4.351. Mahmut Bey Camii mihrabı	155
Şekil 4.352. Mahmut Bey Camii mihrabı	155
Şekil 4.353. Mahmut Bey Camii minberi	156
Şekil 4.354. Mahmut Bey Camii minber detayı	157
Şekil 4.355. Beldeğirmen Köyü sahil görünümü	159
Şekil 4.356. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünüm.....	160
Şekil 4.357. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünüm.....	160
Şekil 4.358. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünümü	160
Şekil 4.359. Beldeğirmen Camii güney cephesi	161
Şekil 4.360. Beldeğirmen Köyü Camii güney cephesi	161
Şekil 4.361. Beldeğirmen Köyü Camii doğu cephesi	162
Şekil 4.362. Beldeğirmen Köyü doğu cephesi.....	162
Şekil 4.363.Beldeğirmen Köyü Camii batı cephesi.....	162
Şekil 4.364. Beldeğirmen Köyü camii planı	163
Şekil 4.365. Beldeğirmen Köyü Camii harime çıkış	164
Şekil 4.366. Beldeğirmen Köyü Camii harime çıkış merdiveni	164
Şekil 4.367. Beldeğirmen Köyü Camii harim katı	164
Şekil 4.368. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil katında yer alan oda	164
Şekil 4.369. Beldeğirmen Köyü Camii harim girişi ve mahfil görünümü.....	165
Şekil 4.370.Beldeğirmen Köyü Camii harim kapısı	165
Şekil 4.372. Beldeğirmen Köyü Camii mihrabı	167
Şekil 4.373.Beldeğirmen Köyü Camii minber görünümü	167
Şekil 4.374. Beldeğirmen Köyü Camii minberi	167
Şekil 4.375. Beldeğirmen Köyü Camii minber mihrap ve harim görünümü.....	168
Şekil 4.376. Beldeğirmen Köyü Camii kürsüsü	168
Şekil 4.377. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap dikme görünümü	169
Şekil 4.378. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap dikme tavan ve pencere görünümü.....	169
Şekil 4.379. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap duvar görünümü	169

Şekil 4.380. Beldeğirmen Köyü Camii zemin kaplamaları	169
Şekil 4.390. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkış merdiveni	170
Şekil 4.391. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkışta görülen deformasyon örneği ..	170
Şekil 4.392. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkışta görülen deformasyon örneği ..	170
Şekil 4.393. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil zemininde görülen deformasyon örn ..	170
Şekil 4.394. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil zemininde görülen deformasyon örn. .	171
Şekil 4.395. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil katı	171
Şekil 4.396. Beldeğirmen Köyü Camii deformasyon örneği	171
Şekil 4.397. Beldeğirmen Köyü Camii deformasyon örneği	171
Şekil 4.398. Beldeğirmen Köyü Camii pencere görünümü	172
Şekil 4.399. Beldeğirmeni Köyü Camii üst kat pencere görünümü	172
Şekil 4.400. Beldeğirmeni Köyü Camii pencere ve fenerlik görünümü	172
Şekil 4.401. Beldeğirmeni Köyü Camii ahşap tavanı	172
Şekil 4.402. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap tavan görünümü	172
Şekil 4.403. Kuşhane Köyü Camii genel görünümü	175
Şekil 4.404. Kuşhane Köyü Camii ve eski mezarlığı	175
Şekil 4.405. Kuşhane Köyü Camii güney cephesi	176
Şekil 4.406. Kuşhane Köyü Camii batı cephesi	176
Şekil 4.407. Kuşhane Köyü Camii doğu cephesi	177
Şekil 4.408. Kuşhane Köyü Camii doğu cephesi dikme detayı	178
Şekil 4.409. Kuşhane Köyü Camii çatı görünümü	178
Şekil 4.410. Kuşhane Köyü Camii kat planı	179
Şekil 4.411. Kuşhane Köyü Camii girişi	179
Şekil 4.412. Kuşhane Köyü Camii giriş kapısı	179
Şekil 4.413. Kuşhane Köyü Camii müezzin mahfili	180
Şekil 4.414. Kuşhane Köyü Camii girişi ve müezzin mahfili	180
Şekil 4.415. Kuşhane Köyü Camii mihrap yeri	180
Şekil 4.416. Kuşhane Köyü Camii mihrabı	180
Şekil 4.417. Kuşhane Köyü Camii minberi	181
Şekil 4.418. Kuşhane Köyü Camii minberi	181
Şekil 4.419. Kuşhane Camii dikme görünümü	181
Şekil 4.420. Kuşhane Köyü Camii son cemaat yerindeki dikme	181
Şekil 4.421. Kuşhane Köyü Camii tavanı	182
Şekil 4.422. Kuşhane Köyü Camii tavanı	182
Şekil 4.423. Kuşhane Köyü Camii tavanında görülen deformasyon	182
Şekil 4.424. Kuşhane Köyü Camii zemininde görülen deformasyon örneği	183
Şekil 4.425. Kuşhane Köyü Camii zemininde görülen deformasyon örneği	183
Şekil 4.426. Kuşhane Köyü Camii son cemaat yeri pencere açıklığı	183
Şekil 4.427. Kuşhane Köyü Camii Son Cemaat yeri pencere açıklığı	183
Şekil 4.428. Kuşhane Köyü Camii ahşap döşemelerde görülen deformasyon	184
Şekil 4.429. Kuşhane Köyü Camii ahşap döşemelerde görülen deformasyon	184
Şekil 4.430. Ustacalı Camii ve mezarlığın genel görünümü	187

Şekil4.431.Ustacalı Köyü Camii döşeme aşık görünümü	187
Şekil 4.432. Ustacalı Köyü Camii batı cephesi.....	188
Şekil 4.433. Ustacalı Köyü Camii doğu cephesi.....	188
Şekil 4.434. Ustacalı Köyü Camii kuzey cephesi	188
Şekil 4.435. Ustacalı Köyü Camii çantı tekniği çizim örneği.....	189
Şekil 4.436. Ustacalı Köyü Camii güney cephesi	189
Şekil 4.437. Ustacalı Köyü Camii güney cephesi çantı tekniği.....	189
Şekil 4.438.Ustacalı Köyü Camii güney cephesi	189
Şekil 4.439. Ustacalı Köyü Camii batı cephesi giriş kapısı.....	190
Şekil 4.440.Ustacalı Köyü Camii giriş merdiveni	190
Şekil 4.441. Ustacalı Köyü Camii harim giriş kapısı	190
Şekil 4.442. Ustacalı Köyü Camii harim giriş kapısı.....	190
Şekil 4.443. Ustacalı Köyü Camii pencere görünümü.....	191
Şekil 4.444. Ustacalı Köyü Camii ahşap kanatlı pencere görünümü.....	191
Şekil 4.445. Ustacalı Köyü Camii Köyü mihrabı	191
Şekil 4.446. Ustacalı Köyü Camii minberi	191
Şekil 4.447. Ustacalı Köyü Camii hanımlar mahfiline çıkış merdiveni	192
Şekil4.448. Ustacalı Köyü Camii hanımlar mahfili.....	192
Şekil 4.449. Ustacalı Köyü Camii dikme görünümü	192
Şekil 4.450.Ustacalı Köyü Camii dikme görünümü	192
Şekil 4.451. Ustacalı Köyü Camii tavanı.....	193
Şekil 4.452. Ustacalı Köyü Camii hanımlar mahfili duvar yüzeyi ve tavanı	193
Şekil 4.453. Çayır Camii ve medresesi.....	195
Şekil 4.454.Çayır Camii genel görünümü	195
Şekil 4.455. Çayır Camii çeşme görünümü	196
Şekil 4.456. Çayır Camii 2005’de eklenen beton giriş	196
Şekil 4.457. Çayır Camii güney ve doğu cephesi	196
Şekil 4.458. Çayır Camii batı cephesi.....	196
Şekil 4.459. Çayır Camii saçak görünümü	197
Şekil 4.460. Çayır Camii çantı tekniği.....	197
Şekil 4.461. Çayır Camii batı cephesi.....	197
Şekil 4.462. Çayır Camii ve ek yapı planı	198
Şekil 4.463. Çayır Camii harim görünümü.....	198
Şekil 4.464. Çayır Camii kürsüsü	199
Şekil 4.465. Çayır Camii harim ve mahfil merdiven görünümü.....	199
Şekil 4.466.Çayır Camii mahfil merdiveni	200
Şekil 4.467.Çayır Camii mahfil merdiven basamağı.....	200
Şekil 4.468. Çayır Camii mahfil korkuluğu.....	200
Şekil 4.469. Çayır Camii dikme başlığı	200
Şekil 4.470. Çayır Camii tavan göbeği	201
Şekil 4.471. Kargılı Camii genel görünümü	203
Şekil 4.472.Kargılı Camii mektebi	203

Şekil4.473. Kargılı Camii planı	204
Şekil 4.474. Kargılı Camii saçak görünümü	204
Şekil 4.475. Kargılı Camii doğu cephesi	205
Şekil 4.476. Kargılı Camii güney cephesi	205
Şekil4.477. Kargılı Camii çantı örneği	205
Şekil 4.478. Kargılı Camii kuzey cephesi.....	206
Şekil 4.479. Kargılı Camii batı cephesi	206
Şekil 4.480. Kargılı Camii kuzeybatı giriş görünümü	206
Şekil 4.481.Kargılı Camii giriş kapısı.....	206
Şekil 4.482.Kargılı Camii Dış Kapı ve merdiven görünümü.....	207
Şekil 4.483. Kargılı Camii mahfile çıkış merdiveni	207
Şekil 4.484. Kargılı Camii son cemaat Yeri	207
Şekil 4.485.Kargılı Camii taşıyıcı dikmeleri	207
Şekil 4.486. Kargılı Camii mahfil taşıyıcıları.....	208
Şekil 4.487.Kargılı Camii taşıyıcı dikme görünümü	208
Şekil 4.488. Kargılı Camii dikme birleşim örneği.....	208
Şekil 4.489.Kargılı Camii harim kapısı	208
Şekil 4.490. Kargılı Camii mihrap ve minber görünümü	209
Şekil 4.491. Kargılı Camii mihrap,minber ve kürsü görünümü	209
Şekil 4.492.Kargılı Camii dikme başlığı.....	209
Şekil 4.493. Kargılı Camii mahfil korkuluğu	209
Şekil 4.494. Kargılı Camii mahfil görünümü	210
Şekil 4.495. Kargılı Camii aşık çetay Çizimi	210
Şekil 4.496.Kargılı Camii Mahfil Katı	211
Şekil 4.497. Kargılı Camii mahfil döşemelerinde görülen deformeler	211
Şekil 4.498. Kargılı Camii ahşap tavanı	211
Şekil 4.499. Kargılı Camii ahşap tavanda görülen deformeler.....	211
Şekil 4.505.Yeni Cuma Camii planı	215
Şekil 4.506. Yeni Cuma Camii dış kapı görünümü	216
Şekil 4.507. Yeni Cuma Camii son cemaat yeri	216
Şekil 4.508. Yeni Cuma Camii harim kapısı	217
Şekil 4.509. Yeni Cuma Camii harim girişi.....	217
Şekil 4.510. Yeni Cuma Camii mihrap minber kürsü görünümü	217
Şekil 4.511. Yeni Cuma Camii ahşap dikme görünümü.....	217
Şekil 4.512. Yeni Cuma Camii mahfil görünümü	217
Şekil 4.513. Yeni Cuma Camii mahfil çıkıntısı.....	217
Şekil 4.514. Yeni Cuma Camii tavan görünümü	218
Şekil 4.515. Mithat Paşa Mahallesinden görünüm	220
Şekil4.516.Mithat Paşa Camii zemininde yer alan açıklık	221
Şekil 4.516.Mithat Paşa Camii kuzey cephesi	222
Şekil 4.517. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çantı tekniği	222
Şekil 4.518. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çantı tekniği	222

Şekil 4.519. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çantı tekniği	223
Şekil 4.520. Mithat Paşa Camii güney cephesi.....	224
Şekil 4.521. Mithat Paşa Camii doğu cephesi.....	224
Şekil 4.522. Mithat Paşa Camii alt kat planı.....	225
Şekil 4.523. Mithat Paşa Camii mihrabı	226
Şekil 4.524. Mithat Paşa Camii mihrap kavsara görünümü	226
Şekil 4.525. Mithat Paşa Camii minberi	226
Şekil 4.526. Mithat Paşa Camii minberi	226
Şekil 4.527. Mithat Paşa Camii minberi	227
Şekil 4.528. Mithat Paşa Camii minber tacı	227
Şekil 4.529. Mithat Paşa Camii mihrap minber görünümü	227
Şekil 4.530. Mithat Paşa Camii kürsüsü	228
Şekil 4.531. Mithat Paşa Camii taşıyıcı dikme detayı	228
Şekil 4.532. Mithat Paşa Camii taşıyıcı dikme detay çizimi	229
Şekil 4.533. Mithat Paşa Camii mahfil taşıyıcı dikmeleri	229
Şekil 4.534. Mithat Paşa Camii mahfil taşıyıcı dikmeleri	229
Şekil 4.535. Mithat Paşa Camii harim dikme görünümü	229
Şekil 4.536. Mithat Paşa Camii mahfil korkuluğu.....	229
Şekil 4.537. Mithat Paşa Camii mahfil çıkıntısı	230
Şekil 4.538. Mithat Paşa Camii mahfil çıkıntısı	230
Şekil 4.539. Mithat Paşa Camii harim dikme başı	230
Şekil 4.540. Mithat Paşa Camii harim dikme başı.....	230
Şekil 4.541. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış kapısı ve merdiven altındaki oda görünümü	231
Şekil 4.542. Mithat Paşa Camii merdiven altındaki oda görünümü	231
Şekil 4.543. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış kapısı.....	231
Şekil 4.544. Mithat Paşa Camii mahfil kat planı	232
Şekil 4.545. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili dikme görünümü	233
Şekil 4.546. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili dikme görünümü	233
Şekil 4.547. Mithat Paşa Camii dikme görünümü	233
Şekil 4.548. Mithat Paşa Camii dikme görünümü	233
Şekil 4.549. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış	234
Şekil 4.550. Mithat Paşa Camii mahfil katı birleştirme detayı	234
Şekil 4.551. Mithat Paşa Camii mahfil katı ahşap birleştirme tekniği.....	234
Şekil 4.552. Mithat Paşa Camii mahfil dikme görünümü	234
Şekil 4.553. Mithat Paşa Camii mahfil dikme görünümü	234
Şekil 4.554. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili.....	234
Şekil 4.555. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili taşıyıcı dikmeler	235
Şekil 4.556. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili taşıyıcı dikmeler	235
Şekil 4.557. Mithat Paşa Camii mahfil çıkma kademesi	235
Şekil 4.558. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfil kademesi.....	235
Şekil 4.559. Mithat Paşa Camii ahşap tavan göbeği.....	236

Şekil 4.560. Mithat Paşa Camii ahşap tavan göbeği.....	236
Şekil 4.561. Serindere Mahallesi genel görünümü	238
Şekil 4.562. Serindere Mahallesi genel görünümü	238
Şekil 4.563. Serindere Camii inşa kitabesi	239
Şekil 4.564. Serindere Camii batı cephesi	239
Şekil 4.565. Serindere Camii son cemaat yeri	239
Şekil 4.566. Serindere Camii son cemaat yeri	239
Şekil 4.567. Serindere Camii zemin kat planı.....	240
Şekil 4.568. Serindere Camii harim kapısı	241
Şekil 4.569. Serindere Camii harim kapısı	241
Şekil 4.570. Serindere Camii harim kapısı	241
Şekil 4.571. Serindere Camii mihrabı.....	242
Şekil 4.572. Serindere Camii minberi.....	242
Şekil 4.573. Serindere Camii mihrabı.....	242
Şekil 4.574. Serindere Camii minberde yer alan mührü Süleyman motifi	242
Şekil 4.575. Serindere Camii kürsüsü.....	243
Şekil 4.576. Serindere Camii üst kat planı.....	244
Şekil 4.577. Serindere Camii üst kata çıkış merdiveni	244
Şekil 4.578. Serindere Camii mahfil kapısı	244
Şekil 4.579. Serindere mahfil katı penceresi	245
Şekil 4.580. Serindere Camii mahfil uzantısı	245
Şekil 4.581. Serindere Camii mahfil uzantısı	245
Şekil 4.582. Serindere Camii mahfil uzantısı	245
Şekil 4.583. Serindere Camii mahfil katı	245
Şekil 4.584. Serindere Camii dikme başlığı.....	245
Şekil 4.585. Serindere Camii dikme başlığı deformasyon örneği	246
Şekil 4.586. Serindere Camii tavan göbeği.....	246
Şekil 4.587. Serindere Camii son cemaat yeri üst katı	246
Şekil 4.588. Serindere Camii çantı tekniği	246
Şekil 4.589. Serindere Camii dikme ve aşık birleşimi	247
Şekil 4.590. Serindere Camii çantı tekniği	247
Şekil 4.591. Serindere Camii çantı tekniği	247
Şekil 4.592. Çamlıbel Köyü Camii doğu cephesi görünümü.....	249
Şekil 4.593. Çamlıbel Köyü Camii kuzey cephesi görünümü	249
Şekil 4.594. Çamlıbel Köyü Camii kuzey cephesi görünümü	249
Şekil 4.595. Çamlıbel Köyü Camii zemin kat planı	250
Şekil 4.596. Çamlıbel Köyü Camii üst kat planı	251
Şekil 4.597. Çamlıbel Köyü Camii bodrum giriş kapısı.....	252
Şekil 4.598. Çamlıbel Köyü Camii harim giriş kapısı.....	252
Şekil 4.599. Çamlıbel Köyü Camii harim kapısı	252
Şekil 4.600. Çamlıbel Köyü Camii dikme görünümü	252
Şekil 4.601. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü	253

Şekil 4.603. Çamlıbel Camii mihrap ve minber görünümü.....	253
Şekil 4.602. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü	253
Şekil 4.604. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü	253
Şekil 4.605. Taşköprü Camii genel görünüm	255
Şekil 4.606. Taşköprü Camii duvar görünümü	256
Şekil 4.607. Taşköprü Camii zemin kat planı	257
Şekil 4.608. Taşköprü Camii mahfil katı planı	257
Şekil 4.609. Taşköprü Camii güney cephesi.....	258
Şekil 4.610. Taşköprü Camii saçak görünümü	258
Şekil 4.611. Taşköprü Camii doğu cephesi	258
Şekil 4.613. Taşköprü Camii minareye çıkış merdiveni	259
Şekil 4.615. Taşköprü Camii minaresinde deforme örneği	259
Şekil 4.612. Taşköprü Camii kuzey cephesi.....	258
Şekil 4.614. Taşköprü Camii minaresi.....	259
Şekil 4.616. Taşköprü Köyü Camii batı cephesi.....	260
Şekil 4.617. Taşköprü Köyü Camii harim kapısı.....	261
Şekil 4.618. Taşköprü Köyü Camii harim kapısı.....	261
Şekil 4.619. Taşköprü Camii harim genel görünümü.....	261
Şekil 4.620. Taşköprü Camii mahfil taşıyıcıları	261
Şekil 4.621. Taşköprü Camii mahfil taşıyıcıları detay görünümü.....	262
Şekil 4.622. Taşköprü Camii Taşıyıcı Detay Çizimi	263
Şekil 4.623. Taşköprü Camii mahfil görünümü	264
Şekil 4.624. Taşköprü Camii tavan görünümü	264
Şekil 4.625. Taşköprü Camii harim görünümü.....	265
Şekil 4.626. Taşköprü Camii minberi	265
Şekil 4.628. Taşköprü Camii kürsüsü.....	265
Şekil 4.627. Taşköprü Camii mihrabı Görünümü.....	265
Şekil 4.629. Taşören Köyü Camii restorasyon öncesi genel görünümü	268
Şekil 4.630. Taşören Köyü Camii yangını 2011.....	268
Şekil 4.631. Taşören Köyü Camii restorasyon sonrası genel görünümü.....	269
Şekil 4.632. Taşören Köyü Camii restorasyon öncesi planı	269
Şekil 4.633. Taşören Köyü Camii zemin kat planı	270
Şekil 4.634. Taşören Köyü Camii üst kat planı	271
Şekil 4.635. Taşören Köyü Camii güney cephesi.....	272
Şekil 4.636. Taşören Köyü Camii batı cephesi.....	273
Şekil 4.637. Taşören Köyü Camii harim kapısı.....	273
Şekil 4.638. Taşören Köyü Camii harim kapısı.....	273
Şekil 4.639. Taşören Köyü Camii harim ve mahfil taşıyıcıları	274
Şekil 4.640. Taşören Köyü Camii harim ve dikme görünümü	274
Şekil 4.641. Taşören Köyü Camii mahfile çıkış merdiveni.....	275
Şekil 4.642. Taşören Köyü Camii mahfilde yer alan minareye geçiş kapısı	275
Şekil 4.643. Taşören Köyü Camii mahfil katı dikme görünümü.....	275

Şekil 4.644. Taşören Köyü Camii dikme başı süslemesi.....	275
Şekil 4.645. Taşören Köyü Camii mihrabı	276
Şekil 4.646. Taşören Köyü Camii minberi	276
Şekil 4.647. Taşören Köyü Camii kürsüsü	277
Şekil 4.648.Çaykara Uzungöl Filak Mahallesi genel görünümü	279
Şekil 4.649.Filak Camii zemin kat planı.....	280
Şekil 4.650.Filak Camii üst kat planı.....	281
Şekil 4.651. Filak Camii batı cephesi	282
Şekil 4.652. Filak Camii güney cephesi.....	282
Şekil 4.653. Filak Camii batı cephesi birleşim detayı	282
Şekil 4.654. Filak Camii güney cephesi çatı örneği.....	282
Şekil 4.655. Filak Camii doğu cephesi	282
Şekil 4.656. Filak Camii doğu cephesi çatı örneği	282
Şekil 4.657. Filak Camii minaresi.....	283
Şekil 4.658. Filak Camii bodrum girişi	283
Şekil 4.659.Filak Camii birleştirme tekniği detay çizimi	284
Şekil 4.660. Filak Camii harim girişi.....	285
Şekil 4.661. Filak Camii mihrabı.....	285
Şekil 4.662.Filak Camii minberi.....	286
Şekil 4.663.Filak Camii kürsüsü.....	286
Şekil 4.664. Akköse Mahallesi Camii genel görünümü	288
Şekil 4.665. Akköse Camii çatı ve minare görünümü	289
Şekil 4.666. Akköse Camii harim giriş kapısı	289
Şekil 4.667.Akköse Camii harim giriş kapısı	289
Şekil 4.668. Akköse Camii zemin kat planı.....	290
Şekil 4.669. Akköse Camii üst kat planı.....	291
Şekil 4.670. Akköse Camii müezzin mahfili	291
Şekil 4.671. Akköse Camii müezzin mahfili	291
Şekil 4.672. Akköse Camii harim görünümü	292
Şekil 4.673.Akköse Camii harim görünümü	292
Şekil 4.674. Akköse Camii Harim müezzin mahfili ve taşıyıcı dikme görünümü	292
Şekil 4.675. Akköse Camii mihrabı.....	293
Şekil 4.676. Akköse Camii mihrap ve minber görünümü	293
Şekil 4.677. Akköse Camii kürsüsü.....	293
Şekil 4.678.Akköse Camii mahfile çıkış merdiveni	294
Şekil 4.679. Akköse Camii mahfil görünümü	294
Şekil 4.680. Akköse Camii mahfil çıkıntısı.....	294
Şekil 4.681. Akköse Camii mahfil katına giriş kapısı	295
Şekil 4.682. Akköse Camii mahfil katı pencere görünümü.....	295
Şekil 4.683. Akköse Camii kalem işi örneği	295
Şekil 4.684. Vinç yardımı ile taşınma işlemi	297
Şekil 4.685. Taşınmadan önce ahşap camii görünümü	297

Şekil 4.686. Hüseyin Hoca Camii genel görünümü.....	298
Şekil 4.687. Hüseyin Hoca Camii son cemaat yeri ahşap birleştirme tekniği.....	298
Şekil 4.688. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısı.....	299
Şekil 4.689. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısında yer alan kitabe.....	299
Şekil 4.690. Hüseyin Hoca Camii batı cephesi pencere görünümü.....	299
Şekil 4.691. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi.....	299
Şekil 4.692. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi pencere görünümü.....	300
Şekil 4.693. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi.....	300
Şekil 4.694. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi çantı tekniği.....	300
Şekil 4.695. Hüseyin Hoca Camii güney ve doğu cephesi.....	301
Şekil 4.696. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi.....	301
Şekil 4.697. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi.....	301
Şekil 4.698. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi birleştirme tekniği.....	301
Şekil 4.699. Hüseyin Hoca Camii çatı saçağı.....	301
Şekil 4.700. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısı.....	302
Şekil 4.701. Hüseyin Hoca Camii Restorasyon Projesine Ait Batı Görünümü.....	302
Şekil 4.702. Harim ve mahfil katı plan rölövesi.....	303
Şekil 4.703. Hüseyin Hoca Köyü Camii mihrap görünümü.....	304
Şekil 4.704. Hüseyin Hoca Camii mihrap kitabesi.....	304
Şekil 4.705. Hüseyin Hoca Camii minber görünümü.....	304
Şekil 4.706. Hüseyin Hoca Camii minber süsleme örneği.....	304
Şekil 4.707. Hüseyin Hoca Camii kürsüsü.....	305
Şekil 4.708. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı dikme ve mahfil merdiveni.....	305
Şekil 4.709. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı dikmeler.....	305
Şekil 4.710. Hüseyin Hoca Camii ahşap birleştirme örneği.....	305
Şekil 4.711. Hüseyin Hoca Köyü Camii mahfil çıkıntısı.....	305
Şekil 4.712. Hüseyin Hoca Camii mahfil çıkıntısı.....	305
Şekil 4.713. Hüseyin Hoca Camii tavan göbeği.....	306
Şekil 4.714. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı dikmede görülen bozulma örneği.....	306
Şekil 4.715. Düzköy Camii genel görünümü.....	308
Şekil 4.716. Düzköy Camii doğu cephesi.....	309
Şekil 4.717. Düzköy Camii güney cephesi.....	309
Şekil 4.718. Düzköy Camii kuzey cephesi.....	309
Şekil 4.719. Düzköy Camii batı cephesi.....	309
Şekil 4.720. Düzköy Camii cephe birleştirme tekniği.....	309
Şekil 4.721. Düzköy Camii çantı tekniği.....	309
Şekil 4.722. Düzköy Camii çantı tekniği.....	310
Şekil 4.723. Düzköy Camii çantı tekniği.....	310
Şekil 4.724. Düzköy Camii batı cephesi giriş merdiveni.....	310
Şekil 4.725. Düzköy Camii son cemaat yeri.....	310
Şekil 4.726. Düzköy Camii son cemaat yeri.....	311
Şekil 4.727. Düzköy Camii harim kapısı.....	311

Şekil 4.728. Düzköy Camii birleşim tekniği.....	311
Şekil 4.729. Düzköy Camii birleşim tekniği.....	311
Şekil 4.730. Düzköy Camii harim kapısı	311
Şekil 4.731. Düzköy Camii harim görünümü	311
Şekil 4.732. Düzköy Camii mihrabı	312
Şekil 4.733. Düzköy Camii minberi	312
Şekil 4.734. Düzköy Camii mahfil uzantısı	313
Şekil 4.735. Düzköy Camii mahfil uzantısı.....	313
Şekil 4.736. Düzköy Camii tavan göbeği	313
Şekil 4.737. Düzköy Camii tavan göbeği	313
Şekil 4.738. Zeytinlik Köyü Camii genel görünüm.....	315
Şekil 4.739. Zeytinlik Köyü Camii çatı detayı	316
Şekil 4.740. Zeytinlik Köyü Camii doğu cephesi.....	316
Şekil 4.743. Zeytinlik Köyü Camii batı cephesi.....	318
Şekil 4.744. Zeytinlik Köyü Camii minare görünümü	318
Şekil 4.745. Zeytinlik Köyü minaresi	318
Şekil 4.746. Zeytinlik Köyü Camii minaresi	318
Şekil 4.747. Zeytinlik Köyü Camii Kuzey Cephesi	319
Şekil 4.748. Zeytinlik Köyü Camii çatı taşıyıcı sistemi	319
Şekil 4.749. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil giriş kapısı	319
Şekil 4.750. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi	320
Şekil 4.751. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi	320
Şekil 4.752. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe giriş kapısı	320
Şekil 4.753. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi giriş kapı detayı.....	320
Şekil 4.754. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kitabe.....	321
Şekil 4.755. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan desenli levha ...	321
Şekil 4.756. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kabartma motifi.	321
Şekil 4.757. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kabartma motifi.	321
Şekil 4.758. Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü	322
Şekil 4.759. Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü	322
Şekil 4.760. Zeytinlik Köyü Camii Zemin Kat Planı	323
Şekil 4.761. Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü	324
Şekil 4.762. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi harim girişi.....	324
Şekil 4.763. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe cami giriş kapısı	324
Şekil 4.764. Zeytinlik Köyü Camii mihrap ve minber görünümü	325
Şekil 4.765. Zeytinlik Köyü Camii mihrap görünümü	325
Şekil 4.766. Zeytinlik Köyü Camii minber görünümü	325
Şekil 4.767. Zeytinlik Köyü Camii kürsü görünümü.....	325
Şekil 4.768. Zeytinlik Köyü Camii pencere görünümü	326
Şekil 4.769. Zeytinlik Köyü Camii pencere detayı.....	326
Şekil 4.770. Zeytinlik Köyü Camii dikme görünümü	326
Şekil 4.771. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil taşıyıcı sistemi	326

Şekil 4.772. Zeytinlik Köyü Camii dikme görünümü	327
Şekil 4.773. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı	327
Şekil 4.774. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı	327
Şekil 4.775. Zeytinlik Köyü Camii dikme detayı	327
Şekil 4.776. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı	327
Şekil 4.777. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detay çizimi	328
Şekil 4.778. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detay çizimi	328
Şekil 4.779. Zeytinlik Köyü Camii mertek, aşık birleşim detayı	329
Şekil 4.780. Zeytinlik Köyü Camii dikme, mertek birleşim detayı	329
Şekil 4.781. Zeytinlik Köyü Camii dikme, mertek ve aşık birleşim detayı	329
Şekil 4.782. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil merdiven görünümü	329
Şekil 4.783. Zeytinlik Köyü Camii mahfil katı planı	330
Şekil 4.784. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü	330
Şekil 4.785. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil korkuluk görünümü	331
Şekil 4.786. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil taşıyıcı sistem birleşim detayı	331
Şekil 4.787. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil korkuluk görünümü	331
Şekil 4.788. Zeytinlik Köyü Camii korkuluk görünümü	331
Şekil 4.789. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü	332
Şekil 4.790. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü	332
Şekil 4.791. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü	332
Şekil 4.792. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil uzantısı	332
Şekil 4.793. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil doğu görünümü	332
Şekil 4.794. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil batı görünümü	332
Şekil 4.795. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil giriş kapısı	333
Şekil 4.796. Zeytinlik Köyü Camii tavan görünümü	333
Şekil 4.797. Zeytinlik Köyü Camii aşağı ve yukarı türbeleri	334
Şekil 4.798. Zeytinlik Köyü aşağı ve yukarı türbe	334
Şekil 4.799. Muratlı Köyü Camii genel görünümü	336
Şekil 4.800. Muratlı Köyü Camii harim kapısı	337
Şekil 4.801. Muratlı Köyü Camii harim kapısı	337
Şekil 4.802. Muratlı Köyü Camii zemin kat planı	338
Şekil 4.803. Muratlı Köyü Camii üst kat planı	339
Şekil 4.804. Muratlı Köyü Camii mihrap görünümü	340
Şekil 4.805. Muratlı Köyü Camii mihrap ve minber görünümü	340
Şekil 4.806. Muratlı Köyü Camii minberi	340
Şekil 4.807. Muratlı Köyü Camii minberi	340
Şekil 4.808. Muratlı Köyü Camii vaaz kürsüsü	340
Şekil 4.809. Muratlı Köyü Camii mahfil çıkıntısı	341
Şekil 4.810. Muratlı Köyü Camii mahfil çıkıntısı ve taşıyıcı dikme görünümü	341
Şekil 4.811. Muratlı Köyü Camii Mahfil Katı	341
Şekil 4.812. Muratlı Köyü Camii mahfil katı	341
Şekil 4.813. Muratlı Köyü Camii kubbe görünümü	342

Şekil 4.814. Muratlı Köyü Camii kubbe ve mahfil çıkıntısı.....	342
Şekil 4.815. Muratlı Köyü Camii kubbe taşıyıcıları	342
Şekil 4.816. Muratlı Köyü Camii dikme bordür süsleme görünümü	342

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 4.1. Bursa İznik Elmalı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	29
Çizelge 4.2. Sivrihisar Ulu Camii ahşap kullanım tablosu	57
Çizelge 4.3. Afyon Ulu Camii ahşap kullanım tablosu	82
Çizelge 4.4. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap kullanım tablosu	102
Çizelge 4.5. Konya Sille Ak Camii ahşap kullanım tablosu	111
Çizelge 4.6. Konya Sille Çay Camii ahşap kullanım tablosu	128
Çizelge 4.7. Kastamonu Kasaba Köy Camii ahşap kullanım tablosu	158
Çizelge 4.8. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	174
Çizelge 4.9. Samsun Kuşhane Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	185
Çizelge 4.10. Samsun Ustacalı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	194
Çizelge 4.11. Ordu Çaybaşı Çayır Camii ahşap kullanım tablosu	202
Çizelge 4.12. Kargılı Camii ahşap kullanım tablosu	212
Çizelge 4.13. Yeni Cuma Camii ahşap kullanım tablosu	219
Çizelge 4.14. Trabzon Mithatpaşa Camii ahşap kullanım tablosu	237
Çizelge 4.15. Trabzon Serindere Mahallesi Camii ahşap kullanım tablosu	248
Çizelge 4.16. Çamlıbel Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	254
Çizelge 4.17. Trabzon Taşköprü Camii ahşap kullanım tablosu	267
Çizelge 4.18. Taşköprü Camii ahşap kullanım tablosu	278
Çizelge 4.19. Trabzon Filak Camii ahşap kullanım tablosu	287
Çizelge 4.20. Akköse Camii ahşap kullanım tablosu	296
Çizelge 4.21. Hüseyin Hoca Camii ahşap kullanım tablosu	307
Çizelge 4.21. Hüseyin Hoca Camii ahşap kullanım tablosu	314
Çizelge 4.23. Borçka Zeytinlik Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	335
Çizelge 4.24. Muratlı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu	343

1.GİRİŞ

Geleneksel Anadolu Cami mimarisinde ahşap malzemenin yapısal kullanımını konusunda bir literatür taraması yapıldığında, yaşları 800'ü bulan, Anadolu'nun pek çok bölgesinde yer alan ve teknik açıdan pek çok dersin çıkartılabileceği, özellikle de taşıyıcı yapı elemanları ahşap malzeme ile yapılmış olan camiler ile ilgili sınırlı sayıda çalışma ile karşılaşmaktadır. Çevreye duyarlı ve kullanışlı malzeme arayışı içerisinde olan yapı sektörü için ahşap malzemenin kolay bozulduğu ve mekanik açıdan zayıf olduğu hususunda ön yargılar bulunmaktadır. Oysaki Beyşehir Eşrefoğlu Cami ve Sivrihisar Ulucamii gibi Selçuklu dönemi eserlerinde kullanılan ahşap yapı elemanları günümüzde kullanımını sürdürmektedir.

Başlıca amacı, geleneksel Anadolu cami mimarisinde ahşap malzemenin yapısal kullanımının araştırılması olan bu çalışmanın alt amaçları; söz konusu yapılarda ahşap malzeme kullanım biçimlerinin yapı elemanları bazında saptanması, birleşim tekniklerinin, yapı elemanlarında kullanılan ağaç türlerinin, malzeme durumunun saptanmasıdır.

Çalışma kapsamında Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nin öncü yapıları ile büyük bir çoğunluğu Anadolu'nun bilhassa orman bakımından zengin olan Karadeniz Bölgesi'nde bulunan, Osmanlı Dönemi örneklerinden ulaşılabilenler ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde bir giriş yapılmış, ikinci bölümünde konu ile ilgili kaynak araştırmasına yer verilmiş, üçüncü bölümde çalışmanın materyali ve yöntemi açıklanmış, dördüncü bölümde bulgular anlatılmış ve son olarak beşinci bölümde sonuçlara yer verilmiştir.

Bu çalışma ile; sözü edilen mirasın ortaya çıkarılması ve/veya hatırlanması, kaybolmasının önlenmesi açısından mirasa dikkat çekilmesi, unutulmuş ve /veya yıkılmak üzere olan yapıların kayda geçirilmesi, konu ile ilgili olarak yapılacak benzeri araştırmalara yol gösterilmesi, ahşabın tespit edilen yapısal kullanım biçimleri ile yeni

üretimler için yol gösterilmesi yönünden bilimsel alana katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu bölümü; “Ahşap Malzeme” ve “Ahşap Taşıyıcılı Anadolu Cami Mimarisinin Gelişimi” olmak üzere iki başlık altında ele alınarak açıklanmıştır.

2.1 Ahşap Malzeme

İnsanoğlu kendisinin en temel ihtiyaçlarından biri olan barınma gereksinimi için tarih boyunca çeşitli malzemeler kullanarak yapılar inşa etmiştir. Kullanılan malzemelerin en başta gelenlerinden birisi de ahşap olmuştur. Literatürdeki tanımı ile “Ahşap, canlı bir organizma olan ağacın meydana getirdiği, lifli ve heterojen bir dokuya sahip organik esaslı bir malzemedir. Ahşap adı Arapça “odundan mamul eşya” anlamına gelen haşep kelimesinden gelmektedir” (Eriç, 1994).

Basit anlamda ifade edilecek olursa ahşap, ağacın işlenmiş ve kullanılabilir şekle getirilmiş halidir. Geleneksel bir malzeme olan ahşap geçmişten bu yana doğada hazır halde bulunması, dönüştürülebilir ve işlevsel olması sebebiyle tercih edilmiştir. Doğal bir malzeme oluşu onu çevreye uyumlu ve sağlıklı kılmıştır. Kolay işlenebilir olması tasarımıda geniş olanaklar sağlamaktadır. İklimsel, fiziksel ve biyolojik etkenlerden etkilenebilmektedir. Ahşap yapıların tasarım, uygulama ve kullanım aşamalarında insan faktörü etkilidir.

Ahşap malzemedeki yoğunluk, ağırlık ve dayanım kavramları birbirleri ile doğru orantılıdır. Ahşap malzemenin yoğunluğu arttıkça ağırlığı da artmaktadır (Sivrikaya, 2008). Yoğunluğu etkileyen en önemli parametre ahşabın içerisinde bulunan nem miktarıdır. Tam kuru ahşapta (%0) , hava kurusu olarak tabir edilen ahşapta ise (%12) oranında nem olduğu kabul edilmektedir. Ahşapta nem miktarı arttıkça yoğunlukta artış göstermektedir. Yoğunluk arttıkça sertlik artar. İlkbahar odunu, yaz odunundan; dış odun iç odundan daha yumuşaktır. Rutubet azaldıkça sertlik artar yine de rutubet yumuşak ağaçlarda sertliği çoğaltır, sert ağaçlarda azaltır. Yapılarında ki doğal antiseptik

maddeler nedeniyle kestane, meşe, çam, gürgen dayanıklı iken dişbudak, kayın, çınar, kavak söğüt, ıhlamur gibi ağaçların dayanıklılığı azdır.

Ahşap malzeme sahip olduğu çeşitlilikle beraber farklı kimyasal içerik ve özelliklere de sahiptir. Ahşabın sahip olduğu başlıca organik bileşenler karbon, oksijen ve hidrojen atomlarıdır. Ahşabın bünyesinde % 45-60 oranında selüloz, % 20 – 28 oranında lignin ve % 10 – 20 oranında pektin bulunmaktadır (Aksoy 1987, Alemdaroğlu 1998).

Bu durum mekanik etki açısından şişme ve büzölmelere de yol açabilir. Ahşap malzemenin hücrelerinde bulunan su ağacın kesilmesi ile birlikte buharlaşarak kurumaya başlar. Hiçbir işlem yapılmaksızın bırakılan bir tomruk, kozalaklılarda 2 yılda, yapraklılarda ise 4 yılda kuruyabilir.

Doğal yöntemler ile kurutulmuş %10-15 nemli meşenin yoğunluğu 800 gr/dm³, çamın 550-600 800 gr/dm³'tür. Liflere paralel durumda 1. sınıf çamın çekme direnci 100-105 kg/cm³, basınç direnci 85-100 100-105 kg/cm³'dir. Değişik hava etkilerinde çabuk yıpranır. Yangına karşı dayanıksızdır.

Kimyasal, fiziksel, mekanik, biyolojik faktörler ve insan etkisi ahşabın bozulmasına sebep olmaktadır (Perker 2004). Bu bozulmalar kimi zaman malzemenin dış yüzeyinde görünür olan noktasal bozulmalar olabileceken kimi zamanda malzemenin iç yapısında bulunabilmektedir.

Ahşap malzemesi sıcaklıktan etkilenebilmektedir. Sıcaklığın düşük olduğu ortamlarda kimyasal bozulmalara karşı daha dirençli bir hal alır. Kimyasallar; ahşap cinsine, niteliğine, kimyasalın konsantrasyonuna, maruz kalınan süreye ve sıcaklığa bağlı olarak ahşapta direnç kaybına yol açabilirler. Süre ve sıcaklık arttıkça buna paralel olarak aşınma ve bozulmalarda artmaktadır. Ahşap malzemesi kimyasal etkilere, mantar çürümesine ve metal etkisi ile korozyon problemlerine karşı dayanımlarının az olmasından ötürü gerekli önlem alınmadığı takdirde kısa ömürlü hale gelirler. İğne yapraklı ağaç odunları geniş yapraklı ağaç türlerine kıyasla daha dayanıklı olmaktadır (Tsoumis 1991).

Sıcaklık ahşabın yapısına direkt olarak etki edebilmektedir. Yüksek sıcaklıklar ahşabın dayanım gücü, direnci ve darbe etkilerine karşı mukavemetinde azalmalara sebep olmaktadır. Yüksek ısıya maruz kalan ahşabın nem yüzdesi, yoğunluk ve boyutlarına göre ağırlık kaybı ve yapı özünde bozulmalarda meydana gelmektedir. Geniş yapraklı ağaçlar termal aşınmaya karşı iğne yapraklılardan daha yatkın gibi görünmektedirler (Desch ve Dinwoodie 1996).

Bozulmalara karşı koruma amacı ile uygulanan emprenye işlemlerinin, ahşabın direncine pratikte hiçbir yan etkisi bulunmamaktadır. Yanmayı geciktiriciler; fırında kurutma ile birleştiğinde eğilme direncini % 10'a kadar azaltabilmektedir (Tsoumis 1991).

Özellikle uzun süre yükler altında gerilen ahşaplarda mekanik bozulma etkilerini görmek mümkündür. Basınca maruz kalan ahşapların düzlüğü azalmakta, buna bağlı olarak ahşapta eğilmeler meydana gelmektedir (Desch ve Dinwoodie 1996).

Ahşap türünün yanlış seçimi, hatalı onarımlar, bakımsız ve terk edilmiş ahşap kullanımlı yapılar, işlevde meydana gelen değişimler ahşap malzemesinin dayanımına birebir etki etmektedir. İnşa öncesi yapılan hatalı tasarımlar ahşabın dış etkilere karşı mukavemetini düşürebilmektedir.

Ahşap organik ve yaşayan bir malzemedir. Bu özelliği ile pek çok canlı için bir besin kaynağı olmuştur. Bu canlıların büyük çoğunluğu ahşabın özünü oluşturan selüloz ve lignin ile yaşamaktadır. Mantarlar bakteriler, böcekler ve termitler bu canlılardan bir kaçıdır. Bunlardan bazıları ahşabın tamamen yok olmasına bazıları ise sadece görüntü bozukluklarına neden olur.

Nem, ahşap yapı malzemesine zarar verebilen başlıca etkenlerden biridir. Ahşabın bünyesinde bulunan nem miktarı, malzemenin mukavemetini, esneklik ve direncini, çürümeye karşı gösterdiği dayanım gücünü etkilemektedir. Ahşap, bünyesindeki selüloz aracılığı ile kolayca su emebilen bir yapıya sahiptir. Yaşayan bir malzeme olan ahşap su

alıp vererek çalışmaktadır. Bu çalışma nem ve suyun ahşabın özünde yaptığı deformasyonun yanı sıra çatlama ve yarıлма gibi bünyesel deformasyonlara da sebebiyet vermektedir.

Yapılarda kullanılan ahşap malzemesinin bünyesinde %20 oranında nem bulunmaktadır. %12 ila %20 arasındaki nem oranı kabul edilebilir seviyededir. Nem oranı %20 seviyesini aştığında ahşabın bünyesinde yumuşamalar, mukavemetini ve direnç kabiliyetini belli oranda yitirme meydana gelir. Ahşabın bünyesindeki su ve nem oranı arttıkça biyolojik bozulmalara da kapı açmakta, mantar ve böcek etkilerine maruz kalmaktadır (Erten 1988,Günay 2002,Perker 2006).

Ahşabın malzeme cinsi olarak en çok eleştiriye maruz kaldığı nokta su ve nemden direkt olarak etkilenmesi ve su ve nem vasıtası ile bünyesinde oluşan bozulmalardır. Buna önlem olarak alınabilecek pek çok teknik ve işlem bulunmaktadır.

2.2 Ahşap Taşıyıcılı Anadolu Cami Mimarisinin Gelişimi

Tarihte ilk cami örnekleri İslamiyet'in 7yy'da gelişi ile Medine'de verilmiştir. İslamiyet'in yayılması ile sayısı artan camiler özellikle Emevi ve Abbasi devleti döneminde geniş coğrafyalarda inşa edilmiştir. İslam medeniyetinin yayıldığı Asya ile İber Yarımadası arasında köprü görevi gören Anadolu, bir anlamda yapı teknikleri ve sanat eserleri bağlamında sentez oluşturmuştur. Anadolu'daki ilk camiler 7yy.'da Anadolu'nun fethi sonucunda ya yeni inşa edilme yöntemi ile ya da farklı işlevli yapılardan dönüştürülme şeklinde meydana getirilmiştir.

Asya'da bulunan ve çoğunluğu Müslüman olan Türk boylarının 1000'li yıllarda Anadolu'nun içlerine kadar gelişi ile bölgede cami yapımı artmıştır. Yapılan ilk örneklerle birlikte bölgenin geçmiş yapı kimliği ve Asya İslam Sanatı harmanlanmaya başlanmıştır. Bu harmanlamada sadece sanat anlayışı değil malzeme tercihi de yenilenmiştir. Anadolu'da özellikle Selçuklu ve Beylikler döneminde inşa edilen ilk anıtsal yapı örneklerinde mukarnas motifli taç kapılı camileri, ahşap künde kari sanatına sahip kapı ve minberler süslemiştir. Keşfedilen yeni inşa gereçleri, gemicilik ve ticaret yolları ile ürünlerin farklı coğrafyalara nakledilebilmesi gibi etkenler malzeme

çeşitlerinin artışında önemli rol oynamıştır. Bu süreçte ahşap malzemenin Anadolu cami mimarisini oluşturan çok çeşitli yapı elemanlarında başarılı kullanımları görülmeye başlanmıştır (Öney 1988,Kuran 2012).

Selçuklu ve Beylikler döneminde özellikle kent merkezlerinde inşa edilen ve “Cuma Mescidi” olarak tabir edilen camilerin beden duvarlarının yığma tekniği ile oluşturulduğu bilinse de bu yapıların iç mekân çatılarını taşıyan dikmelerde, çatı kuruluşlarında, yardımcı yapı elemanlarında ve işlevsel elemanlarında (mihrap, minber, kürsü vb.) ahşap malzemenin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Beyşehir Eşrefoğlu Ulu Camii, Sivrihisar Ulu Camii, Afyon Sahip Ata Ulu Camii malzeme kullanımı açısından bu tür camilerin önemli örneklerindedir. Yapı tekniği ve malzeme olanaklarının günümüzdeki kadar çeşitli olmadığı o dönemde yapılmış camiler 700-800 senedir, sahip oldukları özgün özellikleri ile halen ayakta durabilmektedirler.

Ahşap malzeme ile cami inşa etme geleneği Osmanlı’da da devam etmiş, özellikle de 13. ve 14. Y.Y. arasında, ahşap çantı camiler (Düzce Çayağzı Köyü Orhan Gazi Camii, Kocaeli Aftun Dere, Akça Ova, Büyük Kaynarca, Büyük Tersiyeye Köyleri’nde yer alan camiler vb.) inşa edilmiştir. Osmanlı Dönemi’nde başta Bursa’da olmak üzere önemli kent merkezlerinde kagir camilerin inşası yaygınlaşmışsa da, orman bakımından zengin olan kırsal alanda çantı camilerin yapımına 19. Y.Y.’a kadar devam edilmiştir. Ormanlık alanlara sahip bölgelerde malzeme erişim kolaylığından da ötürü az sayıda örneğinin 20.Y.Y.’da inşa edildiği bilinen çantı camilere Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde rastlanmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nde örneklerine sıklıkla rastlanan camilerde gerek dış duvarlar gerekse de iç mekânı oluşturan ve süsleyen elemanlarda ahşap malzeme yoğun bir biçimde kullanılmıştır. İnşa edilen ahşap camileri künde kari sanatı ile bezenmiş kapılar, minber ve kürsüler, kök boya tekniği ile süslenmiş tavan detayları ve çeşitli geometrik desenlere sahip ahşap dikme başları birer sanat eseri haline getirmiştir (Ayverdi 1989, Öney 1988, Kuran 2012).

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma kapsamında öncelikle literatür araştırması yapılarak konuya dair ana hatlar belirlenmiş ve bu doğrultuda camilerin tespiti sağlanmıştır. Belirlenen camilerle ilgili bilgi içeren kaynak araştırmasında kitap ve bilimsel makalelere öncelik verilmiştir.

Çalışma kapsamında; 13.yy ile 20.yy aralığında inşa edilmiş olan ve ahşabın yapısal kullanımının, yapı elemanları bazında farklılıklarının ortaya konabilmesini mümkün kılan örneklerin ele alınmasına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda, ulaşılabilen, Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nin öncü yapıları ile büyük bir çoğunluğu Anadolu'nun bilhassa orman bakımından zengin olan Karadeniz Bölgesi'nde bulunan, Osmanlı Dönemi örnekleri ele alınmıştır.

Tezde yer alan her cami için yapısal özelliklerin tespitinde öncelikle yerinde araştırma, gözlem, fotoğraflama ve ölçü alma çalışmaları yapılmıştır. Literatür araştırması ve alan çalışmalarının sonucunda yapılar ile ilgili genel ve teknik bilgilerin verilmesi, yapısal özellikleri gösteren çizimlerin yapılması mümkün kılınmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan camilerde ahşabın yapısal kullanımının (temel, duvar, tek taşıyıcı, döşeme, merdiven, çatı ve doğramadaki kullanımları), elemanlarda kullanılan ağaç türlerinin ve malzemenin bozulma durumuna ilişkin görsel tespitlerin aktarılabilmesi amacıyla bir föy oluşturulmuştur.

Ele alınan örnek yapıların anlatımlarında kısa bir tarihçe yer almaktadır. Bunun devamında cami planlaması genel hatları ile aktarılıp, camide ahşabın yapısal kullanımı; yapıda kullanılan elemanlar bazında anlatılmıştır. Anlatımlar, gerekli görülen yerlerde fotoğraflar ve teknik çizimlerle desteklenmiştir. Alan çalışması sırasında, camilerde yer alan minber, mihrap, kürsü, mahfil korkuluğu gibi işlevsel elemanların da incelemeye değer olduğu görüldüğünden anlatımlarda ahşabın işlevsel kullanımına da değinilmiştir. Her bir yapıya ilişkin anlatımın ardından o yapıya ilişkin olarak hazırlanan föye yer verilmiştir.

Araştırma sırasında bazı sınırlılıklar ile karşılaşmıştır. Araştırma yapılan bazı camilere dair tarihi bir kaynak ve belgenin olmadığı görülmüştür. Kent merkezlerinde yer alan

tarihi camilere dair veriler elde edilebilirken, kırsal alanda camilerin bir kısmı hakkında herhangi bir kayıt tespit edilememiştir. Bu tür camiler için tarihçe, kullanılan ağaç türü, yapının özgün yapısal özelliklerinin aktarılması mümkün olamamıştır. Araştırma sırasında yaşanan bir diğer sınırlılık ise az sayıda yapıda cami görevlilerinin yapılan çalışmaya karşı tutunduğu olumsuz tavır olmuştur. Bu nedenle, literatürde bahsi geçen ancak yerinde bulunmayan, yıkıldığı tespit edilen veya teze dahil edilemeyecek kadar az veriye ulaşılabilen camiler araştırma dışı bırakılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında incelenen her caminin mimari kurgu, yapı elemanlarında malzeme kullanım biçimleri ve iç mimari unsurları bakımından karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Örneğin 13.yüzyıldan kalma Beyşehir Eşrefoğlu Camii, harim içerisinde bulunup üstü açık halde olan ve cami içerisindeki nem oranını dengeleyerek ahşap yapı elemanlarının korunmasını sağlayan kar kuyusu, mihrabındaki çini işleme, ahşap yapı elemanları üzerinde bulunan kök boya ile hazırlanmış motifleri ile başlı başına bir yapısal hazine niteliğindedir (Şekil 4.1., Şekil 4.2., Şekil 4.3).Diğer yandan örneğin Artvin Düzköy Köyü Camii kırsal alanda yerel malzeme ve kaynaklarla yapılmış olan ve kapı, pencere gibi yapı elemanlarında başarılı ahşap işçiliği ile öne çıkan camilere örnek teşkil etmektedir. Cami genelinde yapı elemanlarının birleşimlerinde çivi gibi metal elemanların kullanılmamış olması, birleşimlerde geçme yöntemlerinin tercih edilmesi takriben 150 senelik olan yapının günümüze değin büyük ölçekte özgünlüğünü koruyarak ulaşmasının başlıca nedenlerindedir (Şekil 4.4., Şekil 4.5., Şekil 4.6., Şekil 4.7).

Şekil 4.1.Beyşehir Eşrefoğlu Camii mihrab, minber ve iç kubbe görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.2. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap dikme başlığı görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.3. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap döşeme elemanları üzerinde kök boya kullanımı (Aydın 2015)

Şekil 4.4. Artvin Düzköy Köyü Camii duvar ve kiriş birleşimi(Aydın 2016)

Şekil 4.5. Artvin Düzköy Köyü Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.6. Artvin Düzköy Köyü Camii dikme ve kiriş birleşimi (Aydın 2016)

Şekil 4.7. Artvin Düzköy Köyü Camii ahşap pencere korkuluğu (Aydın 2016)

Şekil 4.8. Artvin Düzköy Köyü Camii temel çantı detayı(Aydın 2016)

Bu örneklerin haricinde kullanımı mümkün olmayacak derecede tahrip olmuş camilerde bulunmaktadır. Özellikle Samsun ve Ordu bölgesinde yerleşim yerlerinin dışında mezarlık içlerinde kalan camiler kullanılmama sonucu bir kısmı tamamen yıkılmış, bir kısmı ise yıkıntı halindedir. Buna sebep olan en büyük faktör, ahşap camilere gereken önemin gösterilmeyişi olmaktadır. Bu bölgedeki camilerin Doğu Karadeniz bölgesindekilere nazaran daha fazla bozulmaya uğramasının bir sebebi de yaşlarının 600-700 yılı bulmasıdır. Oysaki Doğu Karadeniz bölgesi camilerinin yaşları ağırlıklı olarak 150 senedir.

Şekil 4.9.Samsun Kuşhane Köyü Camii genel görünümü(Aydın 2016)

Örnek sunulan camilerin her biri kendi özelinde farklı özgün değerlere sahiptir. Kimi camide teknik detaylar ön plana çıkarken kimilerinde ise mimari öğeler üzerine uygulanan süsleme motifleri dikkat çekmektedir. Bunun yansıması olarak değerlendirme konusu olan camiler arasında yazı üslubu ve ele alınan konulara dair çeşitlilik bulunmaktadır. Bu sayede ahşap camileri farklı açılardan değerlendirme şansı oluşmuştur.

4.1. Bursa İznik Elmalı Köyü Camii

Bursa İli İznik İlçesi sınırlarında yer alan Elmalı Köyü, ilçe merkezine yaklaşık 30 km mesafede olup Samanlı Dağları'nın eteklerinde yer almaktadır (Şekil 4.10). Elmalı Köyü'nün yerel sakinlerini 1800'lerin sonlarına doğru Batum'dan gelen göçmenler oluşturmaktadır. Köylülerle yapılan sözlü görüşmelerden 1870 yılında köye Batum'dan göçmenlerin gelmeye başladığı ve gelen kişilerin 1871 yılında köyde küçük bir mescit inşa ettikleri, sözü edilen mescidin birkaç yıl kullanıldığı ve çıkan bir yangın sonucunda kullanılamaz hale geldiği anlaşılmaktadır. Sonrasında ise Trabzonlu ustaların yeni bir cami yapımına başladıkları anlatılmaktadır (Yılmaz 2013).

Şekil 4.10. İznik Elmalı Köyü genel görünümü(Aydın 2015)

İznik Elmalı Köyü Ahşap Camii Marmara Bölgesi'nde bulunan ve çantı tekniğiyle inşa edilmiş bir camidir (Şekil 4.11.,Şekil 4.12.,Şekil 4.13) (Anonim 2014b,2014). İznik Elmalı ahşap caminin günümüze ulaşan bir kitabesi bulunmamakla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde yapı kaydının bulunduğu ve buna göre 1897-1898 yılları arasında inşa edildiği bilinmektedir (Yılmaz 2013).

Şekil 4.11. İznik Elmalı Köyü ahşap ve yeni cami görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.12. İznik Elmalı Camii kuzey cephesi(Aydın 2015)

Şekil 4.13 İznik Elmalı Camii güney ve batı cephesi(Aydın 2015)

İznik Elmalı Camii bodrum ve üst mahfile sahip harim katından oluşmaktadır. Caminin dış ölçüleri 10,70m x 9,70m'dir.10,70m'lik ölçü son cemaat kısmı ile 13 metreyi bulmaktadır. Yığma taş malzemenen temel ve bodrum üzerinde yükselen cami kot farkının 1 metreyi bulduğu eğimli bir arazi üzerine oturmuştur. Bodrum kattaki duvar kalınlığı takriben 50 cm'dir. Bodrum kata son cemaat bölümünün altında yer alan 110 cm genişliğindeki açıklıktan girilir. Güney cephesinde yola bitişik olan caminin harim girişi, üzeri kiremit üst örtülü bir saçak ile kaplı olan son cemaat bölümünden sağlanmıştır. Külâh kısmı özgün halinde bulunmayan şekilde sac ile kaplanan minare caminin kuzeydoğu köşesindedir.

Ağırlıklı olarak ahşap malzeme kullanılan caminin 93 meşe ağacının kesilip işleminden geçirilerek kurutulması ile elde edilen, 5 cm kalınlığında, 27-28 cm genişliğinde kesilen ve uzunlukları değişken olan 226 adet kalas kullanıldığı bilinmektedir. Taşıyıcı sistemi ahşap olan kiremit üst örtülü çatının, kiremit altı elemanları ve bozulmaya uğrayan bölümleri dışında ahşap caminin özgün taşıyıcı elemanlarının birleşiminde esasen metal çivi kullanılmamıştır (Anonim 2014b,2014).

Yığma taştan oluşan bodrum duvarlarının üzerine geniş ahşap tabanlar yarım kertilerek birbirine dik olacak şekilde oturtulmuş, tabanlardan sonra yaklaşık 5 cm kalınlığında, 25- 35 cm genişliğinde, 340-350 cm boyunda ahşap elemanlar yine yarım kertilerek birbirlerine dik olarak geçirilmiştir. Boylarının bitimlerinde ise dikmelere geçirilerek bir kasnak oluşturulmuştur. Yapı köşelerinde ve içten gelen birleşimlerde çatkılar yaklaşık 20 cm dışarı çıkıntı yapmaktadır (Şekil 4.14) (Yılmaz 2013).

Şekil 4.14. İznik Elmalı Camii çanta tekniği(Aydın 2015)

Cami harimine yarım daire şeklinde 30 cm genişliğindeki 6 basamaklı taş merdiven ile çıkılan caminin kuzeyinde yer alan son cemaat kısmından giriş yapılır. 118 cm genişlik ve 208 cm yüksekliğe sahip 2 kanatlı ahşap harim kapısından içeri girdiğimizde karşımızda güney duvarını ortalayan 200 cm genişliğindeki mihrabı görmekteyiz. Harim içerisinde 6 adet ahşap dikme bulunmaktadır. Dikmelerin genişliği 16cm ile 20 cm arasında değişmektedir. Söz konusu dikmeler altta ve üstte kare, bir bölümde sekizgen, bir bölümde ise daire kesitli olarak oluşturulmuş olup ahşap yontma tekniği ile süslenmişlerdir. Yanlarda ana ibadet mekânına çok yakın birer adet ahşap dikme daha bulunmaktadır. Ahşap dikmeleri bağlayan ahşap kirişlere ise çatı oturtulmuştur. Dikmelerin arasında yatay ahşap elemanlarla oluşturulmuş parapet ve denizlikler bulunmakta, parapetlerin iç yüzeyi ile ana ibadet mekânı duvarı önünde ayakkabılık üzeri sekiler yer almaktadır. Son cemaat yerinin döşemesi ve tavan kaplaması da ahşaptır (Özyazıcı 1994,Yılmaz 2013).

Caminin yaklaşık 12 m x 10 m boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahip olan ana ibadet mekânına son cemaat bölümünden çift kanatlı ahşap tablalı bir kapı ile girilmektedir. Güneydoğu ahşap duvarının ekseninde yarım daire biçimli mihrap nişi, yanlarında iki adet pencere, doğuda vaaz kürsüsü, güneyde ahşap minber ve tüm duvar boyunca uzanan ahşap seki yer almaktadır. Kuzeybatı ahşap duvarının ortasında ise giriş

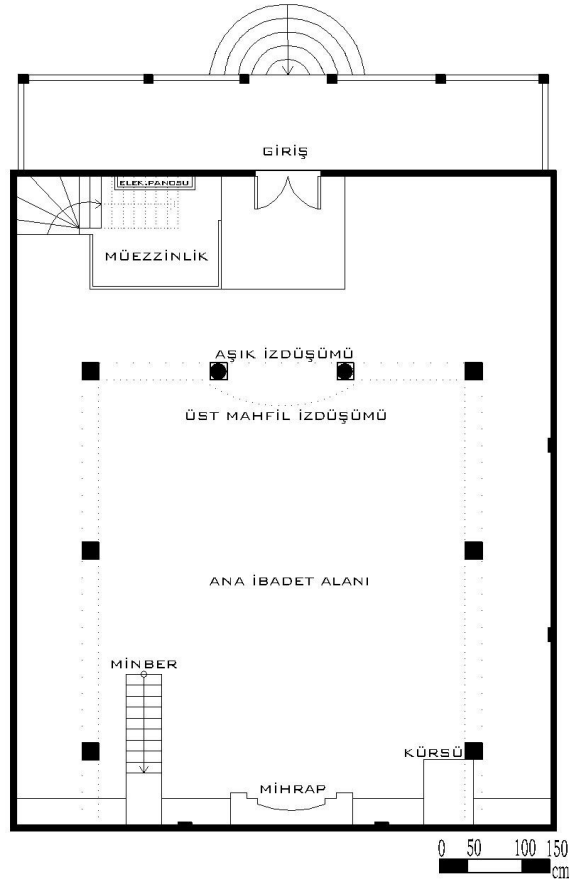
kapısı ile batı yönünde mahfile çıkışı sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır (Şekil 4.15., Şekil 4.16., Şekil 4.17) (Yılmaz 2013).

Şekil 4.15. İznik Elmalı Camii son cemaat yeri(Aydın 2015)

Şekil 4.16. İznik Elmalı Camii son cemaat yeri(Aydın 2015)

Şekil 4.17. İznik Elmalı Camii plan çizimi(Aydın 2015)

Ana ibadet mekânı kuzeybatı ahşap duvarının batı yönünde bulunan tek kollu ve korkuluksuz merdiven ile mahfil kotuna ulaşılmaktadır. Zemin katında dikdörtgen planlı olan ana ibadet mekânı kuzeybatı, güneybatı ve kuzeydoğu yönlerinde toplamda sekiz adet ahşap dikme üzerine oturan üç yönlü bir mahfile sahiptir (Şekil 4.18.,Şekil 4.19).

Şekil 4.18. İznik Elmalı Camii mahfili (Aydın 2015)

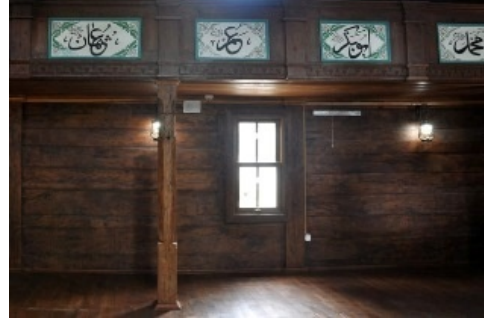

Şekil 4.19. İznik Elmalı Camii mahfil kotundan bir görünüm (Aydın 2015)

Kuzeybatı mahfil, güneydoğuya doğru eğrisel bir çıkma yapmaktadır (Şekil 3.1.9). Döşemesi ahşap kaplıdır. Mahfilin üç yöndeki ahşap parapetinin alt kısımlarında kabartma bordürler, orta kısımlarında ise ahşap çıtalarla oluşturulmuş motifler bulunmaktadır. Ayrıca yan mahfil parapetlerinin ortalarında kök boya ile yazılmış “Allah”, “Muhammed,” “Ebu Bekir”, “Ömer”, “Osman”, “Ali”, “Hasan”, “Hüseyin” isimleri yer almaktadır (Şekil 4.20., Şekil 4.21). Caminin çam ağacından yapıldığı bilinen kademeli ahşap tavanının ortasında yaprak ve dal motiflerinden oluşan bir tavan göbeği yer almaktadır (Şekil 4.22., Şekil 4.23). Cami tavanının oluşturulmasında çam ağacının kullanıldığı bilinmektedir (Yılmaz 2013).

Şekil 4.20. Mahfil parapetinde kök boya ile yazılmış “Allah” yazısı(Aydın 2015)

Şekil 4.21. Mahfil parapetinde kök boya ile yazılmış isimlerden örnekler(Aydın 2015)

Şekil 4.22. İznik Elmalı Camii kademeli ahşap tavan detayı(Aydın 2015)

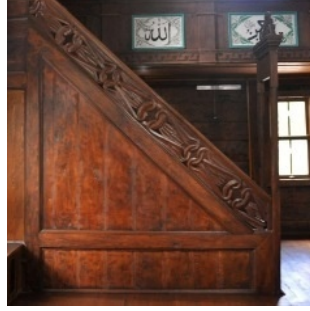

Şekil 4.23. İznik Elmalı Camii ahşap tavan göbeği(Aydın 2015)

Caminin ana ibadet mekânı içinde yer alan minber de ahşap malzeme ile oluşturulmuş olup aynalığı sade bırakılmıştır. (Şekil 4.24). Kuzeydoğu korkuluğu düz ahşap elemanlar ile oluşturulmuş olan minberin güneybatı korkuluğunda ahşap oyma tekniği ile yapılmış motifler yer almaktadır. Sözü edilen motifler Doğu Karadeniz Bölgesi ahşap işçiliğini yansıtmaktadır (Şekil 4.25.,Şekil 4.26). Minberin sivri parçalı külâhı da ahşap malzeme kullanılarak yapılmış olup külâhın oturduğu tavan kenarları ise ahşap motiflerle süslenmiştir (Şekil 4.27).

Şekil 4.24. İznik Elmalı Camii ahşap minber aynalığı(Aydın 2015)

Şekil 4.25. İznik Elmalı Camii minberi(Aydın 2015)

Şekil 4.26. İznik Elmalı Camii minber korkuluğu ahşap motifler(Aydın 2015)

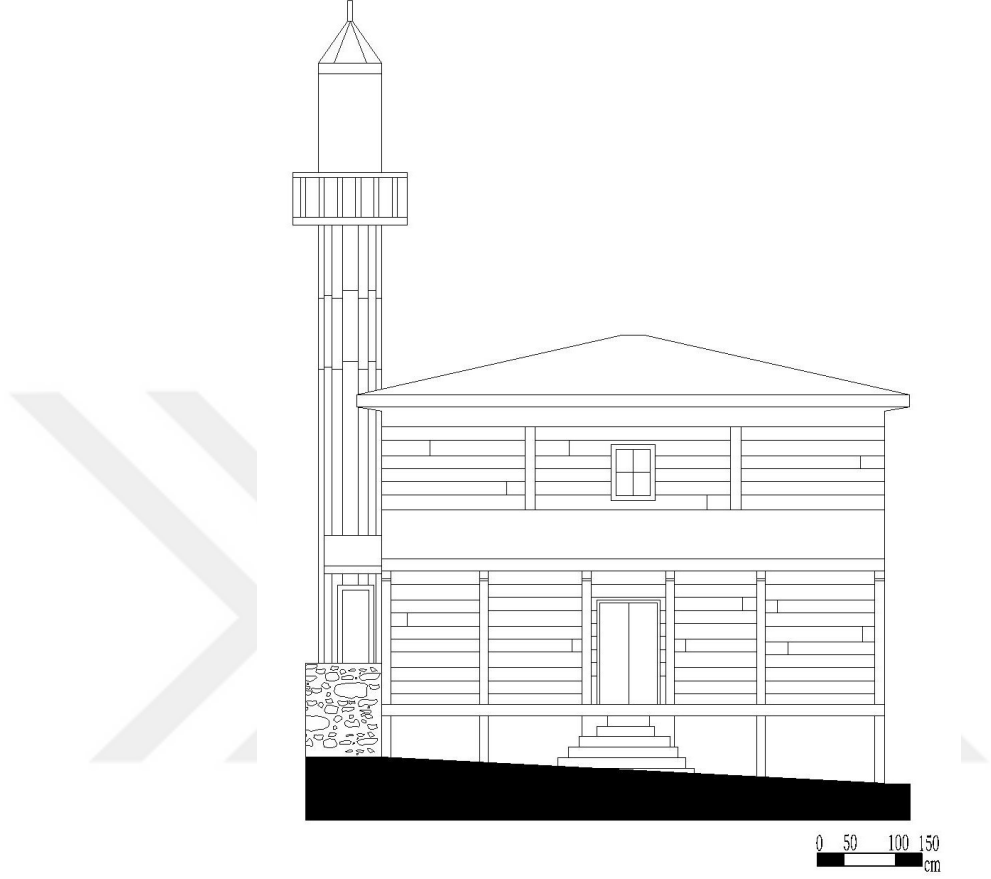

Şekil 4.27. İznik Elmalı Camii iç mekânından ve minberden bir görünüm(Aydın 2015)

Caminin bodrum katına kuzeydoğu cephesinde son cemaat yeri altında yer alan ahşap bir kapıdan girilmektedir. Bodrum kat; caminin tamamının üzerine oturduğu, yaklaşık 80 cm kalınlığında ve eğimli araziye göre en fazla 130 cm yüksekliğe kadar ulaşan, moloz taş ve harç kullanılarak inşa edilmiş olan beden duvarları ile sınırlanmaktadır. Bodrum kat tavanı ahşap dikmeler üzerine oturan enine ahşap kirişler ile taşınmakta, sözü edilen kirişlerin üzerindeki ahşap kaplamalar ise caminin ana ibadet mekânının döşemesini oluşturmaktadır (Özyazıcı 1994, Yılmaz 2013).

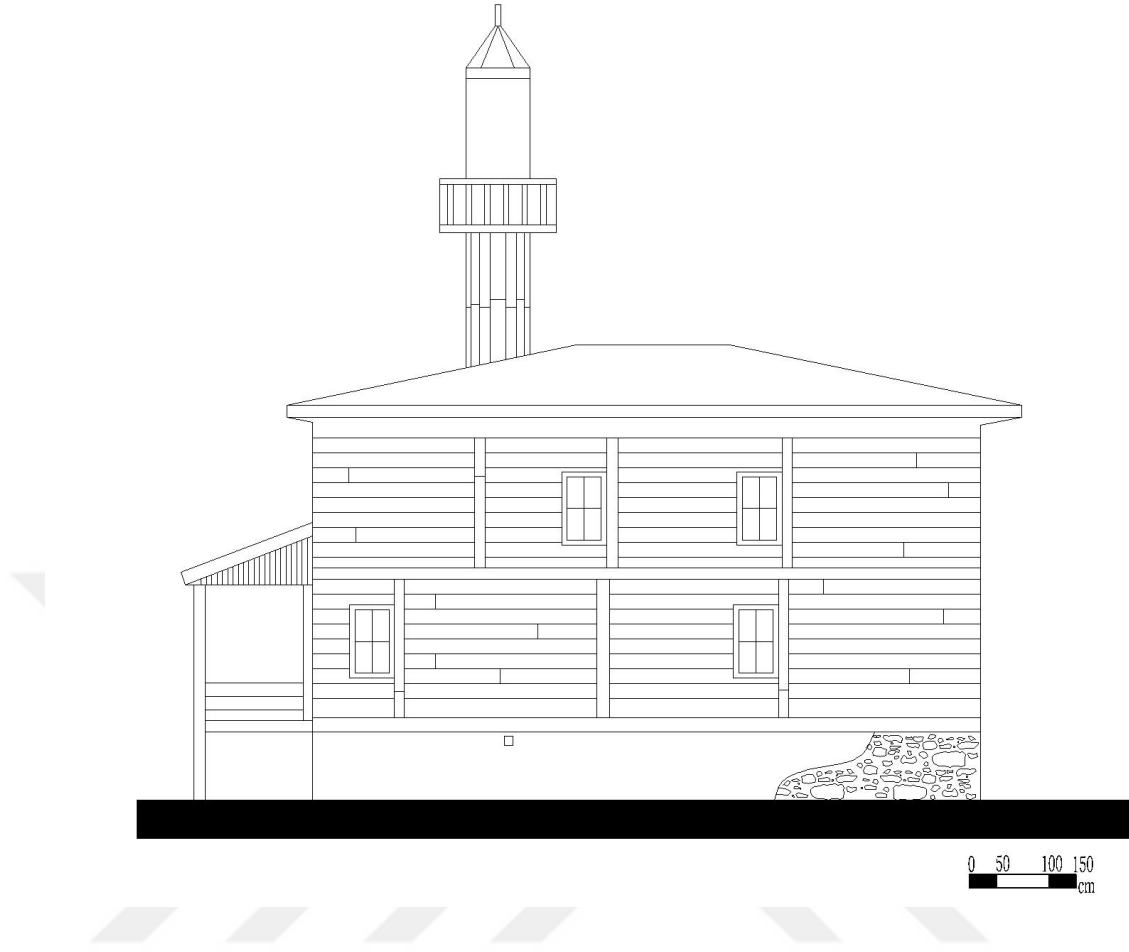
Yapının kuzeybatı cephesinde doğu uçta, kuzeydoğu cephesine bitişik olan minare, son cemaat yerine ulaşan yarım daire basamaklı merdivenler, son cemaat yeri çatısını taşıyan altı adet ahşap dikme, dikmeleri bağlayan ahşap kirişler, dikmeler arası ahşap korkuluk, arka planda ana ibadet mekânı cephesi ve çift kanatlı tablalı ahşap giriş

kapısı, mahfil kotunda cephenin orta noktasında bulunan dikdörtgen biçimli, düşey ahşap pencere görülmektedir (Şekil 4.28).

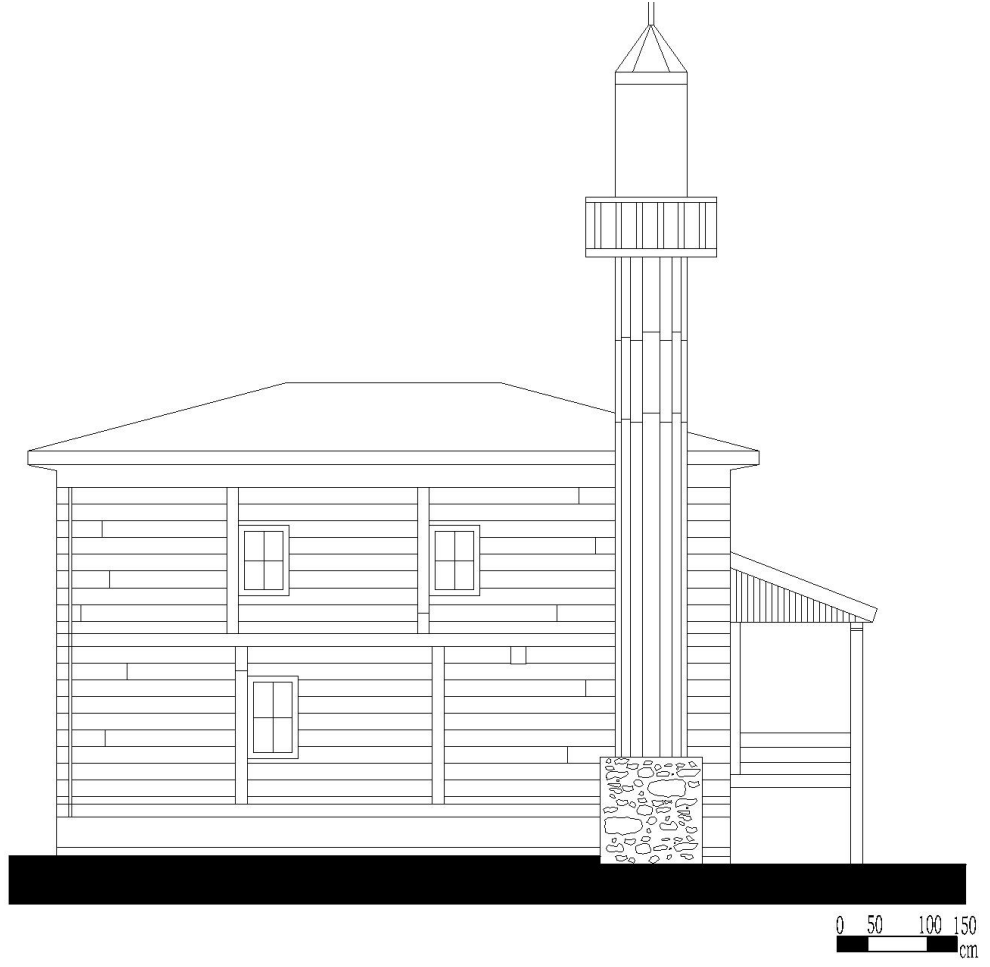
Şekil 4.28.İznik Elmalı Camii kuzeybatı cephe çizimi(Aydın 2015)

Yapının güneybatı cephesinde son cemaat yerini taşıyan ahşap dikme ve devamındaki bodrum kat yığma taş duvarı, söz konusu duvarın üstündeki ahşap çandı duvarlar, yapının zemin katında son cemaat yerinin çatısını taşıyan iki ahşap dikme ve bağlantılarını sağlayan ahşap kiriş, son cemaat yerinin tek yöne eğimli çatısı, baklava biçiminde süslemeli ahşap korkuluk, ana ibadet mekânının ahşap dikmeler arası yığma ahşap duvar, iki adedi zemin kotunda, iki adedi ise mahfil kotunda bulunan dikdörtgen biçimli dört adet düşey ahşap pencere görülmektedir. (Şekil 4.29).

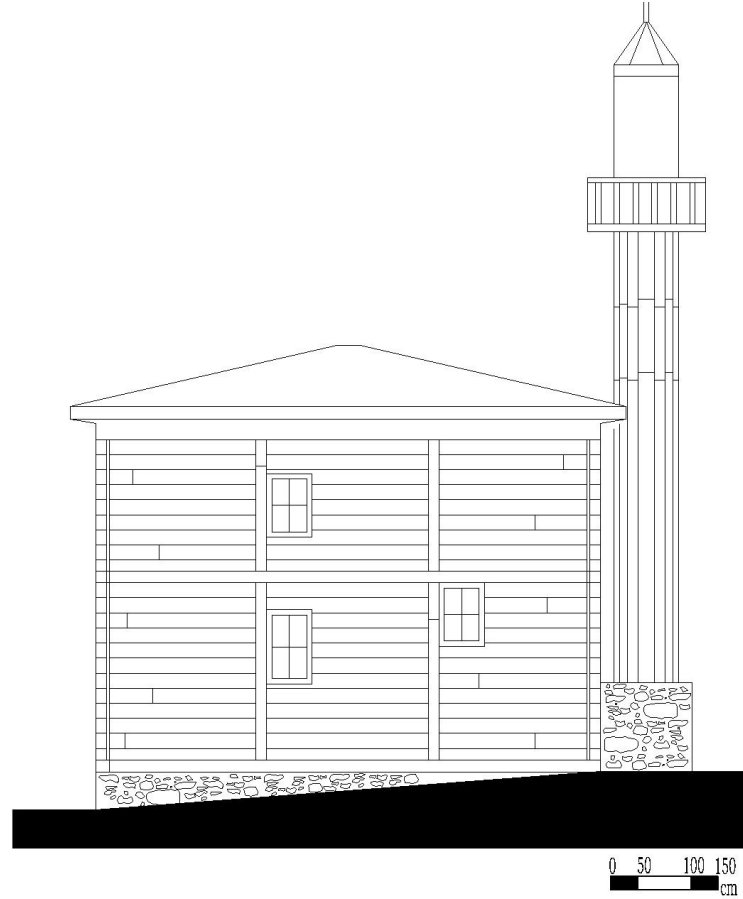
Şekil 4.29. İznik Elmalı Camii güneybatı cephe çizimi(Aydın 2015)

Yapının kuzeydoğu cephesinde moloz taş örgülü bodrum duvarları üzerinde ahşap dikmeler arası yığma ahşap duvar, bir adedi zemin kotunda, iki adedi ise mahfil kotunda bulunan dikdörtgen biçimli üç adet düşey ahşap pencere, cephenin kuzey ucunda duvara bitişik minare, devamında son cemaat yeri altındaki taşıyıcı ahşap dikme, yapının zemin katında son cemaat yerinin çatısını taşıyan iki ahşap dikme ve bağlantılarını sağlayan ahşap kiriş, son cemaat yerinin tek yöne eğimli çatısı, baklava biçiminde süslemeli ahşap korkuluk görülmektedir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30. İznik Elmali Camii kuzeydoğu cephe çizimi(Aydın 2015)

Yapının güneydoğu cephesinde moloz taş örgülü bodrum duvarları üzerinde ahşap dikmeler arası yığma ahşap duvar, iki adedi zemin kotunda, bir adedi ise mahfil kotunda bulunan dikdörtgen biçimli üç adet düşey ahşap pencere, devamında kuzeydoğu cephesine bitişik durumda olan minare görülmektedir (Şekil 4.31).

Şekil 4.31. İznik Elmalı Camii güneydoğu cephe çizimi(Aydın 2015)

Caminin yaklaşık 18 m yüksekliğindeki minaresi yapının kuzeybatı köşesinde yer almakta, kesme taşlı ve horasan harçlı bir kaideye oturmaktadır. Minarenin taban genişliği 190 cm x 195cm'dir. Tek şerefeli olan minarenin silindirik gövdesi aşağıdan yukarıya doğru düşey yönlü kullanılan ahşap elemanların bindirme tekniği ile bir araya getirilmesi sonucunda oluşturulmuştur. Ahşap minarenin merkezinde bulunan ana taşıyıcının meşe ağacından, dışındaki ahşap elemanların ise ardıç ağacından yapıldığı bilinmektedir (Şekil 4.32)(Özyazıcı 1994).Ardıç ağacının özellikle biyolojik etkiler karşısındaki dayanıklılığı, meşe ağacının ise üstün mekanik özellikleri yapının günümüze kadar büyük ölçüde korunarak ulaşmasında son derece etkili olmuştur.

Şekil 4.32. İznik Elmali Camii minare görünümü(Aydın 2015)

Çizelge 4.1.Bursa İznik Elmalı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X		
		RIHT		X			X		
		KORKULUK		X			X		
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			ÇAM	X	
		TAŞIYICI		X				X	
		ÜST ÖRTÜ				X			
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE			X		ARDIÇ		X	
	ŞEREFİ			X		MEŞE		X	
	KÜLAH					X			
	MERDİVEN			X				X	
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.2 Sivrihisar Ulu Cami

Yunus Emre ve Nasreddin Hoca gibi topluma mal olmuş değerlerin yetiştiği Sivrihisar İlçesi, mimari eserler bağlamında da pek çok örnek sergilemektedir (Anonim 2015a ,2015).

Şekil 4.33. Sivrihisar Ulu Camii genel görünümü(Anonim 2016g 2016)

Hoşkadem Camii, Alemşah Kümbeti,Zaimağa Konağı gibi tarihi eserler örnek olarak verilebilmektedir (Anonim 2015b, 2015). Sivrihisar'daki en özgün eserlerden bir tanesi de Sivrihisar Ulu Camii'dir. Dış duvarları taşıyıcı özelliğe sahip yığma taş tekniği ile yapılmış olan yapı için, ahşap ve taş malzeme ile taşıyıcılığın sağlanmasından ötürü karma taşıyıcı sisteme sahiptir denilebilmektedir.Sivrihisar Ulu Cami Beylikler Dönemi Ulu Camii plan tiplerinin en önemli örneklerinden birisi olup, aynı zamanda Orta Anadolu'daki en büyük 2'nci ahşap dikmeli camii olma özelliğini taşımaktadır (Şekil 4.34.,Şekil 4.35) (Anonim 2015ı ,2015).

Şekil 4.34.Sivrihisar Ulu Camii güney cephesine paralel caddenin genel görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.35. Sivrihisar Ulu Camii batı avlusu genel görünümü(Aydın 2015)

Cami çarşı içerisinde, Camii Kebir mahallesinde, Kağrı Pazarı olarak tabir edilen yerin batı tarafında kalmaktadır. 2928 pafta, 182 ada, 13 parselde bulunan cami ile ilgili en eski kitabe H.629 / M.1231-1232 yıllarını göstermektedir (Altınsapan 1997).Selçuklu Devleti dönemine rast gelen 1232 yılından günümüze değin, şehrin merkezinde yer alan yapının pek çok değişiklik ve onarım geçirdiği, yapıya çeşitli eklemeler yapıldığı görülmektedir (Aytekin 2013).

1231-32 yılının kitabesinde camiyi Emir Celaleddin Ali Bey (Ali Bahadır)'in bir imaret olarak inşa ettirdiği bilgisi yer almaktadır. Kitabe caminin üzerinde değil, 1409 yılında yapılmış minaresinin üzerinde bulunmaktadır. Bu durum bize imaret olarak yapının yıllar içerisinde pek çokdeğişiklik geçirmiş olabileceğini düşündürmektedir (Boz 2013,Anonim 2015c 2015).

2.İzzeddin Keykavus'un komutanlarından olan Bahadır, Moğol'lara yenilince Bizans'a sığınmak zorunda kalmış ve Hristiyan olmayı kabul etmediği için öldürülmüştür. Bu ve benzeri tarihsel bilgiler günümüzde halen varlığını sürdüren bu yapıların ne kadar zor koşullarda inşa edildiğinin ve sözü edilen koşullar içinde dahi oldukça başarılı bir mimari ortaya koyduklarının anlaşılmasını sağlamaktadır.

Camii bugünkü formunu 1274 yılında almıştır. Bazı kaynaklarda Emir Celaleddin Bey'in yaptığı imaretin tamamen yıkılıp yerine caminin yeniden inşa edildiği de geçmektedir (Boz 2013). Hz.Mevlana'nın yakın arkadaşı ve müridi olan Emir Mikail tarafından 1274'de günümüzdeki haline getirilen cami minaresinin banisi olarak Taymış Oğulları'ndan Hacı Habib gösterilmektedir (Anonim 2015₁ ,2015).

Sivrihisar Ulu Camii'nin batı cephesinde tek giriş yer almaktadır (Şekil 4.36.,Şekil 4.37.,Şekil 4.38).Camii kapısı çift kanatlı ve ahşaptır. Basık kemerli kapı açıklığını mukarnaslı mermer söve çevrelemektedir. Kapı girişini payandalıbir saçak örtmektedir. Yığma taş tekniğiile yapılmış duvarlarda yaklaşık 2 m yükseklikte hatıllar görülmektedir. Batı cephesine bitişik bulunan bazı tek katlı yapılar 2014 senesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan restorasyon sonucu ortadan kaldırılmıştır (Şekil 4.39).

Şekil 4.36. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi genel görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.37. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi genel görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.38. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi kapısı (Aydın 2015)

Şekil 4.39. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesinde restorasyon sonrası yıkılan binaların görünümü (Aydın 2015)

Batı cephesinde 3 adet ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. Giriş kapısından daha yüksekte bulunan 3 pencereden birisi cephenin kuzey tarafına yakın olup kadınlar mahfilini aydınlatmaktadır (Şekil 4.40). Diğer iki pencere ise doğrudan harime ışık vermektedir. Cephe genişliği ve yapı yüksekliği düşünüldüğünde pencerelerin oldukça küçük olduğu gözlemlenmektedir. Pencere doğramaları güncel ahşap malzeme ile yenilenmiştir. Cephe giriş kapısının solunda kalan pencerenin etrafında kırmızı tuğla ile yapılmış güneş ve başak motifleri dikkat çekmektedir.

Bu motiflere bazı Sivrihisar tarihi sivil mimari örneklerinde de rastlanmaktadır (Şekil 4.41). Caminin batı tarafındaki avluya güney tarafındaki caddeden, batı cephesine bitişik bir kemerli kapı boşluğu ile geçilir.

Ordu caddesine bitişik olan güney cephesi aynı zamanda caminin kible tarafını oluşturmaktadır. Saf düzeni dikkate alındığında caminin genişçe cephesini oluşturmuştur. Güney cephe duvarı batı duvarına nazaran daha alçaktır (Şekil 4.42.,Şekil 4.43.,Şekil 4.44).

Şekil 4.40. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi pencere görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.41. Batı kapısında yer alan süslemelere sivil mimariden örnek görünüm(Aydın 2015)

Şekil 4.42. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi genel görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.43. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi genel görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.44. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesine paralel cadde genel görünümü(Aydın 2015)

Batı ve güney cephelerinin kesiştiği köşede duvar gönyeli yapılmış ve çatı hizasında mukarnas ile köşeli hale geçiş yapılmıştır. Çatı eğimi güney-kuzey yönündedir. Güncel malzeme ile yapılan ve cepheyi boydan boya geçen çatı oluğu dikkat çekmektedir. Bu oluk 2014 yılındaki restorasyon sonrasında eklenmiştir (Şekil 4.45).

Şekil 4.45. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi restorasyon sonrası eklenen oluk görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.46. Sivrihisar Ulu Camii minare kaide görünümü(Aydın 2015)

Yapıya sonradan eklendiği kitabesinden anlaşılmakta olan minarede caminin güney doğu köşesinde bulunmaktadır (Şekil 4.46). Güney cephesi duvar yüksekliğine değin minarenin mermer duvarları yükselmektedir.Caminin pek çok yerinde göze çarpan devşirme antik kent malzemelerinden yapıldığı sanılmaktadır. Camii güney cephesi beden duvarı ile minare arasındaki kısımda ilk mescit olarak tabir edilen ve camiden

önce yapılmış olduğu kitabelerden anlaşılan yapının üst örtüyü taşıyan mertekleri güney cephesinden görülebilmektedir.

Güney cephesinde altta ve üstte dokuzar olmak üzere 18 adet pencere bulunmaktadır. Bu rakam Altınsapan'ın 1988 yılındaki Sivrihisar tezinde sekizi altta dokuzu üstte olmak üzere toplam 17 olarak verilmiştir. Yine 1997'deki tezinde ise en doğuda kalan alt pencerenin kapı olduğundan bahsetmektedir. Altı üstlü aynı hizada bulunan pencerelerden üsttekiler daha küçüktür. Alt ve üst pencereler arasından geçen hatıl lento görevi de görmektedir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47. Sivrihisar Ulu Camii güney cephesi pencere görünümü(Aydın 2015)

Pencere doğrama ve ahşap çerçevelerinin özgün olmadığı görülmektedir. Özgünlüğü bulunan batı ve kuzey cephelerindeki pencere azlığı, güney cephesindeki pencere çokluğu ile mukayese edildiğinde, güneydeki pencere boşluklarının caminin özgün halinde bulunmayıp ileriki dönemlerde yapılmış olan onarımlar esnasında eklendiği fikri oluşmaktadır. Alt hizadaki ahşap pencerelerin dışında demir korkuluklar bulunmaktadır.

Minare kapısının bulunduğu cephe ise doğu cephesidir. Bu cephe 3 yüzey halinde dışa taşmıştır. Bu yüzeyin Sölpük Mescidi olarak bilindiği de kaynaklar arasında yer almaktadır (Şekil 4.48.,Şekil 4.49).Alt sırada 2 büyük, üst sırada 4 küçük pencere bulunmaktadır (Altınsapan 1988).

Şekil 4.48. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi genel görünümü(Aydın 2015)

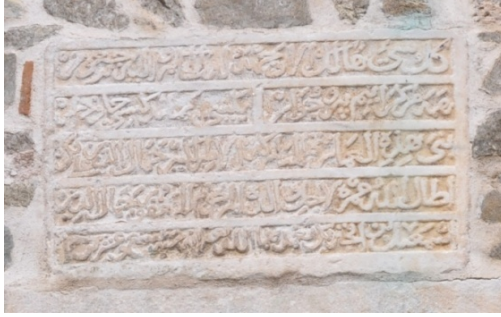
Şekil 4.49. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi mescit girişi(Aydın 2015)

Doğu cephesi yapının en hareketli dış görüntüsünü oluşturmaktadır. Yapıya daha sonra eklenen minare ve yapıdan önce inşa edilmiş olan Sölpük Mescidi'ne ait çıkıntı duvarlar cephenin hareketli olmasındaki etkenlerdendir. Cephenin güney tarafında 5 mermer basamak ile camii iç kısmında minare çıkışının olduğu bölüme açılan bir kapı bulunmaktadır. Kapıya eskiden musalla taşının orada yer almasından ötürü musalla kapısı da denmiştir.

Kapıda bir mermer eşik bulunmaktadır. İnce uzun bir formda olan kapının üzerinde basık kemerli mermer lento yer almaktadır. Bu lento ise ahşap duvar hatılına oturmaktadır. İçeriye cami duvarının iç hizasında yer alan tek kanatlı ahşap bir kapı ile geçilir.

Lentonun üzerinde mermere oyulmuş bir kitabe yer almaktadır (Şekil 4.50.,Şekil 4.51). Kitabe 68 cm x 180 cm'lik bir mermer levha üzerine 5 satır şeklinde yazılmıştır. Kitabede "Herşey O'nun sayesinde kaybolup onun sayesinde geri dönüyor. Genç yaşta hepimiz ölüme mahkumuz, hiç kimse sonsuza dek dünyada kalmaz. Bu imaret, büyük vezir Celaleddin Ali Bey tarafından yaptırıldı. Allah ömrünü uzatsın." şeklinde bir yazı

bulunmaktadır. 1232 tarihinin verildiği bu kitabenin Sölpük Mescidi'nden kalma bir kitabe olup onarımlar sırasında buraya konulduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.50. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kitabe görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.51. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi devşirme malzeme örneği (Aydın 2015)

Sölpük Mescidi'nin güneye bakan duvarında biri altta büyük, biri üstte küçük olmak üzere 2 pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde Sölpük Mescidi çıkıntısında 4 adet pencere ve 2 adet kapı bulunmaktadır. Pencerelerden bir tanesi alt hizada ve büyükçe olup, diğerleri üstte ve küçüktür. Kapılardan güneyde kalan dar ve uzundur. Bir pencereden dönüşüm olduğu gözlemlenmektedir. Genel anlamda mescitten kalan duvarlarda antik kalıntılardan devşirilen malzemelere sıkça rastlanmaktadır. Cephede bazı Frig ve Roma dönemine ait geometrik motifli mermer ögelerde bulunmaktadır. Mescidin çatısında normal cami alanında olmayan kubbe çatı sistemi bulunmaktadır.

Cephenin kuzeye doğru olan tarafında 1274 yapımı camii duvarına gelinmektedir. 2 pencerenin ve camii ana doğu girişinin yapıldığı kapı bulunmaktadır. Doğu cephesindeki kapı batı ve kuzey cephesindekilere nazaran alçak kalmaktadır. İçeriye 2 kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir (Şekil 4.52).

Şekil 4.52. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi ahşap kapı görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.53. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kapı görünümü deformasyon örneği(Aydın 2015)

Şekil 4.54. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi kitabesi(Aydın 2015)

Kapının üzerinde 2 adet kaide ve çeşitli motifler işlenmiş mermerler bulunmaktadır. Bu kapının 1778’ deki halk tarafından yapılmış olan onarımda yenilendiği Altınsapan (1988) tarafından varsayılmaktadır. Kapının üzerindeki 50 cm x 50 cm ebatlarındaki kare kaideye 4 satır şeklinde Arapça yazı bulunmaktadır. Yazıda 2. Murad tarafından Hızır Bey’e yaptırılan 1440 tarihli onarımdan söz edilir (Şekil 4.53., Şekil 4.54).

Bu kitabenin altındaki büyükçe kitabe ise 1778’deki onarıma aittir. O dönemde yapılan onarımlar yöre halkı tarafından sağlanmıştır. Kitabede “Cami-i Kebirin yenilenmesindeki gaye camiyi yapan hayır sahiplerinin Allah’a imanlarının kuvveti ile” denilmektedir.

Kuzey cephesi caminin en sade cephesidir. Alemşah türbesinin bulunduğu avluya bakmaktadır. Yığma taşlı cephe duvarında boylu boyunca 3 sıra şeklinde hatıllar uzanmaktadır. Cephede tek giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapısı kesme mermer taşları ile söve şeklinde çevrilidir (Şekil 4.55.,Şekil 4.56.,Şekil 4.57.,Şekil 4.58.,Şekil 4.59).

Şekil 4.55. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi genel görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.56. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi genel görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.57. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe duvarı (Aydın 2015)

Şekil 4.58. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe duvarı detayı(Aydın 2015)

Basık kemerli kapının üst kısmında kitabe bulunmaktadır. Kitabede “Bu mescit Abdullah oğlu Mikail naibi sultanlığında yaptırmıştır. Allah sonunu güzel etsin (1275)” yazmaktadır (Altınsapan 1988).Bu kitabe, caminin esas kitabesi olarak kabul edilmektedir (4.60).

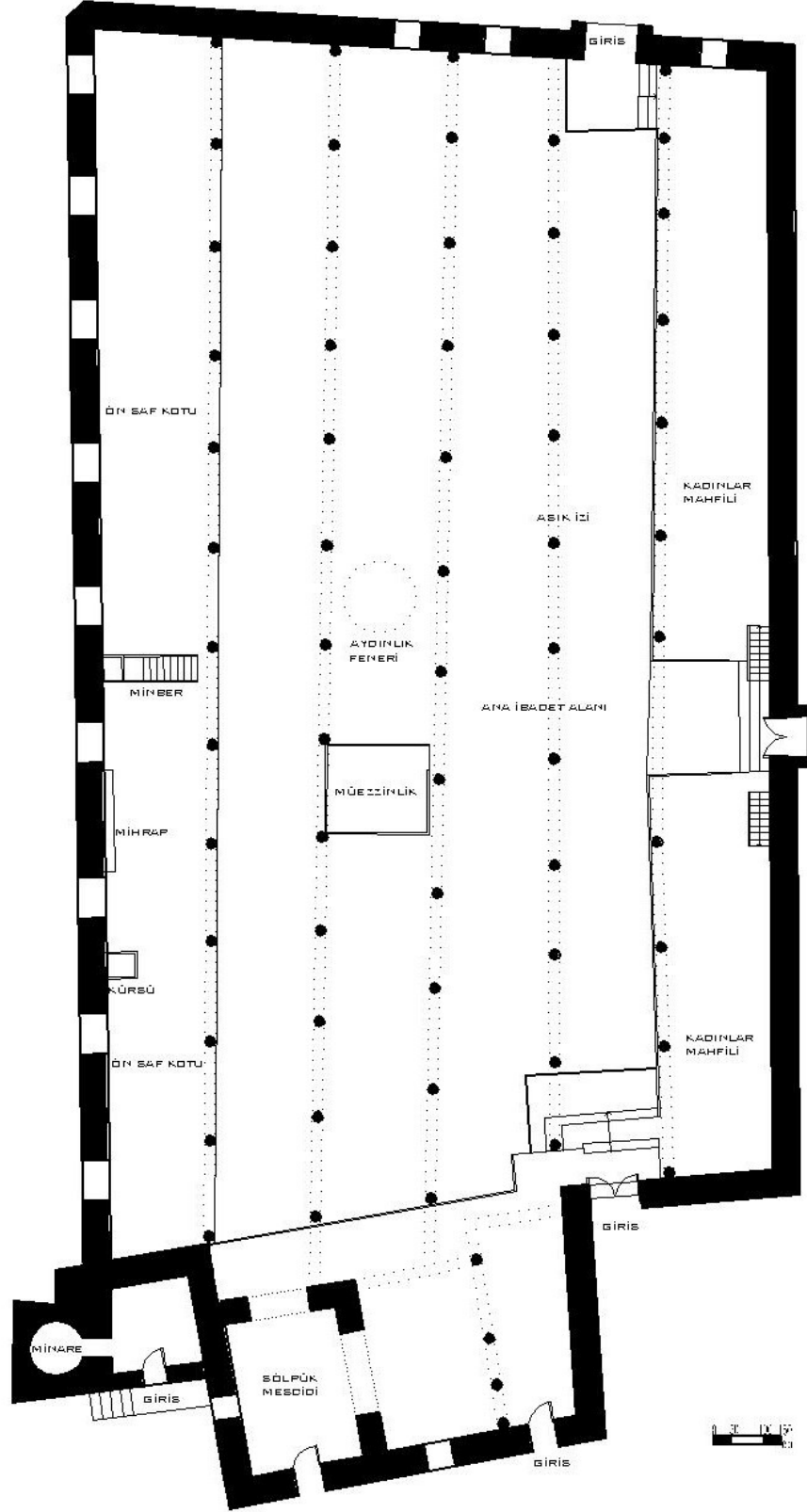

Şekil 4.59. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephesi basık kemerli kapı görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.60. Sivrihisar Ulu Camii kuzey cephe kapısı üzerinde yer alan kitabe(Aydın 2015)

Mermere işlenmiş bu metnin sağ ve sol kısmında Selçuklu geometrik desenlerini andıran motiflerin işlenmiş olduğu kabara olarak tabir edilen estetik öge bulunmaktadır. Cami kapısı iki kanatlı olup ahşap malzemedendir. Doğrudan kadınlar bölümüne açılmaktadır. Kuzey cephesinde hiçbir pencere bulunmuyor oluşu tıpkı batı cephesinde az pencere bulunması gibi camide az ışıklı loş bir ortam oluşmasını sağlamıştır. Bu tercihin güneşin yönü ve iklimsel koşullar ile de alakalı olabileceği düşünülmektedir. Kuzey cephesinde duvar boyunun ortalarına gelen hizadaki hatıla binen bazı merteklerin uçları farkedilmektedir. Bu mertekler kadınlar mahfilinin üst kat döşemesini taşımaktadır.

Şekil 4.61. Sivrihisar Ulu Camii planı(Aydn 2015)

Camii, genel anlamda dikdörtgene yakın bir formdadır (Şekil 4.61). Yapının dış ölçüleri 26,50m x 52,60 m. iç ölçüleri ise 24,60 m x 50,40 metredir(Altınsapan 1997). Cami duvar kalınlıkları 1m civarındadır. Yığılma ve kesme taşlar ile oluşturulmuş, aralarından hatıl geçen yapı duvarının dokusu yapılan alçı nedeni ile iç mekanda hissedilmemektedir. Harime ışık ekseriyetle kıble tarafından gelmektedir. Camiye en özgün kapı olan kuzey cephesinden girdiğimizde sağ ve sol tarafımızda müezzinlik ve üst kata çıkan 2 adet duvara paralel merdiveni görmekteyiz (Şekil 4.62.,Şekil 4.63).

Şekil 4.62. Sivrihisar Ulu Camii müezzinlik ve merdiven görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.63. Sivrihisar Ulu Camii dikme korkuluk görünümü(Aydın 2015)

Kapıdan harime 4 basamakla inilmektedir (Şekil 4.64.,Şekil 4.65). Müezzinlik harimden 60 cm kadar yüksekte bulunur. Müezzinliği 55 cm yüksekliğindeki ahşap korkuluklar çevreler. Müezzinlik iç yüksekliği 235 cm'dir. Kuzey cephesindeki kadınlar mahfiline bir girişte batı cephesindeki kapının olduğu alandır.Batı kapısından girildiğinde solda batı cephesi duvarına bitişik bir ahşap merdiven bulunmaktadır.

Şekil 4.64. Sivrihisar Ulu Camii harim görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.65. Sivrihisar Ulu Camii batı cephesi harim girişi(Aydın 2015)

Caminin ana doğu giriş kapısı ise arazi kot farkından ötürü harimin oldukça üzerinde kalmaktadır. Bu kapıdan harime 6 basamak ile inilmektedir. Kapıdan bir mermer eşik geçilerek girilmektedir (şekil 4.66).

şekil 4.66. Sivrihisar Ulu Camii doğu cephesi harim girişi(Aydın 2015)

şekil 4.67.Sivrihisar Ulu Camii Sölpük Mescidi'nden kalan kısım(Aydın 2015)

Kapıdan girildiğinde sol tarafta Sölpük Mescidi'nden kalma alana geçilmektedir. Bu alan günümüze kadınlar mahfili olarak kullanılmaktadır. Bu alan direk açılan doğu cephesinden kapıda mevcuttur. Kadınlar mahfilinin güney duvarı ile birleştiği noktada revağı andıran bir alan mevcuttur (şekil 4.67.,şekil 4.68.,şekil 4.69).

şekil 4.68. Sivrihisar Ulu Camii Sölpük Mescidi'nden kalan kısım(Aydın 2015)

şekil 4.69. Sivrihisar Ulu Camii Sölpük Mescidi'nden kalan kısım(Aydın 2015)

Minber, mihrap ve kürsü kible duvarına dayanmıştır. Harimin ortasında mihrap hizasına denk gelen, kuzeyden 2. ve 3.batıdan 7. ve 8.dikmelerin arasında bir müezzinlik bulunmaktadır. Yine kible tarafından 2.ve 3. batı duvarından 5.ve 6. dikmelerin arasına denk gelen noktada aydınlık feneri bulunmaktadır. Bu öğe camiye karakteristik bir

özellik eklemektedir. Harimde ilk iki safın oluştuğu kısım 25 cm kadar yüksekçedir (Şekil 4.70.,Şekil 4.71.,Şekil 4.72.,Şekil 4.73).

Şekil 4.70. Sivrihisar Ulu Camii ahşap müezzinlik görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.71. Sivrihisar Ulu Camii müezzinlik görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.72. Sivrihisar Ulu Camii müezzinlik ve dikmeler(Aydın 2015)

Şekil 4.73. Sivrihisar Ulu Camii aydınlık feneri(Aydın 2015)

Camii çatı örtüsünü 67 adet dikme taşımaktadır. Bu dikmelerden 63'ü harimde 4 tanesi ise Sölpük Mescidi'nden kalan bölümdedir. Dikme ayakları ve başlarında devşirme malzemelere rastlanmaktadır. Bir kısmı tadilatlar sırasından özgünlüğünü yitirmiş olan dikme başlarından kimisi ilk hali ile durmaktadır. Dikmeler ortalama 3er metre ara ile yerleştirilmiştir. Sık şekilde konmuş olan dikmeler adeta bir ormanda bulunduğu hissi oluşturmaktadır (Şekil 4.74.,Şekil 4.75.,Şekil 4.76.,Şekil 4.77).

Dikmelerde ağaç türü olarak ardıç kullanılmıştır. Dikme çapları 35 cm civarındadır. Dikme başlarına oturan ana kirişler doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Bu kirişlere kuzey- güney doğrultusundaki mertekler oturmaktadır. Bu mertekler aşıklarda kimi zaman aynı hizada karşılıklı buluşmakta kimi zaman ise aralıklarla aşıklara binmektedir.

Bu düzensizliğin nedeni olarak geçmiş onarımlarda oluşmuş olan değişiklikler gösterilebilir. Çatıdaki eğim içeriden de hissedilmektedir. Bu eğim içeride aşıkların 2 kez üst üste konmasıyla oluşturulmuştur. Dikmelerde sıkça ahşap bindirme tekniğine başvurulmuştur (Şekil 4.78.,Şekil 4.79.,Şekil 4.80.,Şekil 4.81.,Şekil 4.82.,Şekil 4.83.,Şekil 4.84.,Şekil 4.85.,Şekil 4.86.,Şekil 4.87.,Şekil 4.88.,Şekil 4.89.,Şekil 4.90.,Şekil 91).

Şekil 4.74. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri (Aydın 2015)

Şekil 4.75. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri (Aydın 2015)

Şekil 4.76. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri (Aydın 2015)

Şekil 4.77. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikmeleri (Aydın 2015)

Şekil 4.78. Sivrihisar Ulu Camii dikme ayağı(Aydın 2015)

Şekil 4.79. Sivrihisar Ulu Camii dikme ayağı(Aydın 2015)

Şekil 4.80. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlıkları(Aydın 2015)

Şekil 4.81. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı(Aydın 2015)

Şekil 4.82. Sivrihisar Ulu Camii dikmede oluşan deformasyon(Aydın 2015)

Şekil 4.83. Sivrihisar Ulu Camii harim görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.84. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı (Aydın 2015)

Şekil 4.85. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme başlığı ve tavan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.86. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme başlığı ve tavan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.87. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı (Aydın 2015)

Şekil 4.88. Sivrihisar Ulu Camii ahşap dikme ve tavan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.89. Sivrihisar Ulu Camii ahşap tavan ve dikme başlık görünümü (Aydın 2015)

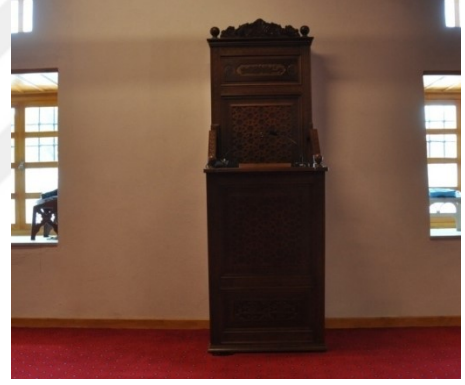
Şekil 4.90. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığında oluşan bozulmalar(Aydın 2015)

Şekil 4.91. Sivrihisar Ulu Camii ahşap tavan görünümü(Aydın 2015)

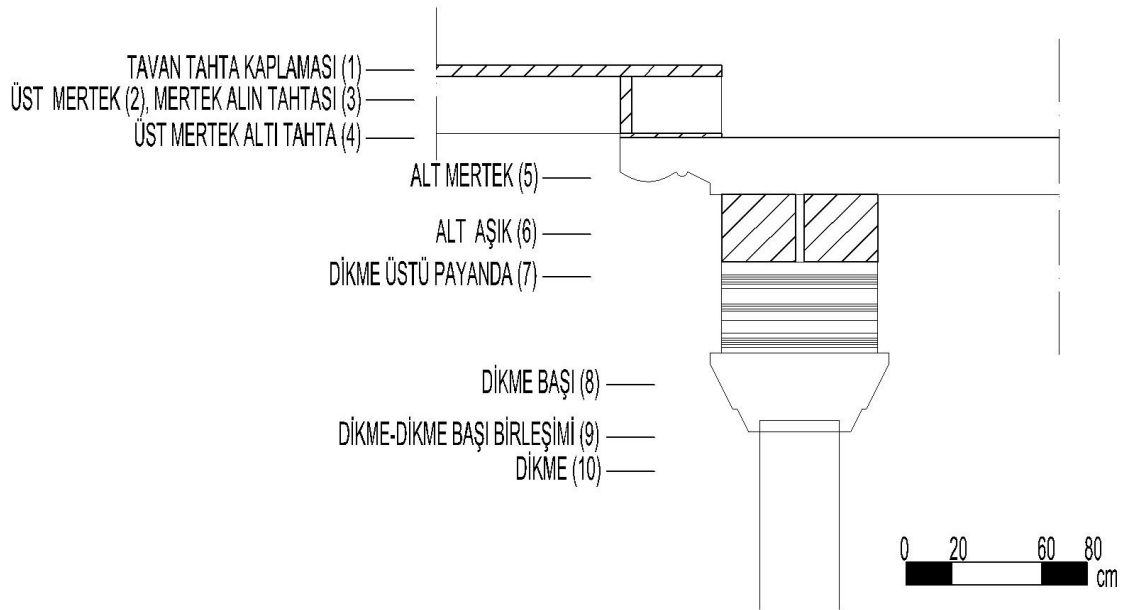
Şekil 4.92. Sivrihisar Ulu Camii kursü görünümü(Aydın 2015)

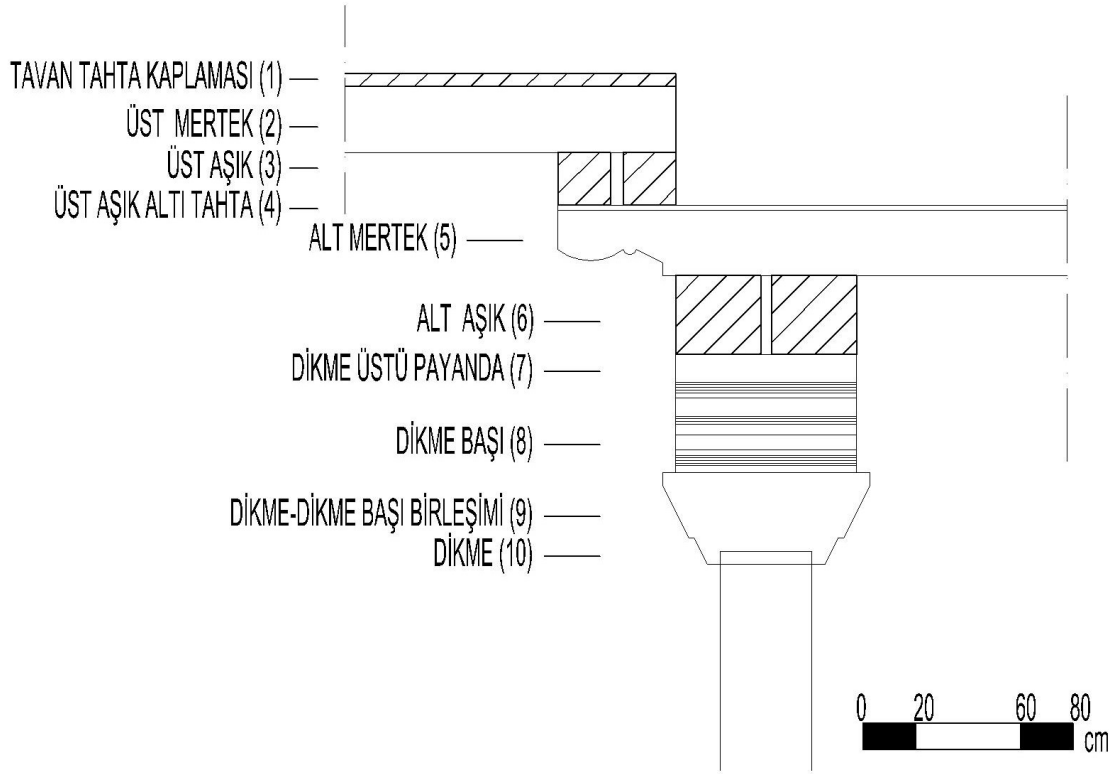
Şekil 4.93. Sivrihisar Ulu Camii kursü görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.94. Sivrihisar Ulu Camii dikme detayı(Aydın 2015)

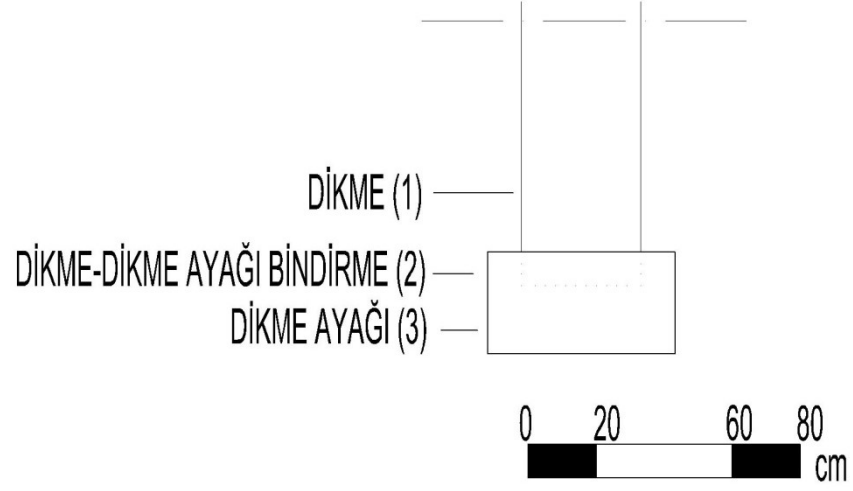
Şekil 4.95. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı detay çizimi(Aydın 2015)

Şekil 4.96. Sivrihisar Ulu Camii dikme başlığı detay çizimi(Aydın 2015)

Şekil 4.97. Sivrihisar Ulu Camii dikme detay görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.98.Sivrihisar Ulu Camii dikme detay çizimi(Aydın 2015)

Mihrap, caminin güney duvarında, soldan üçüncü pencere ile dördüncü pencere arasında yer alır (Şekil 4.99). Mihrabı üç şerit çevrelemektedir. En dıştaki birinci şeritte sülüsle yazılmış yazı, ikinci şeritte bitkisel desenler,son şeritte geçmeli beşgenlerden oluşan beş ve on kollu yıldızlar görülmektedir.Kible duvarında iki pencere arasında çıkıntı halinde olan, alçı kalıplama yöntemi ile yapılmıştır.Şuan ki konumunun ise, Hicri 843,Miladi 1440 yılında geçirdiği onarım sırasında Hızır Bey tarafından belirlendiği bilinmektedir.

Şekil 4.99.Sivrihisar Ulu Camii mihrap görünümü(Aydın 2015)

Sivrihisar Ulu Camii minaresi, caminin inşasından 139 yıl sonra Sivrihisarlı Taymişoğulları'ndan Hacı Habib tarafından yaptırılmıştır. Güneydoğu köşesinde bulunan minarenin mermer bloklarla yapılan kaidesinin üstü tuğla hatıllı ve kesme taştandır. Kürsü kısmı 8 köşelidir (Şekil 4.100).

Minare basamakları ardıç ağacından olup, gövde duvarı tuğla ile örülmüştür. Üzerinde yer alan 2 satırlık yapım kitabesinde, "Bu minare hayrat sahibi Hacı Habib tarafından yapıldı. Recep 1 sene 812." yazılıdır.

Minarede yer alan tek şerefesinin altındaki petekte tuğla işçiliği gözlemlenmektedir. Şerefe ile külah kısmı arasında kalan alanda tek sıra halinde mavi çiniler yer almaktadır (Şekil 4.101).

Şekil 4.100.Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.101.Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.102. Sivrihisar Ulu Camii minare görünümü (Aydın 2015)

Mihrabın sağında, tamamı ceviz ağacından ve el işçiliği ile yapılmış olan minber yer almaktadır (Şekil 4.103). Minberin üzerinde yer alan 1245 tarihi yazısı, camiden 30 sene evvel yapıldığını göstermektedir. Minber, Horasanlı İbn-i Mehmet tarafından künde-kari tekniği uygulanarak el işçiliği ile yapılmıştır (Şekil 4.104).Kapı kanadında Hasan bin Mehmet olarak usta kitabesi yer almaktadır.Kapı kemerini, ayet-el kürsi yazılı kitabe kuşağı çevrelemektedir.Taht kısmında da küfi ile nakşedilmiş ayet-el kürsi görülmektedir.Ahşap kapı kanatları kapandığında,sivri kemer açıklığı oluşan minbere 11 basamakla çıkılmaktadır. Gövde ve kanatlarında künde-kari, korkuluklarında ise ajuru kabartma tekniği ile yani nakış ile süslenmiş ve geometrik desenler ile süslendiği görülmektedir. Minber,1924 yılında yanan Kılıç Mescid Cami'nden getirilerek, Ulu Camii'nin harimine taşınmıştır.

Şekil 4.103. Sivrihisar Ulu Camii minber korkuluğu (Aydın 2015)

Şekil 4.104. Sivrihisar Ulu Camii minberi (Aydın 2015)

Yapısal anlamda yakın geçmişe değin cepheleri tamamen sıvanmış ve içerisi bakımsız halde bulunan cami, 2015 yılında restorasyon geçirmiştir. Farklı dönemlerde eklemeler yapılmış olan cami, ahşap kullanımı açısından ansiklopedi niteliği taşımaktadır. Esasen, dikmeler ile tavan taşıyıcı mertekler arasında geçme ve bindirme tekniği kullanılmıştır. Eleman birleşim teknikleri caminin önemli yapısal özelliklerindedir.

1200'lerde yapılmış olan Sivrihisar Ulu Camii ilk etapta Sölpük Mescidi olarak tabir edilen daha ufak ölçekte bir mekan iken yapılan büyük eklenti ile günümüz boyutuna ulaşmıştır. Bu durum Sivrihisar Ulu Cami'ne işlev ve plan bakımından karakteristik bir özellik kazandırmıştır.

Günümüze değin dış duvarları sıva ve boya ile kaplı olup, iç mekan ve yapısal öğeler tahrip olmuş yapı izlenimi vermektedir. 2014 yılı restorasyonu ile bazı öğeler tamamen yenilenmiş çatıdaki oluk gibi özgün olmayan müdahaleler yapılarak, yapının kimliği genel hatları ile ortaya çıkarılmıştır.

Cami etrafındaki harabelerin yıkılıp boşlukların oluşması caminin algılanmasını kolaylaştırmış ve simge yapı hissini artırmıştır. Camiye özgü özelliklerden birisi küçük pencere açıklıkları ve geniş bir harime sahip caminin ortasında yer alan aydınlık feneridir. Bu fener, Beyşehir Eşrefoğlu Cami'sinde bulunan aydınlık feneri gibi iklimlendirme için değil yalnızca aydınlık için kullanılmıştır.

Yapının tavanında kademeler bulunmakta ve giriş ile mertekler üst üste binerek bu kademelendirmeyi sağlamaktadır. Yapıda dikkat çeken bir başka özellik ise ön safların yer aldığı bölümün 20 cm kadar kademeli olmasıdır. Bu kademeli alana daha belirgin örneğe ise, Bursa erken Osmanlı Dönemi T plan tipli camilerinde rastlanmaktadır. Ancak günümüz camilerinde bu kademeli alan uygulaması görülmemektedir.

Pek çok devşirme yapı malzemesinin, kullanıldığı camide özellikle dikme ayaklarına konan mermer ögeleri belirgin haldedir. Küçük bir mescit halinden, minaresinin yapımına ve günümüze değin pek çok hayır sahibinin katkısı bulunan cami günümüzde işlevini sürdürmektedir.

Çizelge 4.2.Sivrihisar Ulu Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.						
	DOLGU	ALT K.			X				
			ÜST K.						
	KAPLAMA	ALT K.			X				
			ÜST K.						
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X		ARDIÇ	X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
TAŞIYICI		X				X			
ÜST ÖRTÜ				X					
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP								
	MİNBER			X		CEVİZ	X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X				X	
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN			X				X	
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.3 Afyon Ulu Camii

Anadolu Selçuklu Dönemi'nin en uzun siyasi kariyerine sahip kişilerinden biri olan Sahip Ata Fahreddin Ali, kırk yıllık devlet görevi döneminde, banılığını (yapıcılığını) üstlendiği ve günümüzde mevcut olan 17, günümüze ulaşamayan ancak varlığını kaynaklar sayesinde öğrendiğimiz 11 yapı ile Anadolu Selçuklu vezirleri içerisinde en fazla eser bırakan kişidir. Sahip Ata'nın mimarlara ve mimariye ilgisi olduğu bilinmektedir (Yavaş 2007).

İnşasına dair bir kitabesi bulunmamakla beraber, Afyon Ulu Camii'nin yapılışı ve gelişimi ile ilgili bilgileri içinde barındırdığı mihrap, minberdeki kitabeler ve batı kapısındaki mermer yazıtlar sayesinde öğrenilmektedir. Doğu kapısındaki iki mermer yazıt sayesinde Selçuklu Devleti veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin oğlu Afyon sancakbeyi Nusreddin Hasan tarafından 1272-1277 yıllarında Mimar Emir Hacı Bey'e yaptırıldığı öğrenilmektedir (Anonim 2015f, 2015).

Şekil 4.105. Afyon Ulu Cami kroki çizimi(Hayel 2010)

Camii Kebir, Afyon'un en eski yerleşim yerlerinden olan Hıdırlık Tepesi ile 226 m yüksekliğindeki Afyon Kalesi'nin arasındaki derin vadide bulunmaktadır (Şekil 4.106). Kalenin güneybatı eteğinde, eski şehir yapısının merkezinde yerini korumaktadır. Bugün bulunduğu konum itibarıyla Camii Kebir Caddesi ile Sarıoğlu Sokağın kesiştiği köşededir (Anonim 2015i,2015).

Şekil 4.106. Afyon Ulu Cami ve çevresi genel görünümü(Aydın 2015)

Yapı zemini 1033 m²üzerine kurulmuştur. Yapının duvarları Horasan harçlı moloz taş ile yapılmıştır (Şekil 4.107)(Anonim 2015e,2015).

Afyon Ulu Camii, Selçuklu Dönemi ahşap tavanlı ağaç dikmeli camilerden Anadolu'daki ilk olma özelliği taşımaktadır. Camiinin dikme ve tavan kirişlerinin karaçam ağacından yapıldığı ifade edilmektedir (Kamacı 1995).

Şekil 4.107. Afyon Ulu Cami genel görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.108. Afyon Ulu Cami batı cephesi giriş kapısı(Aydın 2015)

Camiye ait abdesthanelerin bulunduğu batı cephesinin genişliği 39m civarındadır.

Harime girişi sağlayan 147cm genişliğindeki, 2 ahşap kanatlı olan kapıyı mermer söve çevrelemektedir. Kapının üzerini sonradan eklenen demir saçak örtmektedir. Batı cephesindeki kapı cami harim kotunun üstünde yer almaktadır (şekil 4.108). Kapıdan cami harimine, içeride bulunan 13 basamaklı bir merdivenle inilmektedir.

Cami girişine abdesthanenin bulunduğu kottan bir betonarme köprü ile geçiş sağlanır (şekil 4.109).

şekil 4.109. Afyon Ulu Cami batı cephesi giriş kapısı(Aydın 2015)

şekil 4.110. Afyon Ulu Cami batı cephesinde yer alan pencereler(Aydın 2015)

Kapının güney kısmında 1, kuzey kısmında 4 adet pencere bulunmaktadır. Pencere genişlikleri doksanar cm'dir. Pencere boşluklarında düz lento bulunmaktadır (şekil 4.110., şekil 4.111).

şekil 4.111. Afyon Ulu Cami batı cephesi pencere görünümü(Aydın 2015)

şekil 4.112. Afyon Ulu Cami batı cephesi oluk görünümü(Aydın 2015)

Batı cephesinde cami genelinde duvarlarda yoğunlukla yığma taş kullanılmakla birlikte

lentolar esmer kesme taştan yapılmıştır. Batı cephesinde yapının özgün halinden kalan 4 adet oluk bulunmaktadır (Şekil 4.112).

Güney cephesi aynı zamanda kıblenin de olduğu yöndür. 39 m'lik genişliğe sahiptir. Bu cephede 9 adet pencere boşluğu bulunmaktadır. Bunlardan 8 tanesi 88cm genişliğinde olup alt hizada yer alır. Mihrap duvarına denk gelen noktada üst hizada 1 pencere bulunmaktadır. Bu pencere diğerlerine kıyasla daha küçüktür. Cephedeki tüm pencereleri kesme taştan düz söve çevrelemektedir (Şekil 4.113).

Şekil 4.113. Afyon Ulu Cami güney cephesi pencere görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.114. Afyon Ulu Cami güney cephe pencere görünümü(Aydın 2015)

Alt hizadaki 8 pencerenin üst kısmında kırmızı tuğladan bir kemer gözlemlenmektedir (Şekil 4.114.,Şekil 4.115). Bunun estetik amaçlı mı konulduğu yoksa eskiden yarım daire şeklindeki bir pencere boşluğunun üzerini mi örttüğüne dair bir bulgu bulunmamaktadır.

Şekil 4.115. Afyon Ulu Cami güney cephesi pencere görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.116. Afyon Ulu Cami güney cephesi oluk görünümü (Aydın 2015)

Cephede 8 adet oluk çıkışı bulunmaktadır. Taş olukların günümüzde bir işlevi bulunmamaktadır (Şekil 4.116). Cephenin doğu tarafında yapılaşma mevcuttur. Güney cephesi ile doğu cephesinin olduğu taraftaki sokağa 3m genişliğinde bir aralık çıkmaktadır.

Şekil 4.117. Afyon Ulu Cami doğu cephesinde sivil mimariye örnek görünüm(Aydın 2015)

Şekil 4.118. Afyon Ulu Cami doğu cephesi sivil mimariye örnek görünüm(Aydın 2015)

Doğu cephesi 24 m genişliğindedir ve bu cephede camii girişi bulunmaktadır. 160cm genişliğinde olan giriş kapısı, batı cephesindeki ile aynı form ve özelliklere sahiptir. Kapı demir saçağının hemen üzerinde kare şeklinde 5 satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabede caminin büyük devlet adamı Nuratud devleveddin Ahmet döneminde, Mugisuddin Emir İsa tarafından 1340 yılında yapılan onarımından söz etmektedir. Doğu ve batı cephesindeki kapıların bu onarımlar sırasında eklendiği de düşünülebilir (Şekil 4.117.,Şekil 4.118).

Doğu cephesinde arazi kotu diğer cephelere göre en düşük seviyededir. Kapı girişinin olduğu sahanlığa 4 basamakla çıkılmasına karşın cami harimine aşağıdan girilmektedir.Kapı üzerinde taş levha üzerinde bir kitabe yer almaktadır. Oluk sistemi doğu cephesinde de görülmektedir. (Şekil 4.119.,Şekil 4.120).

Cephede dikkat çeken kesme taş ile oluşturulmuş 2 hatlı görülmektedir. Çağdaş olan pek çok camideki ahşap hatlı yerine kesme taşlar hatlı işlevi görmüştür. Cephede 4 adet pencere bulunmaktadır. Takribi olarak pencere yüksekliği 290 cm, genişliği 125 cm'dir. Pencere niş yüksekliği ise 335 cm'dir. Dar ve uzun yapılı pencerelerin üzerini sivri kemer lento kapatır. Cephede 4 adet oluk bulunmaktadır (Şekil 4.121.,Şekil 4.122).

Şekil 4.119. Afyon Ulu Cami doğu cephesi(Aydın 2015)

Şekil 4.120. Afyon Ulu Cami doğu cephesi giriş kapısı ve kitabe görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.121. Afyon Ulu Cami doğu cephesi kitabe görünümü(Aydın 2015)

Şekil 4.122. Afyon Ulu Cami doğu cephesi oluk görünümü(Aydın 2015)

Kuzey cephesi minare ve ana cami girişinin bulunduğu cephedir (Şekil 4.123) Caminin kuzey tarafında meydanvari bir boşluk bulunmaktadır. Caminin günümüzdeki faal girişi cephenin minaresinin de bulunduğu cephenin batı tarafında yer almaktadır. Cephede 1 tanesi minarenin batısında 7 tanesi doğusunda olmak üzere 8 adet oluk bulunmaktadır. Cephede 5 adette pencere bulunmaktadır. Üst hizadaki hatılın üzerine denk gelen seviyedeki pencereler, cami içerisinde üst mahfili aydınlatmaktadır. Pencere genişlikleri 80cm'dir. Cami kapısı minarenin 300 cm doğusuna denk gelmektedir. Kapının üzerinde sonradan yapıldığı gözlemlenmekte olan demir saçak bulunmaktadır (Şekil 4.124). Bu saçak batı cephesindeki ile aynı özelliklerdedir. Kapının üzerinde sonradan yapılmış olan bir kitabe bulunmaktadır. Kuzey cephesinde caminin doğu ile batı tarafındaki kot farkı

net bir şekilde görülmektedir (Şekil 4.125.,Şekil 4.126.,Şekil 4.127.,Şekil 128).

Şekil 4.123. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.124. Afyon Ulu Cami kuzey cephe kapısı (Aydın 2015)

Şekil 4.125. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.126. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.127. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.128. Afyon Ulu Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Caminin çatısı 1950 yılında Eski Eserleri Koruma Derneği tarafından, toprak dam halinde iken alçak piramidal çatı haline getirilerek galvanizli sacıla kapatılmıştır.1978 yılında da Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çatı bakır kaplama yapılmış ve caminin elektrik tesisatı yenilenmiştir (Şekil 4.129).

Şekil 4.129. Afyon Ulu Cami çatı görünümü (Aydın 2015)

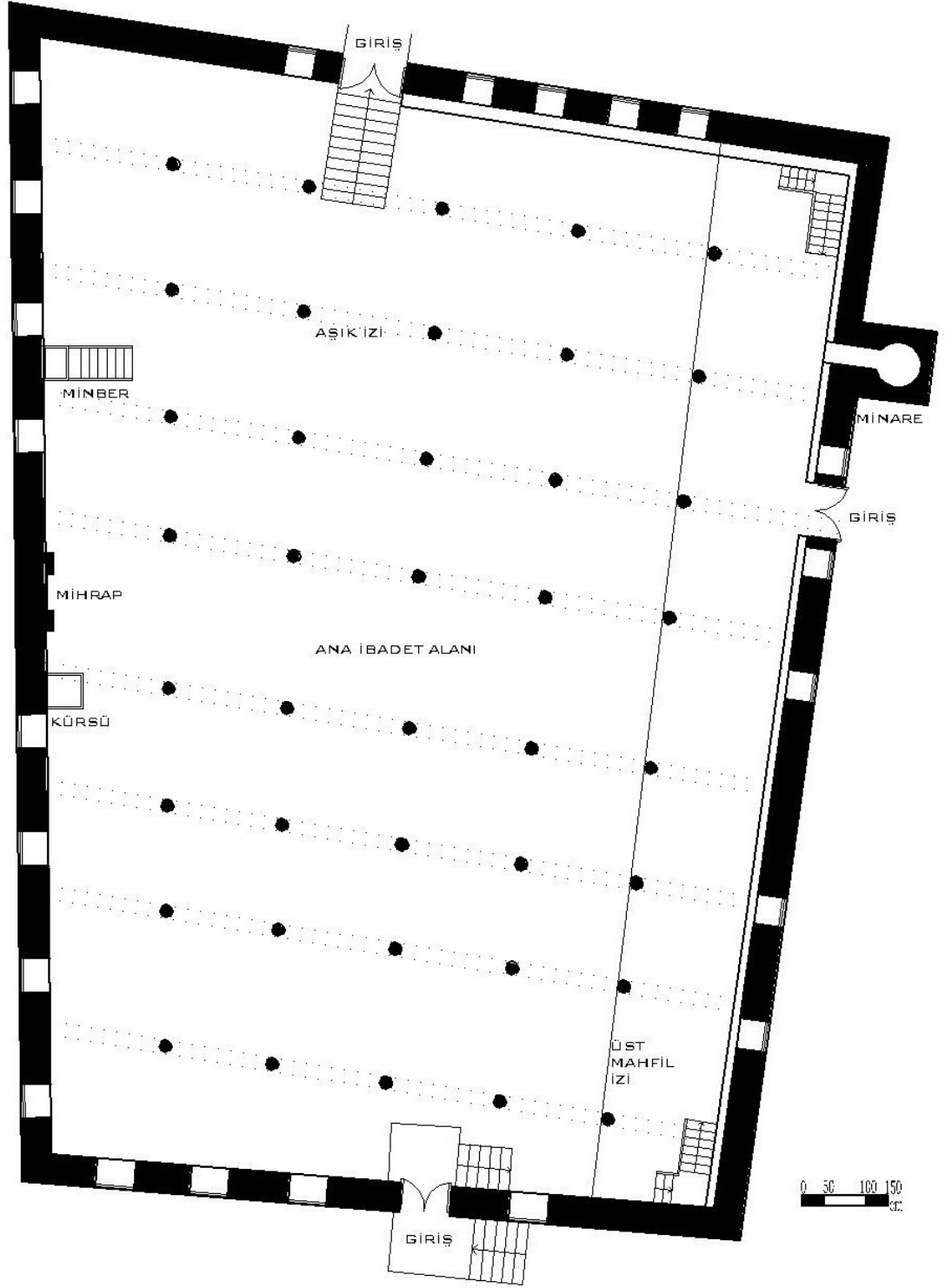
Camiinin kuzey cephesinde beden duvarına bitişik olarak inşa edilen minare, kesme taştan olup kare kaide üzerine oturtulmuştur (Şahin 2004). Minarenin XV. yüzyılda Sultan Yıldırım Bayezid döneminde batı köşesine yakın inşa edildiği bilinmektedir. Şerefesine 76 basamakla çıkılmaktadır ve üçgen formda olan şerefe kısmı mukarnaslarla genişletilmiştir. Minare gövdesinde yer alan yeşil sırlı tuğlaları, şerefesi ve baklava motifli petek kısmı birkaç yapı tekniğinin bir arada olduğunu göstermektedir (Şekil 4.130).

Şekil 4.130. Afyon Ulu Cami minare şerefe görünümü (Aydın 2015)

Ulu Cami minaresinin kaidesi yanına Osmanlı döneminde bir de çeşme eklenmiştir. Çeşmenin hem kullanılan malzemesi ve pabuç biçimi hem de üzerindeki sırlı tuğlalarıyla bu minarenin kesin olarak 14. yüzyıldan önce mal edilemeyeceği kaydedilmektedir.

Minarenin doğusunda yer alan giriş kapısının üzerinde asma yağmurluk altında çini plakalardan yapılmış iki pano arasında bir mermer yazıt bulunmaktadır; "Sahip Ata Fahreddin oğlu Nusreddin Hasan tarafından 671/1272-73 yılında Mimar Emir Hacı Bey'e inşa ettirilmiştir." yazılıdır (Şahin 2004).

Şekil 4.131. Afyon Ulu Cami harim planı (Aydın 2015)

Caminin doğu girişi harimin alt seviyesinde kalmaktadır. Harimine bir giriş doğu kapısından 8 basamaklı merdiven ile geçilir (Şekil 4.132.,Şekil 4.133).

Şekil 4.132. Afyon Ulu Camii doğu girişi (Aydın 2015)

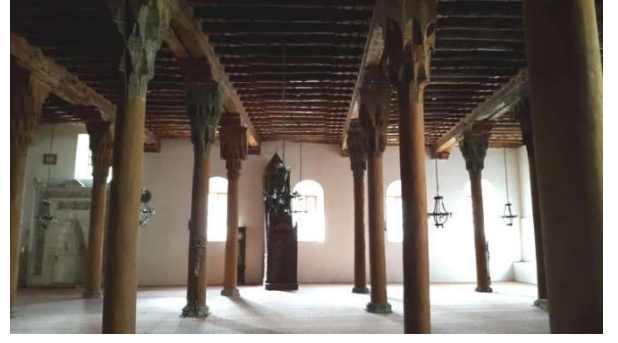
Şekil 4.133. Afyon Ulu Camii harim merdiveni (Aydın 2015)

Caminin bir diğer girişi ise batı cephesindedir. Batı avlusunun yüksek kotta olması nedeniyle cami harimine 13 basamaklı bir merdiven ile inilir. Merdivenin iki yanında kot korkuluk bulunmaktadır.

Harim kısmında ahşap dikmelerin oluşturduğu, mihrap duvarına dik 9 sahna bölünmüştür. Harim içerisinde meşe ağacından 40 ahşap dikme bulunmaktadır (Kuran 1972). Bunlardan 8 tanesi üst mahfili taşımaktadır. Orta sahn diğerlerine göre daha geniştir (Şekil 4.134). Ahşap dikmelerin tamamı birbirinden farklı başlıklarla tamamlanmıştır. Bunlar ya düz tek parça ya da mukarnaslı olarak yapılmıştır (Türkiye Vakıflar Abide ve Eserler 1972). Mukarnaslı olanların bir kısmı da oyularak çakılmış küçük parçalardan meydana gelmiştir (Önge 1968). Bu dikme başlıklarda sarkıt ve baklava motiflerinin hakim olduğu görülmektedir (Şekil 4.143.,Şekil 4.144.,Şekil 4.145.,Şekil 4.145.,Şekil 4.146.,Şekil 4.147.,Şekil 4.148.,Şekil 4.149.,Şekil 4.150.,Şekil 4.151.,Şekil 4.152.,Şekil 4.153.,Şekil 4.154.,Şekil 4.155.,Şekil 4.156.,Şekil 4.157.,Şekil 4.158.,Şekil 4.159.,Şekil 4.160). Mihraba giden aksta dikme başlıklarında kalem işi süslemelere rastlanmaktadır. Ahşap dikmeler alt kısmı sekizgen olan 17cm'lik taş kaideler üzerine oturtulmuştur (Şekil 4.135.,Şekil 4.136.,Şekil 4.137.,Şekil 4.138).

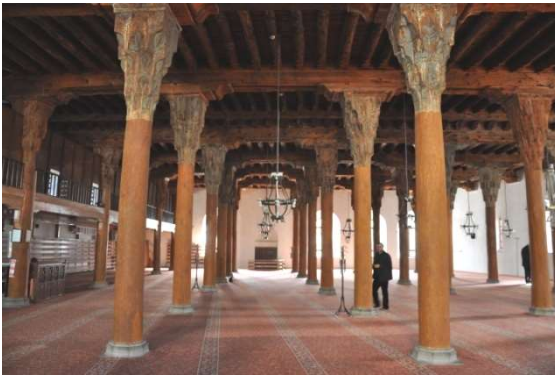
Şekil 4.134. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.135. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.136. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.137. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü (Aydın 2015)

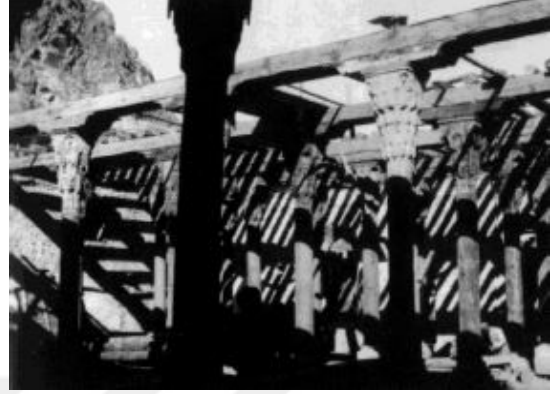
Şekil 4.138. Afyon Ulu Camii iç mekan görünümü (Aydın 2015)

1997 yılındaki onarımda bir bölümü değişikliğe uğrayan dikmelerin 22 tanesi

orijinalliğini korumaktadır. Bazı dikme başlıklarında yarıma, çürüme ve tahribat gözlemlenmektedir. Yarılan kısımlara köpük sıkılarak korunmaya çalışıldığı görülmektedir (Şekil 4.139.,Şekil 4.140.,Şekil 4.141.,Şekil 4.142).

Şekil 4.139. Afyon Ulu Cami İç Mekan Eski Görünümü (Hayes 2011)

Şekil 4.140. Afyon Ulu Cami İç Mekan ve Tavan Onarımı (Hayes 2011)

Şekil 4.141. Afyon Ulu Camii dikme ayağı (Aydın 2015)

Şekil.4.142. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.143. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.144. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.145. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.146. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.147. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.148. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.149. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.150. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.151. Afyon Ulu Cami Dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.152. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.153. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.154. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.155. Afyon Ulu Cami dikme ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.156. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.157. Afyon Ulu Cami Dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

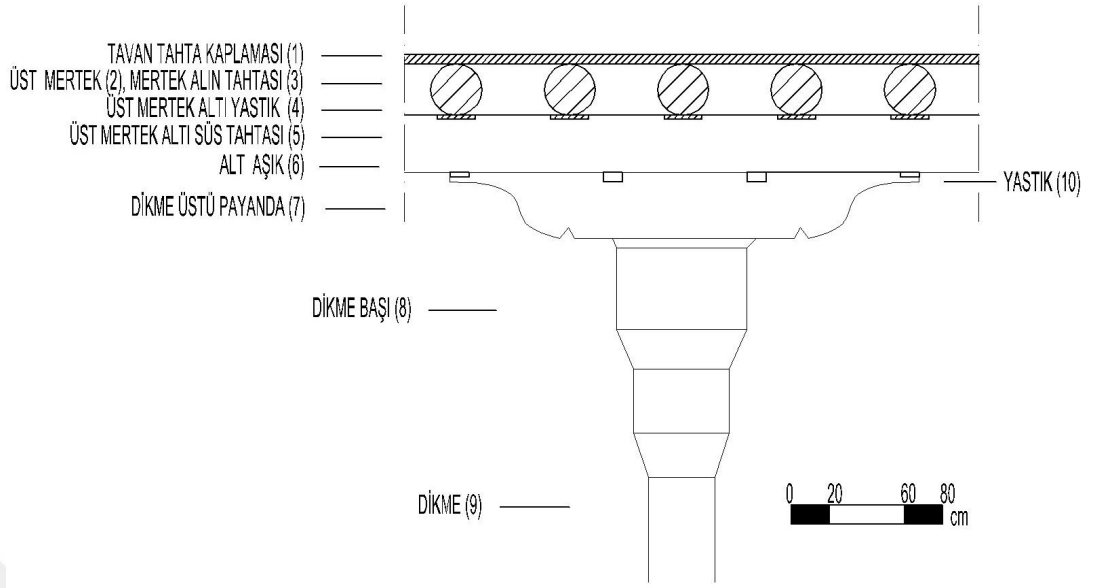
Şekil 4.158. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

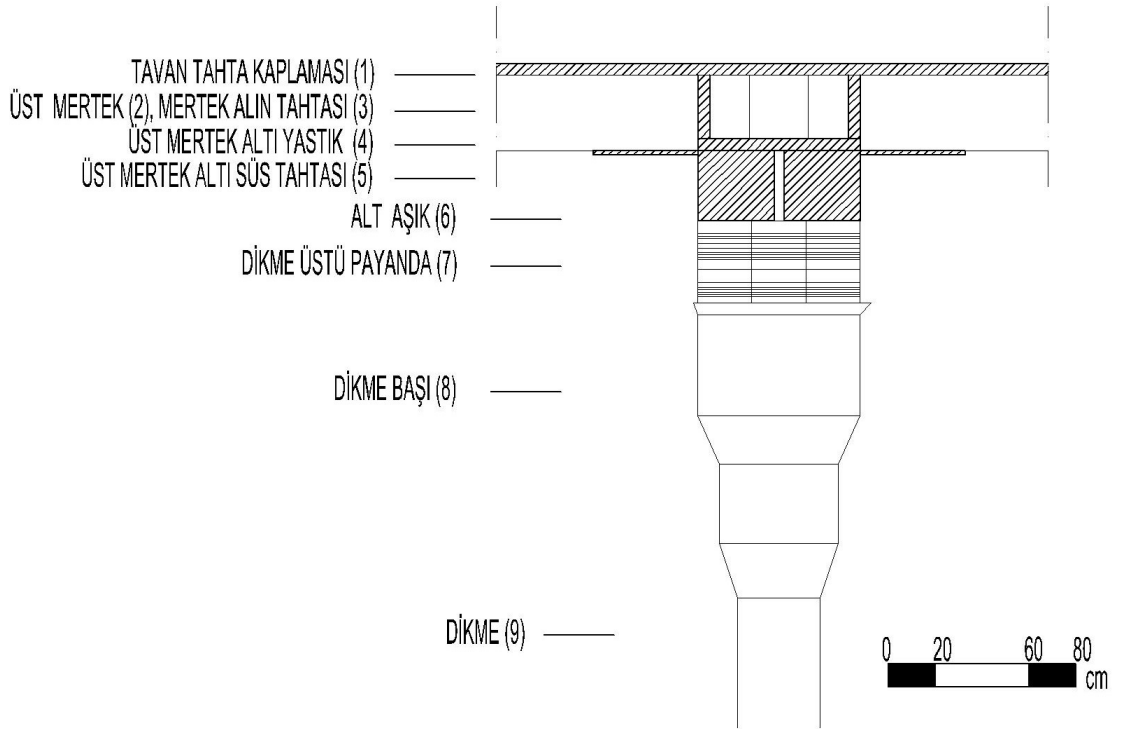
Şekil 4.159. Afyon Ulu Cami dikme başı ve payandası (Aydın 2015)

Şekil 4.160. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.161. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detay çizimi (Aydın 2015)

Şekil 4.162. Dikme başı ve taşıyıcı sistem detay çizimi (Aydın 2015)

Şekil 4.163. Afyon Ulu Camii mukarnas başlık birleşim detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.164. Afyon Ulu Camii mukarnas başlık birleşim detayı (Aydın 2015)

Şekil. 4.165. Afyon Ulu Camii tavanı ahşap birleşim detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.166. Afyon Ulu Camii ahşap birleşim detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.167. Afyon Ulu Camii mukarnas başlıklar ve tavan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.168. Afyon Ulu Camii tavanı el işi kalem tekniği (Aydın 2015)

Şekil 4.169. Camii tavanı el işçiliği görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.170. Afyon Ulu Camii mukarnas başlıklar ve tavan görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.171. Afyon Ulu Camii ahşaptavanı (Aydın 2015)

Şekil 4.172. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği (Aydın 2015)

Şekil 4.173. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği (Aydın 2015)

Şekil 4.174. Afyon Ulu Camii deforme olan kalem işi örneği (Aydın 2015)

Camii dikdörtgen forma sahiptir. Harim alanında yükseklik yerden tavana 608 cm, merteklere 583 cm, aşıklara ise 552cm'dir. Tavan, mahfilin üst kısmında nakışlar, konsol kıvrımları arasında yer alan süslemeler bulunmaktadır. Renk tercihi olarak mavi, lacivert ve kırmızı ağırlıklıdır. Bitkisel formlarda ise, mavi yeşil sarı kırmızı kahverengi kullanılmıştır. Motiflerin çoğu bitkisel geometrik şekillerde yoğun olup, ara ara rumi ve palmetlere de (süsleme çeşidi) rastlanmaktadır (Şekil 4.175.,Şekil 4.176).

Şekil 4.175. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği (Aydın 2015)

Şekil 4.176. Afyon Ulu Camii kalem işi örneği (Aydın 2015)

Kadınlar mahfiline, kuzeydeki giriş kapısının yanında yer alan ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Yüksekliği beden duvarlarının yarısına ulaşır. Mahfil, sonradan eklenmiş olan geometrik desenli ahşap korkuluk ile çevrenmektedir (Şekil 4.177).

Şekil 4.177. Afyon Ulu Camii kadınlar mahfili (Aydın 2015)

Camiin iç mekânı farklı yönlerde birisi mihrabın üstünde olmak üzere toplam yirmi üç pencere ile aydınlatılmaktadır. Bu pencerelerin bazıları yuvarlak veya sivri kemerli

bazısı ise köşeli pencerelerdir. İçten ahşap doğramalı olan pencereler, dıştan geçme demir parmaklıklıdır.

Mukarnas nişli taş mihrap 6 mukarnas ile süslenmiştir (Şekil 4.178). Mihrap kapı ile aynı eksende değildir. Üzerinde İhlas Suresi'nin yazılı olduğu mihrap alnındaki kitabe kuşağının sonunda "Sivastos oğlu Ali Bey" ile ketebe (yazı ustası) "Hacı Murad Bin Mahmud" a ait imza hükmünde işaretler bulunmaktadır. (Anonim 2015e ,2015).

Şekil 4.178. Afyon Ulu Camii mihrabı (Aydın 2015)

Minber, kible duvarına bitişik olan mihrabın sağında yer almaktadır. Ağaç işçiliğinin hareketli bir halde yer aldığı minberde geometrik desenler, üçgen panolar ve geçmeler görülmektedir. Kapısı abanoz ağacından olup yanları ise gürgen ağacındandır. Kanat kapısı üzerinde yer alan kitabe " Muzafferuddin oğlu Mugisiddin Emir İsa muvaffak oldu" yazılıdır. Bu kitabe cami in 1341'deki onarımıyla ilgili bilgiyi içermektedir (Şekil 4.179).

Günümüze kadar orijinalliğini korumuş olan minber kapısı oymalı ve iki kanatlıdır. Kapı üzerinde bulunan kitabe de ayetler ve "Amele Emir Hac El Neccar 671 Rebiulevvel (1272)" şeklinde caminin ve mihrabın yapılış tarihine dair net bilgiyi barındırmaktadır. Anlaşıldığı üzere cami in ve ağaç işçiliğinin ustası Dülger (Neccar) Emir Hacı Bey'dir.

Şekil 4.179. Afyon Ulu Camii minberi (Aydın 2015)

Afyon Ulu Camiin en büyük onarımı 1341 yılında Muzafferüddinoğlu Emir Abdullah Bey tarafından yaptırılmış ve doğu cephesindeki kapı üzerine bu bilgiye dair bir kitabe yerleştirilmiştir.

Camii bunun dışında 1765,1851,1950,1969,1978,1983-1984,2006 bakım ve onarımdan geçirilmiştir (Şekil 4.180.,Şekil 4.181).

Şekil 4.180.Afyon Ulu Camii deforme olan dikme örneği (Aydın 2015)

Şekil 4.181. Afyon Ulu Camii deforme örneği (Aydın 2016)

Cephe duvarlarında hatıl ve lentolar dahil olmak üzere tamamen taş malzeme kullanılmış olan Afyon Ulu Camii, Büyük Selçuklu Emiri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Anadolu'da inşa ettirdiği onlarca hayır eserinden en belirgin olanlarındandır. Cami kot

farkının olduğu bir alana kuruludur. Bu durum cami hariminin batı tarafındaki çok basamaklı merdiveni oluşturmuştur. Merdiven harime ayrı bir görünüm kazandırmıştır.

Yapıldığı dönemin Afyon nüfusu dikkate alındığında o döneme göre oldukça büyük inşa edildiği görülmektedir. Caminin belirgin özelliklerinden birisi 40 ahşap dikmenin, her bir başlığının farklı motiflerden meydana gelmesidir.1947 yılında detaylı bir onarıma giren yapının çatısı tamamen sökülüp, yapılan onarımların ardından tekrar yapıya eklenmiştir.

Cami hali hazırda kullanılmakla birlikte günlük yaşantının biraz ardında kalmıştır. Cami ile alakalı yerinde çalışma sırasında cami görevlilerinin takındığı olumsuz tavırlar, bu mekânın manevi ve mimari değerlerine ters düşmektedir. Bu gibi yaşanan durumlar camilerin tanıtımının ve değerinin izah edilmesinin önemini bizlere göstermektedir.

Çizelge 4.3.Afyon Ulu Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.						
	DOLGU	ALT K.			X				
			ÜST K.						
	KAPLAMA	ALT K.			X				
			ÜST K.						
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X		KARAÇAM	X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
ÜST ÖRTÜ				X					
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP								
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN			X			X		
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.4 Konya Bölgesi Camileri

Bu bölüm kapsamında, “Beyşehir Eşrefoğlu Camii”, “Konya Sille Ak Camii” ve “Konya Sille Çay Camii” ele alınmıştır.

4.4.1 Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey’in, III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde (1264-1283) Selçuklu hizmetinde uç beyi olarak görevli olduğu bilinmektedir (Yücel 1980, Kafesoğlu 1997, Uzunçarşılı 1988, Muşmal 2013). Anadolu Selçukluları tarafından yapmış olduğu görevler sonucunda mükâfat olarak mâlikâneler tahsis edilmiş olan Süleyman Bey, bir süre sonra merkezle olan bağıını Beyşehir bölgesinde Eşrefoğlu Beyliği’ni kurarak kopartmıştır.

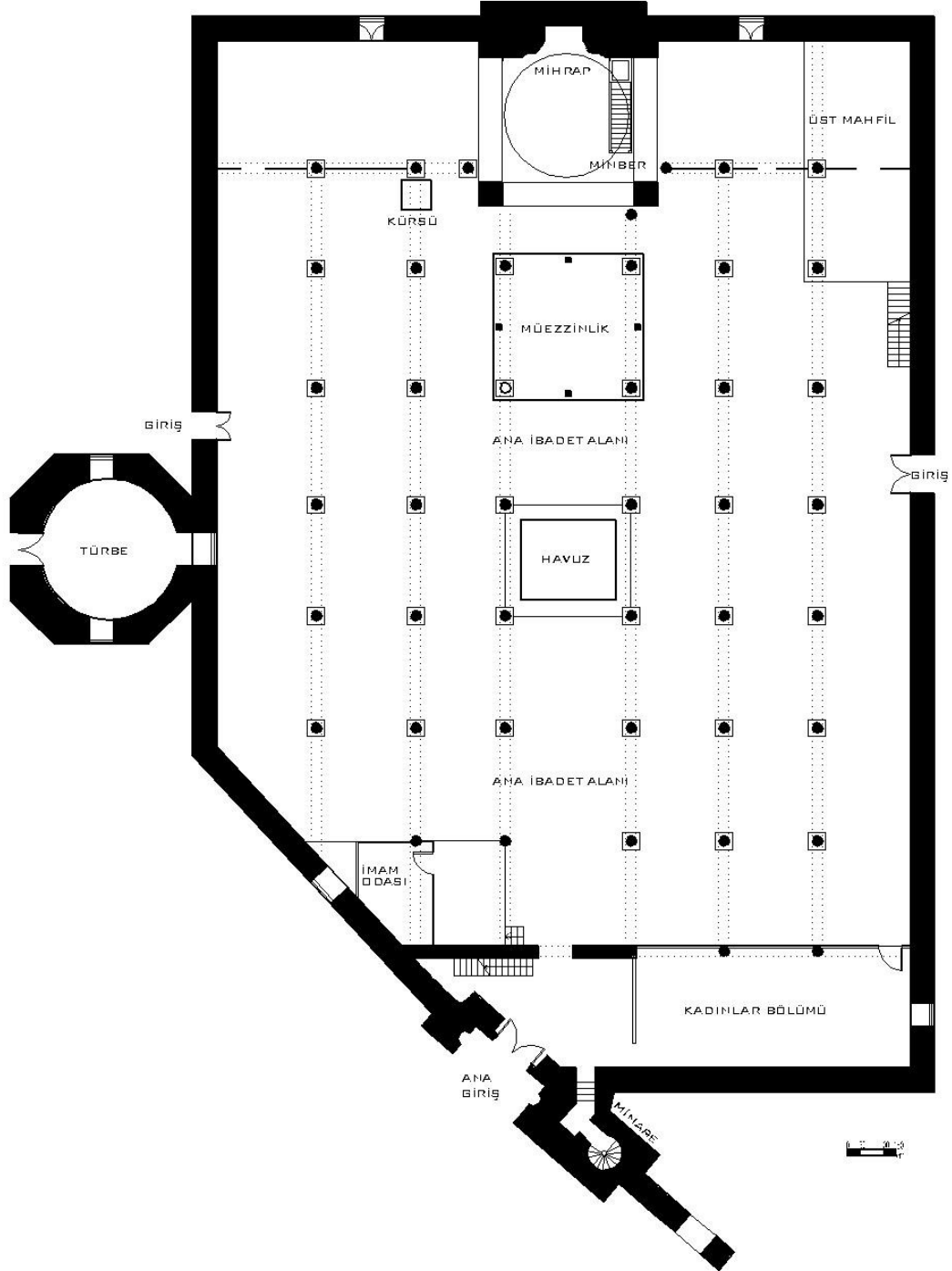
Ölümünden kısa bir süre önce istiklalini ilan ettiği bilinmektedir. 1302 yılının Ağustos ayında, yaptırmış olduğu Eşrefoğlu Camii’nin yanındaki türbesine defnedilmiştir.

Süleyman Bey’in 2 oğlu olduğu ve ölümünden sonra hükümdarlığın, büyük oğlu Mehmet ‘e geçtiği bilinmektedir. Beyliğin sınırlarını kuzeye Akşehir ve Bolvadin’e kadar genişletmiştir. Zamanla gücünü yitiren Eşrefoğlu Beyliği genişlettikleri toprakları Hamitoğulları’na bırakmak durumunda kalmıştır (Uzunçarşılı 1988, Muşmal 2013).

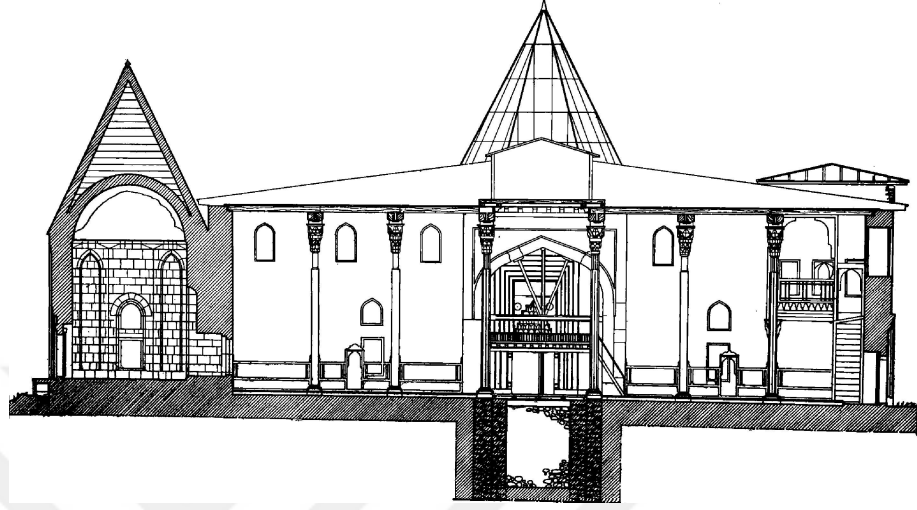
III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde (1264-1283) Selçuklu hizmetinde uç beyi olarak görevli olduğu bilinen Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey tarafından yaptırılan Eşrefoğlu Külliyesi, Beyşehir Gölü’nün 100 metre kuzeyinde, İçeri Şehir Mahallesi’nde bulunmaktadır. Türk külliyelerinde olduğu gibi Eşrefoğlu Külliyesi’nde de merkez yapı camidir. Külliyyede cami kuzey-güney doğrultusunda, doğu bitişiğinde banî (yaptıran) türbesi, batısında İsmail Ağa Medresesi kuzey cephede ise 2. türbe, çeşme-sebil yer almaktadır. Bedesten ve hamam caminin kuzey batısında olup uzak mesafededir (Yücel 1980, Uzunçarşılı 1988, Kafesoğlu 1997, Muşmal 2013).

Ahşap malzeme ile yapı elemanı oluşturmada çeşitli tekniklerin kullanıldığı önemli bir camii örneğidir. Ayrıca Selçuklu ve Beylikler Döneminin eseri olan Eşrefoğlu Camii, Anadolu’daki en büyük ahşap dikmeli cami olmakla beraber özgünlüğünü koruyarak

günümüze kadar taşıyabilmiştir. Eşrefoğlu Camii'ni diğer camilerden ayıran özelliği, dikdörtgen plan üzerine bir köşe daha eklenerek 5 cepheli yapılmış olmasıdır. Bunun nedeninin yanından geçen yolun yönüne göre şekil verildiği olarak bilinmektedir (Şekil 4.182) (Akok 1976).

Şekil 4.182. Eşrefoğlu Camii ve Türbesinin Planı (Türk Kültür Varlıkları Envanteri Cilt 2'den alınmıştır)

Şekil 4.183. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Camii rölövesi camii ve türbe kısmı (Akok 1976)

Güney cephesi 31,80 m batı cephesi ise 46,55 m uzunluktadır (Şekil 4.183., Şekil 184). Kuzey cephesi çarpık yapılıdır. Yapıda yalnızca kuzey cephesinde düzgün yontu taş, diğer cephelerde ise moloz taş kullanılmıştır. Doğu cephesinin moloz taşla örülen duvarın kalınlığı 1,15 m' dir. Düz toprak damlı yapının üzerine eğimli bir çatı oturtulmuştur. Günümüzde ise piramit formu çatı ile kapatılmış olup örtü gereci olarak metal kullanılmıştır (Anonim 2016a, 2016).

Şekil 4.184.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii güney cephe görünümü (Aydın 2015)

Ana cephede ortada taç kapı yer almaktadır.0,95 cm çıkıntı halindedir.7,06 m genişliğindedir. Yüksekliği ise 10,10m'dir.Kapıyı saran farklı ölçülerdeki bordürler kapı açıklığına doğru gider.2,80 m kapı açıklığında ve üzerinde basık kemer bulunmaktadır. Kuşatma kemerinin üzerinde iri yapraklı palmet ve rumiler görülmektedir. Sivri kemerin içi mukarnas dolguludur. Mukarnaslarında ve doğal taş malzemelerinde tahribat görülmektedir (Şekil 4.185.,Şekil 4.186.,Şekil 4.187).

Şekil 4.185. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ana cephe taç kapı görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.186. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii taç kapı görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.187. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii taç kapı mukarnas görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.188. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minare kaidesi (Aydın 2015)

Batı cephesinde taç kapının sağ yanına denk gelecek şekilde minare bulunmaktadır. Gri-beyaz-kırmızı taşlarla kaplı kare bir kaide üzerine oturtulmuştur (Şekil 4.188). Tuğlalarla örülen gövdesi, yukarı kısma doğru daralarak yükselmektedir. Çokgen gövdeli, 1 şerefeli ve 87 basamaklıdır. Minare kaidesinde antik kabartmalı 0,80 m derinliğinde, 2 m uzunluğunda Roma dönemine ait olan mermer lahitten yapılmış sebil ve bitişik olarak bir kütüphane yer almaktadır. Sebilin faal olduğu dönemde su doldurabilmek için kemerli boşluğun zeminine 0,40 m çapında yuvarlak açılmıştır fakat günümüzde kullanılmamaktadır (Koçu 2014). Doğu cephesinde hem dışarıdan hem de cami içerisinden girişi sağlanan Eşrefoğlu Süleyman Bey'in türbesi bulunmaktadır. Türbe 2 katlıdır ve alt katı cenazelik olarak kullanılmaktadır. Kubbesi konik külahla kaplıdır. Kapı kemerinin üstünde yer alan kitabede Eşrefoğlu Süleyman Bey'in camiyi Hicri 701 yılında inşa ettirdiği bilgisi yazmaktadır. Türbede Süleyman Bey, eşi ve oğluna ait 3 sanduka bulunmaktadır (Şekil 4.189., Şekil 4.190., Şekil 4.191., Şekil 4.192).

Şekil 4.189. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbesi (Aydın 2015)

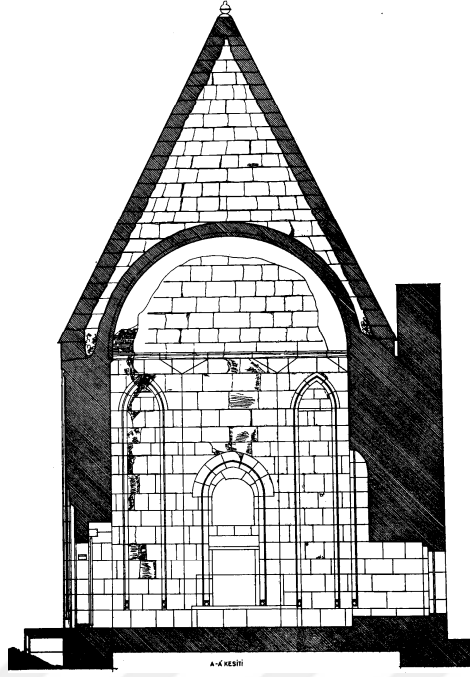
Şekil 4.190. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbesi (Aydın 2015)

Şekil 4.191. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbe girişi (Aydın 2015)

Şekil 4.192. Eşrefoğlu Süleyman Bey türbe kitabesi (Aydın 2015)

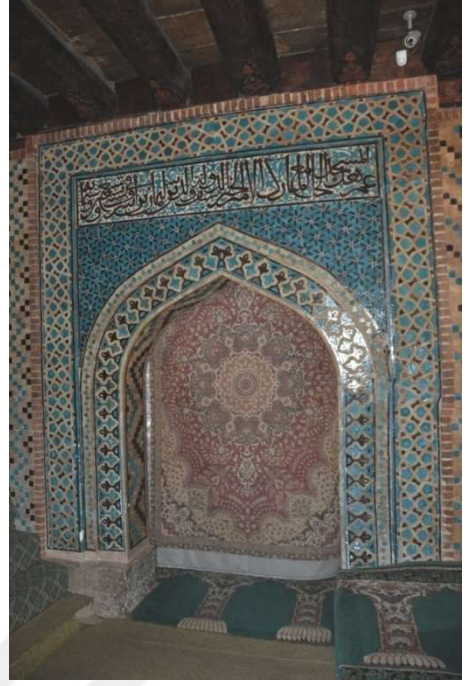

Şekil 4.193. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii rölövesi,türbe kısmı
(Akok 1976)

Ana cephede yer alan taç kapının eyvanlı kısmını geçince giriş kapısı görülmektedir. Hakiki künde-kari tekniği ile yapılmış kapıların kanatlarında ahşap süslemelere yer verilmiştir. Üstünde çiçek motifleri görülmektedir.2 tunç tokmağı vardır. Tokmaklar günümüzde özgünlüğünü korumaktadır. Kapıda çatma tekniği uygulanmıştır ve ortasında “Ameli İsa” yani kapıyı yapan ustanın ismi görülmektedir (Şekil 4.194.,Şekil 4.195).

Şekil 4.194. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii hakiki künde-kari kapısı (Aydın 2015)

Şekil 4.195. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camiiçini mozaik bordür kapı (Aydın 2015)

Kuzey cephesinde taş kapıdan sonra, son cemaat bölümüne geçilmektedir. Bir koridordan ibaret olan bu alan, yarıya kadar kagir yapıli diğer yarısı ise ahşap kafeslidir. Faal olmayan bir ahşap mihrap bulunmaktadır. Günümüzde kullanılmayan bu ahşap mihrap 19. yüzyılda orijinal olan çinili mihrabın tamiri sırasında geçici olarak onarıma uğramıştır. Kagir duvarın ortasında, genişliği 1,53 m yüksekliği 2,55 molançini mozaik bordürlü bir kapı bulunmaktadır.Kapının kavsarasının üstünde caminin inşa tarihini belirleyen kitabe yer almaktadır. Kitabede “ Bu mübarek mescidi din-devletin kılıcı hayırlı emir Eşrefoğlu Süleyman Bey H.699 senesinde yaptırdı.” yazmaktadır.Son cemaat bölümünden minare kapısına veya sol tarafta yer alan on bir taş basamakla üst bölüme geçilebilmektedir.

Harim, kible duvarına dik olarak yerleştirilmiş, taş kaidelere oturtulan 6 sıra halinde 42 ahşap dikmeyle 7 sahna ayrılmıştır. Orta sahnın diğerlerine göre 4,80 m daha geniş, yükseklik farkı ise 35 cm’dir.Kuzeybatı cephesinde Bey mahfili, müezzin mahfili,ortada aydınlık feneri altında da karlık kuyusu yer almaktadır (Şekil 4.196.,Şekil 4.197.,Şekil 4.198.,Şekil 4.199.,Şekil 4.200.,Şekil 4.201.,Şekil 4.202).

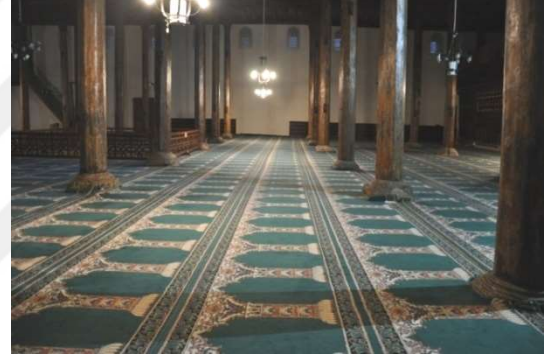
Şekil 4.196. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.197. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.198. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.199. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.200. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii harim görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.201. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ahşap dikme görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.202. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii aydınlık feneri ve ahşap tavanı (Aydın 2015)

Düz toprak örtüyü taşıyan 42 cm çapındaki ahşap dikmeler 7,50 m yüksekliğinde olup ve yörede “iladin” olarak bilinen sedir ağacından yapılmışlardır. Bu ağaçlar Amanos Dağı’ndan kesilmiş 5-6 ay Beyşehir gölüne yatırılmış, fırınlendirme görevi sağlayan gübrede bırakma yöntemiyle bir süre bekletilmiştir (Anonim2015j, 2015).

Dikme başlıkları olan mukarnasların içleri oyulup, bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Mukarnaslı ahşap başlıkların üzerine ilk olarak ahşap konsollar, daha sonra da ahşap tavan kirişleri gelmektedir. Kirişlerin üzerinde de dairesel kesitli ahşap elemanlar bulunmaktadır. Bu ağaçların üzerine de tahta kaplanmış olup, daha sonra toprak yerleştirilmiştir (Şekil 4.203.,Şekil 4.204.,Şekil 4.205).

Şekil 4.203. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camiidikme başlığı görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.204. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii dikme ayağı (Aydın 2015)

Şekil 4.205. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii dikme ayağı (Aydın 2015)

Mukarnaslar mihraptakinin zıttına aşağıdan yukarıya yapılmıştır. Orta sahının yan tarafında bulunan ahşap elemanların uçları profillendirilmiş ve dörtgen panolar oluşturulmuştur. Bezemelerde doğal kök boya kullanılmıştır. Yıldız, geometrik geçmeler, çarkıfelek, eşkenar dörtgenler, dairesel formlar ve rozet süslemelere yer verilmiştir. Geometrik alanlar içerisine de rozet ve palmet motifleri yerleştirilmiştir. Zeminde esas renk yoğunlukla kırmızıdır. Kullanılan diğer renkler ise sarı, mavi ve yeşildir. Aydınlık fenerinin kuzey yönünde bitkisel motifler görülmektedir. Bitkisel desenlerde motifler tekrar edilmiştir fakat aynı tekrar geometrik desenlerde görülmemektedir (Şekil 4.206., Şekil 4.207., Şekil 4.208., Şekil 209., Şekil 4.210) (Koçu 2014).

Şekil 4.206. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri (Aydın 2015)

Şekil 4.207. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri (Aydın 2015)

Şekil 4.208. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii kalem işi örnekleri (Aydın 2015)

Şekil 4.209. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mukarnas başlık ve kalem işi örnekleri (Aydın 2015)

Şekil 4.210. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii tavanlarında bitkisel ve geometrik süslemeler (Aydın 2015)

Harimdeki en yoğun kalem işi orta sahnın tavanında yer almaktadır. Burada birbirine bağlı 7 tane altıköşlü yıldız mukarnaslar görülmektedir (Şekil 4.211).

Şekil 4.211. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii tavanı altı kollu yıldız motifi (Aydın 2015)

Eşrefoğlu Caminin mihrabı 13.yy'dan günümüze gelebilmiş tamamı mozaik çini ile kaplı tek örnek özelliğini taşımaktadır. Çerçevesi yukarıya doğru daralan 8 mukarnas sıra ve rumi bezemelerle nakışlanmıştır. En üstünde tek satırlık bir kitabe yer almaktadır. Firuze zemin üzerine En'am Süresi'nin 79. ayeti yazılmıştır. Ayet-i Kerime'de “ Ben Hakk'a yönelen birisi olarak yüzümü, yerleri ve gökleri yeri yaratana döndürdüm. Ben Allah'a ortak koşanlardan değilim.” mealindedir.

Mihrabın eni 4,59 m yüksekliği 6,20 m'dir. Mihrabı çepeçevre saran çerçevede ise Al-i İmran Süresinin ayetleri nakşedilmiştir. Daha içte bitkisel ve geometrik bordürlere yer verilmiştir. Bu bordürler üstte birbirine dolanmaktadır. Çoğunlukla geometrik motiflerin görüldüğü mihrapta mavi, lacivert ve mor renkleri yoğun olarak kullanılmıştır (Şekil 4.212).Zeminden 1-1,5m kadar olan alanda çini işlemler sökülerek tahribata uğratılmıştır. Alçı uygulama sayesinde çini motifleri tekrar yapılmaya çalışılmıştır (Koçu 2014).

Şekil 4.212. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mihrabı (Aydın 2015)

Mihrap önü kubbe tuğlalarının yüzeyi şeffaf olarak sırlanmıştır. Çini ve tuğla aralarında firuze ve mor renklerde çiniler görülmektedir. Rumi bezemelerin arasına Bakara Suresinin 255-256 ayetleri işlenmiştir. Kubbenin tepe ortasında 5 kollu yıldızdan oluşan dekoratif bir yazı bulunmaktadır. Aralardaki boşluklarda Küfi yazı ile “Muhammed” ve 4 halifenin isimleri işlenmiştir. Kubbenin iç çapı 5,75 m’dir (Şekil 4.213.,Şekil 4.214).

Şekil 4.213.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii mihrap önü kubbesi (Aydın 2015)

Şekil 4.214. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camiimihrap önü kubbesi (Aydın 2015)

Minber mihrabın batı bitişiğinde yer alır. Tamamı ceviz ağacında olan minberde künde-kari tekniği uygulanmıştır. Beşgen, sekizgen ve yıldız şekilli geometrik dolgular ve bitkisel bezemelerle kaplanmıştır. Bu teknikte geometrik dolgular çivi veya benzeri bir malzeme kullanılmaksızın birbirine tutturulmaktadır. Minberin ön cephesinin üst kısmında aynalık olarak isimlendirilen yerde bir yazı yazmaktadır. Ortasında “Allah” lafzı bulunmaktadır. Elif harfi dik, lam ve he harfi ise yukarıya doğru yazılmıştır. Alt kısmında “Muhammed “ lafzı ve dört büyük halifenin isimleri yazılmıştır(Şekil 4.215.,Şekil 4.216.,Şekil 4.217.,Şekil 4.218).

Aynalık kısım ile kemer geçişi arasında Seyfeddin Süleyman Bey’in minberi yaptırdığına dair bir kitabe yer almaktadır. Kemer 16 dilime ayrılmıştır. Köşeliklerine, minberi yapan ustanın ismini ve vasfını oyularak yazılan (“Ameli İsa”) kitabesinin süslemelerle kaynaştığı görülmektedir.

Geometrik süslemelerin hakim olduğu dikdörtgen panoda bitkisel formlar aralara yerleştirilmiştir. Yaprak süslemelerinin içi aynı rengin farklı tonlarına boyanarak ilk kez uygulanan ”gölgeli nakış” tekniğini göstermektedir (Koçu 2014).

Minbere 9 basamakla çıkılmaktadır. Minber külahının altında sağ taraftaki kitabede “Minbere kim çıkarsa, doğrudan başka kat’iyyen bir şey söylemeyecek.”Sol taraftaki kitabede ise “Hatip minbere çıktığı zaman dinleyenlere doğrudan başka bir şey tebliğ etmesin.” yazmaktadır.

Şekil 4.215. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minberi (Aydın 2015)

Şekil 4.216. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minberi (Aydın 2015)

Şekil 4.217. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camiiminber aynalığı (Aydın 2015)

Şekil 4.218. Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii minber ve mihrabından görünüm

Bey mahfili harimin güneybatı cephesinde mukarnas başlıklı iki ahşap dikme ile taşınmaktadır. Zeminden 3,94 m yüksekliktedir. Batı duvarına bitişik bir merdiveni bulunmaktadır. Mahfile tek korkuluklu ve 13 basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Korkuluklarında ajur tekniği uygulanmıştır. Mahfil kirişlerinde rumi süslemeler görülmektedir (Şekil 4.218).Mahfilin tavanını Bursa kemeri şekli verilmiş 3 destek taşımaktadır (Şekil 4.219.,Şekil 4.220).

Şekil 4.219.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii bey mahfili (Aydın 2015)

Şekil 4.220.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii bey mahfili (Aydın 2015)

Müezzin mahfili mihrap önü kubbesiyle karlık kuyusu arasındaki 4 ahşap dikme arasına yerleştirilmiştir. Korkuluklarında ajur tekniği kullanılmıştır. Kirişlerinde ise kalem işi bitkisel motifler görülmektedir. İnce çıtalarla kare bölümlere ayrılmıştır. Kıvrım dal, yaprak ve çiçeklerle süslenmiştir. Müezzin mahfilinin ön cephesinde Hattat Seyyid Muharrem'in yazdığı kitabe sayesinde müezzin mahfilinin camiye 2. Selim döneminde (M.1574-1575) eklendiği öğrenilmektedir (Şekil 4.221., Şekil 4.222).

Şekil 4.221.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii müezzin mahfili (Aydın 2015)

Şekil 4.222.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii müezzin mahfili (Aydın 2015)

Aydınlık feneri; harime ışığın girmesini sağlamakla beraber çatıda biriken karların karlık kuyusuna atılmasına yardımcı olmak amacıyla yapılmıştır (Şekil 4.225., Şekil 2.226). Günümüzde kullanılmasa da daha önceleri çatıda biriken kar aydınlık fenerinden karlığa atıldığı, ezilerek buz haline getirildiği ve üzerine hasır serildiği, samanladoldurularak kullanıldığı, ayın belirli günlerinde akşamları hasır örtünün

açıldığı, ahşap elemanlara ihtiyaçları olan nemin sağlandığı bilinmektedir. O dönemde karlıkta biriken karla caminin su ihtiyacının da karşılandığı, yaz aylarında da cami içerisinde serinlik sağlandığı görülmektedir. Daha sonraki zamanlarda aydınlık feneri iptal edilerek kullanıma kapatılmıştır. İptal edildikten sonra ahşap elemanlarda bozulmalar başlamıştır (Şekil 4.223.,Şekil 4.224).

Şekil 4.223.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii karlık kuyusu (Aydın 2015)

Şekil 4.224.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii karlık kuyusu (Aydın 2015)

Şekil 4.225.Eşrefoğlu Süleyman bey Camii aydınlık feneri (Aydın 2015)

Caminin aydınlatılması, altlı üstlü olmak üzere dikdörtgen ve kemerli pencerelerle sağlanmaktadır. Ana kapının doğusunda,taş işçiliği uygulanmış bir pencere bulunmaktadır.Kible duvarındaki ahşap alt pencereler orijinal ve çift kanatlı

kapaklıdır.Pencere kanatlarındaki süslemelerde kapı kanatlarında olduğu gibi ahşap işçiliğidir.

Şekil 4.226.Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii aydınlık feneri (Aydın 2015)

Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camii, 1950’li yıllarda geçirdiği onarımlar sonrasında toprak örtü çekilerek yeni çatı yerleştirilmiştir.1960’lı,1980’li ve 2000’li yıllarda da onarımlardan geçtiği bilinmektedir (Çaycı 2008).

Yapılan restorasyonların tarihi yapıya zarar verdiği görülmektedir. Bunun nedeninin yapı malzemesinin özgünlüğüne uygun olmayan onarımlardan geçtiği, işçilik ve malzeme hatalarının da bulunduğu bilinmektedir.Taş ve çini süslemelerdeki çatlamalar,kırılmalarla beraber ahşap tavan ve dikmelerdeki nakışların yıprandığı görülmektedir.Daha sonra alçı boyama teknikleriyle taklit edilen motiflerin eskisiyle bağdaşmadığı ve bir uyumsuzluk olduğu gözlenmektedir (Koçu 2014) .

Çizelge 4.4. Beyşehir Eşrefoğlu Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	DOLGU	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK			X				
		RIHT			X				
		KORKULUK			X				
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
ÜST ÖRTÜ			X						
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X				
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN			X			X		
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.4.2 Konya Sille Ak Camii

Sille günümüz Konya ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Mahalle hüviyetinde bulunan Sille, Konya'nın kuzey batısında mevcut olan ve 6000 yıllık geçmişi olduğu arkeolojik kazılar kapsamında saptanan tarihi bir yerleşim yeridir (Şekil 4.227.,Şekil 4.228.,Şekil 4.229) (Anonim 2016b, 2016).

Şekil 4.227. Ak Cami güney cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.228. Ak Cami çevresi (Aydın 2015)

Şekil 4.229. Ak Cami çevresi (Aydın 2015)

Sille Köyü Ak Mahallede bulunan cami H.1280/M.1863 yılında inşa edilmiştir. Banisi (yaptıran) bilinmeyen cami Bektaşoğlu Mehmet Usta ve oğlu Ahmet Usta tarafından yapılmıştır. Sille'nin en büyük camisi olma özelliğine sahip olan bu anıtsal yapı eğimli bir arazi üzerine oturtulmuştur. Bu eğimden ötürü doğu ve güney cephesinden bakıldığında fevkani (yerden yükseltilmiş) bir yapı görünümü vermektedir. Bununla birlikte kuzey ve batı cephesinden tek katlı görünüme sahiptir (Şekil 4.230.,Şekil 4.231).

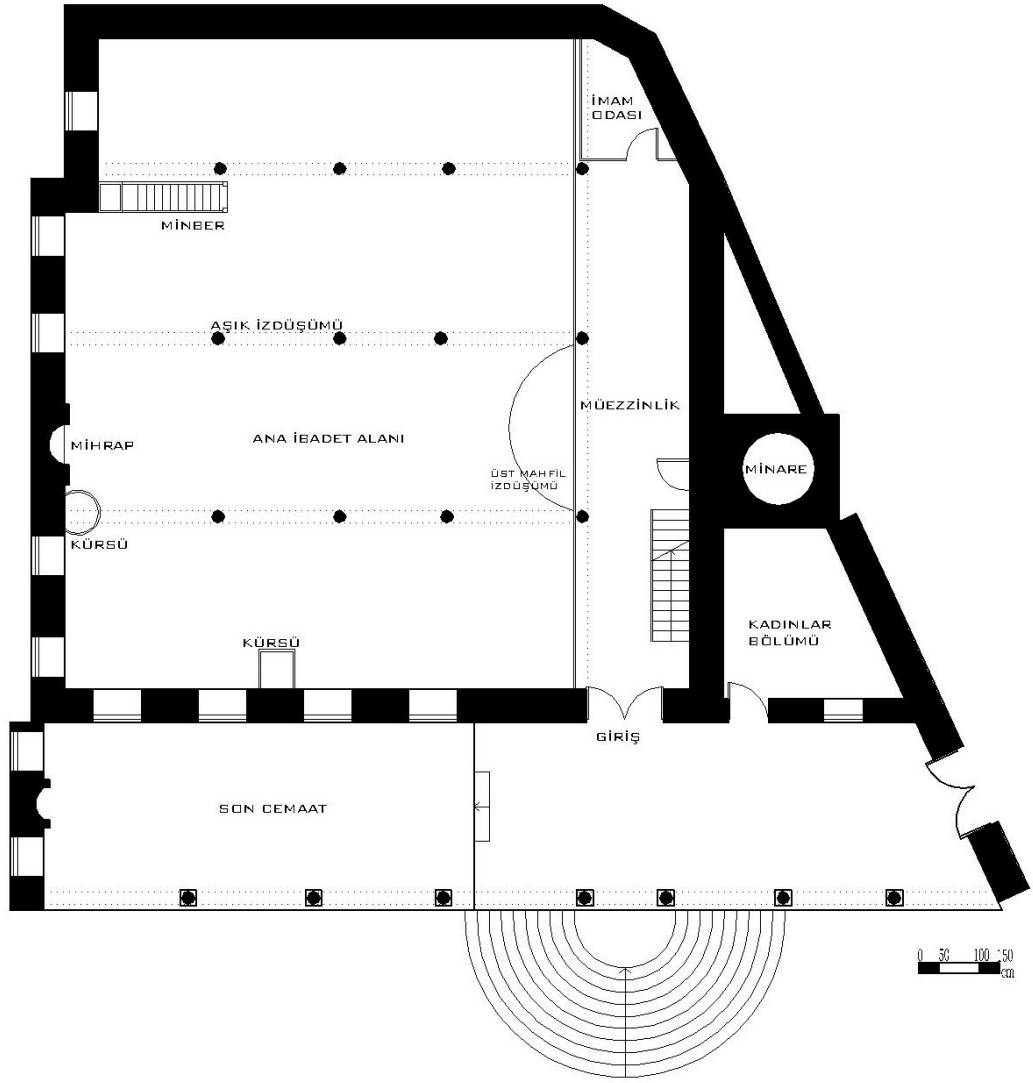

Şekil 4.230. Ak Cami batı cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.231. Ak Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Mülkiyet sorunu nedeni ile yamuk planlı inşa edilen cami 400m² kapalı, avlu ile birlikte 590m² lik bir alana sahiptir (Şekil 4.232).(Sarıköse 2008). Cami alanına ana giriş doğu cephesinden verilmiştir (Şekil 4.233). 10 basamaklı merdiven ile revak kısmına geçiş yapılmaktadır. Bu bölüm yazlık mescit şeklinde düşünülmüştür. Revak örtüsünü caminin beden duvarları 7 ahşap dikme taşımaktadır (Şekil 4.234., Şekil 4.235., Şekil 4.236.,Şekil 4.237.,Şekil 4.238.,Şekil 4.239).

Şekil 4.232. Sille Ak Camii planı (Aydın 2015)

Şekil 4.233. Ak Cami doğu cephesi (Aydın 2015)

Şekil 4.234. Ak Cami doğu cephesi merdivenleri (Aydın 2015)

Şekil 4.235. Sille Ak Cami son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Şekil 4.236. SilleAk Cami son cemaat bölümü revak görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.237. Sille Ak Cami Son Cemaat bölümü mertekler (Aydın 2015)

Şekil 4.238. Sille Ak Cami son cemaat bölümü dikme başlığı (Aydın 2015)

Şekil 4.239. Sille Ak Cami son cemaat bölümü çatı altı mertek ve dikmeleri (Aydın 2015)

Ahşap dikmelerin çapları 30cm civarındadır. Bu dikmeler yerden yüksekliği 45cm olan taş ayaklar üzerine oturmaktadır (Şekil 4.240). Revak kısmının iç yüksekliği 589cm'dir (4.241. Revak örtüsünü 20cm çapındaki mertekler taşımaktadır. Revakın güney kısmında zeminden yaklaşık 40cm yükseklikte bulunan bir bölüm vardır. Bu bölümünün kible tarafında ahşap mihrap yer almaktadır ve cami harimine 4 pencere açılmaktadır (Şekil 4.242.,Şekil 4.243.,Şekil 2.244).

Şekil 4.240.Sille Ak Cami son cemaat bölümü dikme ayakları (Aydın 2015)

Şekil 4.241.Sille Ak Cami son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Şekil 4.242. Sille Ak Cami son cemaat bölümü mihrabı (Aydın 2015)

Şekil 4.243.Ak Cami doğu giriş kapısı
(Aydın 2014)

Şekil 4.244. Sille Ak Cami kapı üstü
besmele yazısı (Aydın 2015)

Şekil 4.245. Sille Ak Cami çatı saçağı
(Aydın 2015)

Şekil 4.246.Sille Ak Cami kuzey cephe
kapısı (Aydın 2015)

Şekil 4.247.Sille Ak Cami Kuzey Cephesi
(Aydın 2015)

Şekil 4.248.Sille Ak Cami minaresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.249.Sille Ak Cami kuzey cephesi (Aydın 2015)

Caminin son cemaat kısmından harime 190cm genişliğindeki 2 kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Harime genel cami planlamasının aksine kuzeyden değil doğu cephesinden girilmektedir. Camiye girildiğinde mahfil sağ kısımda kalmaktadır. Duvara yaslanmış bir merdiven ile çıkılan mahfili 3 ahşap dikme ve yığma duvarlar taşımaktadır. Mahfilin alt kısmı harimden 20cm yüksekte bulunup, harimle arasında

küpeşteler bulunmaktadır. İmam odası mahfilin alt bölümündedir. Mahfilden açılan bir kapı ile sonradan eklenen minareye geçiş sağlanmaktadır (Karpuz 1990). Harim kısmında 9 adet sütun bulunmaktadır. Harimin güney cephesinde bulunan ve ahşap doğramalı olan alt sırada 5 büyük, üst sırada 5 küçük, doğu yönde 1 batı yönde ise 3 tepe penceresinden gelen ışık ile aydınlanmaktadır. Caminin sağır cephesi olan kuzeyde ise herhangi bir pencere bulunmamaktadır. Cami minberi batı duvarından takriben 4m içeride bulunmaktadır.

Caminin tavanındaki sık kirişleme dikkat çekmektedir. Yaklaşık 10-15 cm aralıklar ile 20cm çapında ahşap kirişlemeler bulunmaktadır. Kirişlemelerin üzerinde düz dam bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise kiremit çatı vardır.

Cami minberi üzeri yoğun motiflerle bezelidir. Restorasyon öncesi süslemeleri boya ile kapatılan minber restorasyondan sonra özgün haline getirilmiştir.

Çizelge 4.5.Konya Sille Ak Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	DOLGU	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X				X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X			X		
		ÜST ÖRTÜ			X				
	DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
		KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.4.3.Konya Sille ay Camii

Sille ayına bitişik olan cami ismini buradan almaktadır. Geçmiş dönemde etrafı dükkanlar ile çevrili olan cami kimi kaynaklarda arşı cami olarak anılmaktadır. ay Cami arşının boşaltılması sonucu mahalle cami hüviyetine geçmiştir. Yapım tarihi bilinmeyen cami 1976 senesinde Sille’li kişilerce onarılmıştır. Camiye dere üzerinden ulaşım için iki adet köprü de yapılmıştır (Şekil 4.250.,Şekil 4.251.,Şekil 4.252.,Şekil 4.253) (Karpuz 1990).

Şekil 4.250.Sille ay Cami evresi (Aydın 2015)

Şekil 4.251.Sille Çay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.252.Sille Çay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.253.Sille Çay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.254. Sille Çay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.255. Sille Çay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.256. SilleÇay Cami çevresi
(Aydın 2015)

Şekil 4.257. Sille Çay Camii minaresi (Aydın 2015)

Şekil 4.258. Sille Çay Camii minaresi (Aydın 2015)

Cami eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Doğu cephesine bitişik bulunan minaresi tuğla kaplamalıdır. Dere kısmından yaklaşık 2m yükseklikte olan caminin son cemaat kısmına 2 taraflı, 10 basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır (Şekil 4.257., Şekil 4.258., Şekil 4.259., Şekil 4.260.).

Şekil 4.259. Sille Çay Camii girişi (Aydın 2015)

Şekil 4.260. Sille Çay Camii girişi (Aydın 2015)

Son cemaat kısmı yerden yaklaşık 10cm yüksekte bulunan 2 harim kısımdan oluşmaktadır. Kuzey kısmında caminin giriş kapısının bulunduğu duvar yer almaktadır. Doğu ve batı kısmı da duvar ile örtülü olan son cemaat kısmının güneyinde ise cami çatısını taşıyan 5 adet ahşap dikme bulunmaktadır. Dikmelerin çapları yaklaşık 20 cm'dir. Ahşap dikmeler Bursa kemeri ile birbirine bağlanır. Revakın saçakları yüksekçe ve kavislidir. Parça ahşaplardan oluşan saçağın dikmeye oturan kısmında ahşap süslemeler vardır (Şekil 4.261.,Şekil 4.262.,Şekil 4.263.,Şekil 4.264).

Şekil 4.261. Sille Çay Camii son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Şekil 4.262. SilleÇay Camii son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Şekil 4.263. Sille Çay Camii son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Şekil 4.264. Sille Çay Camii son cemaat bölümü (Aydın 2015)

Son cemaat kısmının iç kısmında ise yine çatıyı tutan 2 ahşap dikme daha vardır. İki yandan son cemaatin batı ve doğu kısmındaki duvarlara oturtulmuştur. Doğu ve batı kısmındaki duvarların alt hizasında yaklaşık 200cm'e 200cm büyük pencere ve üst

kısımda 80cm'e 120cm küçük pencere bulunmaktadır. Cami harimine giriş kapısının bulunduğu kuzey duvarında ise alt hizada 2 büyük dikdörtgen, üstte ise 3 küçük basık kemerli pencere ile geçiş sağlanmaktadır. Küçük pencerelerin genişliği 78cm yüksekliği 108 cm'dir (Şekil 4.265.,Şekil 4.266.,Şekil 4.267.,Şekil 4.268.,Şekil 4.269.,Şekil 4.270.,Şekil 4.271.,Şekil 4.272.,Şekil 4.273.,Şekil 4.274.,Şekil 4.275.,Şekil 4.276).

Şekil 4.265. Sille Çay Camii son cemaat bölümü taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

Şekil 4.266. Sille Çay Camii son cemaat bölümü taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

Şekil 4.267. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

Şekil 4.268. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

Şekil 4.269. Sille Çay Camii son cemaat bölümü revak detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.270. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap dikme payandaları (Aydın 2015)

Şekil 4.271. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap dikme payandaları (Aydın 2015)

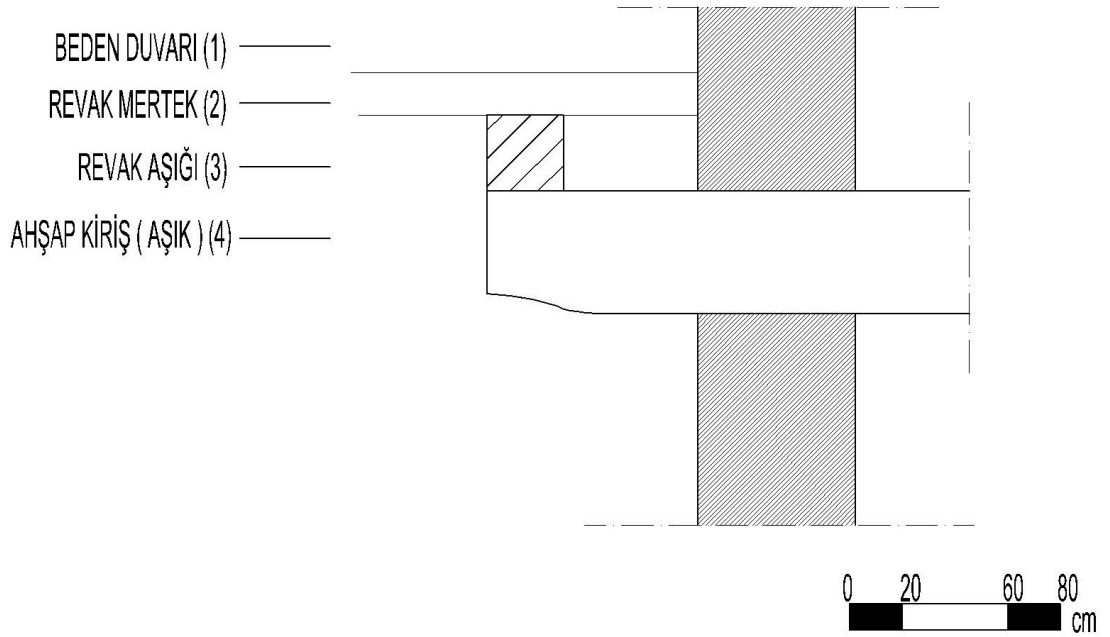
Şekil 4.273. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

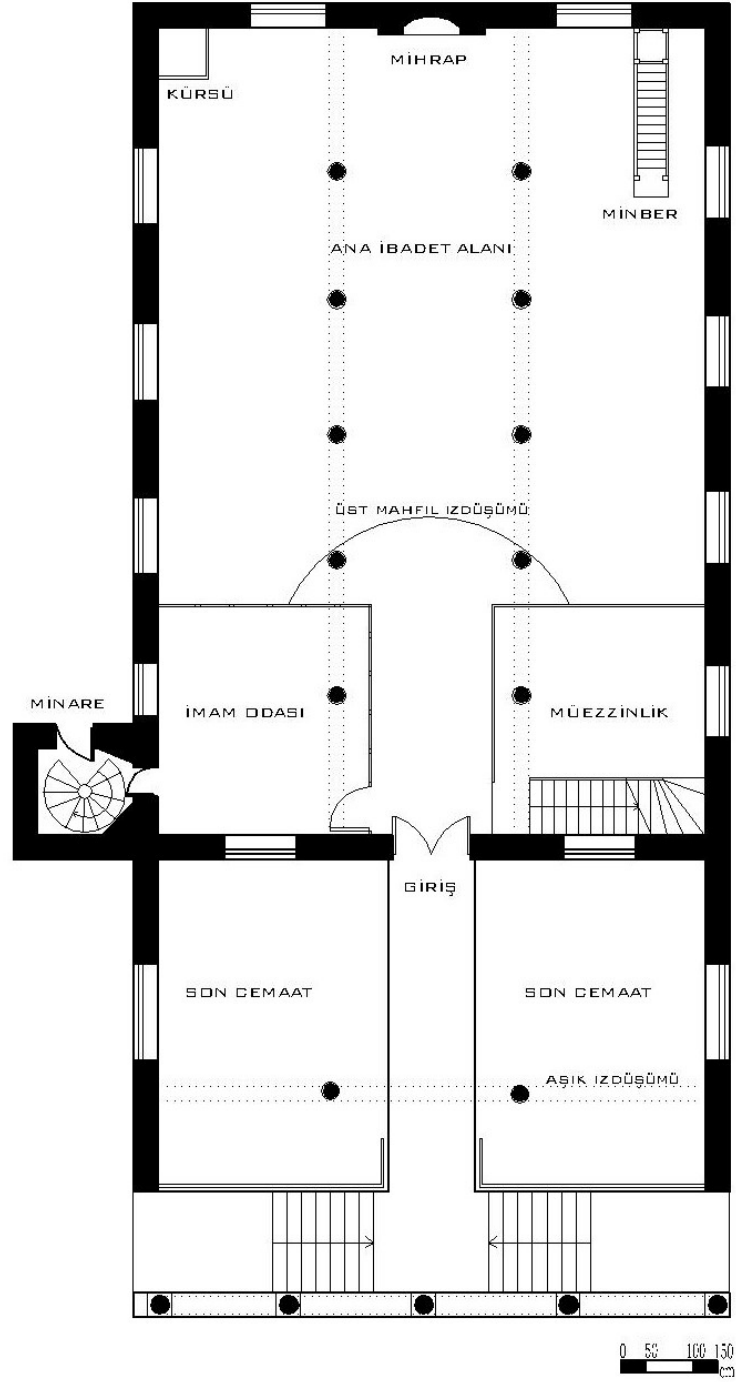
Şekil 4.274. Sille Çay Camii son cemaat bölümü ahşap taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

Şekil 4.275.SilleÇay Camii ahşap taşıyıcı sistem detayı (Aydın 2015)

Şekil 4.276. SilleÇay Camii ahşap taşıyıcı sistem detay çizimi (Aydın 2015)

Şekil 4.277.Sille Çay Camii planı (Aydın 2015)

Cami harimine kuzey cephedeki 1,60m'lik 2 kanatlı ahşap kapıdan girilir (Şekil 4.278). Harimin orta kısmında çapı 25 cm olan 10 tane ahşap dikme bulunmaktadır. Ahşap dikmeler kuzey güney yönünde 2,20m ila 2,60 m aralığındadır. Doğu batı ekseninde ise

3,38m'dir. Dikdörtgen planlı caminin iç ölçüsü kuzey-güney doğrultusunda 1137cm, doğu-batı doğrultusunda 1672cm'dir.

Camiye girildiğinde sağ ve sol bölümde harimden yaklaşık 15cm yükseklikte 2 adet müezzinlik bölümü vardır. Kapıdan girildiğinde sol tarafta 432cm x 480cm'lik alanda etrafı kapalı imam odası bulunmaktadır. Karşı müezzinlik kısmı ise 440cm x 480 cm ölçülerindedir. Üst harime burada bulunan merdiven ile çıkılır (Şekil 4.279).

Şekil 4.278. Sille Çay Camii giriş kapısı ve müezzinlik (Aydın 2015)

Şekil 4.279. Sille Çay Camii giriş kapısı ve müezzinlik (Aydın 2015)

Harimin doğu ve batı yönünde altı üstlü 4er adet pencere bulunmaktadır. Minareye denk gelen pencere ise diğerlerine nispeten dar bırakılmıştır. Alt kısımdaki pencereler dikdörtgen şeklinde genişliği 156cm, yüksekliği 256 cm'dir. Pencerenin bulunduğu nişin derinliği ise 53cm'dir. Kible yönünde altta 2 üstte ise 2 küçük ve bir yuvarlak pencere bulunmaktadır. Genel itibari ile caminin içi aydınlık haldedir.

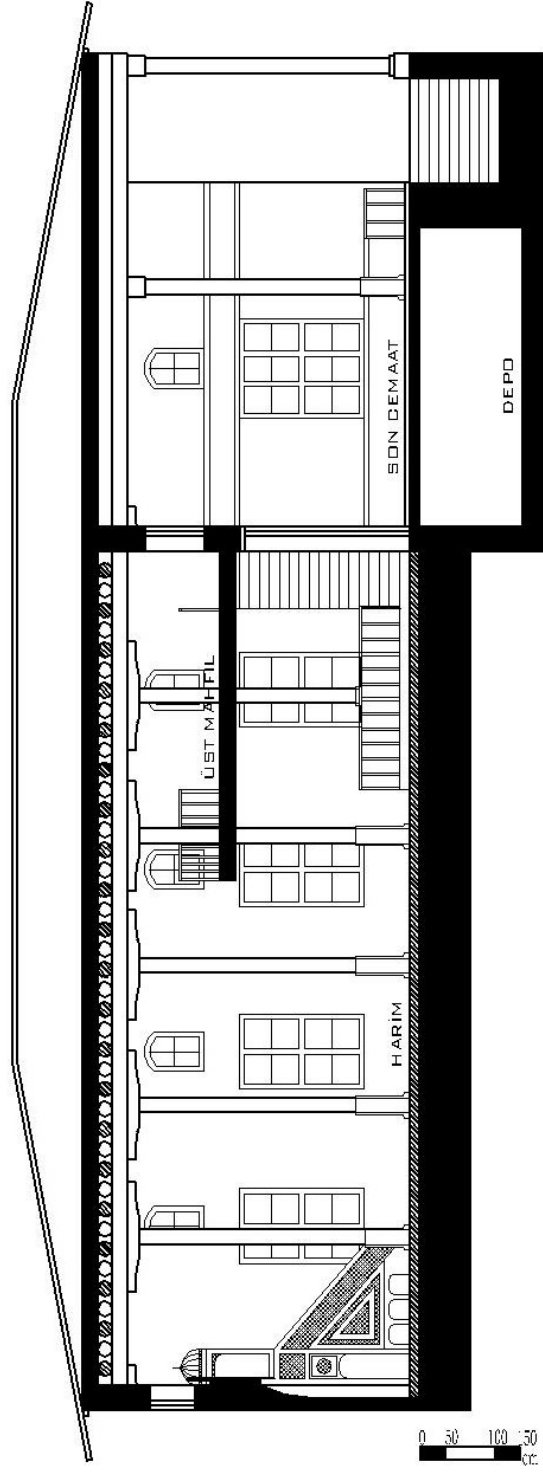
Harimin iç yüksekliği takriben 6 m'dir. Üst çatıyı üst üste binmiş aşık ve mertekler tutar. Çatı kaplamasının hemen altında 16 cm çapında ve otuzar cm aralıklarla yerleştirilmiş olan mertekler bulunmaktadır. Merteklerin boyları 3 m ila 4 m arasında olup, dikmelerin açıklıklarına göredir. Çift yönde çalışan mertekler aşık üzerinde birleşirler. Mertekler kuzey-güney eksenindeki aşıklara oturur. Aşıklar 30cm x 30cm ölçüsündedir. Aşıkları ise dikmelerin başındaki yarım kemer şeklindeki ahşap ara elemanlar taşır. 220cm genişliğindeki bu dikme başlarına 9-10 mertek oturur. Her iki dikme başının aralığı 75cm ila 88 cm arasında değişmektedir (Şekil 4.280., Şekil 4.281., Şekil 4.282., Şekil 4.283).

Şekil 4.280.Sille Çay Camii harim görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.281.Sille Çay Camii harimi (Aydın 2015)

Şekil 4.282. SilleÇay Cami kesiti (Aydın 2015)

Şekil 4.283. Sille Çay Cami harim görünümü (Aydın 2015)

Üst harime giriş kapısının sağ tarafından kalan müezzinlikte bulunan 110 cm genişliğindeki 2 kollu merdiven ile çıkılmaktadır (Şekil 4.284.,Şekil 4.285). Rıht yükseklikleri 24cm olan merdivenle çıkılan üst harimin yüksekliği 256 cm'dir. Bu rakam mertek ve aşıkların denk geldiği kısımlarda daha da düşmektedir. Üst mahfilin büyüklüğü 493cm x 1140 cm'dir. Üst mahfili 82 cm yüksekliğindeki korkuluklar çevrelemektedir (Şekil 4.286.,Şekil 4.287.,Şekil 4.288.,Şekil 4.289).

Şekil 4.284. Sille Çay Camii mahfile çıkış merdiveni (Aydın 2015)

Şekil 4.285. SilleÇay Camii mahfile çıkış merdiveni (Aydın 2015)

Şekil 4.286. Sille Çay Camii mahfil katı (Aydın 2015)

Şekil 4.287. Sille Çay Camii mahfil katı (Aydın 2015)

Şekil 4.288. Sille Çay Camii harim ve mahfil görünümü (Aydın 2015)

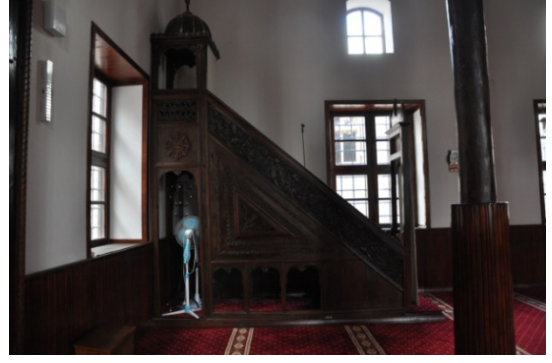

Şekil 4.289. Sille Çay Camii Mihrabı (Aydın 2015)

Caminin mihrap ve minberi Osmanlı 19.yy sanatından izler taşımaktadır. Mihrap minber ve kürsüdeki süslemeler mail ahşap oyma tekniği (kalın ahşap tabakasının ucu sivri malzeme ile oyularak motiflerin ortaya çıkartılması) ile yapılmıştır (Şekil 4.290.,Şekil 4.291.,Şekil 4.292.,Şekil 4.293.,Şekil 4.294).Süsleme ve yapım tekniği diğer Sille camileri ile benzerlik göstermektedir (Karpuz 1990).

Şekil 4.290. Sille Çay Camii mihrabı
(Aydın 2015)

Şekil 4.291. Sille Çay Camii minberi
(Aydın 2015)

Şekil 4.292. Sille Çay Camii minber
süsleme motifi (Aydın 2015)

Şekil 4.293. Sille Çay Camii minber
süsleme motifi (Aydın 2015)

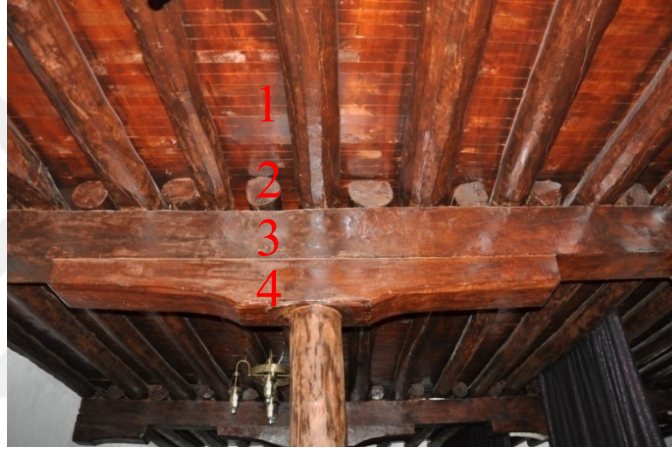
Şekil 4.294. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı sistemi (Aydın 2015)

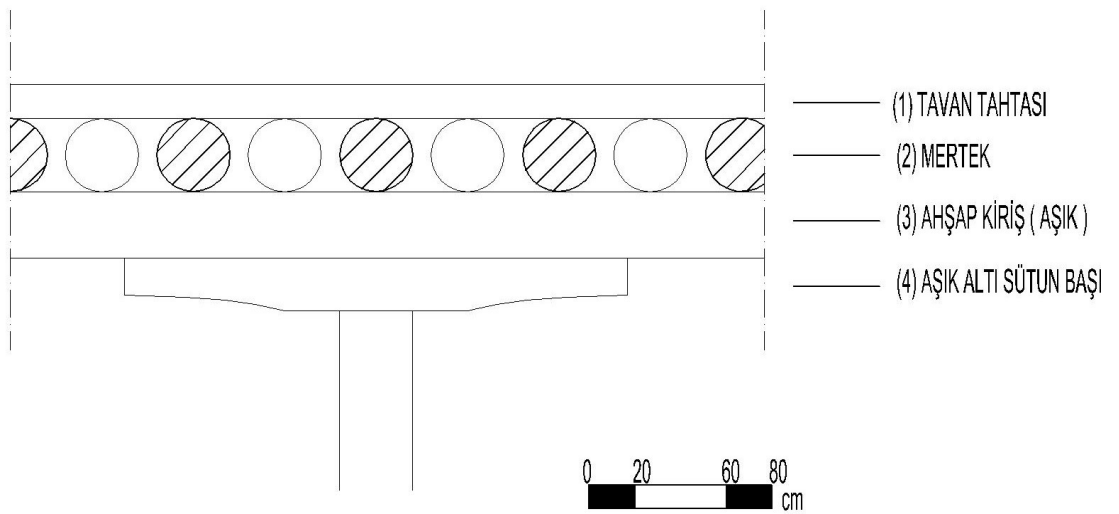
Şekil 4.295 Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.296. SilleÇay Camii ahşap taşıyıcı detay görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.297. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay görünümü (Aydın 2015)

Şekil 4.298. Sille Çay Camii ahşap taşıyıcı detay çizimi (Aydın 2015)

Şekil 4.299. Sille Çay Camii minaresi (Aydın 2015)

Çizelge 4.6.Konya Sille Çay Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
		DOLGU	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
		KAPLAMA	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X				X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X			X		
		ÜST ÖRTÜ			X				
	DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
		KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X				
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE			X			X		
	ŞEREFİ			X			X		
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.5.Kastamonu Bölgesi Camileri

Bu bölüm kapsamında “Kasaba Köy Mahmut Bey Camii” ve “Beldeğirmen Köyü Çarşı Camii” ele alınmıştır.

4.5.1. Kasaba Köy Mahmut Bey Camii

Türkiye'nin Kuzey Batı Anadolu Bölgesi'nde yer alan Kastamonu'nun bilinen en eski tarihi Hitit İmparatorluğu'na dayanmaktadır. Daha sonra Frigya ve Lidya Krallıklarının da hakim olduğu topraklar M.Ö. IV.yüzyılda Perslerin eline geçmiştir. Yine M.Ö. IV.yüzyılda Büyük İskender Anadolu ile birlikte Kastamonu'yu da Makedonya topraklarıyla birleştirmiştir.

Anadolu'da Beylikler Dönemi1277 yılında, Moğol istilası sonucunda Türkiye Selçukluları hanedan üyelerinin uç beyliklere yerleşmesiyle başlamaktadır. Anadolu Beylikleri'nden bir tanesi olan Candaroğulları Beyliği'nin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir (Gürgözeler 2005).

Mahmut Bey Camii, Kastamonu'nun 20 km. kuzeybatısında Kasaba Köyü'nde bulunmaktadır (Şekil 4.300). Giriş kapısında yer alan kitabesinden anlaşıldığı üzere 1336 yılında Candaroğulları'ndan Adil Bey'in oğlu Mahmut Bey tarafından yaptırılmıştır.

Anadolu'da esasen bindirme tekniği ile yapılan camii olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca Mahmut Bey Camii,15 Nisan 2014 tarihinde UNESCO-Dünya Miras Merkezi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde Dünya Mirası Geçici Listesi'ne adını yazdırmıştır (Şekil 4.301.,Şekil 4.302.,Şekil 4.303.,Şekil 4.304).

Şekil 4.300.Mahmut Bey Camii genel görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.301.Mahmut Bey Camii genel görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.302.Mahmut Bey Camii türbe ve şadırvan görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.303. Mahmut Bey Camii genel görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.304. Mahmut Bey Camii genel görünümü (Aydın 2014)

Mahmut Bey Camisi ve etrafı günümüzde kar ve yağış etkilerinden korumak için harpuştalı bir duvarla çevrelenmiştir. Ayrıca yapının çevresinde şadırvan, konuk evi ve tuvalet bulunmaktadır. Cami çevresinde, caminin güney doğrultusunda 300 m mesafede bir hamam bulunmaktadır. Konuk evinin ve tuvaletlerin 2002 yılında Kastamonu Valiliği tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Şekil 4.305. Mahmut Bey Camii vaziyet planı (Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2005'den alınmıştır)

Camiyi oluşturan yapı elemanlarının inşasında kullanılan başlıca malzemelerin taş ve ahşap olduğu gözlemlenmektedir. Bilhassa taşıyıcı görevi ahşap malzeme ile yapılmıştır. Cami içerisindeki dikmeler, aşık ve mertekler, tavan kaplaması ve cami ögesi olarak minber ve kürsü ahşaptır. Dış duvarda ise kesme taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Yapıda yer alan ahşap elemanlar son cemaat çatı saçağı haricinde azami şekilde özgünlüğünü korumaktadır.

Yapının doğu cephe ölçüleri, 1726cm x 839cm'dir. Cephede ikisi demir parmaklıklı ikisi ahşap kafesli olmak üzere dört tane pencere yer almaktadır. Simetrik ve dikdörtgendir.(Şekil 4.306., Şekil 4.307). Alt kat pencerelerden sol taraftakinin ölçüsü 138cm x 140 cm'dir ve yakın olduğu köşeden mesafesi 404cm'dir. İkinci pencere ise

106cm x 140cm olup, duvarla mesafesi ise 789cm'dir. İki pencere arası 247cm'dir. Her iki pencerenin yerden yüksekliği 88cm'dir.

Şekil 4.306. Mahmut Bey Camii doğu cephesi(Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü 2005 Yaylacioğlu 2010 'dan alınmıştır)

Güney cephesi genişliği 1154 cm'dir (Şekil 4.308). Zemine yakın kısmındaki iki pencere, dikdörtgen formda, lentolu, sövelidir. Aynı biçimde üst seviyede de bir tane pencere bulunmaktadır. Alt pencerelerden batı tarafında olanı 67cm x 107cm'dir. Pencerenin duvarla aralığı 289cm'dir. Zeminden yüksekliği 122cm'dir. İkinci pencerenin yerden yüksekliği ise 210cm'dir. İki pencere arasındaki mesafe 447cm'dir. Alt seviyede yer alan pencereler demir parmaklıklı, üst seviyedekiler ise ahşap kafeslidir. Güney cephesindeki saçak altı yükseklikler arazi kotundan ötürü farklılık göstermektedir. Batı köşesinde 867cm olan yerden saçak altına olan yükseklik doğu köşesinde 831cm olmaktadır.

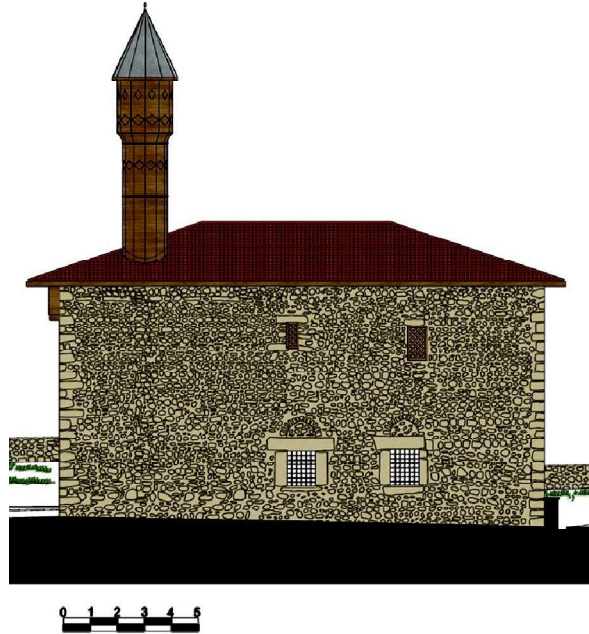

Şekil 4.307. Mahmut Bey Camii doğu cephesi pencere görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.308. Mahmut Bey Camii güney cephesi (Aydın 2014)

Yapının doğu cephesinde yer alan simetrik 4 pencere batı cephesinde de yer almaktadır. Batı cephesi 1686 cm x 857 cm ölçülerindedir. Pencere ölçüsü 136 cm x 105 cm dir. Soldaki pencerenin duvardan olan mesafesi 838 cm'dir. İki pencere aralığı 303cm'dir ve her ikisinin de yerden yüksekliği 98cm'dir. Sağda yer alan pencerenin duvarla mesafesi 464 cm'dir. Cami minaresi de bu cephenin beden duvarına yaslanmıştır (Şekil 4.309).

Şekil 4.309. Mahmut Bey Camii batı cephesi (Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2005, Yayıncıoğlu 2010)

Yapının girişi ve son cemaat yerinin bulunduğu cephe kuzey cephesidir. Son cemaat yerinin dikmeleri ile yatay kirişin birleştiği görülmektedir. Yatay kiriş üzerinde saçağa kadar üç kademeli sonradan yapıldığı bilinen bir düzenleme mevcuttur. Son cemaat yerinden güney harime açılan lentolu ve söveli dikdörtgen bir kapı yer almaktadır. Kapının üzerine gelecek şekilde sivri kemerli alınlık ve dikdörtgen pencere görülmektedir (Yaylacioğlu 2010). Giriş kapısı boşluğu blok mermer taşları ile oluşturulmuştur. Minareye çıkışta son cemaat yerinden gerçekleşmektedir (Şekil 4.310., Şekil 4.311., Şekil 4.312., Şekil 4.313).

Şekil 4.310. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri (Aydın 2014)

Şekil 4.311. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri (Aydın 2014)

Şekil 4.312. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi son cemaat yeri minare girişi (Aydın 2014)

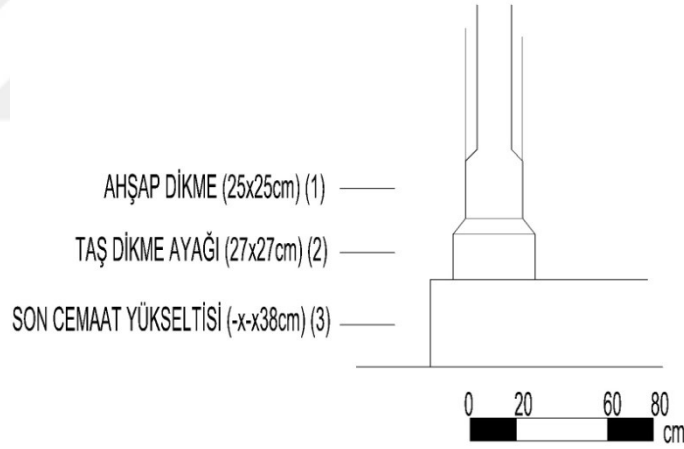
Şekil 4.313. Mahmut Bey Camii kuzey cephesi (Aydın 2014)

Son cemaat yerini doğu ve batı cephesinde bulunan 110 cm kalınlığında yığma taş ile yapılmış beden duvarları sarmaktadır. Son cemaatin üzerini de kapatan caminin tek

parça halinde oturtma çatısını taşıyan doğu-batı yönündeki aşıklara 20 cm x20 cm'lik 4 adet ahşap dikme destek vermektedir. Bu ahşap dikmeler 25 cm yüksekliğindeki taş sütun ayaklarına oturur (Şekil 4.314).

Şekil 4.314. Mahmut Bey Camii sonn cemaat yeri ahşap dikme ayağı detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.315. Mahmut Bey Camii son cemaat yeri ahşap dikme ayağı detay çizimi (Aydın 2014)

Son cemaat yerinin sağ ve sol kısmı yerden 40 cm yüksekliktedir. Bu 2 yüksekliğin arasındaki 200 cm'lik alandan cami giriş kapısına ulaşılır. Minare son cemaatin batı beden duvarı ile harim kuzey duvarına yapışık yapılmıştır. Ahşap malzeme ile yapılmış minarenin kapısı da son cemaat kısmında bulunmaktadır.

Caminin kuzeyinde yer alan giriş kapısının üzerindeki, yatay dikdörtgen biçimli (0,57 m x 0,41 m) mermer üzerine sülüsle yazılmış inşa kitabesinde C'in Suresi 18.ayet'in yanı

sıra “Bu mübarek ve kutsal mescidin yapılmasını, merhum Adil Bey’in oğlu büyük Emir Mahmut –Allah makamını hoşnut etsin- emretti. (Bu kitabeyi yazan kişi) onu, yedi yüz altmış sekiz senesinin mübarek Ramazan ayında yazdı.” ifadesi yer almaktadır (Şekil 4.316).

Şekil 4.316. Mahmut Bey Camii inşa kitabesi (Yaylacıoğlu 2010’dan alınmıştır)

Giriş kapısının boyutları 1,12 m x 1,84 m’dir (Şekil 4.317). Çift kanatlı ahşap kapıda birbirine simetrik, kakma tekniği uygulanmış motifler görülmektedir. İki dairesel, dört tane de damla şeklindeki formlar içine bitkisel ve birbirine geçmeli yıldızvari çiçek motifleri işlenmiştir. Kapının ahşap dikmesinde de kakma tekniği ve banisi üzerinde sülüsle yazılmış usta kitabesi yer almaktadır. Ahşap alanı rumi motiflerin işlendiği bir bordür çevrelemektedir. Kapıda yer alan panolar alt ve üst kenarlardan demir çivilerle kapı kanadına çakılmıştır.

Şekil 4.317. Mahmut Bey Camii harime giriş (Yaylacioğlu 2010)

Kapının eşiğinde 20 cm yüksekliğinde mermer bulunmaktadır. Basıldığı yerlerde aşınmalar gözlenmektedir. Kapıyı çevreleyen mermer alınlıkta parça izleri görülmektedir. Kırılmış olup ve yeniden monte edildiği izlerden anlaşılmaktadır.

Ahşap işlemeli kapı,1972 yılında çalındığından ve bir süre sonra Manisa'da bir okulun bahçesinde bulunduğundan olası bir çalınma riskine karşın Kastamonu Etnografya Müzesinde korunmaktadır. Bugünkü kapı Kastamonulu ahşap ustası Hikmet Değirmenci tarafından yapılmıştır (Şekil 4.317.,Şekil 4.318).

Şekil 4.317. Mahmut Bey Camii orijinal giriş kapısı, (Etnoğrafya Müzesi)

Şekil 4.318. Mahmut Bey Camii giriş kapı kanadında yer alan usta kitabesi (Aydın 2014)

Giriş kapısı üzerine işlenen motifler lale yapraklarıyla ve bezeme sanatıyla süslenmiştir. Rengi ve kalınlığı orijinaliyle aynıdır. Günümüzde mevcut olan kapının orijinalinden tek bir farkı, yeniden çalınma riskini ortadan kaldırmak için direkleriyle birlikte monte edilmiş olmasıdır.

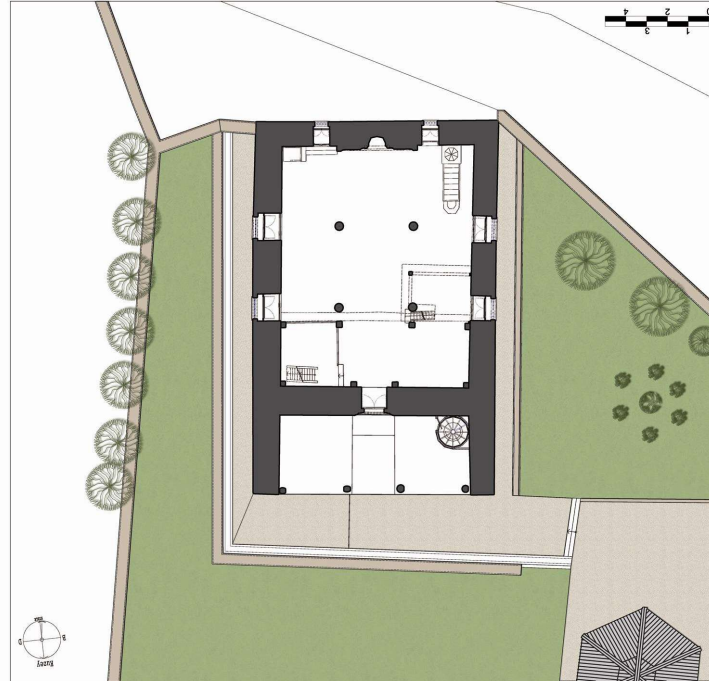
Özgün kapının üstündeki amelihanesinde ustanın Ankaralı Nakkaş oğlu işçi Mahmut olduğu ifadesi yer almaktadır (Anonim 2016c, 2016).

Giriş kapısının üzerinde simetrik olarak tasarlanan 12 cm x 34 cm ölçülerinde yatay dikdörtgen panolarda sülüsle yazılmış ayet ve kitabe yer almaktadır. Sağdaki panoda Cin Suresinin 18. Ayeti, soldaki panoda ise “Allah buyurdu ki” manasında sülüs hat görülmektedir (Şekil 4.319).

Şekil 4.319. Mahmut Bey Camii giriş kapısında yer alan panolar(Aydın 2014)

Cami dışı açık bir son cemaat yeri ile dikdörtgen ibadet mekânından meydana gelmiştir. Kuzey-güney doğrultusundaki yapı 17,90 m x 11,55 m'dir. İbadet mekânı ise 9 m x 12m ölçüsündedir (Şekil 4.320).

Şekil 4.320. Mahmut Bey Camii zemin kat planı ve konumu (Vakıflar Genel Müdürlüğü,2005'den alınmıştır)

Şekil 4.321. Mahmut Bey Camii zemin kat planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü,2005'den alınmıştır)

Son cemaat bölümü ortada giriş koridoru kalacak şekilde iki yanı kademeli yükselti olarak yapılmıştır. Son cemaat yerinden harime açılan lentolu dikdörtgen giriş kapısı bu aşağı kotta yer almaktadır.

Son cemaat yerinin güneybatı köşesinde minare yer almaktadır. Harim orta alanında bulunan 4 dikme, enine ve boyuna olacak şekilde harimi 3 sahna ayırmıştır. Harim girişinin sağ ve solunda son cemaat duvarına yapışık ve paralel şekilde 1.kat mahfile çıkan 60cm genişliğinde merdivenler bulunmaktadır (Şekil 4.322).

Harimin kuzey duvarından 295 cm mesafede bulunan sağ taraftaki dikmeye bitişik müezzinlik mahfili bulunmaktadır. Müezzinliğin yerden yüksekliği 22cm'dir. Müezzinliğin kendisine ait merdiveni de bulunmaktadır (Şekil 4.323). Müezzinliği bir yanı caminin batı duvarına dayanmaktadır. Bu noktalarda 10cm x 10cm dikmeler bulunmaktadır. Bir köşesi yine dikme üzerine basan müezzinliğin bir köşesi ise harim taşıyıcı dikmesine dayanmaktadır.

Şekil 4.322. Mahmut Bey Camii kat mahfil merdiveni (Aydın 2014)

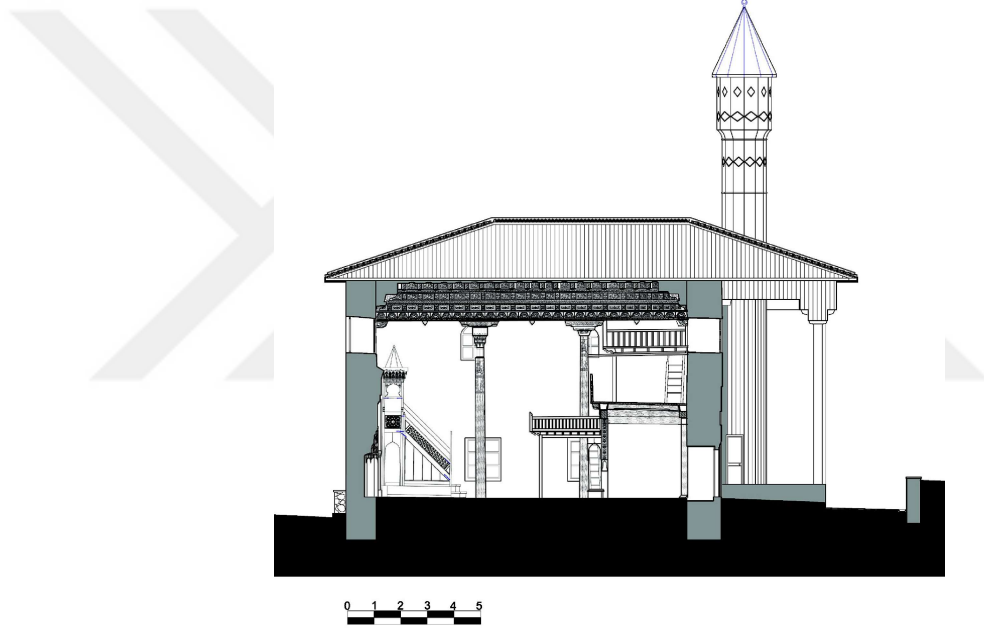
Şekil 4.323. Mahmut Bey Camii müezzinlik merdiveni (Aydın 2014)

Harimin güneybatı köşesinde batı duvarından 60 cm aralıklı olan minber ve güneydoğu köşesinde ahşap kürsü bulunmaktadır. Kürsünün genişliği 100cm olup yerden yüksekliği 110cm civarındadır (Şekil 4.324).

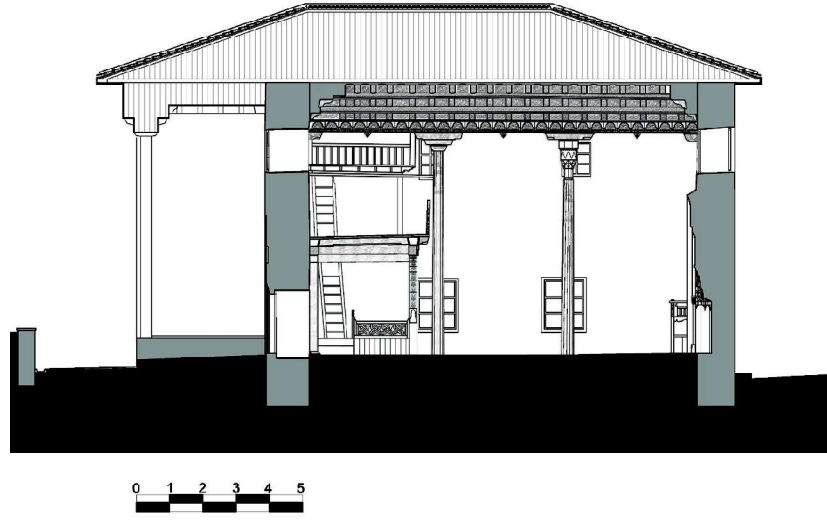

Şekil 4.324. Mahmut Bey Camii kürsü görünümü (Aydın 2014)

Camiinin bir diğer ayırıcı özelliği de 3 katlı mahfil sisteminin uygulanmış olmasıdır. Alt mahfil beyler ve Ümera (emir verme yetkisinde bulunan padişah ardından sadrazam ve hükümeti oluşturan devlet ricali)'nın kullandığı mahfildir. 1.mahfil katına girişin iki yanında yer alan merdivenlerden çıkılmaktadır. Bu mahfilin Bey'in Ailesi,kardeşleri ve yardımcılarına ait olduğu bilinmektedir. 2.mahfil harimin batı duvarında diğer mahfille birleşip kademe halinde görülmektedir. Bu kat ise veliahtlar,hizmetkarlar ve cemaat için ayrılmıştır.Kuzeydeki mahfilin altı dikmesi duvarla birleşik iki dikmesi serbest olmak üzere sekiz dikmeye sahiptir (Şekil 4.328.,Şekil 4.329.,Şekil 4.330).

Şekil 4.325.Mahmut Bey Camii, boyuna kesit (Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2005'den alınmıştır)

Şekil 4.326. Mahmut Bey Camii, boyuna kesit (Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2005'den alınmıştır)

Şekil 4.327. Mahmut Bey Camii ahşap taşıyıcıları (Aydın 2014)

Şekil 4.328. Mahmut Bey Camii harim görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.329. Mahmut Bey Camii mahfil görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.330. Mahmut Bey Camii mahfil görünümü (Aydın 2014)

Mahfilin ön yüzünde 4 ahşap parmaklık görülmektedir (Şekil 4.331). Bu parmaklıklar, ters ve düz yerleştirilerek sekizgenlerin meydana getirdiği geometrik süslemelerden oluşmaktadır. Bu süslemeler ahşap kafes görünümündedir. Üst kenarları dilimli kemerle birleştirilmiştir.

Şekil 4.331. Mahmut Bey Camii mahfil korkuluk görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.332. Mahfil Döşeme ve dikme birleşim detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.333. Mahmut Bey Camii mahfil döşeme altı görünümü (Aydın 2014)

Mahmut Bey Camii birleşim detaylarında esasen metal çivi kullanılmamıştır. Çivinin kullanılmamış olması demirin zamanla korozyona uğraması sonucu ahşap malzemeye zarar verme ihtimalini ortadan kaldırmıştır. Birleşimlerde daha ziyade yapı parçalarının birbiri ile iç içe geçirildiği veya ara elemanların kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.332.,Şekil 4.333).

Mahfilin ön yüzü iki sıra mukarnas ile süslenmiştir. Ayrıca yapının ana kirişlerini taşıyan ahşap dikmelerinde, tavan kirişlerinde, ana kirişlerin yan ve alt yüzlerine ok ucu motifi yerleştirilmiştir (Şekil 4.334).

Şekil 4.334. Mahmut Bey Camii mahfil döşeme altı ok ucu motifi (Aydın 2014)

Mahfil tavanında altın rengi zemin üzerine yeşil ve kırmızı renklerin kullanıldığı yaprak motifleri bulunmaktadır. Tavan kirişlerine ahşap levhalar yerleştirilmiştir. Üzerlerine turuncu mavi renklerde motifler nakşedilmiştir.

Mahfilin güney köşesine yerleştirilen ahşap dikmelerin üst köşelerine tahtalar eklenerek üç kemerli bir açıklık oluşturulmuştur. Bu alan kalem işinin yoğun olarak görüldüğü alandır. Ancak günümüze sadece orta ve doğu alana açılan kemerlerin süslemeleri gelebilmiştir(Yaylacioğlu 2010).

Caminin çatı ağırlığını çam ağacından yapılmış 4 ana dikme taşımaktadır. Tavan, birbirine geçme ahşap parçalardan oluşmaktadır (Şekil 4.335).

Yapıda kalem işinin hakim olduğu tavan, iki ana kirişle taşınmaktadır. Kirişlerin alt kısmına eğimli levhalar yerleştirilmiştir. Levhalar üzerine rumi ve bitkisel formlardan oluşan süslemeler işlenmiştir. Kullanılan renkler yeşil zemin üzerine beyaz ve kırmızıdır. Levhaların ortasında kabaralar bulunmaktadır. Bu kabalarda mavi ve kırmızı renklere boyanmıştır.

Orta sahinin tavanını, diğer bölümlerden ayıran özelliği on iki dilimli parça yapraklarla süslenmiş olmasıdır.

Kalem işlerinin stilize edilmiş olması günümüzde esas şeklini görmekte zorluk oluşturmaktadır. Tekrarlı ve simetri kompozisyonların uygulandığı görülmektedir.

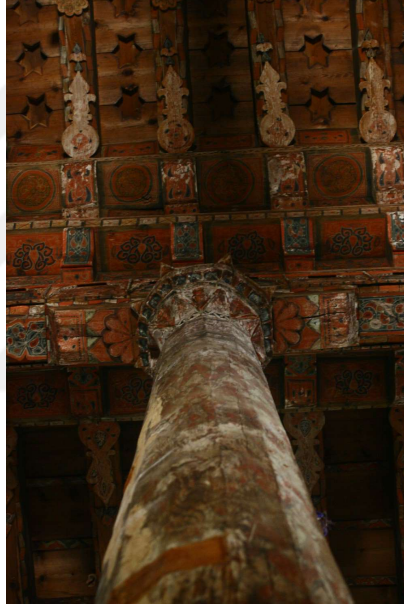

Şekil 4.335. Mahmut Bey Camii ahşap dikme ve tavan görünümü (Aydın 2014)

Harimdeki ahşap dikmeler kuzey-güney doğrultusunda ahşap kirişle birleştirilmiştir. İki dikme onikigen kesimli olup mukarnas başlıklıdır. Diğer iki ahşap dikme ise yuvarlak kesimlidir (Yaylacioğlu 2010).

Harimin güneyine kalan onikigen ahşap dikme üzerinde ikili süsleme şekli görülmektedir.Üst kısımlarında kırmızı zemin üzerine beyazla geometrik süslemeler işlenmiştir.Ancak günümüzde tahribattan dolayı zor tespit edilmektedir.Dikmelerin alt kısımlarındaki süsleme ise ters ve düz olarak ok ucu şeklindedir.Bu oklarda kullanılan renk ise kırmızı zemin üzerine çerçeveleri siyah içleri ise beyazdır (Şekil 4.336.,Şekil 4.337).

Başlık mukarnasları mavi yeşil ve kırmızı renklere boyanmıştır. Başlık ile ana giriş arasındaki profiller de işlenmiştir. Yan yüzlerinde, kırmızı üzerine yeşil renkte bitkisel formda nakşedilen süslemeler görülmektedir.

Şekil 4.336. Mahmut Bey Camii harim ahşap dikme görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.337. Mahmut Bey Camii ahşap dikme başlıkları (Aydın 2014)

Harimin kuzey yönünde kalan ahşap dikmeler ise dairesel formdadır(Şekil 4.339).Uygulanan motiflerin her birinin renklerinin farklı olduğu görülmektedir. Geometrik geçmeler, ok ucu motifleri hakimdir.

Dikmelerin profilli başlıklarında rumiler ve geometrik desenler bulunmaktadır. Kırmızı üzerine beyazla yapılmıştır ancak günümüzde ahşap elemanların bozulmaya uğradıkları da gözlemlenmektedir (Şekil 4.338.,Şekil 4.339.,Şekil 340.,Şekil 4.341.,Şekil 4.342.,Şekil 4.343).

Şekil 4.338. Mahmut Bey Camii mahfil altı ahşap dikme süsleme detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.339. Mahmut Bey Camii ahşap dikme başlık detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.340. Mahmut Bey Camii ahşap dikme detay görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.341. Mahmut Bey Camii ahşap dikme onarım örneği (Aydın 2014)

Şekil 4.342. Mahmut Bey Camii ahşap dikmeler ve tavan görünümü (Aydın 2014)

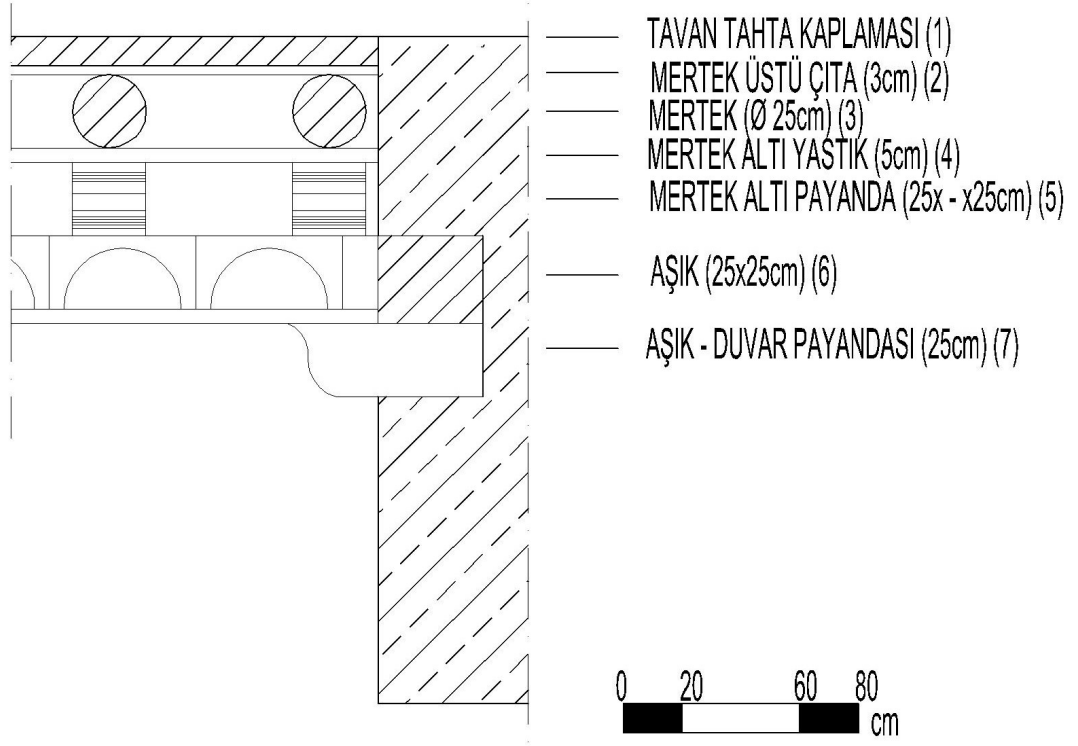

Şekil 4.343. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği (Aydın 2014)

2.kat mahfilinin 3 köşesi duvara dayanmaktadır. 1 köşesi ise ana dikmeden destek almaktadır. Mahfilin ana dikmeye oturtulan kısımda ana dikmeden niş açılmıştır. Bu nişe mahfilin ana taşıma kirişi oturtulmuştur. Bu şekilde taşıyıcılık sağlanmıştır (Şekil 4.345.,Şekil 4.346.,Şekil 4.347.,Şekil 4.348.,Şekil 4.349.,Şekil 4.350).

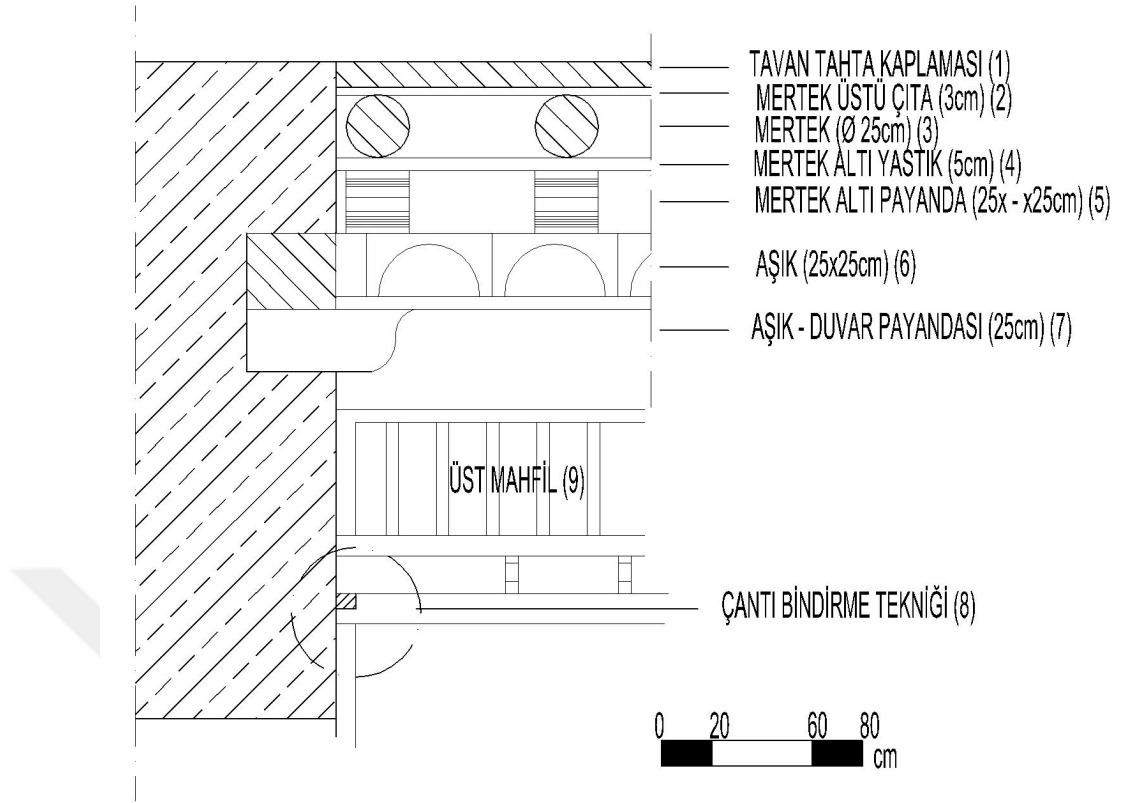
Şekil 4.344. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği (Aydın 2014)

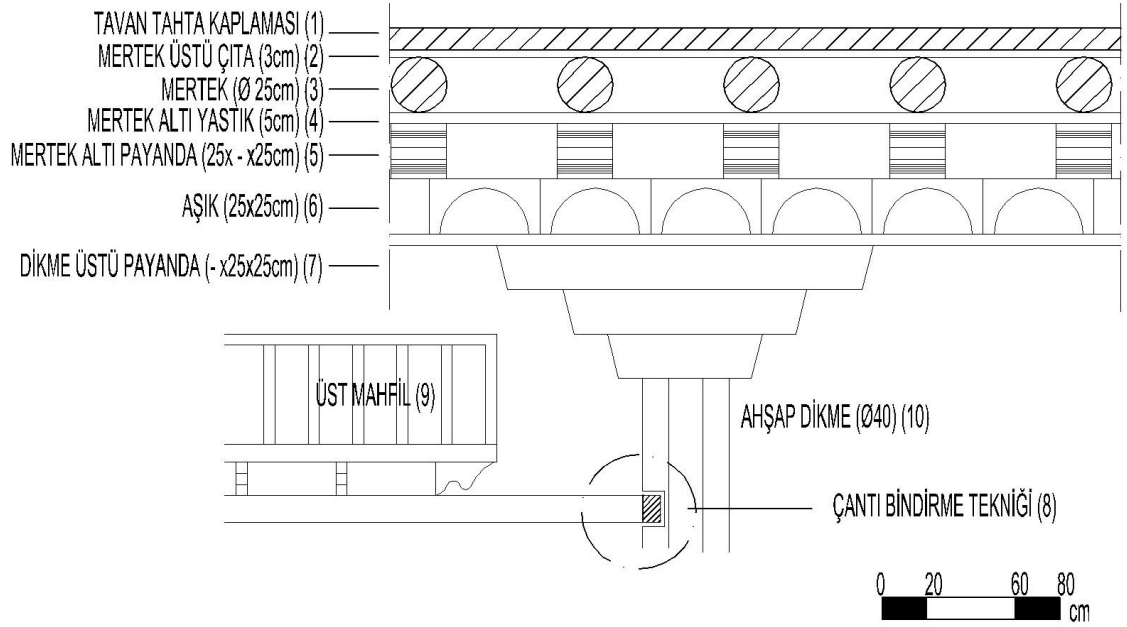
Şekil 4.345. Mahmut Bey Camii yapı taşıyıcı duvar bindirme detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.346. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği (Aydın 2014)

Şekil 4.347. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği (Aydın 2014)

Şekil 4.348. Mahmut Bey Camii ahşap mahfil yüksekliği (Aydın 2014)

Şekil 4.349.Mahmut Bey Camii mahfil birleşim detayı (Aydın 2014)

Şekil 4.350.Mahmut Bey Camii mahfil birleşim detayı (Aydın 2014)

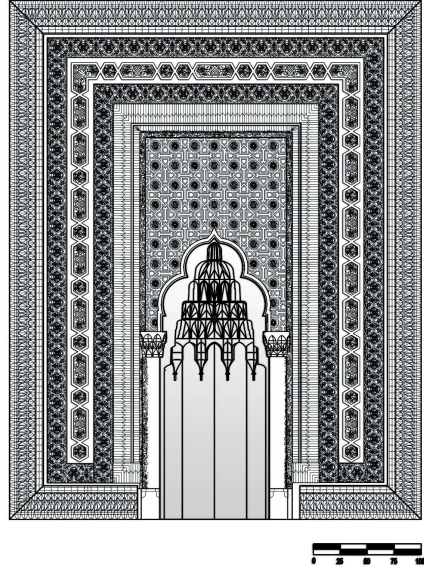
Cami güney duvarını dik kesen tavan aşıkları duvarla kesiştiği noktada duvarın belli bir miktar içerisine girerek bindirme yapar. Bu bindirmenin alt hizasında payandalar aşıklara destek vermektedir. Tavan mertekleri doğrudan aşıkların üzerine binmeyip, ağırlıklarını mertek altı payandalar sayesinde dağıtmıştır. Payandalar ile çapları 25cm civarında olan mertekler arasında 5 cm kalınlığında ahşap elemanlar bulunmaktadır. Yastık görevi gören bu eleman merteklerle payandaların birleştiği noktalarda ahşabın tavandan binen basınç ile beraber mertek ve payandalarda yıpranmaya engel olmaktadır. Bu tedbir mertekler ile üzerinde bulunan tavan kaplaması arasında da takriben 3cm kalınlığında çıtalar konularak sağlanmıştır.

Bütünü ile taşıyıcı sistem düşünüldüğünde yapı öğelerine binen yükün farklı yapı elemanlarına dağıtılarak genel bir mukavemet sağlandığı görülmektedir. Esasen metal çivi kullanılmadan yapılmış bu camide taşıyıcı sistem birbiri ile bağlantılı eleman birleşimleri ile oluşturulmuştur.

Mahmut Bey Camii mihrabı, alçı kalıplama yöntemiyle yapılmıştır. 385 cm x 500 cm ölçülerindedir. 85 cm x 115 cm x 155 cm ölçülerindeki sekizgen niş şeklindeki mihrabın üzeri mukarnas süslemeli yarım kubbe ile sonlandırılmıştır (Şekil 4.351., Şekil 4.352).

Şekil 4.351. Mahmut Bey Camii mihrabı (Aydın 2014)

Şekil 4.352. Mahmut Bey Camii mihrabı (Vakıflar Bölge Müdürlüğü,2005'den alınmıştır)

125 cm yüksekliğindeki kavsaranın alt mukarnas sırası sivri uçla sonlanmaktadır. Kuşatma kemeri ince düz silmelerden meydana gelmiştir ve 145 cm'dir. Kuşatma kemerini kendi ekseninde dönebilen mukarnas başlıklı silindir formda sütunlar taşımaktadır.

Mihrap dıştan içe doğru kademelendirilmiştir ve altı bordürle çevrilidir. Birinci bordür, mukarnaslıdır. İkinci bordürde bitkisel ve geometrik desenler görülmektedir. Üçüncü

bordürde, geometrik süslemelere çokça yer verilmiştir. Eşkenarlı altıgenlerin sıralandığı görülmektedir. Altıgenlerin içi kıvrık dallar, rumilerle doldurulmuştur. Eşkenarlı olmayan altıgenlerin de üçüncü bordür sırasında yer almaktadır. Bu altıgenlerin iç motifleri de rumi ve çiçeklidir. Dördüncü bordür, bitkisel ve geometrik desenlidir. Beşinci bordür, mukarnaslı olup kendi içinde şeritlere ayrılmıştır. Altıncı bordür ise diğer bordürlere göre ölçüsü daha dardır. Bitkisel örgü motifi ile süslenmiştir.

Mihrabın iki yanında birbirine simetrik pencereler bulunmaktadır.2006 yılında geçirdiği restorasyon öncesinde dolap nişi olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Minber, harimin kuzeybatısında yer almaktadır.264 cm x 78 cm ölçülerindedir.8 basamakla çıkılmaktadır ve çam ağacındandır. Minberin yalnızca taht kısmı özgündür.Diğer kısımlar ise sonraki dönemlere aittir. Kürsüsü 100 cm'dir.Minber ile duvar arasında 60 cm'lik bir mesafe vardır.Güney duvarından ortadaki ilk ahşap dikme mesafe ise 353 cm'dir.

Şekil 4.353. Mahmut Bey Camii minberi (Aydın 2014)

Minberin kapı açıklığı 67 cm x 142 cm ölçüsündedir (Şekil 4.353). 70 cm x 80 cm x 167 cm ölçüsündeki taht kısmının doğu, batı ve kuzey yönlerinin altında kemer açıklıkları bulunmaktadır. Merkezinde on kollu yıldız motifinden oluşan geometrik süslemeler yer almaktadır. Kabartma tekniği uygulanmıştır.

Şekil 4.354. Mahmut Bey Camii minber detayı (Yaylacioğlu 2010'dan alınmıştır)

Minberin köşk kısmı dört ayak üzerine oturtulmuştur (Şekil 4.354). Minberin korkulukları ile köşkünde çıtakari ve ajur ahşap süsleme tekniği ile yapılmış uygulamaları yer almaktadır. Taç kısmı dört sıralı mukarnasla hareketlendirilmiştir. Köşkün alt kısmında geometrik motifler görülmektedir. Süslemelerdeki remit rengi ve yeşil renk kullanılmıştır. Minberin külah kısmı piramit şeklindedir. Külahın altında yer alan mukarnasların içleri açık mavi ve açık kırmızı renge boyanmıştır.

Sivrihisar, Afyon ve Beyşehir'deki örneklerinin aksine, kent merkezinde bulunmayışı ile İznik Elmalı Köyü Camii örneğine benzeyen Kasaba Köyü Mahmut Bey Camii UNESCO- Dünya Miras Merkezi'ne girerek bilinirliğine katkı sağlamıştır. Mahmut Bey camisinin özellikle tavan taşıyıcı sistemi ve süslemeleri göz alıcı güzelliğindedir. Caminin 2 katlı mahfili bulunmaktadır.

Çizelge 4.7.Kastamonu Kasaba Köy Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	DOLGU	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X			X		
		ÜST ÖRTÜ			X				
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X				
	MİNBER			X		ÇAM	X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE			X			X	X	
	ŞEREFİ			X			X		
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.5.2 Beldeğirmen Köyü Çarşı Camii

Beldeğirmen, Kastamonu'nun Bozkurt ilçesine 12 km uzaklıkta bulunan bir sahil köyüdür. Beldeğirmen Eski Çarşı Camii sahil kenarında ve 900 yıllık olarak belirtilen çınarın bulunduğu meydanda yer almaktadır. Cami günümüzde kullanılmamaktadır. Caminin alt katında, zemin kotuna denk gelen katta yer alan boş dükkânlardan bir tanesi muhtarlık işlevini görmektedir. Yapı üzerinde binanın cami olduğuna veya ismine dair bir tabela yer almamaktadır (Şekil 4.355).

Şekil 4.355. Beldeğirmen Köyü sahil görünümü (Anonim 2016d,2016)

Beldeğirmen Köyü Camii'nin inşa kitabesi bulunmamaktadır. İnşasına dair yapı malzemesi olan ahşabın tahlili ve Beldeğirmen halkının büyüklerinden işitildiği üzere bir asrı geçtiği tahmin edilmektedir. Bizlere en net bilgiyi cami içerisinde yer alan ve Osmanlı döneminde Sultan Reşat'ın yazdığı ferman vermektedir.

Tuğrada Satılmış Bin Hacı Yakup Zeyd'in arsasını vakfettiği ve icabınca kullanılmasına, ruhsatlı kişilerin bulunması halinde gereğinin yapılmasından söz edilmektedir.

Cami kare planlı ve kırma çatılı şekilde inşa edilmiştir. 2 katlı caminin zemin katında depo ve dükkan için ayrılan bölümler bulunmaktadır. Günümüzde bu bölümlerden biri

muhtarlık olarak kullanılmaktadır. Diğer bölümler ise faal durumda değildir (Şekil 4.356.,Şekil 4.357.,Şekil 4.358).

Şekil 4.356. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünüm (Aydın 2014)

Şekil 4.357. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünüm (Aydın 2014)

Şekil 4.358. Beldeğirmen Köyü Camii genel görünümü (Aydın 2014)

Caminin aynı zamanda kible tarafı olan güney cephesi caminin en sade dış yüzeyidir. Cephede 1.kattan itibaren 20 cm'lik bir çıkma bulunmaktadır. Bu çıkmaya ilaveten

mihrap kısmında 25cm'lik bir çıkıntı daha vardır. Mihrap yerinin sağ ve sol üst kısımlarında birer pencere bulunmaktadır. Zemin katta sağ tarafta 2 kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır. İçeri girmenin mümkün olmadığı bu alanın geçmişte gasilhane olarak kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Duvar yüzeyindeki ahşaplar yatay şekilde hizalanmıştır. Kıvıllık renk olan cephede duvar yüzeylerinin dış hizalarında beyaz çerçeveler yer almaktadır. Harim kısmına denk gelen duvar yüzeyi dışarı doğru sehim yapmıştır. Malzeme bozulmaları başlayan duvarda asılı olan elektrik panosu yangın riski oluşturmaktadır (Şekil 4.359.,Şekil 4.360).

Şekil 4.359. Beldeğirmen Camii güney cephesi (Aydın 2014)

Şekil 4.360. Beldeğirmen Köyü Camii güney cephesi (Aydın 2014)

Doğu cephesinde 1'i alt harim 4'ü üst mahfil hizasında olmak üzere toplam 5 adet pencere bulunmaktadır (Şekil 4.361.,Şekil 4.362). Doğu cephesi yapının en fazla bozulmaya maruz kalan cephesidir. Harim katındaki ahşap malzemelerde bozulmalar ve değişimler göze çarpmaktadır. Bu alanın özgün halinde üst hizadaki pencerelerin izdüşümü olan pencerelerin olduğu tahmin edilmektedir. Doğu cephesinin simetriği olan batı cephesinde pencereler bu şekildedir. Günümüzde ise bu kısım sağır duvardır. Yoğun bozulmaların olduğu alanın hemen üzerinde, üst mahfil hizasındaki pencerelerin altına gelecek şekilde 20cm'lik sac malzemedeki saçak yapıldığı görülmektedir. Bu bölümün bozulmaların olduğu alana su girişini kesmek için duvar yüzeyi onarılmadan önce alınan bir koruma tedbiri olduğu sanılmaktadır. Dışarıdan müdahalenin kolay olduğu alt hizadaki tek pencereye demir korkuluk takılmıştır.

Şekil 4.361. Beldeğirmen Köyü Camii doğu cephesi (Aydın 2014)

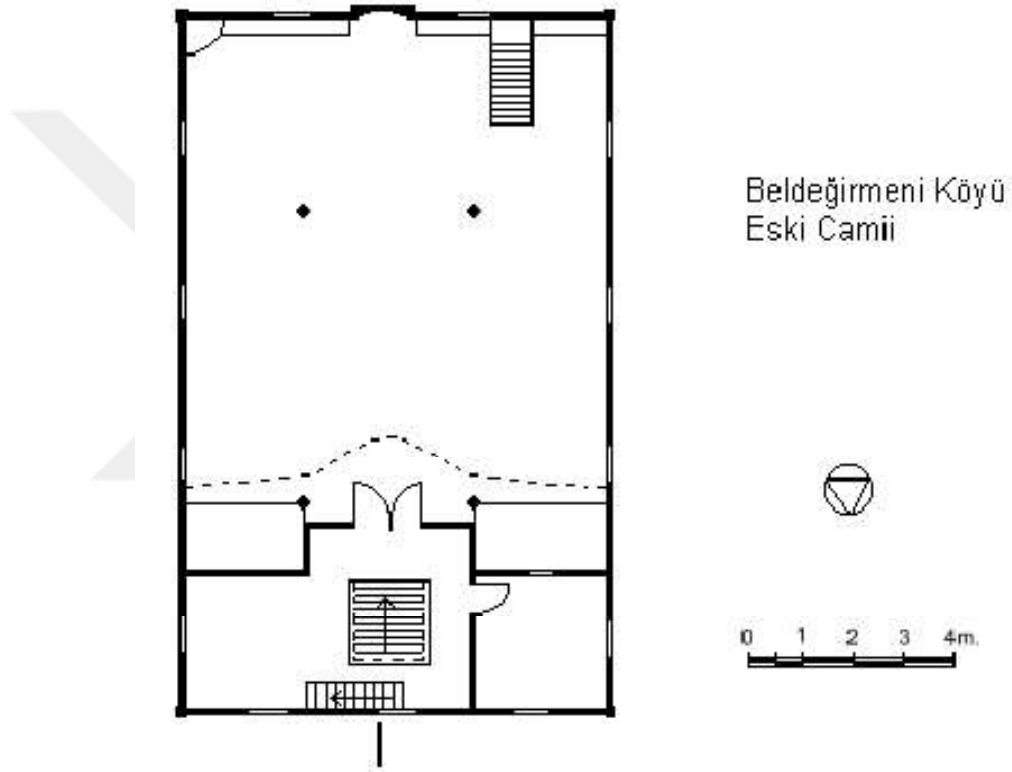
Şekil 4.362. Beldeğirmen Köyü doğu cephesi (Aydın 2014)

Caminin duvar boşluğu anlamında en yoğun cephesi batı cephesidir (Şekil 4.363). Karayolundan yapının bu kısmı gözükmemektedir. Cephenin orta hizasına kadar güney kısmında subasman bulunmaktadır. Subasmandan 1.kattaki çıkmaya olan yükseklik 208cm'dir. Zemin katta 4 kapı ve 5 pencere bulunmaktadır. Bu kattaki pencere ve kapı hizalarında yamulmalar görülmektedir. Arazide bulunan az miktardaki eğim subasman ile görülür haldedir. 1.katta altlı üstlü 8 adet pencere vardır. Duvar yüzeyindeki malzemede bazı noktalarda bozulmalar ve elektrik kablosu gibi insan müdahaleleri görülmektedir. Subasmandan çatı saçağına yükseklik 687cm'dir. Batı cephesine bakan alanda kapatılmış halde bulunan su kuyusu vardır.

Şekil 4.363. Beldeğirmen Köyü Camii batı cephesi (Aydın 2014)

Caminin kuzey cephesi camiye girişin sağlandığı ve muhtarlık girişinin bulunduğu cephedir. Meydan kuzey cephesine doğru bakmaktadır. Meydandan camiye doğru bakıldığında 3 katlı konut görüntüsü vermektedir. Cami giriş kapısı cepheyi ortalamaktadır. Cami kapısının sağında ve solunda birer dükkan bölümü ve onlara ait birer kapı ve dikdörtgen formda pencere yer almaktadır. Giriş kapısının bulunduğu zemin kattan, harimin yer aldığı 1.kata 132 cm genişliğinde, rıht yüksekliği 25cm olan 10 basamaklı bir merdiven ile çıkılmaktadır. Dikdörtgen formdaki caminin birinci kat ölçüleri 14,50m x 8,70m' dir (Şekil 4.364).

Şekil 4.364. Beldeğirmen Köyü camii planı (Can 1998'dan alınmıştır)

Şekil 4.365. Beldeğirmen Köyü Camii harime çıkış (Aydın 2014)

Şekil 4.366. Beldeğirmen Köyü Camii harime çıkış merdiveni (Aydın 2014)

Merdivenden bir alana çıkılmaktadır (Şekil 4.365.,Şekil 4.366).Bu alan harime giriş kapısı ile sağ taraftaki oda ve sol taraftaki son cemaat kısmının kesişim noktasıdır. Sağdaki kapalı odanın iç ölçüsü 278cm x 260cm'dir. İç yükseklik ise 240cm'dir. Odanın kapı genişliği ise 78cm'dir. Odada iki adet pencere bulunmaktadır. Batı cephesinde bulunan pencerenin genişliği 83 cm iken kuzeyde yer alan pencere 115cm'dir. İmam odası olarak kullanılan bu odada birçok eski tarihli evrak bulunmaktadır. En son tarih olarak 1991 yılının Köy Bütçesi dosyasına rastlanmaktadır. Caminin o tarihten bu yana faaliyet göstermediği izlenimi oluşmaktadır.Ayrıca cami içerisinde Sultan Reşat'a ait olduğu bilinen orijinal ferman yer almaktadır (Şekil 4.367.,Şekil 4.368.,Şekil 4.371).

Şekil 4.367. Beldeğirmen Köyü Camii harim katı (Aydın 2014)

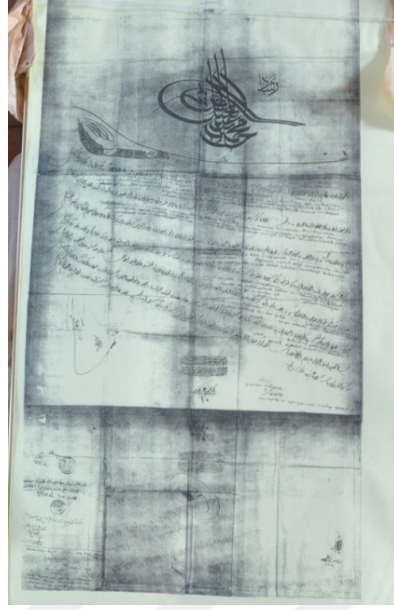
Şekil 4.368. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil katında yer alan oda (Aydın 2014)

Şekil 4.369. Beldeğirmen Köyü Camii harim girişi ve mahfil görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.370. Beldeğirmen Köyü Camii harim kapısı (Aydın 2014)

Şekil 4.371. Beldeğirmen Köyü Camii'nde yer alan Sultan Reşat'a ait ferman (Aydın 2014)

Harim 4,53m yüksekliğinde olup, 4 dikme ile taşınmaktadır (Şekil 4.369). Dikmeler yuvarlak kesimli, çapı ise 18cm'dir. İkiisi ortada yer almaktadır ve bu iki dikme arası 300cm'dir. Kaide ve başlıklarında çok sayıda kenar ve köşeli formda şekiller görülmektedir (Şekil 4.377.,Şekil 4.378).

Harim kapısının tam karşısına denk gelecek şekilde mihrap yer almaktadır. Genişliği 107cm, kenar çerçevesiyle beraber 140cm olan ve 250cm yüksekliğindeki mihrabın ahşabının, camii duvarındaki ahşap türünde farklı ve yeni olduğu göze çarpmaktadır. Mihrabın üst kısmındaki kısa ahşap esas halini korumaktadır. Süslemeden itibaren yeni keresteler eklenmiştir. İlk haline dair elimizde bir veri bulunmamakla beraber niteliğinin bozulduğu gözlenmektedir (Şekil 4.372).

Şekil 4.372. Beldeğirmen Köyü Camii mihrabı (Aydın 2014)

Mihrabın sol köşesinde 221cm derinliğinde, 82cm genişliğinde minber yer almaktadır (Şekil 4.373.,Şekil 374.,Şekil 4.375). Minberin yan alınlıkları ve girişindeki dikmelerin kakma sanatı ile süslediği görülmektedir. Basamaklarının, minberin diğer kısımlarındaki ahşaptan daha yeni olduğu fark edilmektedir. Üst kısımda Besmele yazılıdır. Ayrıca süsleme olarak ay yıldız ve alem figürleri kullanılmıştır. Minber ile sağ duvar arasındaki nişin genişliği 155cm'dir.

Şekil 4.373. Beldeğirmen Köyü Camii minber görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.374. Beldeğirmen Köyü Camii minberi (Aydın 2014)

Şekil 4.375. Beldeğirmen Köyü Camii minber mihrap ve harim görünümü (Aydın 2014)

Harimin güneydoğu köşesinde kürsü yer almaktadır. Karakteristik bir özelliği olmayan kürsünün yerden yüksekliği 50cm, üst hizası ise 143cm'dir (Şekil 4.376).

Şekil 4.376. Beldeğirmen Köyü Camii kürsüsü (Aydın 2014)

Şekil 4.377. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap dikme görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.378. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap dikme tavan ve pencere görünümü (Aydın 2014)

Beldeğirmen Köyü Camii duvarlarındaki ahşap parçaların genişliği takriben 25 cm'dir (Şekil 4.379).Yerdeki ahşap kaplamalar yaklaşık olarak 20cm genişliğe sahiptir (Şekil 4.380).

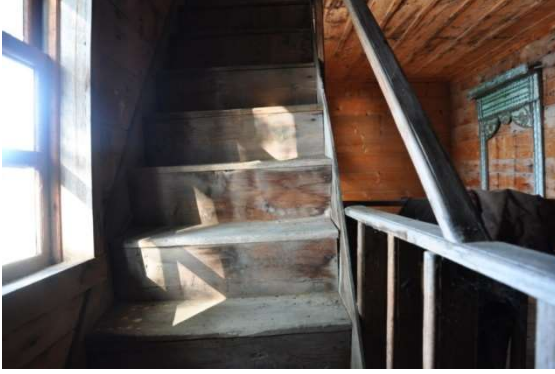

Şekil 4.379. Beldeğirmen Köyü Camii ahşap duvar görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.380.Beldeğirmen Köyü Camii zemin kaplamaları (Aydın 2014)

İkinci kata çıkılan merdivenin sağ ve sol yanına iki küçük oda yerleştirilmiştir. Sağdaki oda kapalı haldedir. Soldaki ise açık alan halindedir. Bu odaların zeminden yüksekliği 2,40m'dir. Mahfil, bu iki odanın üstüne uzatılarak mekan genişletilmiştir. Mahfile çıkabilmek için, merdiven boşluğu değerlendirilip 70cm genişliğinde merdiven inşa edilmiştir (Şekil 4.390).Mahfilin yüksekliği 200cm'dir. Mahfilin zemini üzerinde çok sayıda kiremit parçaları görülmektedir. Çatının tam olarak o kısımlarında hasar olduğu izlenimi edinilmektedir. Yağan yağmur ile birlikte üst mahfile gelen sular ahşap üzerinde deformasyon ve çürümelere neden olmuştur (Şekil 4.391.,Şekil 4.392.,Şekil 4.393.,Şekil 4.394.,Şekil 4.395.,Şekil 4.396.,Şekil 4.397).

Şekil 4.390. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkış merdiveni (Aydın 2014)

Şekil 4.391. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkışta görülen deformasyon örneği (Aydın 2014)

Camiye dışarıdan bakıldığında oldukça bakımlı bir çevre içerisinde olduğu görülecektir. Çevresinin turistik amaçla süslendiği ancak cami ve iç mekanının çürümeye terk edildiği gözlemlenmiştir.

Şekil 4.392. Beldeğirmen Köyü Camii mahfile çıkışta görülen deformasyon örneği (Aydın 2014)

Şekil 4.393. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil zemininde görülen deformasyon örneği (Aydın 2014)

Şekil 4.394. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil zemininde görülen deformasyon örneği (Aydın 2014)

Şekil 4.395. Beldeğirmen Köyü Camii mahfil katı (Aydın 2014)

Şekil 4.396. Beldeğirmen Köyü Camii deformasyon örneği (Aydın 2014)

Şekil 4.397. Beldeğirmen Köyü Camii deformasyon örneği (Aydın 2014)

Tavanın ve zeminin döşemesinde deformasyonlar görülmektedir. Çatının hasarlı olması sonucu gelen yağmur ve kar suları zamanla bozulmalara neden olmuştur. Ahşap malzeme üzerine yazılan yazılar ve yapıyı tamamen saran örümcek ağları da caminin bakımsız kaldığını ve kullanılmadığını doğrular niteliktedir.

Harimde, genişliği 70 cm, yüksekliği 140cm olan altlı üstlü 14 pencere bulunmaktadır. Alt harim pencere boşluğu ile üst harim boşluğu 60cm olarak bırakılmıştır (Şekil 4.398). Alt pencerelerin parapet uzunluğu ise 100cm'dir (Şekil 4.399). Ayrıca fenerlik sayesinde geçmiş dönemde aydınlatmasının nasıl sağlandığına dair ipuçlarına ulaşılmaktadır.

Şekil 4.398. Beldeğirmeni Köyü Camii pencere görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.399. Beldeğirmeni Köyü Camii üst kat pencere görünümü (Aydın2014)

Şekil 4.400. Beldeğirmeni Köyü Camii pencere ve fenerlik görünümü (Aydın 2014)

Şekil 4.401. Beldeğirmeni Köyü Camii ahşap tavanı (Aydın 2014)

Şekil 4.402. Beldeğirmeni Köyü Camii ahşap tavan görünümü (Aydın 2014)

Harimin tavanında kare bir oyukluk görülmektedir. Yapılan bu tekne tavan sistemi mekana ferahlık sağlamıştır (Şekil 4.401.,Şekil 4.402). Caminin damı, dört omuz kırma

atı sistemi ile örtülüdür. Bu örtünün doğal taş plakalardan oluştuğu bilgisi yer almaktadır. Günümüze hepsi ulaşamamış olsa da örnekleri koruma altındadır (Can 1988).

Çizelge 4.8.Beldeğirmen Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Afyon 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X
		KAPLAMA		X				
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X
		RIHT		X				X
		KORKULUK		X				X
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X
		TAŞIYICI		X				X
		ÜST ÖRTÜ			X			
	DOĞRAMA	PENCERE		X				X
KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP		X					X
	MİNBER		X					X
	MAHFİL KORKULUKLARI		X					X
MİNARE BULUNMAMAKTADIR	GÖVDE							
	ŞEREFİ							
	KÜLAH							
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X				X	

4.6 Samsun Bölgesi Camileri

Bu bölümde “Samsun Çarşamba Kuşhane Köyü Camii” ve” Samsun Çarşamba Ustacalı Köyü Camii” ele alınmıştır.

4.6.1 Samsun Çarşamba Kuşhane Köyü Camii

Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Samsun ilinin Çarşamba ilçesi çok sayıda ahşap yapıya ev sahipliği yapmaktadır. Bu yapılardan biri de ilçe sınırlarında yer alan Kuşhane Köyü Camii'dir.

Cami, Çarşamba ilçe merkezine 5 km uzaklıktaki Kuşhane Köyü'nün eski mezarlığı içerisinde yer almaktadır (Şekil 4.403.,Şekil 4.404). İnşa kitabesine ve banisine ulaşamamaktadır. Samsun Belediyesi tarafından yapılan araştırmada Kuşhane Köyü Camisinin 14.yüzyıla ait olduğunu ve yaklaşık olarak yapı ömrünün 650 yıllık olduğu bilgisini öğreniyoruz. Yörede Kuşhane Köyü Camisi ile benzer özellikler taşıyan camilerin inşa tarihlerinden ve yapısal özelliklerinden de yararlanılarak böyle bir kanıya vardıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 4.403. Kuşhane Köyü Camii genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.404. Kuşhane Köyü Camii ve eski mezarlığı(Aydın 2016)

Caminin bozulma süreci günümüzde de devam etmektedir. Cephede bulunan bitkilerin duvarı sarmaya başladığı görülmektedir. Önlem alınmadığı takdirde saran bitkiler nedeniyle hava akımının gerçekleşmemesi ve böcek etkisi sonucu bozulmaların olması kaçınılmazdır. Güney cephesi üzerinden verilen örnekler caminin diğer cephe

yüzeylerinde de bulunmaktadır (Şekil 4.405.,Şekil 4.406). Ahşabın rutubetli, ışıksız ve hava akımından mahrum kalması, mekanik ve fiziksel özelliklerinde tahribata sebep olacaktır.

Şekil 4.405. Kuşhane Köyü Camii güney cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.406. Kuşhane Köyü Camii batı cephesi (Aydın 2016)

Cami yapımında bu tür etkilere karşı bazı önlemler alınmıştır. Bunlardan birisini temel kısmında görebilmekteyiz. Caminin temel kısmında taş papuçlar ile subasman oluşturulmuştur. Bu taş bloklara ahşap kirişler oturtulup cami bu kirişler üzerine inşa edilmiştir (Şekil 4.407.,Şekil 4.407).Yer ile teması olmayan ahşap bölüm aynı zamanda camiyi yağmur suyu birikintisi, kar ve böcek etkilerine karşıda korumuş bulunmaktadır.

Şekil 4.407. Kuşhane Köyü Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

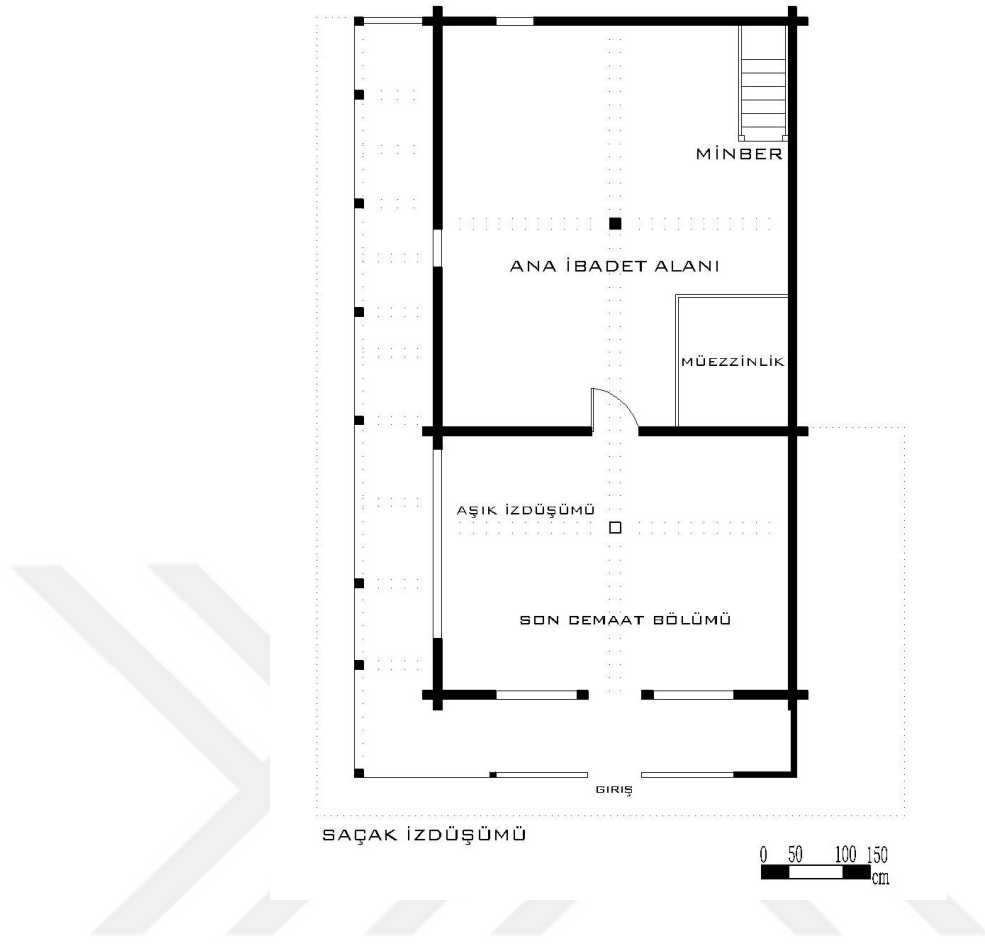
Şekil 4.408. Kuşhane Köyü Camii doğu cephesi dikme detayı (Aydın 2016)

Kuşhane Köyü Camii duvarlarının köşe noktalarında çantı tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, aynı kalınlıkta, düzgün ağaçların boğum diye tabir edilen birleşme yerlerinden birbirine geçilerek uygulanmaktadır. Uç kısımları dışarıdan çıkıntı yaptığından dolayı caminin duvar yapısı belirgindir. Geçme tekniği ile yapılmıştır.

Caminin doğu, kuzey ve kuzey batı kısmında genişçe çatı saçağı bulunmaktadır. Saçak caminin duvar yüzeylerini iklimsel etkilerden korumaktadır. 10 cm x10 cm'lik dikmeler ve payandalarla tutulan çatının bu bölümü büyük oranda tahribata uğramıştır (Şekil 4.409).

Şekil 4.409. Kuşhane Köyü Camii çatı görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.410. Kuşhane Köyü Camii kat planı (Aydın 2016)

Camiye kuzey cephesinden 88cm genişlik 175cm yüksekliğe sahip tek kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir (Şekil 4.411.,Şekil 4.412). İçeri girdiğimizde 640 cm x 740 cm'lik bir sahanlık ile karşılaşılacaktır.

Şekil 4.411. Kuşhane Köyü Camii girişi(Aydın 2016)

Şekil 4.412. Kuşhane Köyü Camii giriş kapısı(Aydın 2016)

Giriş kapısının sağında 245 cm x 208 cm ölçülerinde müezzin mahfili bulunmaktadır (Şekil 4.413.,Şekil 4.414). Mahfilin hizasında kıble duvarında 212cm derinlik ve 91cm genişliğinde minber yer almaktadır (Şekil 4.417.,Şekil 4.418).Camii içerisinde belirli bölgelerde küçük pencere açıklıkları görülmektedir. Bunlardan biri minbere bitişik, zeminden 50 cm yükseklikte, bir diğeri ise müezzin mahfili ile minber arasındaki duvarda yer almaktadır.

Şekil 4.413. Kuşhane Köyü Camii müezzin mahfili(Aydın 2016)

Şekil 4.414. Kuşhane Köyü Camii girişi ve müezzin mahfili(Aydın 2016)

Kıble duvarında mihrap yerinin izi görülmektedir (Şekil 4.415) Mihrabın kendisinin ise yerinden çıkartılıp, giriş kapısının soluna, terk edilmiş bir halde bırakıldığı gözlemlenmektedir. Mevcut mihrabın özgün olmayıp yakın bir dönemde yapıldığı düşünülmektedir. Ahşap mihrabın yarı silindirik yapısının üzerinde mukarnas görülmektedir (Şekil 4.416).

Şekil 4.415. Kuşhane Köyü Camii mihrap yeri (Aydın 2016)

Şekil 4.416. Kuşhane Köyü Camii mihrabı(Aydın 2016)

Mihrabın sağında batı duvarına bitişik halde ahşap minber yer almaktadır (Şekil 4.417). Minber aynalıği kafes görünümüne sahiptir. Bütünü ile ahşap olan minbere 10 basamaklıdır (Şekil 4.418).

Şekil 4.417.Kuşhane Köyü Camii minberi(Aydın 2016)

Şekil 4.418. Kuşhane Köyü Camii minberi (Aydın 2016)

Kuşhane Köyü Camii harim yüksekliğı 341 cm'dir. Cami içerisinde iki adet dikme yer almaktadır. Biri harimde diğeri ise son cemaat bölümündedir. Çatı yükü, ahşap kirişler vasıtasıyla bu iki dikmeye bindirilmiştir (Şekil 4.419.,Şekil 4.420). Bu özellik Kuşhane Köyü Camiini diğeri ahşap camilerden ayrıştırarak niteliktedir. Sistem olarak tek direk üzerine kurulu çadır izlenimi vermektedir. Harimdeki dikmenin yarı çapı 70 cm'dir. Orta kiriş yüksekliğı 20 cm, genişliğı 10 cm'dir. Harim zemininden kiriş altına olan yükseklik 240 cm'dir.

Şekil 4.419. Kuşhane Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.420. Kuşhane Köyü Camii son cemaat yerindeki dikme (Aydın 2014)

Ahşap caminin çatı strüktürü dikine yerleştirilmiş aşıklara yatay olarak konulmuş merteklerle oluşturulmuştur. Mertekler sık şekilde yerleştirilmiştir. Merteklerin üzerinde doğrudan kiremitler bulunmaktadır (Şekil 4.421.,Şekil 4.422).

Şekil 4.421. Kuşhane Köyü Camii tavanı (Aydın 2016)

Şekil 4.422. Kuşhane Köyü Camii tavanı (Aydın 2016)

Çatının pek çok yerinde bozulmalar gözlemlenmektedir. Özellikle deforme olan ahşap merteklerin çökmesi ile çatıda oluşan açıklıklar caminin harim kısmına yağmur ve kar suyu gibi iklimsel etkenlerin maruz kalmasını sağlamıştır (Şekil 4.423).

Şekil 4.423. Kuşhane Köyü Camii tavanında görülen deformasyon (Aydın 2016)

Camii zemin döşemesinde doğal etkenlerden kaynaklı bozulmalar görülmektedir (Şekil 4.424.,Şekil 4.425).

Şekil 4.424. Kuşhane Köyü Camii zemininde görülen deformasyon örneği (Aydın 2016)

Şekil 4.425. Kuşhane Köyü Camii zemininde görülen deformasyon örneği (Aydın 2016)

Caminin üstü kapalı olan son cemaat kısmına girişte, 2 büyük pencere açıklığı dikkat çekmektedir (Şekil 4.426.,Şekil 4.427). Son cemaate bu 2 açıklığın ortasındaki açıklıktan girilmektedir. Yapının özgün halinde olmadığı şekilde pencere açıklıkları ahşap kerestelerle kapatılmış ancak zamanla bu malzemelerde deforme olup yerinden çıkmıştır. Aynı şekilde duvar yüzeyi onarımları son cemaat kısmının yan duvarlarında da gözlemlenmektedir.

Şekil 4.426.Kuşhane Köyü Camii son cemaat yeri pencere açıklığı (Aydın 2016)

Şekil 4.427. Kuşhane Köyü Camii Son Cemaat yeri pencere açıklığı (Aydın 2016)

Şekil 4.428. Kuşhane Köyü Camii ahşap döşemelerde görülen deformasyon (Aydın 2016)

Şekil 4.429. Kuşhane Köyü Camii ahşap döşemelerde görülen deformasyon (Aydın 2016)

Zemin döşemelerinde tespit edilen bozulmaların hayvan, nem ve iklimsel etkenlerden olduğu gözlemlenmektedir. Yapının hem zeminden hem de çatıdan aldığı olumsuz etkiler, döşemelerin çürümesi ve parçalanması sonucunu beraberinde getirmektedir. Ahşap elemanların içerisinde bir takım boşluk ve kanalcıklar şeklinde böcek ve kurt yenicleri görülmektedir (Şekil 4.428., Şekil 4.429).

Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin restorasyon projesinde kiremit ve çatı örtüsünün yenileneceği, çam kereste ile ahşap destekleme yapılacağı ve tabanının tamamen kapatılacağı yer almaktadır. Yan ahşap duvarlar yenilenip yeniden cilalanacağı, mihrap ve minberin onarımdan geçirileceği bilgileri de projede ifade edilmiştir. 2016 yılında yapılan görüşmede Kuşhane Köyü Muhtarı Nevzat Uyar'dan mekanın rölöve çalışmalarının yapıldığı ancak restorasyon sürecinin yarım kaldığı öğrenilmiştir.

Çizelge 4.9.Samsun Kuşhane Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.						
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.						
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X					X
			ÜST K.						
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X				X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X					X
		KAPLAMA		X					X
	MERDİVENİ	BASAMAK							
	BULUNMA- MAKTADIR	RIHT							
		KORKULUK							
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
ÜST ÖRTÜ				X					
DOĞRAMA	PENCERE		X					X	
	KAPI		X					X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X				X	
	MİNBER			X				X	
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARESİ BULUNMAKTA DİR	GÖVDE								
	ŞEREFİ								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMEN.	MÜEZZİN MAHFİLİ			X			X		

4.6.2 Samsun arşamba Ustacalı Köyü Camii

Samsun, Orta Karadeniz Bölgesi'nde "ahşap zengini kent" olarak anılmaktadır. Nedeni ise bünyesinde barındırdığı 121 ahşap yapı bulunmaktadır. Türkiye genelinde mevcut olan tüm ahşap camilerin sayısı, Samsun'da bulunan toplam ahşap camii sayısına tekabül etmemektedir. Süregelen bu zengin kültüre ev sahipliği yapan Samsun'un arşamba ilçesinde yer alan Ustacalı Köyü Camii de bu yapılardan biridir.

Cami Samsun il merkezine 48 km uzaklıkta bulunan Ustacalı Köyü'nün, Susamcı mevkiinde eski mezarlık içerisinde yer almaktadır. İnşaa kitabesine ulaşılamayan yapının duvarlarında hicri 1171, 1221, 1287 tarihli kitabelere rastlanılmıştır. Bu tarihler inşası değilse dahi yapının o tarihlerde var olduğunu göstermektedir. Kazılı olan bu tarihlerin, geçirdiği onarımların da tarihleri olabileceği bilgisi yer almaktadır. Özel idarenin yapmış olduğu envanter çalışmasında ise yapının 19.yüzyıla ait olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Yöredeki benzer camilerle kıyaslandığında 15. ve 18. yüzyıl tarihleri arasında yapılmış olduğu da veriler arasında yer almaktadır.

Vakıflar Dergisi 2012 Aralık sayısında, camiinin o tarihte Cuma ve bayram namazları için ibadete açıldığı bilgisi yer almaktadır. Ancak günümüzde kullanıma kapalı olduğu ve bu nedenden dolayı bakımsız bir halde bırakıldığı gözlemlenmiştir.

29.07.2016 tarihinde Ustacalı Köyü Muhtarı Veysel Oduncu ile yapılan görüşmede ise, restorasyon yapılacak bilgisi verildiği halde dağınık ve bakımsız bir halde bırakıldığı ve günden güne eserin yapısal özelliklerinin kaybolduğu bilgisi alınmıştır (Şekil 4.430).

Şekil 4.430.Ustacalı Camii ve mezarlığın genel görünümü

Tamamında ahşap malzeme kullanılan Ustacalı Cami dıştan saçakları da örtecek şekilde kırma çatı ile kaplıdır. Camii tabanının taş ve kütük üzerine oturtulduğu bilinmektedir. Ancak yöre halkı camii tabanının 60 cm ila 80 cm aralığındaki bir yükseklikte olduğunu, Yeşilirmak'ın taşıdığı molozlar ve yaşanan doğa olayları nedeniyle zamanla dolduğunu söylemektedir. Caminin zemine oturmadığı ve zemine basan dikmelere binen aşıklar üzerine kurulduğu görülmektedir (Şekil 4.431).

Şekil4.431.Ustacalı Köyü Camii döşeme aşık görünümü (Aydın 2016)

Camii, 565 cm x587 cm ölçülerinde kare planlıdır. Caminin 4 yanını yaklaşık 1m'lik saçak çevrelemektedir. Saçak uzantısı güney cephesinde diğer cephelere nazaran daha az bırakılmıştır. Kuzey cephe duvarında görülen 1937,1939 tarihleri bu alanın sonradan eklendiği bilgisini doğrular niteliktedir. Doğu ve batı cephesindeki saçaklar, dörder ahşap dikme ile taşınmaktadır (Şekil 4.432).

Batı cephesinin çatısındaki kiremitlerin bir kısmının onarıldığı görülmektedir. Bu kiremitlerin Marsilya tipi olduğu ve yapıya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır (Şekil 4.432., Şekil 4.433).

Şekil 4.432. Ustacalı Köyü Camii batı cephesi (Aydın 2016)

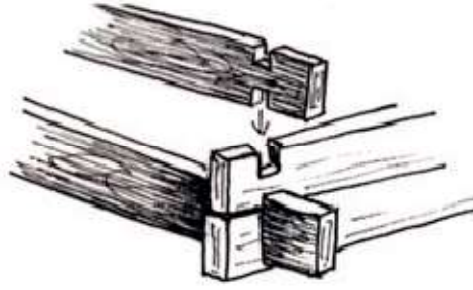
Şekil 4.433. Ustacalı Köyü Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Kuzey cephesinin duvar yüzeyi dikkat çekmektedir (Şekil 4.434). Güney Cephesi'nde yatay olan ahşap yüzey, kuzey yönünde dikine yerleştirilmiştir. Yapım tekniğinin değiştirilmesi, son cemaat yerine denk gelen bu cephenin yapıya sonradan eklenmiş olabileceği bilgisini doğrulamaktadır. Kuzey cephesinin ortasında günümüzde kilitli halde duran kapı ile de mekana girişin sağlandığı ifade edilmektedir.

Şekil 4.434. Ustacalı Köyü Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Güney Cephesi duvarında çandı tekniği görülmektedir.Bu teknik için kullanılan ahşaplar yapının köşe kısmında,özel olarak hazırlanan geçme yerlerinden birbirine tutturulmuştur (Şekil 4.435.,Şekil 4.436.,Şekil 4.437).

Şekil 4.435. Ustacalı Köyü Camii çandı tekniği çizim örneği(Dolu 2015)

Şekil 4.436. Ustacalı Köyü Camii güney cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.437. Ustacalı Köyü Camii güney cephesi çandı tekniği (Aydın 2016)

Güney Cephesi'nde görülen bitkilerin yapının yüzeyini sarmaya başladığı görülmektedir. Bu etken hava akımını önleyeceğinden ve böceklenmeye yol açacak olmasından dolayı ahşabın dokusunda bozulmalara neden olacaktır (Şekil 4.438).

Şekil 4.438.Ustacalı Köyü Camii güney cephesi (Aydın 2016)

Camiye doğu ve batı saçaklarının kuzeyinde sonradan yapıldığı bilinen kapılarla girilmektedir (Şekil 4.439.,Şekil 4.440.,Şekil 4.441.,Şekil 4.442). Son cemaat bölümünün kapatılarak, ayrı bir alan elde edilen bu kısımdan, kuzeydeki kilitli kapıyla aynı doğrultuda bulunan, basık ve iki kanatlı ahşap kapı girişi sağlamaktadır. 93 cm x156 cm ölçülerindeki harim kapısı geçiş esnasında yüksekliği nedeniyle sıkıntı oluşturmaktadır.

Şekil 4.439. Ustacalı Köyü Camii batı cephesi giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.440. Ustacalı Köyü Camii giriş merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.441. Ustacalı Köyü Camii harim giriş kapısı (Aydın 2016)

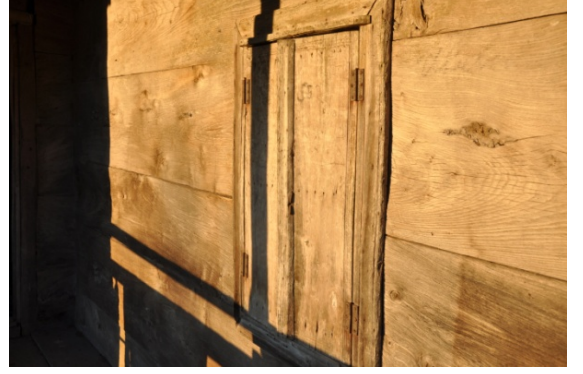

Şekil 4.442. Ustacalı Köyü Camii harim giriş kapısı (Aydın 2016)

Yöre halkının pelit olarak adlandırdığı meşe ağacından yapılmış ahşap döşemeler, 8 cm kalınlığında olup 35 cm ila 50 cm genişliğindedir. Yığma tekniği kullanılarak kavelalarla da sağlamlaştırılan harimin yüksekliği 305 cm'dir.

Caminin aydınlatılması görevini, güney ve batı cephesinde iki, doğu cephesinde bir tane olmak üzere toplamda beş ahşap doğramalı pencere üstlenmektedir. Güney Cephesi'nde yer alan pencerelerin sonradan genişletildiği bilgisini yerel halktan öğreniyoruz. İçten ve dıştan ahşap çerçeve içinde olan pencerelerden batı cephesinde yer alan

pencerelerden birinin dıştan da yatay demirlerle ahşap kafes içine alındığı, son cemaat bölümüne denk gelen pencerenin ise yine dıştan ahşap kanatla muhafaza edildiği görülmektedir (Şekil 4.443.,Şekil 4.444).

Şekil 4.443. Ustacalı Köyü Camii pencere görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.444. Ustacalı Köyü Camii ahşap kanatlı pencere görünümü (Aydın 2016)

Harim kapısından girildiğinde, tam karşıda yarım niş formunda mihrap yer almaktadır (Şekil 4.445).Sağında ve solunda 50 cm'lik yükselti görülmektedir. Mihrap harime doğru çıkıntı halindedir. Mihrabın sağında, batı duvarına dayalı şekilde minber yer almaktadır. Sadeliğine ek olarak minber tacının üstünde gördüğümüz lale motifi süslemesi dikkat çekmektedir. Minbere, 50 cm genişliğinde 6 basamakla çıkılmaktadır (Şekil 4.446).

Şekil 4.445. Ustacalı Köyü Camii Köyü mihrabı (Aydın 2016)

Şekil 4.446. Ustacalı Köyü Camii minberi (Aydın 2016)

Harimin kuzeyinde yer alan hanımlar mahfiline iskele formunda bir merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 4.447). Sonradan eklenen hanımlar mahfili,20 cm x20

cmölçülerindeki ahşap dikmeye dayandırılmıştır. Geri kalan ahşap dikmeler de mahfile destek vermektedir (Şekil 4.448).

Şekil 4.447. Ustacalı Köyü Camii hanımlar mahfiline çıkış merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.448. Ustacalı Köyü Camii hanımlar mahfili (Aydın 2016)

Ustacalı Köyü Camii duvar yüzeylerinde ve dikme başlıklarında çivi görülmektedir. Yapının sağlamlığını arttırmak amacıyla yapılmış olsalar da ahşabın dokusuna ve yapının özgünlüğüne uymamaktadır (Şekil 4.449., Şekil 4.450., Şekil 4.451., Şekil 4.452).

Şekil 4.449. Ustacalı Köyü Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.450. Ustacalı Köyü Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.451. Ustacalı Köyü Camii tavanı
(Aydın 2016)

Şekil 4.452. Ustacalı Köyü Camii
hanımlar mahfili duvar yüzeyi ve tavanı
(Aydın 2016)

Cami duvarına yapışık olarak yer alan eski sistem elektrik panosu yapının varlığını tehdit etmektedir. Olabilecek yangın tehlikesinin yok sayılarak camideki elektrik düzenineğin korumasız halde olduğu gözlemlenmektedir. Bu tehlikenin önlenmesi için kablo giriş çıkışları, elektrik panolarının izole edilmiş olması gerekmektedir.

Çizelge 4.10.Samsun Ustacalı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X					X
			ÜST K.	X					X
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X					X
			ÜST K.	X					X
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X				X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X					X
	MERDİVEN	BASAMAK		X					X
		RIHT							
		KORKULUK							
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X					X
		TAŞIYICI		X					X
		ÜST ÖRTÜ				X			
DOĞRAMA	PENCERE		X					X	
	KAPI		X					X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X				X	
	MİNBER			X				X	
	MAHFİL KORKULUKLARI			X				X	
MİNARESİ BULUNMAMAKTADIR	GÖVDE								
	ŞEREFİ								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	MAHFİL MERDİVENİ			X				X	

4.7 Ordu Bölgesi Camileri

Bu bölümde “Ordu Çaybaşı Çayır Camii”, “Ordu Çaybaşı Kargılı (Tekkeli) Köyü Camii” ve “Ordu Çaybaşı Yeni Cuma Camii” ele alınmıştır.

4.7.1 Ordu Çaybaşı Çayır Camii

Camii, Çaybaşı'nın Çayır Mahallesiinde İkizce-Çaybaşı yolu üzerinde bulunmaktadır. Çaybaşı'nda bulunan ahşap camilerin yapım tekniği olarak benzerliği olduğu gibi ayrıca köylerin birbirleri ile kesiştikleri sınır noktalara yapılmış olmaları da ortak özelliklerinden biridir.

Yapı, medrese, çeşme ve camiden oluşan küçük bir külliye şeklindedir. Caminin banisi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Ancak yapım tarihine dair bilgiyi çeşmenin kitabesine işlenen, H.1281 ve H.1288 tarihlerinden yola çıkarak M.1864-1865 ve 1871 yıllarında yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir (Şekil 4.455).

Yaklaşık 150 yıllık tarihe sahiplik yapan caminin ilk inşası tek katşeklinde yapılmıştır. Şuan camii üzerinde yer alan kitabeden de anlaşıldığı üzere 1952 yılında alt kata uygun bir kat daha çıkılmıştır.1998'de yapılan restorasyon çalışmaları ile caminin iç duvarları güncel ahşap malzeme ile kaplanmıştır.150 yıllık tarihe sahip olan dış cephe duvarları özgünlüğünü korumaktadır (Şekil 4.453.,Şekil 4.454).

2005 yılında caminin ahşap dokusuna aykırı olarak, kuzey cephesine betonarme bir giriş kısmı eklenmiştir (Şekil 4.456).

Şekil 4.453. Çayır Camii ve medresesi(Aydın 2016)

Şekil 4.454.Çayır Camii genel görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.455. Çayır Camii çeşme görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.456. Çayır Camii 2005’de eklenen beton giriş(Aydın 2016)

Yapının dış duvarlarının alt ve üst kat hizasında yatay kirişler dış cepheden gözlemlenmektedir. 7 cm kalınlığındaki tahtaların köşelerde birbirine geçiş yapılarak kurt boğazı tekniği ile bağlandığı görülmektedir. Doğu ve batı cephelerinde simetrik olarak, altta ve üst katta üçer, güney cephesinde de alt katta ve üstte ikişer olmak üzere toplam da 16 tane ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. Yapının kırma çatısı kiremitle kaplanmıştır. Yaklaşık 100 cm’lik saçağı duvara dik yerleştirilmiş mertekler taşımaktadır. Minaresi bulunmayan yapının dışında yer alan elektrik direğine ses sistemi konulmuştur (Şekil 4.457.,Şekil 4.458.,Şekil 4.459.,Şekil 4.460).

Şekil 4.457. Çayır Camii güney ve doğu cephesi(Aydın 2016)

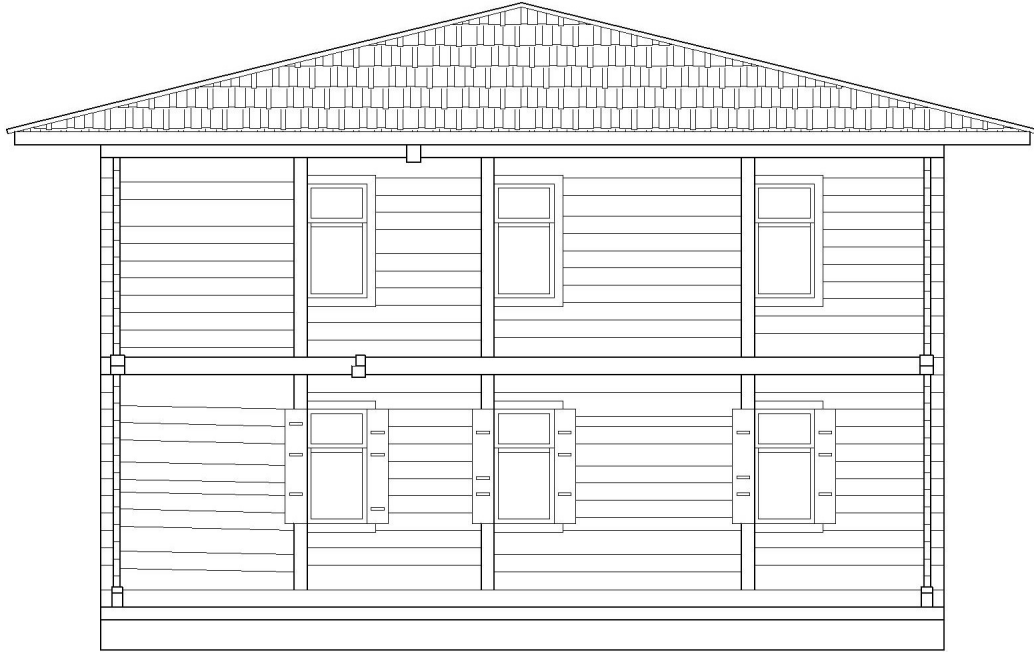
Şekil 4.458. Çayır Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.459. Çayır Camii saçak görünümü(Aydın 2016)

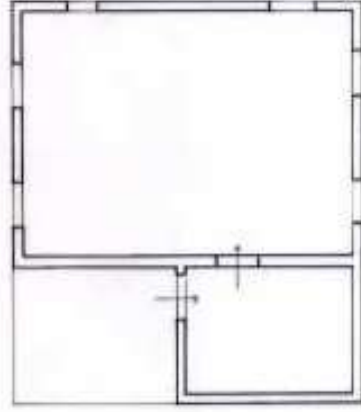
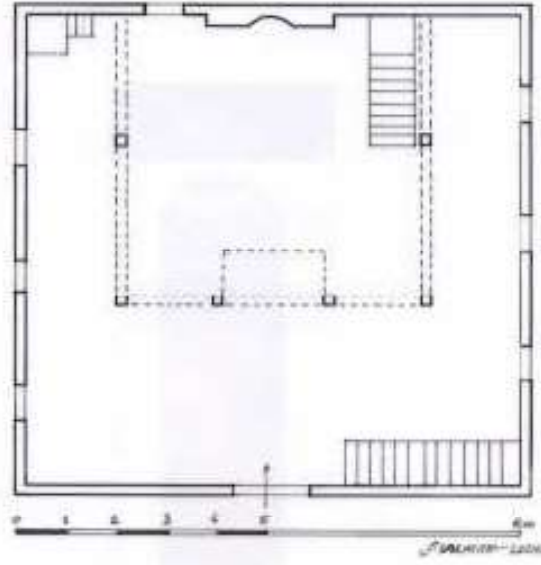

Şekil 4.460. Çayır Camii çantı tekniği(Aydın 2016)

Şekil 4.461. Çayır Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Yapının harim bölümüne sonradan eklenen betonarme bölümden giriş yapılmaktadır. Harime girişi sağlayan ve güncel malzeme ile yapılmış olan ahşap kapının genişliği 130 cm, yüksekliği ise 205 cm'dir. 968cm x 963cm ölçüsüne sahip harim bölümü kare planlı olup 516cm yüksekliğe sahiptir. Mahfil seviyesine kadar olan yüksekliği ise 265 cm'dir. Kible duvarına kadar uzanan mahfil 'U' formunda olup, 6 ahşap dikme ile taşınmaktadır (Şekil 4.461.,Şekil 4.462.,Şekil 4.463).

Şekil 4.462. Çayır Camii ve ek yapı planı (Salman, 2009)

Şekil 4.463. Çayır Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Kıble duvarından 45 cm çıkıntılı halde duran ahşap mihrap 257 cm genişliğindedir. Mihrap 3 bölümlüdür. Ortası yarım silindir formda olup her iki yanında dikdörtgen kanatlar yer almaktadır. Mihrabın da cami ile birlikte yenilediği bilinmektedir. Mihrabın 68 cm sağında ahşap minber yer almaktadır. Minber 325 cm x 85 cm ölçüsünde olup mahfili taşıyan dikmeyle arasında 25 cm bulunmaktadır. Batı duvarına uzaklığı ise 150 cm'dir. Minberin aynalığında Trabzon Akköse Camii minberinde de gördüğümüz kesik bir ayrıntı görülmektedir. Aynalığı üzerinde üçgen formda motiflerin iç içe girdirilerek işlendiği görülmektedir. Mihrabın solunda doğu ve güney duvarlarına bitişik 110 cm x100 cm ölçülerindeki ahşap kürsü yer almaktadır.4 basamaklı merdivenle çıkılan kürsü üzerinde oymalı ahşap korkuluklarına yer verilmiştir (Şekil 4.464).

Şekil 4.464. Çayır Camii kürsüsü(Aydın 2016)

Harimin kuzeybatı köşesinde mahfile çıkan 15 basamaklı ahşap merdiven yer almaktadır. Basamak ölçüsü 25 cm olan merdivenin rıht yüksekliği 21 cm'dir (Şekil 4.465.,Şekil 4.466.,Şekil 4.467).

Şekil 4.465. Çayır Camii harim ve mahfil merdiven görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.466.Çayır Camii mahfil merdiveni(Aydın 2016)

Şekil 4.467.Çayır Camii mahfil merdiven basamağı(Aydın 2016)

Üst mahfilin korkuluklarında hilal desenli ahşap oymalar görülmektedir. Mahfilin yüksekliği 234 cm'dir. Taşıyıcı ahşap dikmeler, üçgen formda başlıklarla birleştirilmiştir. Cami tavanı ahşap kaplamalı olup ortasında on dört kollu yıldız motifi yer alan tavan göbeği bulunmaktadır (Şekil 4.468.,Şekil 4.469.,Şekil 4.469.,Şekil 4.470).

Şekil 4.468. Çayır Camii mahfil korkuluğu(Aydın 2016)

Şekil 4.469. Çayır Camii dikme başlığı(Aydın 2016)

Şekil 4.470. Çayır Camii tavan göbeği (Aydın 2016)

Çayır Camii iç cephe duvarlarının güncel ahşap malzeme ile kaplanmasından ötürü yapının özgün duvar malzemesi cami içinden algılanmamaktadır. Kurt boğazı tekniği ile yapılmış olan duvar birleştirmeleri, yapı strüktür sisteminin sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirdiğini gösterir niteliktedir. Benzer birleşim tekniklerine dikme başlarında da rastlanmaktadır. Yapı üst mahfilinin ve tavanı taşıyan aşıklar dikmelerle herhangi bir ara eleman kullanılmaksızın iç içe geçmiştir. Bu tür camilerde yapılan yeniliklerin karakteristik yapısına uygun olarak yapılması gerekliliği oluşan uyumsuzluklardan anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.11.Ordu Çaybaşı Çayır Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.					X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X					X
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT							X
		KORKULUK						X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
		ÜST ÖRTÜ				X			
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARESİ BULUNMAMAKTADIR	GÖVDE								
	ŞEREFE								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	MAHFİL MERDİVENİ			X			X		

4.7.2 Ordu aybaşı Kargılı (Tekkeli) Köyü Camii

Kargılı Camii Samsun'un aybaşı ilçesinin Tekke köyünde yer almaktadır. Cami, bulunduğu mahalle itibariyle Tekke Camii olarak da anılmaktadır.

Cami ve bünyesinde barındırdığı mektebinin yapım tarihi ve banisine dair net bir bilgi yer almamakla beraber yapı içerisinde rastlanılan hicri 1323 tarihi, takriben miladi 1905 yıllarında yapının ayakta olduğu bilgisini vermektedir.

1985 yılında yapılan restorasyonla yapının kuzey duvarı kaldırılarak son cemaat alanı iç mekana dahil edilmiştir. Yapı duvarını oluşturan,7 cm kalınlığındaki ahşap duvarların, köşelerde birbirlerine andı tekniği uygulanarak birleştirildiği görülmektedir (şekil 4.471.,şekil 4.472).

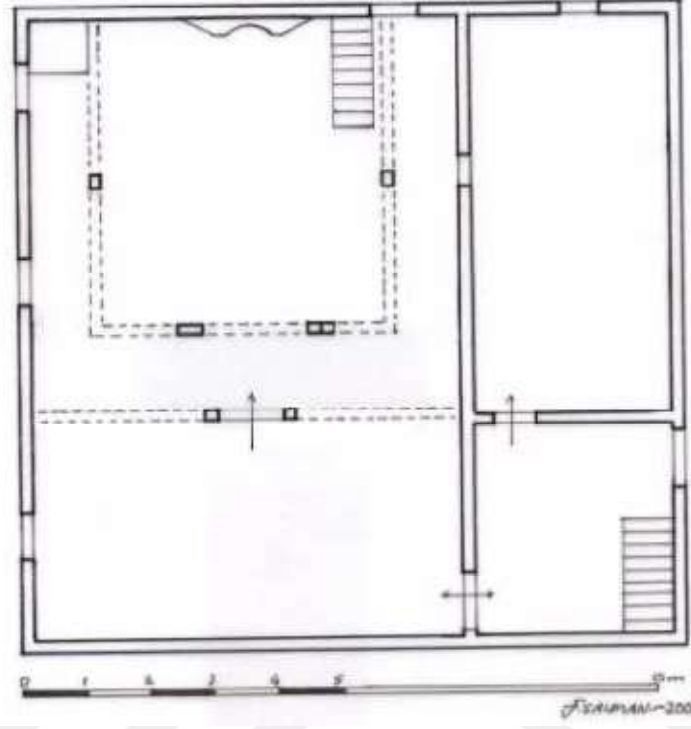
şekil 4.471. Kargılı Camii genel görünümü(Aydın 2016)

şekil 4.472.Kargılı Camii mektebi(Aydın 2016)

960 cm x947 cm dış ölçülere sahip caminin kiremitle örtülü kırma çatısı yaklaşık 1 metrelik saakla cepheden dışarı taşmaktadır. Yapının doğu cephesinin alt katında 3 adet ahşap doğramalı dikdörtgen pencere yer almaktadır. Yapının kuzeybatı köşesinde sonradan eklenen son cemaat yerinin ayırımını gösteren duvar birleşim noktaları dış cephede algılanabilmektedir. Yapının kible duvarı olan güney cephesinde alt katta 2 adet ahşap doğramalı dikdörtgen pencere st katta ise 1 adet ahşap doğramalı kare pencere yer almaktadır. Güney cephe duvarı, yatay hatilla (kiriş) boydan boya ikiye ayrılmış görüntüsü vermektedir. Hatılın bazı bölümlerinde oyma şeklinde süslemeler

mevcuttur. Yatay hatılın üzerinde, mahfil taşıyıcılarını oluşturan dikmelerin cepheye taşkınlık yaptığı görülmektedir (Şekil 4.473.,Şekil 4.474.,Şekil 4.475.,Şekil 4.476.,Şekil 4.477).

Şekil4.473. Kargılı Camii planı (Bayhan, 2009)

Şekil 4.474. Kargılı Camii saçak görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.475. Kargılı Camii doğu cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.476. Kargılı Camii güney cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.477. Kargılı Camii çantı örneği (Aydın 2016)

Yapının kuzey cephesinde üst kattan çıkışı olan kafesli revak yer almaktadır. Dıştan tamamen kapalı olan cephenin saçak altı kısımlarında aşınmalar görülmektedir. Cepheyi yatay hatlı ortadan ikiye ayırmıştır ve ahşap yığma tekniği ile cephe örülmüştür. Girişin sağlandığı cephe ise batı cephesidir. Cephenin üst katında, kare formulu ahşap pencere ve girişin sağlandığı ahşap kapı dışında hareket katan bir eleman bulunmamaktadır (Şekil 4.478., Şekil 4.479).

Şekil 4.478. Kargılı Camii kuzey cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.479. Kargılı Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Yapıya giriş kuzeybatı köşesinde yer alan kapı ile sağlanmaktadır (Şekil 4.480.,Şekil 4.481).Kapıdan girildiğinde 320 cm x 348 cm ölçülerindeki bir hol ile karşılaşılmaktadır. Holün içerisinde üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiven yer almaktadır (Şekil 4.482.,Şekil 4.483). Ahşap merdivenin basamak derinliği 32 cm, riht yüksekliği ise 22 cm'dir. Girişin kuzeydoğu kısmında da harime sonradan eklenen 340 cm x 618 cm ölçülerindeki son cemaat yeri bulunmaktadır.

Şekil 4.480. Kargılı Camii kuzeybatı giriş görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.481.Kargılı Camii giriş kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.482.Kargılı Camii Dış Kapı ve merdiven görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.483. Kargılı Camii mahfile çıkış merdiveni (Aydın 2016)

Son cemaat yerinin ahşap döşemelerinde yer yer aşınmalar gözlemlenmektedir. Dikey yerleştirilen taşıyıcılar üzerine mahfil döşemeleri yerleştirilmiştir (Şekil 4.484.,Şekil 4.485).

Şekil 4.484. Kargılı Camii son cemaat Yeri(Aydın 2016)

Şekil 4.485.Kargılı Camii taşıyıcı dikmeleri (Aydın 2016)

Son cemaat yerinden harime giriş, genişliği 92 cm, yüksekliği 170 cm olan ahşap kapı ile sağlanmaktadır (Şekil 4.486.,Şekil 4.487). Ahşap kapının söveleri üzerinde geometrik ve bitkisel süslemelere yer verilmiştir. Kapıdan girişte bizi 633 cm x 650 cm ölçülerindeki kare planlı harim karşılamaktadır. Harimde kible duvarına kadar uzanan “U” formundaki kadınlar mahfilini, 4 ahşap dikme taşımaktadır. Bunların 2 tanesi dikdörtgen formda olup üzerinde bitkisel desenler yer almaktadır. Diğer 3 silindirik

dikmenin ise çapı 12 cm olup, kare kaideler üzerine oturtulmuştur (Şekil 4.488.,Şekil 4.489).

Şekil 4.486. Kargılı Camii mahfil taşıyıcıları(Aydın 2016)

Şekil 4.487.Kargılı Camii taşıyıcı dikme görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.488. Kargılı Camii dikme birleşim örneği (Aydın 2016)

Şekil 4.489.Kargılı Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Kible duvarından 30 cm çıkıntı halde duran, yarı silindir formdaki ahşap mihrabın genişliği 70 cm'dir. Üzerinde güneş tasvirini andıran süslemeye yer verilmiştir. Mihrabın 68 cm sağında yer alan ahşap minber, 152 cm x90 cm ölçülerindedir.Kargılı Camii kürsüsü de 100 cm x65 cm ölçülerinde olup tek ahşap ayakla güney duvara bitişik halde bulunmaktadır (Şekil 4.490.,Şekil 4.491).

Şekil 4.490. Kargılı Camii mihrap ve minber görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.491. Kargılı Camii mihrap,minber ve kürsü görünümü(Aydın 2016)

Kadınlar mahfilini taşıyan ahşap dikmelerin başlıklarında yarı mukarnas görülmektedir. Mahfil korkuluklarının altında kuşak halinde süslemelere yer vermiştir. 85 cm x45 cm ölçülerinde olan mahfil çıkıntısında görülen kafes motifi kuzey cephesini kapatan revakla aynı görünüme sahiptir. Mahfili saran boğumlu korkuluklarında sarı, kırmızı ve siyah renklere yer verilmiştir (Şekil 4.492.,Şekil 4.493.,Şekil 4.494).

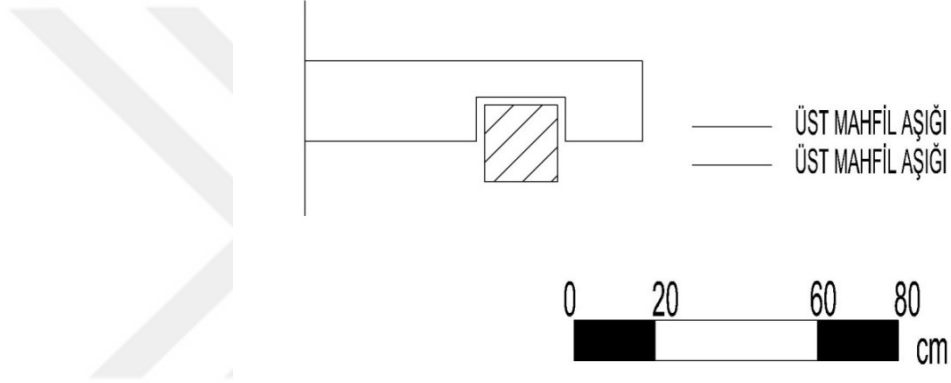
Şekil 4.492.Kargılı Camii dikme başlığı(Aydın 2016)

Şekil 4.493. Kargılı Camii mahfil korkuluğu (Aydın 2016)

Şekil 4.494. Kargılı Camii mahfil görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.495. Kargılı Camii aşık detay Çizimi(Aydın 2016)

Mahfile çıkıldığında, sonradan eklenen kısım ile caminin esas beden duvarları görülmektedir. Yatay ahşap parçaların yığılarak örüldüğü duvara içte dik ahşap parçalar yerleştirilmiştir. Yapının orijinal beden duvar köşeleri de kurt boğazı tekniği ile birleştirilmiştir. Bu birleşimlerin dışında yapıda dikme ve aşıkların birleşim noktalarında da iç içe geçme durumunu görmekteyiz. Zemin, duvar ve çatı döşemelerinde bozulmalar gözlemlenmiştir. Yapının tavanı ahşap parçalardan oluşan kare formlu bir göbeğe sahiptir. Bozulmaları çatı alt örtüsünde de görmekte mümkün (Şekil 4.496.,Şekil 4.497.,Şekil 4.499).

Şekil 4.496.Kargılı Camii Mahfil Katı(Aydın 2016)

Şekil 4.497. Kargılı Camii mahfil döşemelerinde görülen deformasyon (Aydın 2016)

Şekil 4.498. Kargılı Camii ahşap tavanı(Aydın 2016)

Şekil 4.499. Kargılı Camii ahşap tavanda görülen deformasyon (Aydın 2016)

Çizelge 4.12. Kargılı Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X					X
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X					X
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X					X
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X					X
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT							
		KORKULUK							
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X					X
		TAŞIYICI		X					X
		ÜST ÖRTÜ				X			
	DOĞRAMA	PENCERE		X					X
		KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARESİ BULUNMAMAKTADIR.	GÖVDE								
	ŞEREFİ								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

4.7.3 Ordu aybaşı Yeni Cuma Camii

Yeni Cuma Camii, aybaşı ile Tekkiraz arasında kalan bölgede, aybaşı'na 2,5 km uzaklıkta yer almaktadır. Camii günümüzde işlevini sürdürmektedir. Bulunduğu konum itibariyle birkaç yerleşim biriminin ortasında bir mezarlık alanında yer almaktadır.

Yeni Cuma Camisinin banisi ve yapım tarihine dair net bir bilgi yer almamaktadır. Ancak harim kapısına işlenen hicri 1280 tarihi, yapının 1863-1864 yıllarında inşa edilmiş olabileceği bilgisini vermektedir. Ayrıca cami içerisinde yer alan İeribk Köyü Merkez Camii tabelasında da 1864 tarihi bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

Camii, 80 cm'lik taş zemin üzerine yerleştirilen ahşap kirişler üzerine oturtulmuştur. Dıştan 10,92m x 10,72m kare planlı caminin kuzeyine ve doğu kısmına denk gelecek Şekilde "L" formunda son cemaat yeri bulunmaktadır. Tamamı ahşap malzeme kullanılarak yapılmış olan cami duvarlarının batı ve güney cephelerinin zemine yakın kısımlarında yakın tarihte yenilenme yapıldığı görülmektedir. Yapının duvarlarında gözlenebilen arakat kirişi, dış cephede caminin iki katlı oluşunu vurgular niteliktedir. Yatay aşıklar üzerine basan dikmeler cephe duvarında bölümler oluşturmuştur. Duvarı oluşturan ve özgünlüğünü koruyan ahşap tahtaların kalınlığı 8 cm'dir. Caminin duvarları birbirine andı tekniği ile bağlanmıştır. atısı kiremit örtülü yapının saçak boyu 1 metreyi geçmektedir. Minaresi bulunmayan caminin batı cephesine ses sistemi yerleştirilmiştir. Caminin dışına sonradan eklenen bir diğer eleman da doğu cephesindeki üstü tente örtülü giriş saağıdır. Saağın altında musalla taşi yer almaktadır. Eklenme nedeninin cenaze namazından dolayı olabileceği düşünülmektedir (Şekil 4.500.,Şekil 4.501.,Şekil 4.502).

Şekil 4.500.Yeni Cuma Camii genel görünüm(Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden alınmıştır)

Şekil 4.501. Yeni Cuma Camii temel görünümü ve Çantı tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.502. Yeni Cuma Camii saçak görünümü ve çantı tekniği (Aydın 2016)

Caminin doğu cephesinin üst katında dikdörtgen formda bir adet ahşap doğramalı pencere yer almaktadır (Şekil 4.503). Batı cephesinin alt katında iki adet, güney cephesinde ise biri alt katta diğeri üst katta olmak üzere, dikdörtgen formda ahşap doğramalı iki adet pencere yer almaktadır (Şekil 4.504). Güney cephe duvarının ortasında taşıyıcı ahşap parçaların cephe dışına çandı tekniği ile çıkıntı yaptığı görülmektedir. Kuzey cephede üst katta iki, alt katta bir tane toplamda üç adet ahşap

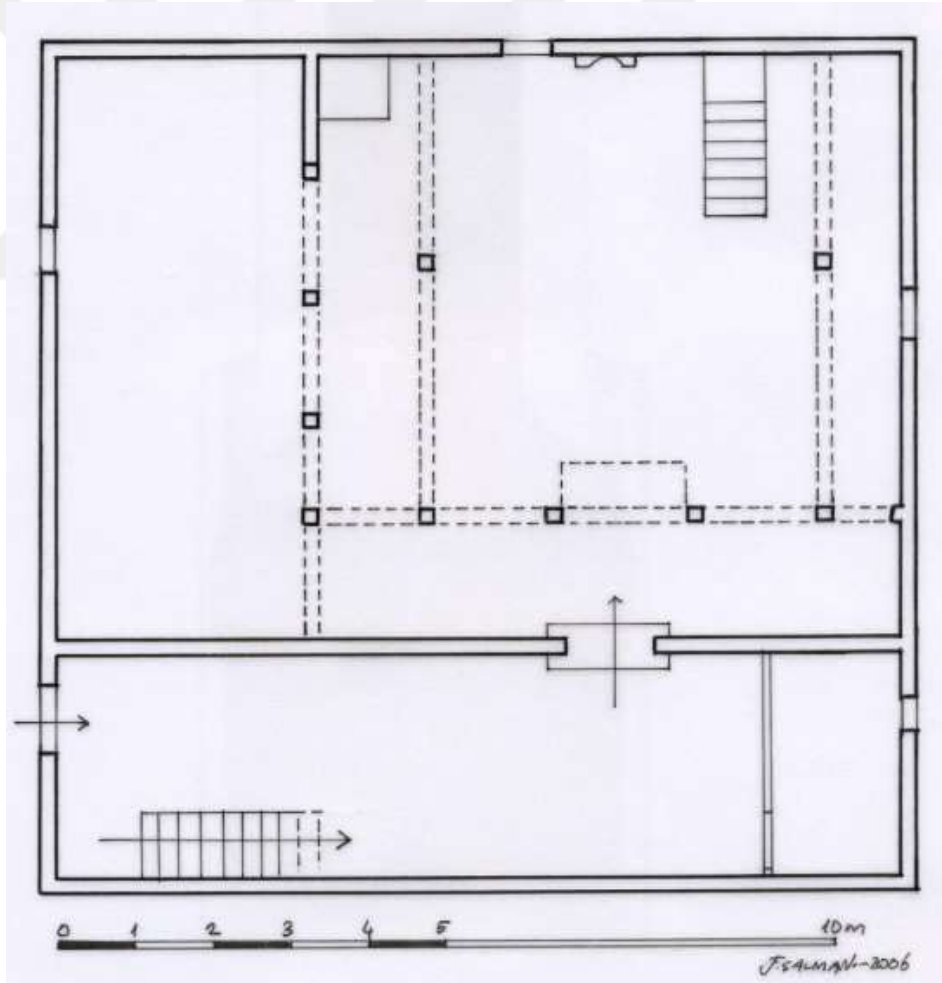
doğramalı pencere yer almaktadır. Kuzey cephesinin uç kısmında yer alan 98 cm x 178 cm ölçülerinde ahşap dış kapısı ile caminin son cemaat bölümüne giriş sağlanmaktadır.

Şekil 4.503. Yeni Cuma Camii doğu cephesi genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.504. Yeni Cuma Camii batı ve güney cephesi genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.505. Yeni Cuma Camii planı (Bayhan 2009)

Yeni Cuma camisine girildiğinde doğu-batı yönünde 896cm, kuzey-güney yönünde 285 cm'lik ölçülere sahip son cemaat yeri ile karşılaşılmaktadır (Şekil 4.506.,Şekil 4.507). Bu kısım, ibadet mekanına dahil olmayıp kuzeybatı köşesinden üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiveni de bünyesinde barındırmaktadır. Duvar döşemelerinde aşınma gözlemlenen son cemaat yerine, sonradan 285 cm x176 cm ölçülerindeki imam odası da eklenmiştir.

Şekil 4.506. Yeni Cuma Camii dış kapı görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.507. Yeni Cuma Camii son cemaat yeri(Aydın 2016)

Son cemaat bölümünden 113 cm genişliğindeki iki kanatlı ahşap kapı ile harime girilmektedir (Şekil 4.508.,Şekil 4.509). Ahşap çerçeve içerisine yerleştirilen kapının kenarlıklarında oyma işçiliği görülmektedir. Ahşap kapıdan harim zeminine 20 cm'lik basamakla inilmektedir. Harim doğu-batı doğrultusunda 1072cm, kuzey-güney doğrultusunda 775cm'lik ölçülere sahip olup yüksekliği 382 cm'dir. İbadet mekanı olarak kullanılan harimin kuzey, doğu ve batı kenarında 6 adet, son cemaat alanı taşıyıcılarıyla birlikte de toplamda 10 adet ahşap dikme bulunmaktadır. Bu dikmeler “U” formundaki üst mahfili taşımaktadırlar.

Ahşap mihrabı, kible duvarının ortasına dik olarak yerleştirilmiştir. Yarım daire şeklinde oyularak yapılan ahşap mihrabın genişliği 116 cm'dir. Ahşap minberi 219 cm x70 cm ölçülerinde olup, 6 basamakla çıkılmaktadır. Minber kapısının üzerinde sekiz köşeli yıldız, altı köşeli yıldız ve hilal motiflerine yer verilmiştir (Şekil 4.510).

Harimin güneydoğu köşesinde yer alan ahşap kürsünün tamamının yenilenmesi ile özgünlüğünü yitirmiştir (Şekil 4.511.,Şekil 4.512.,Şekil 4.513).

Şekil 4.508. Yeni Cuma Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.509. Yeni Cuma Camii harim girişi(Aydın 2016)

Şekil 4.510. Yeni Cuma Camii mihrap minber kürsü görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.511. Yeni Cuma Camii ahşap dikme görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.512. Yeni Cuma Camii mahfil görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.513. Yeni Cuma Camii mahfil çıkıntısı(Aydın 2016)

Yeni Cuma Camii ahşap tavanında kare çerçevelerin kademelenmesiyle bir göbek oluşturmuştur. Tavanı oluşturan ahşap döşemeler üzerinde bozulmalar gözlemlenmektedir (Şekil.4.514).

Şekil 4.514. Yeni Cuma Camii tavan görünümü(Aydın 2016)

Çizelge 4.13.Yeni Cuma Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X					X
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X				X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
		ÜST ÖRTÜ			X				
	DOĞRAMA	PENCERE		X					X
		KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARESİ BULUNMAMAKTADIR	GÖVDE								
	ŞEREFE								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

4.8 Trabzon Bölgesi Camileri

Bu bölümde, “Trabzon Of Bölümlü Mithat Paşa Camii”, “Trabzon Cumapazarı Serindere Mahallesi Camii”, “Trabzon Çaykara Çamlıbel Köyü Camii”, “Trabzon Çaykara Taşköprü Camii”, “Trabzon Çaykara Taşören Köyü Camii”, “Trabzon Çaykara Filak Köyü Camii” ve “Trabzon Dernekpazarı Akköse Köyü Camii” ele alınmıştır.

4.8.1 Trabzon Of Bölümlü Mithat Paşa Camii

Bölümlü, Trabzon ili Of ilçesine bağlı bir mahalledir. Trabzon şehir merkezine 74 km uzaklıktadır. Mithat Paşa Camii, 1846 yılında inşa edilmiştir. Banisi hakkında bilgiye erişilemezken, camii ustasının adını ”Hasan Usta” şeklinde giriş kapısına nakşettiği bilinmektedir (Şekil 5.515) (Zeren 1994).

Şekil 4.515. Mithat Paşa Mahallesi'nden görünüm (Aydın 2016)

Mithat Paşa Camii temeli, arazinin uygun alanının düzlenip üzerine kare şekli verilerek atılmıştır. Düzgün kesme taşlarla temelden çıkılmıştır (Demir 2015).Mithat Paşa Camii zeminini oluşturan kesme taşlarda belli aralıklarla oyuntular görülmektedir (Şekil 4.516).Oluşabilecek nem ve rutubetin önlenmesi, hava akımının sağlanması için yapıldığı ifade edilmektedir.

Şekil4.516.Mithat Paşa Camii zemininde yer alan açıklık (Aydın 2016)

Temelin kesme taşlarla atılmasının nedeni, mevsim şartlarından dolayı oluşan rutubetin, ağacı topraktan uzaklaştırarak önlenmek istenmesidir. Mithat Paşa Camisi'nin alt kat duvarları taş, üst katı ise ahşaptandır.

Caminin birinci kat hizasına 3 basamaklı taş merdivenle çıkılmaktadır. Camii girişinde bizi 6 ahşap dikme ile taşınan üst kat çıkmasının oluşturduğu yarı kapalı alan karşılamaktadır. Caminin giriş cephesi olan kuzey cephesinde, birinci katta küçük dikdörtgen formda 2, ikinci katta da 2 pencere olmak üzere 4 pencere yer almaktadır. İkinci katta dikmeler arasına yatay yerleştirilmiş ahşap elemanlar duvar yüzeyini oluşturmaktadır. Cephenin doğu ve batı köşelerinde çandı tekniği görülmektedir (Şekil 4.517.,Şekil 4.518.,Şekil 4.519).

Şekil 4.516. Mithat Paşa Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.517. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çantı tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.518. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çantı tekniği (Aydın 2016)

Şekil4.519. Mithat Paşa Camii kuzeydoğu köşesi çanta tekniği (Aydın 2016)

Cami üst kat ağırlını taşıyan kuzey ve doğu kısımdaki aşıklar, alt kat dikmesi ve kuzey ile doğu cephesi duvarlarının tek bir noktada kesiştiğini caminin kuzeydoğu köşesinde görebilmekteyiz. Bu birleşimde herhangi bir ara eleman kullanılmamış tüm yapısal öğeler iç içe geçmiş durumdadır.

Mithat Paşa Camisinin, batı cephesinde de 5 adet ahşap doğramalı pencere yer almaktadır. Bunlardan ikisi alt katta olup, genişlikleri 100 cm, yükseklikleri ise 150 cm dir. Zemin katta taş duvarın kalınlığından ötürü niş içerisinde yer alan pencereler yatay demirlerle muhafaza altına alınmıştır. Üst katta yer alan 3 pencere de dikdörtgen formdadır (Şekil 4.520.,Şekil 4.521).

Şekil 4.520. Mithat Paşa Camii güney cephesi (Aydın 2016)

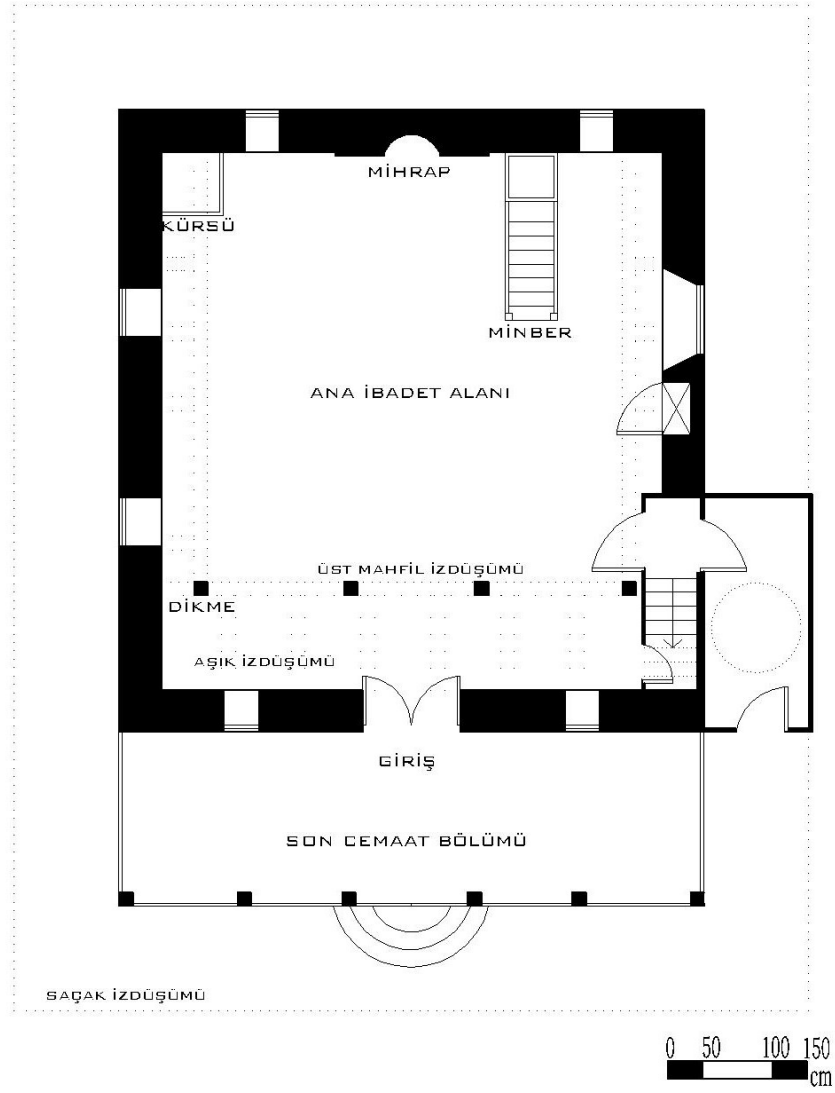

Şekil 4.521. Mithat Paşa Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Güney Cephesinde üçü üst katta ikisi alt katta olmak üzere 5 pencere yer almaktadır. Alt kat kible duvarında yer alan pencerelerin genişliği 70 cm, yüksekliği 83 cm'dir. Mahfil katına kurulan klimanın dış ünitesinin cephede asılı oluşu caminin görünümüne ve ahşap dokusuna aykırı düşmektedir. Her cephenin köşe noktasında olduğu gibi güney cephesinde de çandı tekniği görülmektedir. Çatı saçağının tahrifatı gözlemlenmektedir.

Mithat Paşa Camine giriş, iki kanatlı 140 cm x 200 cm ölçülerinde ahşap kapıyla sağlanmaktadır. Ahşap kapı,taş çerçeve içerisinde yer almaktadır. Kapı kanatları, merkezi sistemli dairesel motifler, kıvrık dallar ve stilize edilmiş bitkisel formda süslemelerle doldurulmuştur. Süslemeler kabartma şeklinde olup,orijinalliğini korumaktadır.

Mithat Paşa Camii harimi, 770 cm x 719 cm ölçülerindedir. Harim yüksekliği 472 cm dir. Alt harim yüksekliği 260 cm'dir (Şekil 4.522).

Şekil 4.522.Mithat Paşa Camii alt kat planı (Aydın 2016)

Mithat Paşa Camii mihrap genişliği 230 cm olup, yarım silindir kavsaraya sahiptir. 9 sıradan oluşan kavsaralar kademeli olarak yapılmıştır. Alçıdan yapılan mihrabın özgün olmadığı gözlemlenmektedir. Dikdörtgen çerçeve içinde yer alan mihrabın,harime çıkıntısı yoktur.Dikdörtgen çerçevenin kenarlarında 2 sıra kabartmalı işleme yer verilmiştir.Kitabeye yer verilmeyen mihrabın üzerine, sonradan eklenen „Bakara Suresinin 149. Ayeti kerimesi levha halinde asılmıştır (Şekil 4.523.,Şekil 4.524).

Şekil 4.523. Mithat Paşa Camii mihrabı
(Aydın 2016)

Şekil 4.524. Mithat Paşa Camii mihrap
kavsara görünümü (Aydın 2016)

Ceviz ağacından olduğu bilinen Mithat Paşa Camii minberi, 240 cm x 75 cm ölçülerindedir. Minberin doğu cephe duvarına uzaklığı 150 cm'dir. Minberin aynalığına çeşitli desenler işlenmiştir (Şekil 4.525., Şekil 4.526).

Şekil 4.525. Mithat Paşa Camii minberi
(Aydın 2016)

Şekil 4.526. Mithat Paşa Camii minberi
(Aydın 2016)

Minber kürsüsünde ve korkuluklarında minberdeki ile aynı motif görülmektedir. Mithat Paşa Camii minber tacında bitkisel formda süslemelere yer verilmiştir (Şekil 4.527., Şekil 4.528., Şekil 4.529).

Şekil 4.527. Mithat Paşa Camii minberi
(Aydın 2016)

Şekil 4.528. Mithat Paşa Camii minber tacı
(Aydın 2016)

Şekil 4.529. Mithat Paşa Camii mihrap minber görünümü (Aydın 2016)

Mithat Paşa Camii kürsüsü 90cm x 90cm ebadında kare formdadır. Güney ve doğu duvarına yaslanan kürsünün, korkuluklarında minberdeki motifler görülmektedir. Düz yapılı kürsüde geometrik süslemelerin içine bitkisel formda desenler yerleştirilmiştir (Şekil 4.530).

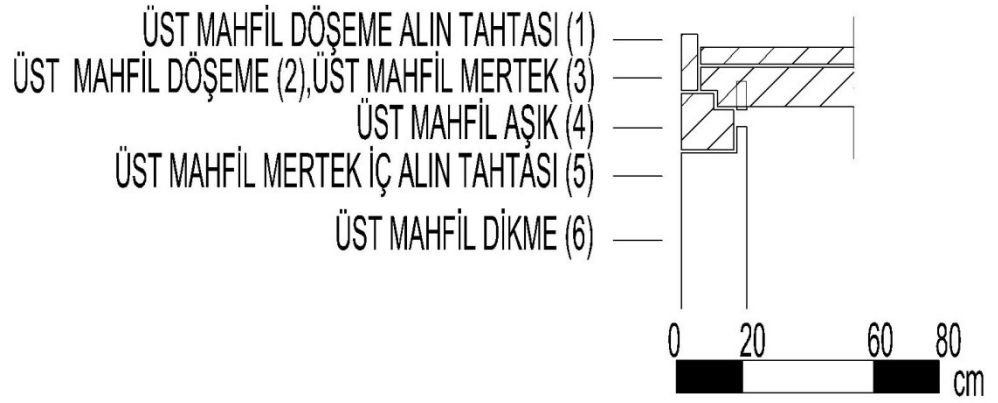

Şekil 4.530. Mithat Paşa Camii kürsüsü (Aydın 2016)

Harimde mahfili taşıyan dikmeler arasındaki mesafe 195 cm'dir. Mahfil ağırlığını yüklenen ahşap dikmelerdeki motifler dikkat çekmektedir. Dikme başlıklarına tek tip bitkisel motifler nakşedilmiştir. Geniş çiçek motifinin altına ters lale süslemesi dikkat çekmektedir. Mahfil döşemesinin oturduğu mertekler doğu-batı doğrultusundaki aşığa, bu aşıkta dikmelere oturmaktadır (Şekil 4.531., Şekil 4.532., Şekil 4.533., Şekil 4.534., Şekil 4.535., Şekil 4.536., Şekil 4.537., Şekil 4.538., Şekil 4.539., Şekil 4.540).

Şekil 4.531. Mithat Paşa Camii taşıyıcı dikme detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.532. Mithat Paşa Camii taşıyıcı dikme detay çizimi (Aydın 2016)

Şekil 4.533. Mithat Paşa Camii mahfil taşıyıcı dikmeleri (Aydın 2016)

Şekil 4.534. Mithat Paşa Camii mahfil taşıyıcı dikmeleri (Aydın 2016)

Şekil 4.535. Mithat Paşa Camii harim dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.536. Mithat Paşa Camii mahfil korkuluğu (Aydın 2016)

Şekil 4.537. Mithat Paşa Camii mahfil çıkıntısı (Aydın 2016)

Şekil 4.538. Mithat Paşa Camii mahfil çıkıntısı (Aydın 2016)

Şekil 4.539. Mithat Paşa Camii harim dikme başı (Aydın 2016)

Şekil 4.540. Mithat Paşa Camii harim dikme başı (Aydın 2016)

Harimin batı duvarına denk gelen kısımda 2 kapı görülmektedir. Biri hanımlar mahfiline çıkış kapısı, diğeri ise mahfil merdivenin altına yapılmış olan küçük odacığın kapısıdır. Giriş kapısının solunda kapı görünümlü tek kanatlı ahşap bir dolap yer almaktadır. Bu alan imam ve müezzine ait eşyaların depolandığı yer şeklinde kullanılmaktadır (Şekil 4.541., Şekil 4.542., Şekil 4.543).

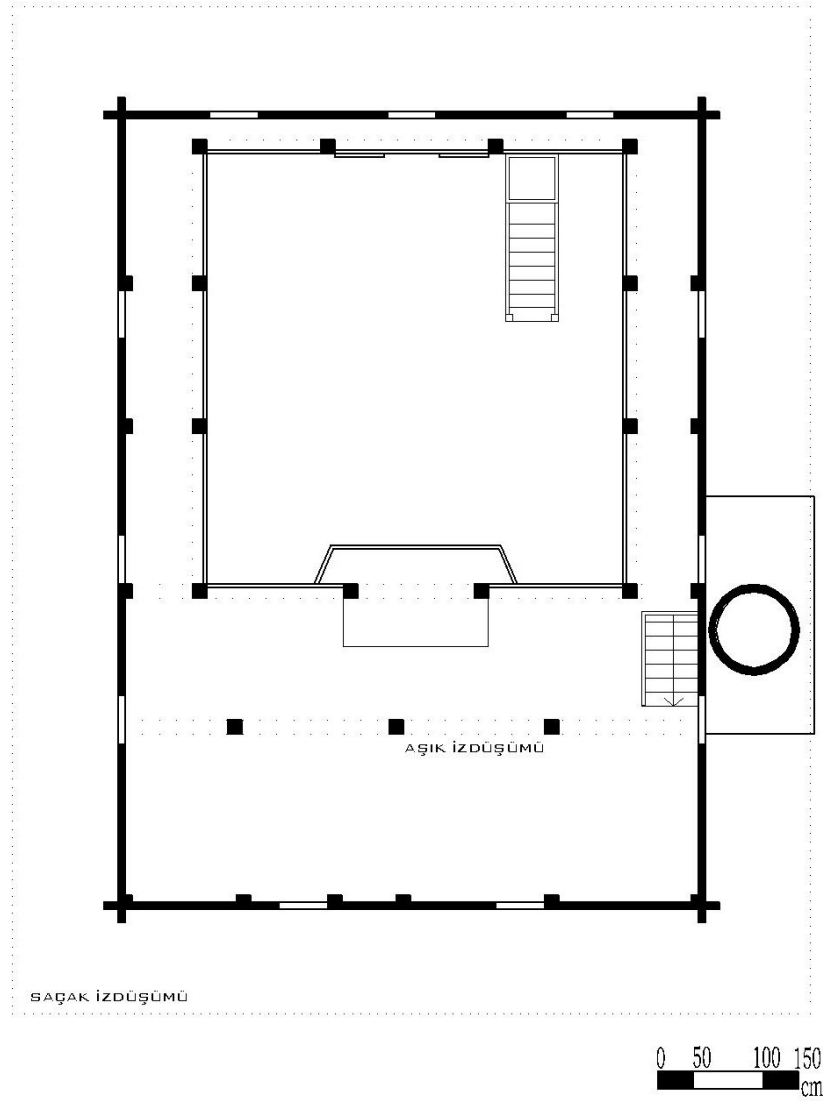
Şekil 4.541. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış kapısı ve merdiven altındaki oda görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.542. Mithat Paşa Camii merdiven altındaki oda görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.543. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.544. Mithat Paşa Camii mahfil kat planı (Aydın 2016)

4 cephe duvarını iç yüzeyde dönen mahfil kare formda olup harimi gören kısım galeri boşluğu şeklindedir (Şekil 4.544). Kare formun çevresinde 8 adet ahşap dikme yer almaktadır. Üst katta bunun haricinde orta alanda 3 dikme daha bulunmaktadır. Ahşap dikmelerin genişliği 18 cm'dir. Üst mahfilin yüksekliği ise 210 cm'dir.

Dikme başlıklarında görülen tek desen işlemler dikkat çekmektedir. Bitkisel formda kıvrık dalların hakim olduğu süslemeler görülmektedir. Dikmelerin beden kısımları boğumlaşarak geometrik formda bezemelere geçiş yapılmıştır. Kare planlı mahfilin doğu ve batısında yer alan dikmeler ise işleme yapılmaksızın sade halde bırakılmıştır (Şekil 4.545., Şekil 4.546., Şekil 4.547., Şekil 4.548).

Şekil 4.545. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.546. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.547. Mithat Paşa Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.548. Mithat Paşa Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Kuzey cephesinde ise beyaz ahşap dikmeler görülmektedir. Dikmelerin başlık kısımları yarı silindir şekilde kademeli olarak yerleştirilmiştir. Dikme bedenine ise başlıktan yarıya kadar uzun ince düz şekil verilmiştir.

Mahfilin balkon kısmına geçiş yerinde geniş basamak görümlü bir kademe yer almaktadır. Balkon ve korkuluk kanatlarında muazzam bir işleme görülmektedir. Korkuluklarında balıksırtı motif şekline yer verilmiştir. Korkuluk kenarlarına ise minberde de gördüğümüz kıvrık dallardan oluşan kalıp ahşaplar yerleştirilmiştir. Yarı cumbasında ise bitkisel formda bezemeler büyük ustalıkla nakşedilmiştir (Şekil 4.549.,Şekil 4.550.,Şekil 4.551.,Şekil 4.552.,Şekil 4.553.,Şekil 4.554.,Şekil 4.555.,Şekil 4.556.,Şekil 4.557.,Şekil 4.558).

Şekil 4.549. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfiline çıkış (Aydın 2016)

Şekil 4.550. Mithat Paşa Camii mahfil katı birleştirme detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.551. Mithat Paşa Camii mahfil katı ahşap birleştirme tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.552. Mithat Paşa Camii mahfil dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.553. Mithat Paşa Camii mahfil dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.554 Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili (Aydın 2016)

Şekil 4.555. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili taşıyıcı dikmeler (Aydın 2016)

Şekil 4.556. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfili taşıyıcı dikmeler (Aydın 2016)

Şekil 4.557. Mithat Paşa Camii mahfil çıkma kademesi (Aydın 2016)

Şekil 4.558. Mithat Paşa Camii hanımlar mahfil kademesi (Aydın 2016)

Caminin ahşap tavanında, kare çerçeve içerisine yerleştirilmiş çokgen formda tavan göbeği görülmektedir (Şekil 4.559.,Şekil 4.560). Dıştan daralarak oluşturan halkaların her birinde farklı bezemeler görülmektedir. Geometrik desenlerden bitkisel formda süslemelere ve zikzak geçişlere yer verilmiştir. Çokgen göbeğin çevresine kısa ahşap korkuluk geçirilmiştir.

Şekil 4.559. Mithat Paşa Camii ahşap tavan göbeği (Aydın 2016)

Şekil 4.560. Mithat Paşa Camii ahşap tavan göbeği (Aydın 2016)

Çizelge 4.14. Trabzon Mithatpaşa Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU			
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ	
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X					
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X		X		
			ÜST K.	X			X		
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.		X		X		
			ÜST K.	X			X		
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.		X		X		
			ÜST K.	X			X		
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK			X		X		
		RIHT			X		X		
		KORKULUK			X		X		
	ÇATI	ALT ÖRTÜ			X		X		
		TAŞIYICI			X		X		
		ÜST ÖRTÜ				X			
	DOĞRAMA	PENCERE			X		X		
		KAPI			X		X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X	X			
	MİNBER			X		X			
	MAHFİL KORKULUKLARI			X		X			
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN				X				
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X		X			

4.8.2 Trabzon Cumapazarı Serindere Mahallesi Camii

Trabzon ile arasında 74 km uzaklık bulunan Cumapazarı'nın Of ilçesine uzaklığı ise 18 km'dir (Şekil 4.561.,Şekil 4.562).

Şekil 4.561. Serindere Mahallesi genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.562. Serindere Mahallesi genel görünümü (Aydın 2016)

Serindere Mahallesi Camisinin yapım tarihine dair bilgi, batı cephesinde yer alan kitabeden öğrenilmektedir. Kitabe de “Mü'min mescidde sudaki balık, münafık ise mescidde kafesteki kuş gibidir” manasında bir hadis-i şerif yazılıdır. Metnin sonunda yer alan “1301,Recep” ibaresi sayesinde caminin H.1301,M.1884 yılının Recep ayında inşa edildiği düşünülmektedir (Şekil 4.563).

Caminin alt katı taş duvar, üst katı ise ahşap malzemedен yapılmıştır. Batı cephesinde ikisi alt katta ikisi üst katta olmak üzere 4 adet pencere bulunmaktadır.Çokgen taş kaide üzerine oturtulmuş minare de batı cephesinde yer almaktadır. Çatı saçağının minare gövdesine isabet eden kısmı kesilmiştir (Şekil 4.564).

Şekil 4.563. Serindere Camii inşa kitabesi

Şekil 4.564. Serindere Camii batı cephesi

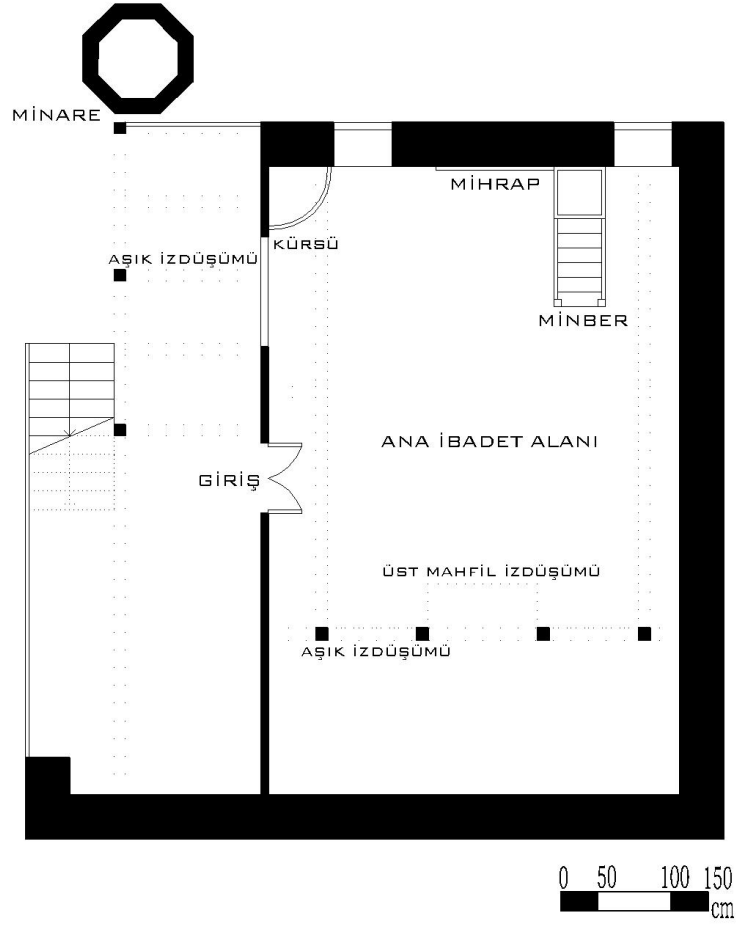
Serindere Mahallesi Camii girişinde kullanılmayan son cemaat yeri bulunmaktadır (Şekil 4.565). Yatay ahşap döşemelerle kaplanan son cemaat yeri cami içerisine kıyasla bakımsız ve tahrip olmuş durumdadır. Kullanılmaz durumda kesme taştan bir şömine yer almaktadır. Son cemaat yerinin solunda harim kapısı ile camiye giriş sağlanmaktadır.

Ahşap döşemeler üzerinde geometrik desen tek tip kabartmalar işlendiği görülmektedir. Duvar yüzeyinin ise aşındığı gözlemlenmektedir (Şekil 4.566).

Şekil 4.565. Serindere Camii son cemaat yeri (Aydın 2016)

Şekil 4.566. Serindere Camii son cemaat yeri (Aydın 2016)

Şekil 4.567. Serindere Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

2 kanatlı harim kapısı 95 cm x 190 cm ölçülerinde olup, demirden yapılmıştır (Şekil 4.568). Yerleştirildiği çerçevenin üzerinde sarmal desenli kabartmalar görülmektedir. Kapı üzerinde ise çapraz kareler üzerine bitkisel formda kabartmalara yer verilmiştir (Şekil 4.569.,Şekil 4.570). Giriş kapısından, yüksekliği 412 cm olan harime girilmektedir. Üst mahfil hariminin kuzey tarafında bulunan ve 121 cm-148 cm- 121 cm'lik aralıklarla yerleştirilmiş 3 dikme ile taşınmaktadır.

Şekil 4.568. Serindere Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.569. Serindere Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.570. Serindere Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Harim doğu-batı yönünde 598cm, kuzey-güney yönünde ise 852cm ölçülerindedir. Harime giriş doğu tarafından yapılır. Harimin güney cephesini ortlayan mihrabın sağında minber, solunda ise kürsü yer almaktadır.

İç yüksekliği 200 cm olan mihrabın genişliği 160 cm'dir. Yarım silindir kavsaralı mihrabın harime çıkıntısı yoktur. Mihrap üzerinde Mühr-ü Süleyman motifi içerisinde "Allah" lafzı ve Ali İmran Suresi 37. Ayeti nakşedilmiştir. Ayetin sonunda 1302, Recep ibaresi görülmektedir (Şekil 4.571)

Serindere Mahallesi Camii minberi 190 cm x 70 cm ölçülerinde olup doğu cephesi duvarı ile arasında nişli bir pencere yer almaktadır (Şekil 4.572.,Şekil 4.573.,Şekil 4.574). Aynı pencereden mihrap ile kürsü arasında da görülmektedir. Pencere ölçüsü 90 cm x 70 cm'dir. Duvar kalınlığı 60 cm'dir. Üst katta görülen 2 pencere ile güney cephesinde toplamda 4 pencere yer almaktadır.

Minber aynalığında Mührü Süleyman motifi, minber giriş kapısı üzerinde ise yedi kollu şamdan motifi görülmektedir. Taç kısmında bitkisel formda kabartmalara yer verilmiştir. Tacın girişinde ayrı bir parça olarak ters lale motifi eklenmiştir.

Minberin solunda kullanılmayan bir kürsü yer almaktadır. Korkulukları ve bedeni oldukça sade olan kürsüde işlemlere yer verilmemiştir. Düz parçaların birleştirilmesinden oluşturulmuştur (Şekil 4.575).

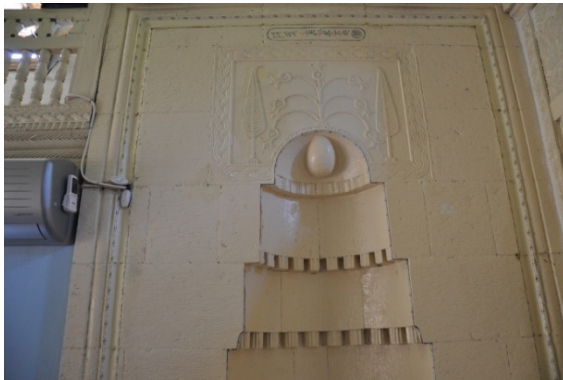
Kürsünün bitişik olduğu batı cephesi duvarında kare üzerine çapraz kabartmalar görülmektedir.

Şekil 4.571. Serindere Camii mihrabı
(Aydın 2016)

Şekil 4.572. Serindere Camii minberi
(Aydın 2016)

Şekil 4.573. Serindere Camii mihrabı
(Aydın 2016)

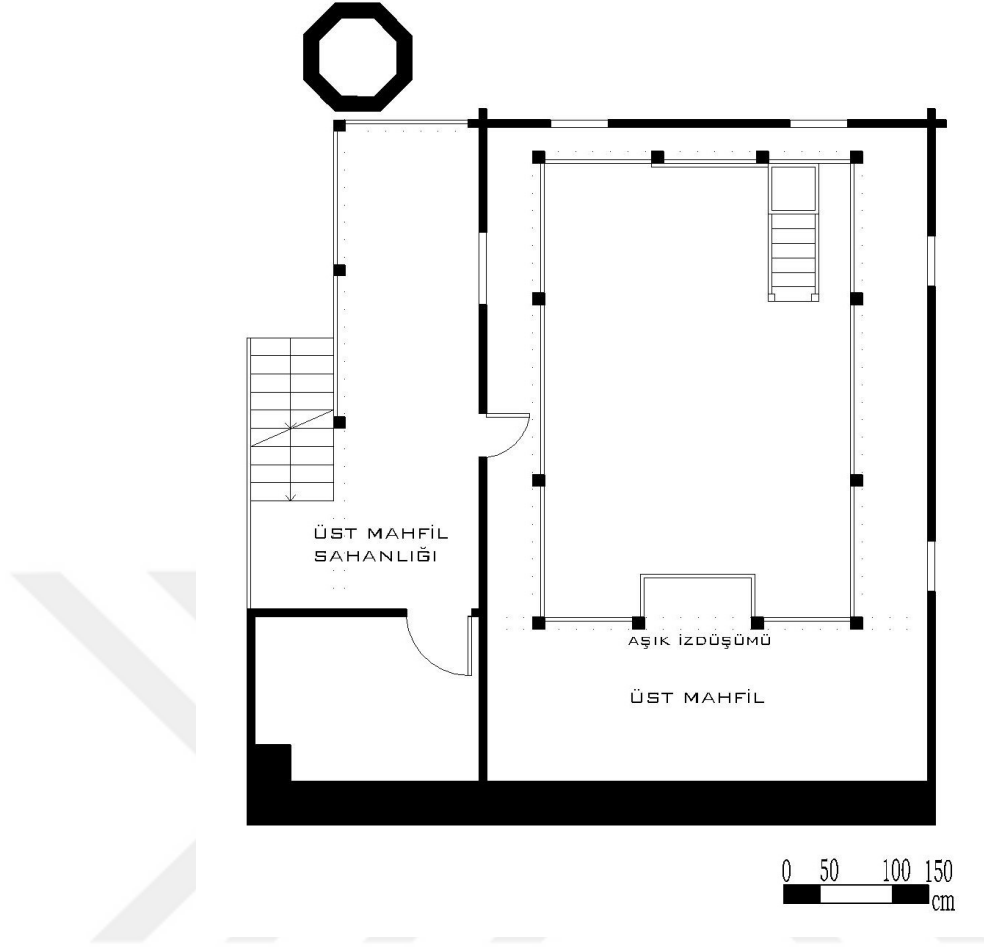

Şekil 4.574. Serindere Camii minberde yer alan mührü Süleyman motifi
(Aydın 2016)

Şekil 4.575. Serindere Camii kürsüsü (Aydın 2016)

Caminin son cemaat yerinden üst mahfile çıkış merdiveni yer almaktadır (Şekil 4.576.,Şekil 4.577). Mahfile, tek kanatlı ahşap kapıyla girilmektedir (Şekil 4.578). Üst mahfilde kuzey-güney ve doğu-batı doğrultusunda dörder dikme yer almaktadır. Dikme genişliği 16 cm'dir. Kuzey cephesi dikme başlıklarında ahşap oyuntulu detaylar görülmektedir. Dikmeler, alttan üstedöğru 65cm, 85 cm ve 45 cm'lik 3 bölüme sahiptir. Mahfil korkulukları 45 cm'dir. 4 kademeli olarak süslenmiştir. Her desen 10 cm'dir. 20 cm'lik korkuluk aşığı yer almaktadır. Mahfil çıkmasının olduğu kısım üst mahfil döşeme seviyesinin 30cm üzerinde bulunmaktadır. Dikme başlıklarına uygulanan elektrik sistemi ahşabın deforme olmasına neden olmuştur. Mahfil çıkışında son cemaat yerinin üst katı yer almaktadır. Minare kaidesi ve gövdesinin bir kısmına denk gelen bu alanda çatı saçağı yontulmuştur (Şekil 4.579.,Şekil 4.580.,Şekil 4.581.,Şekil 4.582.,Şekil 4.583.,Şekil 4.584.,Şekil 4.585).

Şekil 4.576. Serindere Camii üst kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.577. Serindere Camii üst kata çıkış merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.578. Serindere Camii mahfil kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.579. Serindere mahfil katı penceresi (Aydın 2016)

Şekil 4.580. Serindere Camii mahfil uzantısı (Aydın 2016)

Şekil 4.581. Serindere Camii mahfil uzantısı (Aydın 2016)

Şekil 4.582. Serindere Camii mahfil uzantısı (Aydın 2016)

Şekil 4.583. Serindere Camii mahfil katı (Aydın 2016)

Şekil 4.584. Serindere Camii dikme başlığı (Aydın 2016)

Şekil 4.585. Serindere Camii dikme başlığı deformasyon örneği (Aydın 2016)

Serindere Camii çatısı dört kollu kırma çatı formundadır. Tavanı dört bölümlü olup ahşap parçalarla döşenmiştir. Tavan göbeğinde büyük bir yıldız motifi, motif arasında da sarmal çapraz süslemeler görülmektedir (Şekil 4.586).

Şekil 4.586. Serindere Camii tavan göbeği (Aydın 2016)

Şekil 4.587. Serindere Camii son cemaat yeri üst katı (Aydın 2016)

Şekil 4.588. Serindere Camii çatı tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.589. Serindere Camii dikme ve aşık birleşimi (Aydın 2016)

Şekil 4.590. Serindere Camii çantı tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.591. Serindere Camii çantı tekniği (Aydın 2016)

Çizelge 4.15.Trabzon Serindere Mahallesi Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X				X	
			ÜST K.	X				X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X				X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X				X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X				X	
		RIHT		X				X	
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI		X				X	
ÜST ÖRTÜ				X					
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI				X				
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X				
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI				X				
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

4.8.3 Trabzon aykara Çamlıbel Köyü Camii

Doğrudan araç yolu ile gidebilmenin mümkün olmadığı bir noktaya inşa edilen amlıbel Camii heyelan riski olan eğimli bir arazi üzerinde kuruludur. Camiye ait arsa alanı 109m² olup, caminin i alanı 69m²'dir. 1879 yapım tarihli caminin mülkiyeti köy halkına aittir (şekil 4.592.,şekil 4.593.,şekil 4.594).

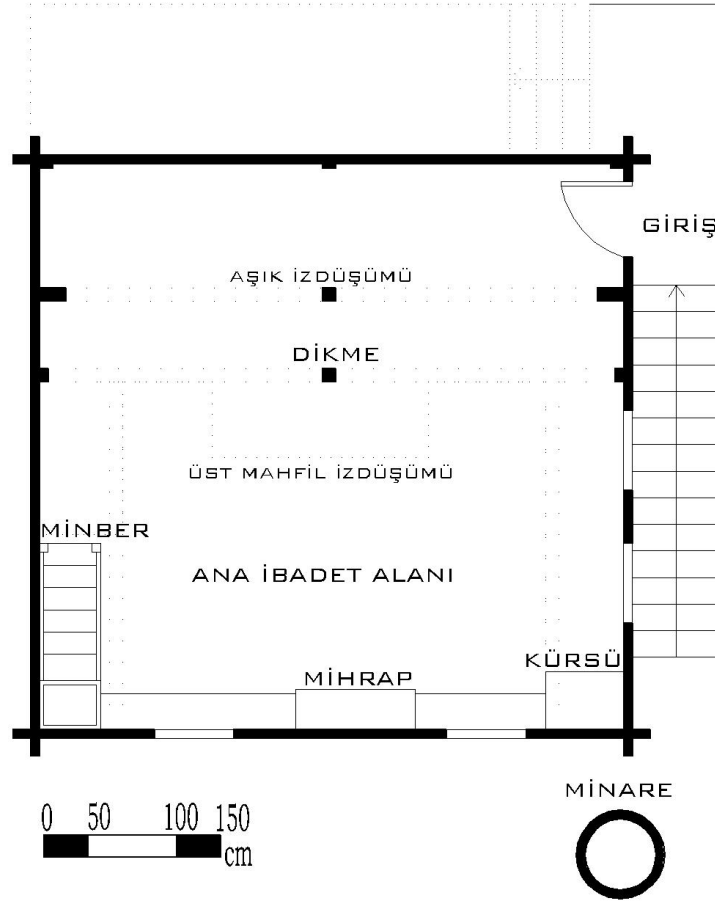
şekil 4.592. Çamlıbel Köyü Camii doğu cephesi görünümü (Aydın 2016)

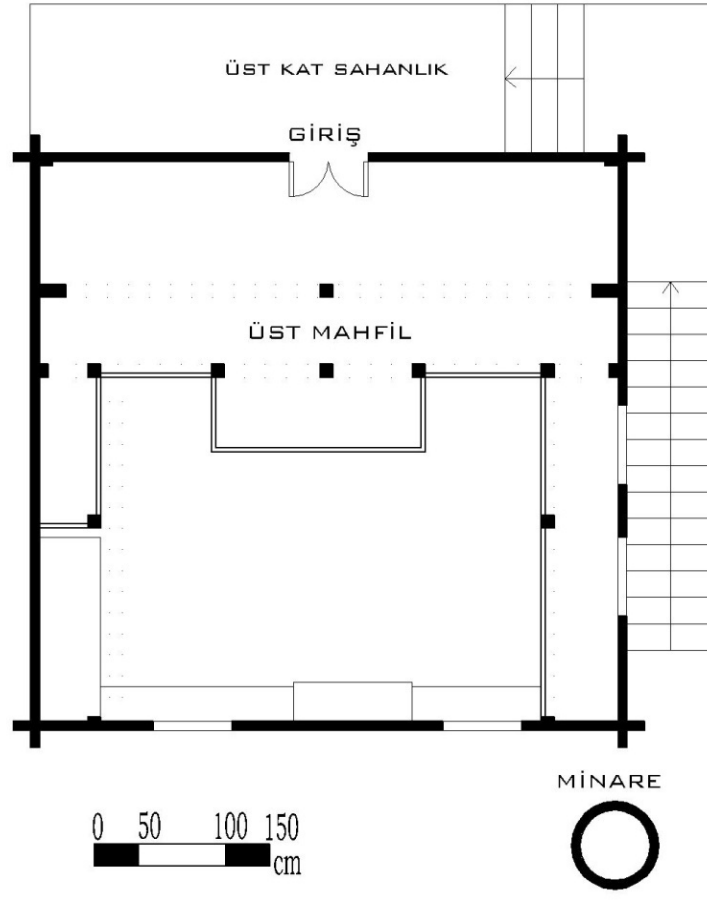
şekil 4.593. Çamlıbel Köyü Camii kuzey cephesi görünümü (Aydın 2016)

şekil 4.594. Çamlıbel Köyü Camii kuzey cephesi görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.595. Çamlıbel Köyü Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.596. Çamlıbel Köyü Camii üst kat planı (Aydın 2016)

Cami bodrum, harim ve üst mahfil olmak üzere 3 katlıdır (Şekil 4.595.,Şekil 4.596).Bodrum katı geçmiş dönemde imam evi olarak kullanılmış ve camiden bağımsız girişe sahiptir. Bodrum kata giriş doğu cephesinde yer alan metal bir kapıdan sağlanmaktadır (Şekil 4.597.,Şekil 4.598). Bodrum kat duvarla taş malzeme ile yapılmakla birlikte dış yüzüne yapılan sıva uygulaması ile özgün hali görülememektedir.

Şekil 4.597. Çamlıbel Köyü Camii bodrum giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.598. Çamlıbel Köyü Camii harim giriş kapısı (Aydın 2016)

Özgünlüğün bozulma ve görülememe haline yapının pek çok unsurunda rastlanmaktadır. Caminin ahşap duvara sahip cephelerinde, cephe yüzeyi güncel ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Cephelerde aşık veya çandı uzantılarının güncel kaplama ile kapatılmamasından ötürü özgün malzemenin görülebilmesi mümkün olmuştur. Bu sebeple cephelerdeki pencere açıklıklarının da özgün olma durumu kesin değildir.

Caminin güney doğu kısmında zeminden çatı saçağının altına yükseklik 690cm iken bu yükseklik kuzey batı köşesinde 205cm olmaktadır. Camiye giriş kuzey cephesinin doğu köşesinden 285cm yukarıdaki güney kısımdan 85cm genişliğinde ve 185 cm yüksekliğinde olan tek kanatlı ahşap bir kapıdan sağlanmaktadır (Şekil 4.599).

Şekil 4.599. Çamlıbel Köyü Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.600. Çamlıbel Köyü Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Cami harimi kuzey-güney yönünde 638cm, doğu-batı yönünde 660cm'lik ölçüsü ile kare şeklindedir. Harim ortasında bir tanesi kuzey duvarından 140 cm, diğeri ise 230cm uzaklıkta olan 2 adet ahşap dikme bulunmaktadır (Şekil 4.600).Ahşap dikmelerin

taşıdığı üst mahfil döşeme aşığı doğu-batı yönünde uzanarak duvar bitişiğinde yer alan dikmelerle kesişir. Dikmelerle aşıklar arasında yükün basıncını dağıtan ve aynı zamanda süsleme işlevi gören ara ahşap elemanlar bulunmaktadır.

Cami mihrabı, dikdörtgen ahşap çerçeve içinde, harim duvarından 50 cm çıkıntı halinde bulunmaktadır. Çerçevesinde ve mihrap tacında renklendirmeler görülmektedir. Mihrap çıkıntısını sağda minbere,solda kürsüye bağlayan,pencere seviyesinin altında, taş malzemedan yapılan bir yükselti yer almaktadır.Minber duvara bitişiktir.Aynalığında taş,korkuluk taç ve kürsü kısmında ise ahşap malzeme kullanılmıştır.Caminin genelinde kullanılan renkleri minberde de görmek mümkündür (Şekil 4.601.,Şekil 4.602.,Şekil 4.603.,Şekil 4.604).

380 cm olan harim yüksekliği üst mahfilin alt kısımlarında 200cm'e düşmektedir.

Şekil 4.601. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.602. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.603. Çamlıbel Camii mihrap ve minber görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.604. Çamlıbel Köyü Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Çizelge 4.16.Çamlıbel Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X				X
			ÜST K.	X				X
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X	
		KAPLAMA		X			X	
	MERDİVEN	BASAMAK						
		RIHT						
		KORKULUK						
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X	
		TAŞIYICI		X			X	
ÜST ÖRTÜ			X					
DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
	KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP		X			X		
	MİNBER		X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI		X			X		
MİNARE	GÖVDE			X				
	ŞEREFİ			X				
	KÜLAH			X				
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X			X		

4.8.4 Trabzon aykara Taşköprü Camii

Taşköprü Camii, Trabzon'un Of ilçe merkezi ile Uzunyayla arasındaki yol üzerinde bulunmaktadır. Cami ormanlık ve engebeli bir arazide yer almaktadır. Yol kotundan 6 m kadar yukarda yer alan caminin avlu kotu istinat duvarı vasıtası ile düzeltilmiştir (şekil 4.605).

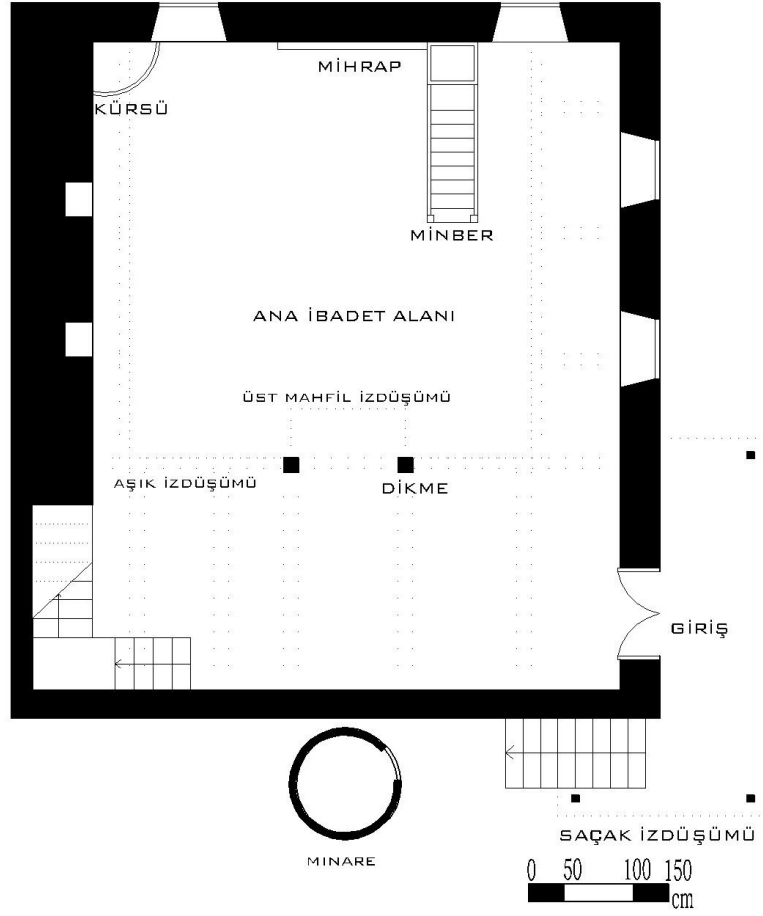

şekil 4.605. Taşköprü Camii genel görünüm (Aydın 2016)

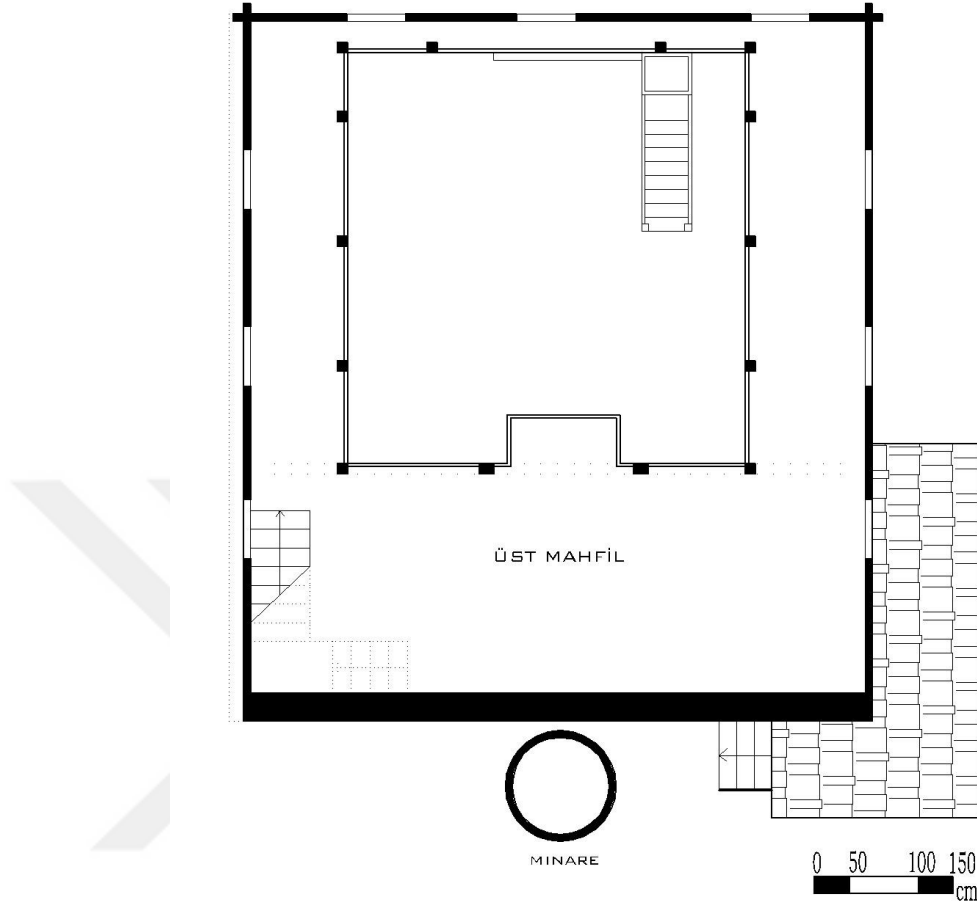
Yapı 2 katlı olup zemin katı kesme taş, üst katı ise kuzey cephesi haricinde ahşap duvar ile çevrilidir. Caminin kuzey cephesi bütün olarak kesme taş ile yapılmış bir beden duvarı şeklindedir. Taş duvarın kalınlığı 55cm'dir (şekil 4.606).Harim katındaki taş malzeme ile üst katın ahşap duvarı arasında 40 cm yüksekliğinde bir hatıl bulunmaktadır. Üst kat döşemesini taşıyan aşıklarda bu hatıla oturmuş ve duvarın dış yüzeyinde görünür halde hatıldan çıkmıştır. Bütünü ile ahşap olan camii minaresi de kuzey cephe duvarına bitişik haldedir (şekil 4.607.,şekil 4.608).

Şekil 4.606. Taşköprü Camii duvar görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.607. Taşköprü Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.608. Taşköprü Camii mahfil katı planı (Aydın 2016)

Cami inşa edildiği arazinin eğiminden ötürü doğu tarafında takriben 4m toprağın altında bulunmaktadır. Cami güney cephesinin alt katında sağlı ve sollu 2 adet pencere bulunmaktadır (Şekil 4.609). Pencereler kemerli ve doğramaları ahşaptır. Pencere nişini duvara girintili halde olan demir korkuluklar perdelemektedir. Pencere nişini 30 cm'lik kemer bir girinti çevreleyerek duvarda hareket oluşturulmuştur. Pencere genişliği 85 cm yüksekliği 123cm'dir. Zemin kat pencerelerinin bütünü takriben bu ebattadır. Güney cephesinde, duvarın orta hizasına mihrap kısmı denk gelmiştir. Üst katta ise eşit aralıklı 3 ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. Pencereler arasında duvardaki 2 adet dikme dikkat çekmektedir. Bu dikmeler çatı ile duvar arasındaki tüm cepheyi çevreleyen aşığı taşımaktadır. Bu aşığa aynı zamanda çatı taşıyıcısının aşıkları binmektedir. Yerden çatı

saçağının altına olan yükseklik 640 cm'dir. Çatı saçağının genişliği takriben 1m'dir (Şekil 4.610).

Şekil 4.609. Taşköprü Camii güney cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.610. Taşköprü Camii saçak görünümü (Aydın 2016)

Doğu cephesine baktığımızda zemin katın toprak altında olduğu, üst katın ahşap duvarının görünür halde olduğu fark edilmektedir. Doğu cephesi üst kat hizasında tıpkı güney cephesi gibi 3 adet kemer, ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır (Şekil 4.611). Minarenin bulunduğu kuzey cephesi herhangi bir pencere açıklığının olmadığı kesme ve yığma taşlı sağır bir cephedir. Minareye 9 basamaklı ve kuzey duvarına bitişik taş bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Minarenin ahşap gövdesi ve şerefesi yer yer bozulmalara sahip olmakla birlikte sağlamlığını korumaktadır. Minarenin külahı ise sonraki zamanlarda sac ile kapatılmıştır (Şekil 4.612., Şekil 4.613., Şekil 4.614., Şekil 4.615).

Şekil 4.611. Taşköprü Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.612. Taşköprü Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.613. Taşköprü Camii minareye çıkış merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.614. Taşköprü Camii minaresi(Aydın 2016)

Şekil4.615. Taşköprü Camii minaresinde deformasyon örneği (Aydın 2016)

Cami girişinin bulunduğu batı cephesinde alt katta orta ve güney kısmında 2 adet pencere yer almaktadır. Ahşap malzemedен yapılmış üst kat duvarında ise 3 adet ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. Batı cephesinin ahşap duvarları ile güney cephesinin ahşap duvarı çandı tekniği ile birbirine bindirilmek sureti ile birbiri içine geçirilmiştir. Bu birleşim tekniğine güney ile batı cephesi arasında da rastlamaktayız Karayolundan en net görülen batı cephesinin önünde boş bir alan yer almaktadır (Şekil 4.616).

Şekil 4.616. Taşköprü Köyü Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Cami batı cephesinde yer alan harim giriş kapısının üzerinde ahşap dikmeli ve kiremit üst örtülü bir saçak bulunmaktadır. L şeklindeki saçak kuzey cephesine doğru devam etmektedir. Saçak derinliği batı cephesinde 135cm, kuzey cephesinde ise 120 cm'dir. Batı cephesinde 520cm boyunca uzanan saçak kuzey cephesinde 260 cm uzunluğundadır. Eğimli olan saçığın duvara temas eden kısmı, cami duvarının zemin ve üst kat arasındaki hatılına binmektedir. Kuzeybatı köşesinde hatıl hizasında bulunan ahşap aşığa oturan ve duvara sabitlenen 5 cm x10cm'lik merteğe saçak üst örtüsünü taşıyan mertekler oturmaktadır. Saçak altı yüksekliği 255cm den başlayıp 345cm ulaşmaktadır. Saçığın özgün olmayıp sonradan eklendiği fark edilmektedir.

Cami kapısını taş kemer çevrelemektedir. Cami harimine 130 cm genişlik ve 202 cm yüksekliğindeki 2 kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir (Şekil 4.617.,Şekil 4.618). Cami kapısı ve kapı kilidi özgünlüğünü korumaktadır. Her bir kanatta birer demir kapı tutamacı bulunmaktadır. Kanatlar üzerine bitkisel motifli kabartmalar işlenmiştir. Diğer ahşap camilerde alışık olduğumuz daha doğrusal motiflerin yerini oval ve hareketli motiflerin alması farklılık oluşturmaktadır. Kapı girişinde yerden 15 cm yükseklikte olan bir eşik vardır.

Şekil 4.617. Taşköprü Köyü Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.618. Taşköprü Köyü Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Caminin harimi kuzey-güney doğrultusunda 925cm, doğu-batı doğrultusunda ise 755 cm'lik iç mesafeye sahiptir. Dış cepheden görülebilen kesme taş iç tarafta duvara alçı yapılması sebebi ile hissedilememektedir. Harimin yüksekliği 605cm'dir.Üst mahfil döşemesinin altına denk gelen kısımlarda ise yükseklik 305 cm'dir. Bu mesafe üst mahfil döşemesini taşıyan aşıkların olduğu kısımda 276 cm'e düşmektedir. Üst mahfil taşıyıcıları harimde dikmelere binmeksizin yapı dış duvarına oturarak yükü taşımaktadır. Aşıklar ile taş duvar arasında yastık görevi gören bir ahşap eleman tüm cepheleri çevrelemektedir. Harimde yalnız müezzinlik olarak tabir edebileceğimiz üst mahfil kuzey kanadındaki 70cm'lik ilave çıkmanın her iki yanında ahşap dikme bulunmaktadır. 2 dikme arası mesafe 142 cm olup dikmelerin mihraba uzaklığı 595cm, kuzey duvarına uzaklığı ise 311cm'dir (Şekil 4.619.,Şekil 4.620).

Şekil 4.619. Taşköprü Camii harim genel görünümü(Aydın 2016)

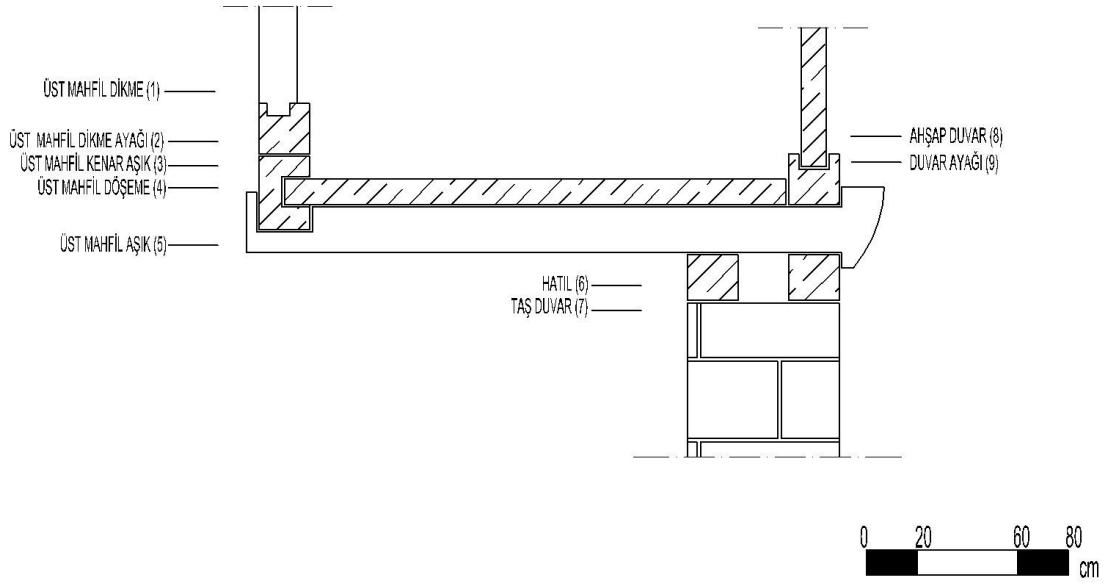

Şekil 4.620. Taşköprü Camii mahfil taşıyıcıları (Aydın 2016)

Üst mahfil çıkmaları batı cephesinde 127cm, kuzey cephesinde 325cm, doğu cephesinde ise 80cm dir. Doğu ve batı yönündeki üst mahfil çıkmaları dar görülse de, üst kattaki duvar malzemesi ve kalınlığının değişiminden ötürü üst mahfilde genişlemektedir. Üst mahfil doğu kanadının genişliği 140 cm olmaktadır. Üst mahfildeki doğu ve batı kanadı,duvar kalınlığının değişmesinden ötürü güney cephesinde oluşan 50 cm'lik koridor ile birbirine bağlanmaktadır. Halı serili olmayan üst mahfilde ahşap döşemeler görülebilmektedir. Üst kat saçaklarını 40cm yüksekliğindeki korkuluklar çevrelemektedir (Şekil 4.621.,Şekil 4.622).

Şekil 4.621. Taşköprü Camii mahfil taşıyıcıları detay görünümü(Aydın 2016)

Şekil4.622.Taşköprü Camii Taşıyıcı Detay Çizimi (Aydın 2016)

Cami üst katına, harimin kuzeydoğu köşesinde bulunan L formundaki taş merdiven ile çıkılır. Merdiven genişliği 75cm'dir. Üst mahfilde toplamda 14 adet dikme bulunmaktadır. Dikme ebatlarında ufak farklılıklar olmakla birlikte takriben 15cm'dir. 14 dikmenin 2 tanesi üst mahfil çıkmasının 2 yanında olan ve harimden uzanan dikmelere binmektedir. Güney tarafındaki 4 dikme güney harim taş duvarına otururken kalan 8 dikme ise üst mahfil döşemesini taşıyan aşıklara oturmuştur. Üst mahfildeki 14 dikme ve kuzey cephe taş duvarı çatıyı taşıyan ana unsurlardır. Bu anlamda incelendiğinde üst mahfil döşemesinin oturduğu aşıklar aynı zamanda çatının taşınmasında da rol almaktadır. Cami tavanı tavan göbeği dışında lambri malzeme ile kaplanmış olup özgün halinin görülmesine imkan sağlamamaktadır. Tavan göbeği ise kat kat şeklinde ve süslemelerle kaplıdır (Şekil 4.623.,Şekil 4.624).

Benzer süslemelere camide yer alan dikmelerde de rastlamaktayız. Köşeli yıldız ve burğu desenleri en çok rastlanılan geometrik desenlerdendir. Dikmeler ve aşıklar tıpkı dış cephede kullanılan çantı tekniği gibi birbirlerine eklemlenerek birleştirilmiştir.

Şekil 4.623. Taşköprü Camii mahfil görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.624. Taşköprü Camii tavan görünümü (Aydın 2016)

Cami minberi ve kürsü iç harimin güney kısmındadır (Şekil 4.625). 257cm uzunluğa ve 72 cm'lik genişliğe sahip olan ahşap minber batı cephesinden 204 cm, doğu cephe duvarından ise 480 cm uzaklıkta yer alır. Ahşap minberin giriş ve tepe kısmında ahşap süsleme levhaları bulunmaktadır. Minberin her bir yüzeyinde farklı motif ve çeşitli ayet kabartma ve oymaları yer almaktadır (Şekil 4.626).

Cami mihrabı minberin hemen bitişiğinde yer almaktadır. 214 cm genişliğindeki mihrabın imam yerinde oval bir niş yer almaktadır. Nişin etrafını ayet ve geometrik desen kabartmaları süslemektedir. Mihrabın en üst noktasına Arapça harfler ile yazılmış "Allah" lafzı konulmuştur. Mihrapta dikkat çeken bir başka süsleme ise mihrabın en sağ ve en sol kısmında yer alan minare kabartmalarıdır. Mihrap yüksekliği zemin kat üstü ahşap hatılına dek uzanmaktadır (Şekil 4.627).

97 cm x 75 cm ebatlarındaki kürsü güneydoğu köşesine konulmuştur. Özgünlüğünü koruyan kürsü ahşap malzemeli olup kabartmalarla süslenmiştir (Şekil 4.628).

Şekil4.625. Taşköprü Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.626. Taşköprü Camii minberi (Aydın 2016)

Şekil 4.627. Taşköprü Camii mihrabı Görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.628. Taşköprü Camii kürsüsü(Aydın 2016)

Taşköprü Camisi, Trabzon'un Of ilçesinde yer alan camiler arasında günümüze en özgün halde ulaşan camilerden birisidir. Buna caminin güncel olarak kullanılmaya devam edilmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Cami diğer yapılardan harimdeki az dikme sayısı ve katlar arasındaki duvar malzemesi kalınlık farkının olumlu yönde değerlendirilmesi şekli ile farklılığını ortaya koymaktadır. Bu farklılığın temel mimarı ahşap taşıyıcı elemanların birleşim tekniklerinin pek çok noktada kullanılmış olmasıdır.

Çizelge 4.17. Trabzon Taşköprü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU			
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ	
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X					
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.	X			X		
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.	X			X		
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.	X			X		
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X					X
	MERDİVEN	BASAMAK			X				
		RIHT			X				
		KORKULUK		X				X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X				X	
ÜST ÖRTÜ			X						
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X					
	MİNBER		X				X		
	MAHFİL KORKULUKLARI		X				X		
MİNARE	GÖVDE		X					X	
	ŞEREFİ		X					X	
	KÜLAH		X					X	
	MERDİVEN		X				X		
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X				X		

4.8.5 Trabzon Çaykara Taşören Köyü Camii

Miladi 1841-1844 yılları arasında yapılan camii, köyün engebeli yamacı üzerine inşa edilmiştir.175 yıllık geçmişe sahip olan Taşören Camii 2014 senesinde tamamlanan kapsamlı restorasyonu sayesinde bölgenin en genç ahşap camisi olma özelliğini taşımaktadır. Camiye bu kapsamlı restorasyonu yaşatan sebep, 2011 yılında geçirdiği yangın felaketidir. Çıkış nedeni tam olarak saptanamayan yangın, cami ve müştemilatına büyük zarar vermiştir.Bu olaydan sonra,caminin mülkiyeti,Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne geçmiştir.Aslına ait fotoğraflardan yola çıkılarak projesi hazırlanmış ve Anıtlar Kurulu'nun onayı ile aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir (Şekil 4.629.,Şekil 4.630).

Şekil 4.629. Taşören Köyü Camii restorasyon öncesi genel görünümü (Anonim 2016f,2016)

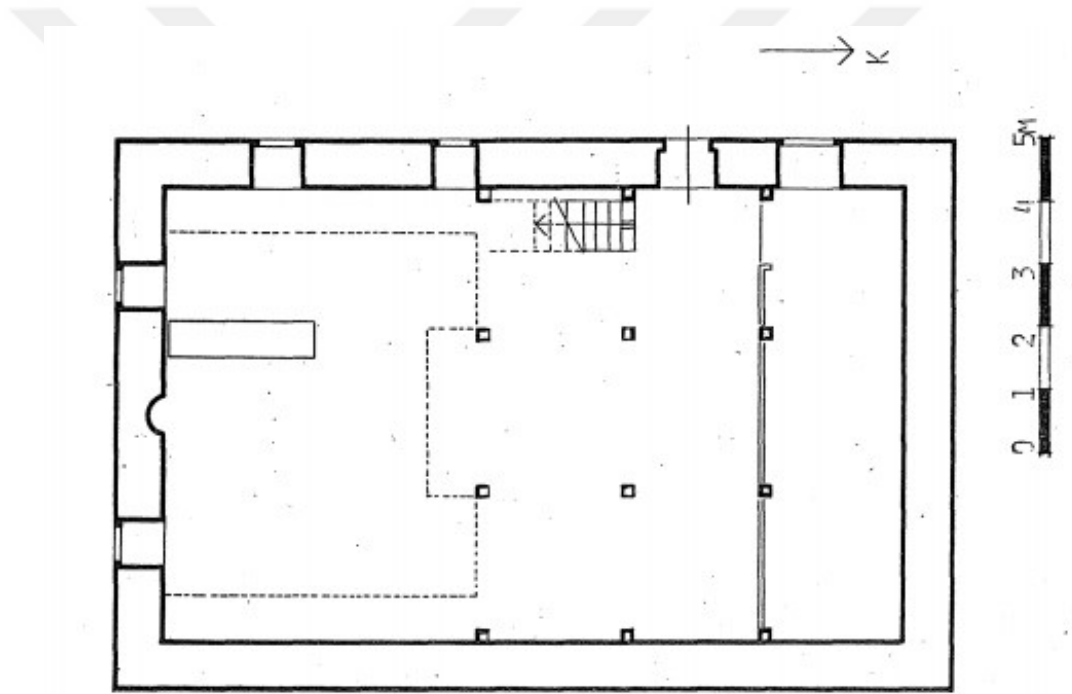

Şekil 4.630. Taşören Köyü Camii yangını 2011 (Anonim 2016f,2016)

Yapının çatısı ahşap strüktür üzerine gelen alaturka kiremit üst örtüsü ile örtülmüştür. Çatı saçağının genişliği takriben 120cm'dir (Şekil 4.631).

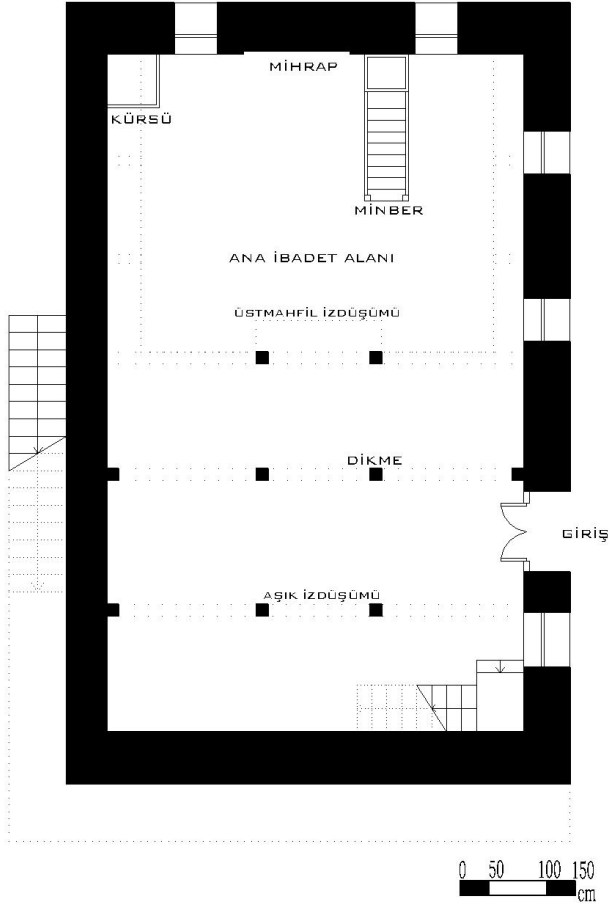

Şekil 4.631. Taşören Köyü Camii restorasyon sonrası genel görünümü(Aydın 2016)

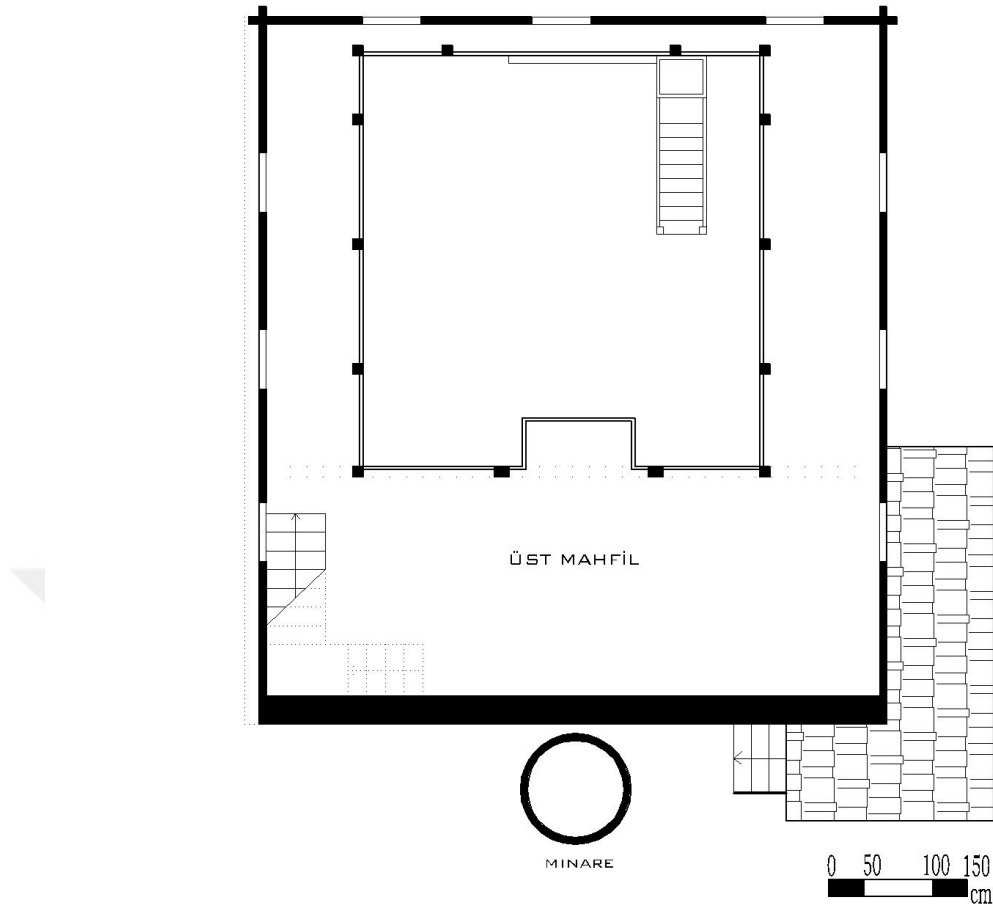

Şekil 4.632.Taşören Köyü Camii restorasyon öncesi planı (Karpuz 1990)

Karpuz'un 1990 yılında hazırlamış olduğu makalesinde Taşören Köyü Camisinin planı yer almaktadır (Şekil 4.632). Günümüz yenilenen planı ile kıyaslandığında, alt katta ara bir duvarla yapılan bölmenin yer almadığını bu ara duvarın üst kata uyarlandığı görülmektedir. Merdivenin yeri giriş kapısının solunda yer alırken,günümüz planında sağında yer almaktadır (Şekil 4.633.,Şekil 4.634).

Şekil 4.633. Taşören Köyü Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.634.Taşören Köyü Camii üst kat planı (Aydın 2016)

Cami avlusuna sokaktan güney cephesi boyunca yürünerek geçilebilmektedir. Kible yönü olan güney cephesinde kesme taş olan zemin katta mihrabı ortalayacak şekilde 2 adet pencere bulunmaktadır (Şekil 4.635). Pencere doğraması kalınlığı 90 cm olan duvarın 60 cm iç kısmına konulmuştur. Bu şekilde cephede nişler oluşmuştur. Nişlerin genişliği 75 cm yüksekliği 110cm'dir. Niş boşluğu demir parmaklıklar ile korunmuştur. Güney cephesinin ahşap duvarlı üst harim kısmına ise 4 adet pencere konulmuştur. Pencereler dik formda olup 85 cm x 55 cm'dir. Pencereleri süslemeli ahşap korkuluklar perdelemektedir. Cepheye baktığımızda taş ve ahşap duvar arasındaki ahşap hatılı ve cami içerisinde üst mahfil döşemesini taşıyan aşıkların birleşim noktası çıkıntılarını fark edebilmekteyiz. Cami duvarını saran hatıllar köşe noktalarda tıpkı üst kat ahşap duvarı gibi çandı tekniği ile iç içe geçerek birleşmiştir. Duvar kesişmelerinde 30cm'lik taşmalar oluşturulmuştur.

Şekil 4.635. Taşören Köyü Camii güney cephesi(Aydın 2016)

Camiye doğrudan iki giriş bulunmaktadır. En yakın ulaşım doğu cephesinde olan ve arazi eğiminden ötürü cami dışarısından bir merdiven ile çıkılan üst harim girişidir. Doğu cephesi üst katında 1 kapının haricinde 3 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere ölçüleri tüm cephelerde benzerlik göstermektedir. Doğu cephesinin alt kat hizası ise sağır duvar şeklindedir.

Caminin açıklık barındırmayan tek cephesi kuzey cephesidir. Bölgedeki diğer camilerde de rastlanıldığı üzere doğu cephesi duvarı kesme taş ile yapılmış ve üst harimde de 25 cm'lik bir incelme ile devam etmiştir.

Ana harim girişi batı cephesinden sağlanmaktadır (Şekil 4.636). Caminin kuzey batı köşesine yakın olan girişin sol kısmında 1, sağ kısmında 2 adet pencere bulunmaktadır. Soldaki pencere caminin genel pencere karakteristiğinden uzaktadır. Aynı şekilde kapının üst hizasında da diğerlerine nazaran daha büyük olan bir pencere bulunmaktadır. Bunun haricinde üst kat hizasında güney cephesindekiler ile benzer olan 3 adet pencere daha yer almaktadır. Pencerelelerin olduğu hizada ahşap duvar elemanlarının dikine konulduğu gözlemlenmektedir. Sık aralıklarla koyulan ve dışarıdan hissedilen ahşap dikmeler ara hatıl ile çatı hatılı arasında yük aktarması yapmaktadır.

Şekil 4.636. Taşören Köyü Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Caminin harim girişinde 150cm'lik bir niş bulunmaktadır. Nişten 100cm'lik ahşap kapı kanatlarını aralayarak harime geçebilmekteyiz. Kapı üzerine lale ve farklı bitki motifleri işlenmiştir. Kapının harim tarafı ise sade görünümlüdür. Yüksekliği 188 cm olan kanatların alt hizasında pek çok camide görülen eşik bulunmamaktadır (Şekil 4.637.,Şekil 4.638).

Şekil 4.637.Taşören Köyü Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.638. Taşören Köyü Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Cami zemin katı kesme taş ile yapılmasına karşın duvarın iç yüzüne yapılan alçı uygulamasından ötürü harimde özgün malzeme görülememektedir. 1176cm x 725cm ebadındaki cami dikdörtgen şeklindedir. Cami harim içerisinde 6 adet ahşap dikme bulunmaktadır. Dikmeler harimin arka yarısında toplanmış ve üst mahfili taşıma görevini üstlenmiştir. Birbiri ardına dizilmiş 2 sıralı 3 er dikme doğu duvarına 26cm, batı duvarına 247cm mesafededir. Dikmeler arası mesafe ortalama 200cm'dir (Şekil 4.639.,Şekil 4.640).

Şekil 4.639. Taşören Köyü Camii harim ve mahfil taşıyıcıları(Aydın 2016)

Şekil 4.640. Taşören Köyü Camii harim ve dikme görünümü(Aydın 2016)

Üst mahfil döşemesini taşıyan bu alandaki 20 cm x 20 cm'lik aşıklar doğrudan dikmelere binmektedir. Harimde yer alan 6 ahşap dikme ile aşık kesişmelerinde elemanlar iç içe geçmeyip doğrudan ağırlığın verdiği basınç ile dengede durmaktadır. Genişliği 20cm olan aşıklar duvarla kesişen kısımlarında ise duvardaki hatilla iç içe geçmiştir. Dikmelerin alt ve üst hizaları dikdörtgen formda iken gövde kısımları silindir şeklindedir. Bu uygulama dikmelere estetik katarken, aynı zamanda zemine ve aşıklara temas eden yüzeylerin mukavemetini sağlamıştır.

Üst mahfilin doğu kanadında 60 cm, batı kanadında 52 cm'lik çıkımlar bulunmaktadır. Üst mahfilde bu mesafe doğu tarafında 115cm, batıda ise 105cm olmaktadır. Bunun sebebi tıpkı Of Taşköprü Camii'ndeki gibi zemin katın 90cm kalınlığında taş duvar, üst katın ise kuzey cephesi hariç 7-8cm kalınlığında ahşap duvar ile çevrelenmiş olmasındandır. 470cm olan cami iç yüksekliği üst mahfil çıkımlarının altında 230 cm'edüşmektedir. Üst mahfil yüksekliği ise 225cm'dir.

Cami üst katına harim giriş kapısının hemen solunda yer alan 82cm genişliğinde ve ortalama 25cm basamak derinliği, 20cm rıht yüksekliği olan tek sahanlıklı merdiven ile çıkılır (Şekil 4.641). Merdiven kuzey alt kat duvarına yaslanmaktadır. Üst katta merdivenin sol kısmı duvar daralmasından ötürü 25cm'lik boşluk oluşmuştur. Üst kattaki döşeme merdiven açıklığı batı duvarından 85cm ileride başlayıp 380cm sonra sonlanır. Merdiven çıkışının arka hizasına denk gelen batı duvarında minareye açılan bir kapı yer almaktadır (Şekil 4.642). Bu kapının simetriği olan doğu cephesinde 85cm

genişliğinde bir kapı bulunmaktadır. Bu kapı doğrudan dışarı açılmakta ve arazi eğiminden ötürü avluya inen merdivenlere ulaşmaktadır.

Şekil 4.641. Taşören Köyü Camii mahfile çıkış merdiveni(Aydın 2016)

Şekil 4.642. Taşören Köyü Camii mahfilde yer alan minareye geçiş kapısı(Aydın 2016)

Üst kat kuzey taş duvarında 3 adet farklı işlevli niş bulunmaktadır. Kuzey duvarından 240 cm uzaklıkta 4 adet dikme bulunmaktadır. Dikmeler birbirine eşik uzaklıkta olup çatıyı taşıyan aşıkların yükünü kaldırmaktadır (Şekil 4.643). Aşık ve dikme başlarındaki süslemeler dikkat çekmektedir (Şekil 4.644). Bahsedilen 4 dikmeye güney yönünde 210 cm mesafede 3 adet dikme daha yer almaktadır. Dikmelerin oluşturduğu 4 aralıktan en sağ ve en soldaki kısımlar ahşap duvar ile kapatılmıştır. Ara bölmeler caminin güney yarısında doğu-batı yönünde 854cm, kuzey-güney yönünde 805 cm'lik farklı bir mekan algısı oluşturmuştur.

Şekil 4.643. Taşören Köyü Camii mahfil katı dikme görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.644. Taşören Köyü Camii dikme başı süslemesi(Aydın 2016)

Bu alanda 12 dikme yer almaktadır. 2 dikme 75 cm'lik üst mahfil müezzinlik çıkmasının 2 yanında ve aralarında 181cm mesafe, diğer dikme kible yönünde, 4er

dikme ise doğu ve batı kanatlarında yer almaktadır.12 adet dikmeden yalnızca müezzinlik yanlarındaki 2 dikmenin izdüşümü alt katta vardır. Kible tarafındaki 4 dikme alt kat güney duvarına otururken, diğer 8 adet dikme üst mahfil döşemesini taşıyan ve cami alt kat duvarlarına binen aşıklara oturmaktadır. Dikmeler, mahfil döşemesi ve aşık kesişim noktalarında aşıklar 20cm'lik taşma yapmıştır. Bu taşmalara desenler oyularak süs elemanı haline getirilmiştir.

Müezzinlik kısmı yerden 40 cm yüksekliktedir. Güney duvarı boyunca uzanan 74 cm genişliğinde bir alan vardır. Bu alan çıkmasız olup duvar kalınlığı farkından oluşan bir boşluktur. Bu alanın iç yüzü süslemeli korkuluklar ile çevrilidir. Harimde bulunan 77cm x 154cm ebatlarındaki minberin kapı süslemesi üst mahfil korkuluk seviyesinin üzerine gelmektedir. Minber, alt kat batı duvarından 200cm uzaklıkta yer almaktadır (Şekil 4.646). Ahşap minberin üzeri geometrik ve bitkisel desenlerle işlenmiştir. Minberin 25cm doğu tarafında 186cm genişliğindeki taş mihrap yer almaktadır (Şekil 4.645). Mihrabın 3 yanını mukarnas süslemeleri sarmaktadır. Mihrap nişinin yanlarında ise 6 köşeli yıldız ve ayet oymaları bulunmaktadır. Alt katın güneydoğu köşesinde bulunan kürsünün ebatları ise 92cm x 92cm'dir (Şekil 4.647).

Şekil 4.645. Taşören Köyü Camii mihrabı(Aydın 2016)

Şekil 4.646. Taşören Köyü Camii minberi(Aydın 2016)

Şekil 4.647. Taşören Köyü Camii kürsüsü(Aydın 2016)

Çizelge 4.18.Taşköprü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.	X			X	
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.	X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X	
		KAPLAMA		X			X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X	
		RIHT		X			X	
		KORKULUK		X			X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X	
		TAŞIYICI		X			X	
		ÜST ÖRTÜ			X			
DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
	KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP		X					
	MİNBER		X				X	
	MAHFİL KORKULUKLARI		X				X	
MİNARE	GÖVDE			X				
	ŞEREFİ			X				
	KÜLAH			X				
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X				X	

4.8.6 Trabzon aykara Filak Köyü Camii

Filak Camii, Trabzon Of-Uzungöl yolunun doğu tarafında kalan ve Uzungöl'e 2 km mesafedeki Filak mahallesinde yer almaktadır. Engebeli olan arazi tarımsal amaçla kullanılmaktadır. Cami, mahallenin orta alanında yer almaktadır (Şekil 4.648).

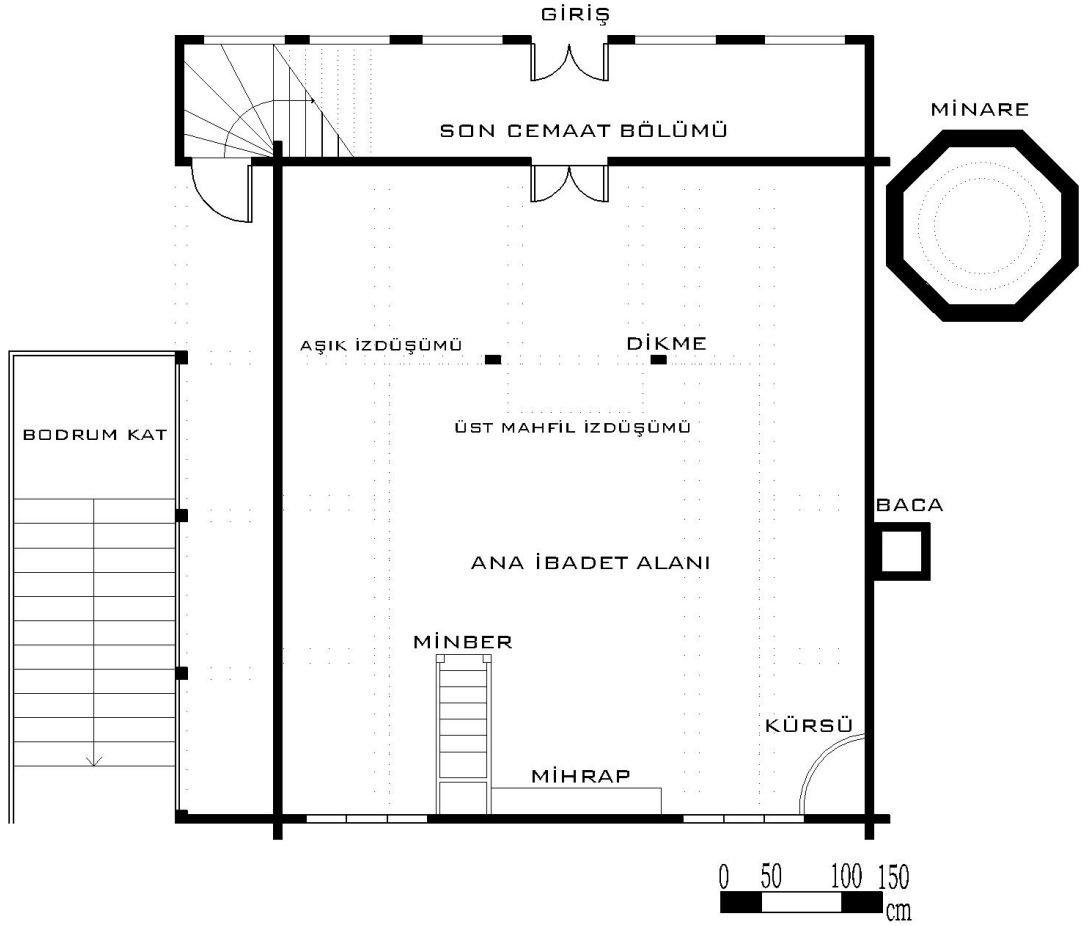
Şekil 4.648.aykara Uzungöl Filak Mahallesi genel görünümü (Aydın 2016)

Filak Cami duvarının zemin ve st kısmı bütünü ile ahŐapken bodrum kat taş malzeme ile yapılmıştır. Taş duvarın üzeri ali ile kaplanmıştır.

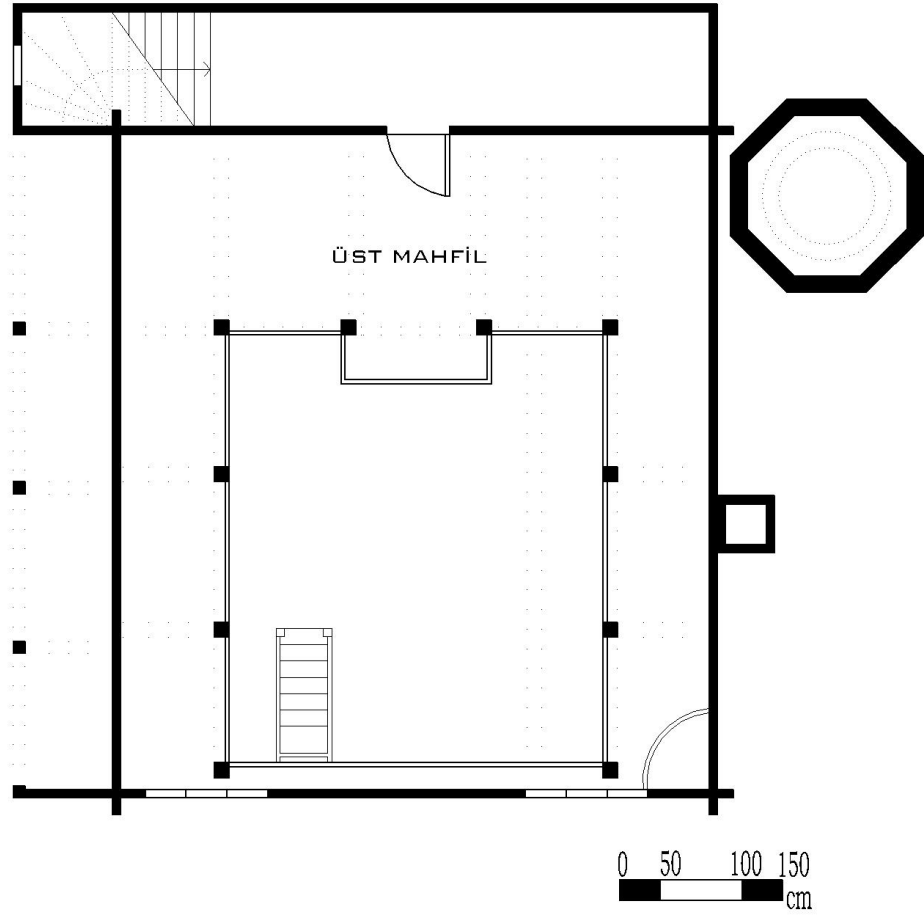
Banisi hakkında bilgi bulunmayan caminin inşa tarihi, Hicri 1235,Miladi 1819 yılıdır.Ayrıca,Vakıflar Bölge Müdürlüğü kayıtlarında, Kadızade Mustafa Bey'in Hicri 1328,Miladi 1910 yılında cami için vakıf kurduğu bilgisi yer almaktadır.

Dikdörtgen planlı caminin, yola bitişik haldeki cephesi olan batı tarafı, son cemaat kısmını aydınlatan ve sonradan eklendiği tahmin edilen kk boyutlu bir pencere dışında sağır bir cepheye sahiptir. Caminin batı cephesinde 803 cm uzunluğunda ve 122 cm genişliğinde bir kanat bulunmaktadır. Bu alana 230 cm'lik açıklıktan giriş sağlanır. Girişin hemen solunda son cemaat kısmındaki st mahfile çıkış merdivenine girişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır. Batı kanadında yer alan 6 ahşap dikmeden 3 açıklıkla görülebilmektedir. Dikmeler st mahfil döşemesinin hizasındaki aşığı taŐırlar. AŞığın üzerinden alttaki dikmeler ile aynı hizada devam eden dikmeler ise çatıyı taşıma görevinde bulunurlar. Aynı hizada bodrum katta da takriben 20cm x 20cm ölçülerinde

özgünlüğünü korumuş ahşap dikmeler yer almaktadır. Kat döşemelerini taşıyan aşıklar bu dikmelere binmekte ve dış hizadaki aşık ile kesişim sağlamaktadır. Bu birleşimlerde elemanların birbirlerine geçme yöntemi ile kenetlenmesi sağlanmıştır (Şekil 4.649.,Şekil 4.650).

Şekil 4.649.Filak Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.650.Filak Camii üst kat planı (Aydın 2016)

Güney cephesi diğer camilerde görülenin aksine en fazla pencere açıklığı olan cephesidir. Mihrap minber ve kürsünün gelmesi ile birlikte pencere konulmasına elverişli olmayan kible yönündeki güney cephesi Filak Cami'sinde harimin aydınlanma sağladığı tek cephe. Alt ve üst katta 2 şer adet 150 cm genişliğinde ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. Bodrum katta da bir pencere dikkat çekmektedir. Pencere doğramaları özgünlüğünü korumamaktadır. Cephenin iç mekanı saran kısmında ortada dikme bulunmakta ve cephede doğu-batı yönündeki üst mahfil döşemesinin aşığını taşımaktadır. Dikmenin hizasında yer alan bir başka ahşap direkte çatı taşıyıcısının oturduğu aşığı taşımaktadır. Cephenin harim hizasındaki duvarları doğu ve batı köşelerinde çandı tekniği ile birleşmektedir. Üst üste eklenerek birleştirilen köşeler duvarlar taşıyıcı görevi görmüştür. Batı rafındaki duvar devam ederek batı kanadındaki dikmeye bağlanmıştır. Çantı aşıkların birleşim noktalarındaki malzeme çıkıntıları net bir şekilde gözükmemektedir (Şekil 4.651.,Şekil 4.652.,Şekil 4.653.,Şekil 4.654).

Şekil 4.651. Filak Camii batı cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.652. Filak Camii güney cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.653. Filak Camii batı cephesi birleşim detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.654. Filak Camii güney cephesi çantı örneği (Aydın 2016)

Doğu cephesi herhangi bir açıklığın olmadığı sağır bir cephedir. Farklılık bağlamında ahşap duvara bitişik taş malzeme ile yapılmış soba bacası söylenebilmektedir (Şekil 4.655.,Şekil 4.656).

Şekil 4.655. Filak Camii doğu cephesi(Aydın 2016)

Şekil 4.656. Filak Camii doğu cephesi çantı örneği (Aydın 2016)

Cami girişinin yer aldığı kuzey cephesi dar bir sokağın bitişiğinde yer almaktadır. Sokağın bir yanı cami iken diğer yanı yüksekçe bir bahçe duvarıdır. Sokağın üstü cami çatısı ile birleştirilen bir çatı ile örtülmüştür. Yapının en süslü cephesi olan kuzey cephesinde cami giriş kapısının batısında 3, doğusunda 2 olmak üzere 5 adet son cemaat açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklıklar daha sonra kapatılmıştır.

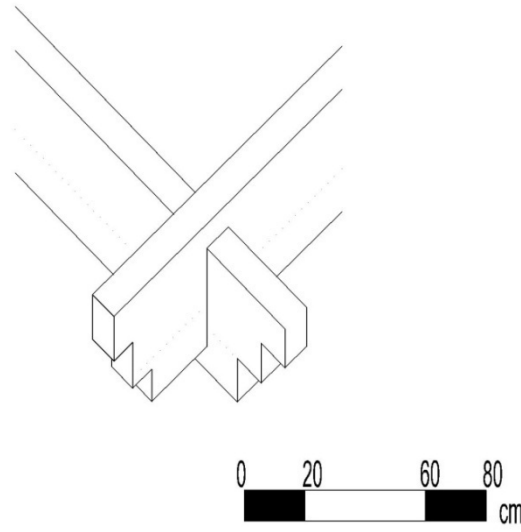
Caminin özgün olmayan minaresi, caminin yapısına uyum sağlayamamaktadır. 2 şerefeli camide yer alan levhada 1980 senesi yazılıdır. Minare, caminin doğu tarafında yer almaktadır. Caminin özgün olmayan bir diğer kısmı ise çatı üst örtüsü ve saçak altıdır. Yaşanan bozulmalar sonucu kırma olan çatı tente ile kapatılmış ve etrafında oluklu kiremit kullanılmıştır. Üst mahfile sahip olan caminin dışarıdan girişi olan birde bodrum katı bulunmaktadır. Arazi eğiminden ötürü bir kısmı toprak üstünde kalan bodrum katta depo ve abdest alma yerleri mevcuttur. Bu noktalara batı cephesindeki 9 basamaklı merdiven ile iniş sağlanmaktadır (Şekil 4.657., Şekil 4.658).

Şekil 4.657. Filak Camii minaresi (Aydın 2016)

Şekil 4.658. Filak Camii bodrum girişi (Aydın 2016)

Şekil 4.659.Filak Camii birleştirme tekniği detay çizimi(Aydın 2016)

Son cemaat kısmına 2 kanatlı kısa, ahşap bir kapıdan girilmektedir. Kapının üst hizası kemer şeklindedir. Son cemaat kısmı bir sıra saf gelecek şekilde 140 cm derinliğindedir. Son cemaat bölümünün batı kısmında üst kata çıkış için bir merdiven bulunmaktadır. Son cemaatin iç duvar ve tavanı güncel ahşap malzeme ile kapatılmıştır. Harime 2 kanatlı ve yerden 15cm yüksekliğinde eşiği olan ceviz ağacından yapılmış kapı ile girebilmekteyiz.95cm genişliğindeki kapının üzerinde Besmele ile birlikte "Ey kapıların açıcısı! Bize hayır kapılarını aç" manasında dua işlenmiştir. Kapının daralan yüzeyi ve kanatlarında farklı motiflere yer verilmiştir. Harim kapısının iç yüzü tıpkı tük harim duvarlarının iç yüzeyi gibi lambri ile kaplanmıştır. Bu sebeple dış cephede görülen özgünlük iç hacimde hissedilememektedir.

Cami harimi yapım tekniği ve planlama açısından Of Taşköprü Camisi ile benzer özellikler taşımaktadır. Harim kapısına 235cm mesafede olan 187cm aralıkla konulmuş 18cm x 18cm ebadındaki 2 ahşap dikme harimde yer alan tek direklerdir. Direkler üst mahfil müezzinlik çıkıntısının 2 yanına denk gelmektedir. Dikmeler harimi doğu-batı yönünde ortalayacak şekilde, batı duvarına 250 cm, doğu duvarına 246 cm uzaklıktadır. Kuzey-güney doğrultusunda 802 cm, doğu-batı doğrultusunda 721 cm olan iç mekan kareye yakın bir formdadır.395 cm yüksekliğindeki harim diğer camilere nazaran alçak

kalmaktadır. Bu ölçü tavan göbeğindeki 20 cm'lik nişler nedeni ile 460 cm'e ulaşmaktadır. Bu kademelendirme harimde derinlik hissini artırmaktadır (Şekil 4.660). Caminin güney duvarında bulunan ahşap minber batı duvarına 191 cm'lik mesafede olup 68cm x 198cm ölçülerindedir. Ceviz ağacından yapılan minber, tüm özgünlüğünü korumaktadır. Minber üst mahfil batı kanadına 58 cm mesafede olup üst mahfil hizasını aşmaktadır. Minberin aynalıklarında zencerekli halkalardan oluşan çerçeve motifine yer verilmiştir. Minber kapı köşeliğine, Hicri 1228, Miladi 1813 tarihi işlenmiştir. Bu tarihin minberin yapım tarihi olduğu sanılmaktadır (Şekil 4.662).

Mihrap minber ile bitişik şekilde yer almaktadır. Güney duvarından 33cm çıkıntısı olan ahşap mihrapta minberdeki motiflere benzer süslemeler yer almaktadır. Mihrabın doğu yüzünde daha önce aydınlatma konulması amaçlı kullanıldığı düşünülen raflar yer almaktadır. Mihrap nişinin üzerinde sonradan eklenen ahşap ayet levhası yer almaktadır. Mihraba sabitlenen aydınlatma ürünü gibi ekler mihrabı deforme etmiştir. Mihrabın üst kısmında tavana dek uzanan ikinci bir mihrap daha vardır (Şekil 4.661).

Şekil 4.660. Filak Camii harim girişi(Aydın 2016)

Şekil 4.661. Filak Camii mihrabı(Aydın 2016)

Şekil 4.662.Filak Camii minberi(Aydın 2016)

Şekil 4.663.Filak Camii kürsüsü(Aydın 2016)

Caminin güneydoğu köşesinde 80cm x 100 cm ebadında ahşap bir kürsü yer almaktadır (Şekil 4.663). Mihraba 180 cm'lik mesafede olan kürsü üst mahfil doğu kanadının 130cm lik çıkmasının altında yer almaktadır. Bu kanadın simetriği batı tarafında da yer almaktadır. Bu çıkmaların altı 200 cm yüksekliğindedir. Yer yer 10 cm'lik aşık çıkmaları yer almaktadır. Bu aşıklar üst mahfildeki çatıyı taşıyan dikmelerin hizasına denk gelmektedir. Çatının ağırlığı üst mahfilde bulunan 10 adet dikme vasıtası ile üst mahfili taşıyan 2cm x 25 cm ebatlarındaki aşıklara, aşıklardan da cephe duvarlarına aktarılmıştır. Bu birleşim detayları sonran yapılan güncel ahşap kaplamasından ötürü net şekilde görülememektedir.

Caminin batı tarafında yer alan ve doğrudan dışarı açılan merdiven ile çıkılan üst mahfilin yüksekliği 185cm'dir. Üst mahfilin duvar ve dikmeleri turkuaz rengine boyanmıştır. Bunun süsleme haricinde koruma maksatlı yapıldığı da düşünülmektedir. Filak Camii, güncel anlamda kullanımına devam edilen ve bu sebeple kendisini koruyabilmiş bir camidir. Buna rağmen camide insan kaynaklı bozulmalara sıkça rastlanmaktadır. Elektrik tesisatı, aydınlatma öğeleri ve duvarlar ile tavana yapılan geçici koruma önlemleri caminin özgünlüğüne büyük zarar vermiştir. Bununla birlikte gözlemcinin tespit ettiği üzere yerel halk camilerinin yapısal anlamda değerinin farkındadır.

Çizelge 4.19.Trabzon Filak Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X
		KAPLAMA		X				X
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X	
		RIHT		X			X	
		KORKULUK		X			X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X	
		TAŞIYICI		X			X	
		ÜST ÖRTÜ			X			
DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
	KAPI		X			X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP		X			X		
	MİNBER		X		CEVİZ	X		
	MAHFİL KORKULUKLARI		X			X		
MİNARE	GÖVDE			X				
	ŞEREFİ			X				
	KÜLAH			X				
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X			X		

4.8.7 Trabzon Dernekpazarı Akköse Köyü Camii

Akköse, Trabzon'un Dernekpazarı ilçesine bağlı bir mahallesidir. İlçe merkezine 3 km uzaklıkta bulunan Akköse Mahallesi'nin il merkezine mesafesi ise 78 km'dir.

Akköse Mahallesi Merkez Camii, H.1282,M.1865 yılında inşa edilmiştir. Cami içerisinde yer alan ahşap işlemlerin ustasının Keşaplıoğlu Mahmut olduğu bilinmektedir Camii, en son 2012 yılında yapılan restorasyonla günümüzdeki halini almıştır (Şekil 4.664).

7,55 m x 11,10 m ölçülerinde harime sahip camii, dikdörtgen formdadır. Mahfil seviyesine kadar kullanılan taş malzeme zamanla üst katın ahşap yapısı üzerine de kaplanmıştır. Dört omuz kırma çatısı, kiremitle kaplıdır. Tamamı taşla kaplanan camiye yine taş tuğlalarla örülü minare uyum sağlamaktadır. Ancak sonradan yapılan bu yenilikler caminin esas ahşap dokusunun unutulduğunun da bir göstergesidir. Caminin girişine sonradan eklenen yapı,1979'da medrese olarak kullanılıyorken daha sonraları abdest alınacak mekan olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 4.665).

Şekil 4.664. Akköse Mahallesi Camii genel görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.665. Akköse Camii çatı ve minare görünümü(Aydın 2016)

Cami harimine 110 cm x 195 cm ölçülerindeki iki kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir.Kapı taş kemer içine oturtulmuştur.Kapı kanatlarının alt kısımlarında geometrik,üst kısımlarında ise bitkisel motiflerin işlendiği görülmektedir (Şekil 4.666.Şekil 4.667).

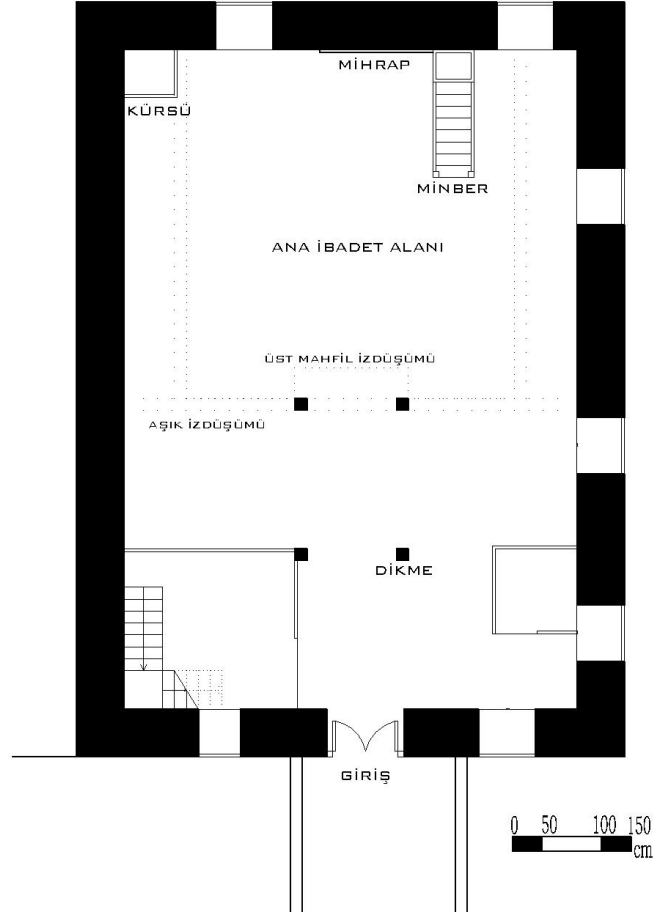
Şekil 4.666. Akköse Camii harim giriş kapısı (Aydın 2016)

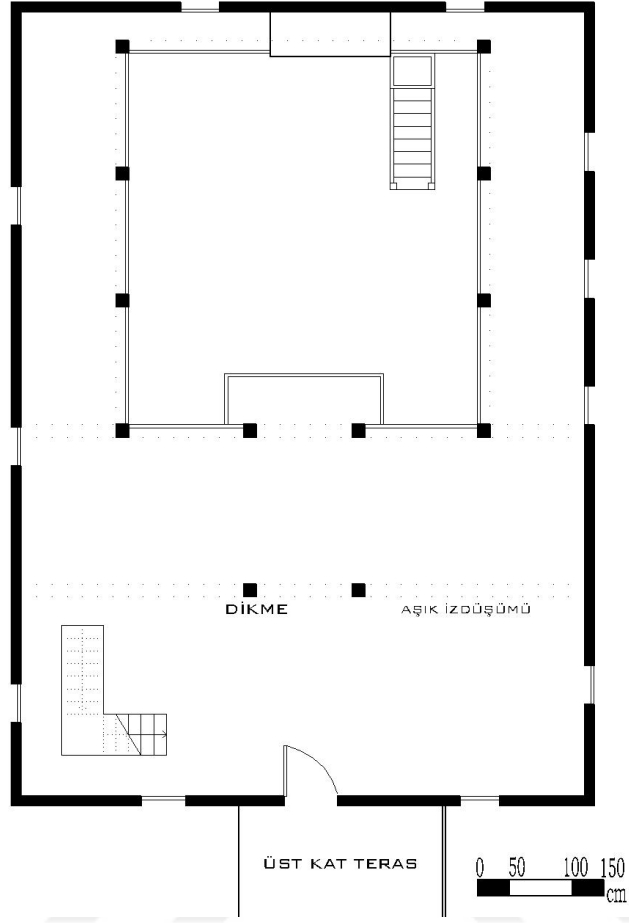
Şekil 4.667.Akköse Camii harim giriş kapısı (Aydın 2016)

Kapıdan girdiğimizde girişin sağında ve solunda olmak üzere iki tane ahşap müezzin mahfil çıkıntısı yer almaktadır. Doğu duvarına yakın olan müezzin mahfilinin ölçüsü,287 cm x265 cm, batı duvarına yakın mahfilin ölçüsü176 cm x137 cm'dir. Doğu cephesine yakın müezzin mahfilinin yanında üst kat mahfile çıkışı sağlayan merdiven yer almaktadır (Şekil 4.668.,Şekil 4.669.,Şekil 4.670.,Şekil 4.671.,Şekil 4.672.,Şekil 4.673).

Mahfil hizasına kadar taş olan yapının iç kısmı 20 cm x20 cm ölçüsündeki fayanslarla kaplanarak özgünlüğünü yitirmiştir. Duvar kalınlığı 80 cm'dir.761 cm x1108 cm ölçüsündeki harimi zemin kat duvarlarında yer alan 95 cm x135 cm'lik 6 pencere aydınlatmaktadır. Alt kat doğu cephesinde pencere açıklığına yer verilmemiştir. Harim yüksekliği 490 cm'dir. Üst mahfil seviyesine kadar olan yükseklik ise 248 cm'dir.

Şekil 4.668. Akköse Camii zemin kat planı(Aydın 2016)

Şekil 4.669. Akköse Camii üst kat planı(Aydın 2016)

Şekil 4.670. Akköse Camii müezzin mahfili(Aydın 2016)

Şekil 4.671. Akköse Camii müezzin mahfili(Aydın 2016)

Şekil 4.672. Akköse Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.673.Akköse Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Mahfili taşıyan 4 dikmenin 2 si müezzin mahfili hizasında, diğer ikisi ise üst mahfil çıkıntısının iz düşümünde bulunmaktadır. Dikme başlıklarında, bitkisel formda süslemelere yer verilmiştir (Şekil 4.674).

Şekil 4.674. Akköse Camii Harim müezzin mahfili ve taşıyıcı dikme görünümü(Aydın 2016)

Harim kapısının karşısında kible duvarında,190 cm genişliğinde ahşap mihrap yer almaktadır (Şekil 4.675). Mihraba bitişik halde bulunan minberi ceviz ağacından yapılmıştır.215cm x70 cm ölçülerindedir. Ahşap minberin, batı duvarı ile arasında 172 cm bulunmaktadır. Ahşap camilerde görmeye alışkın olduğumuz minber aynalığı, Akköse Camii minberinde farklılık göstermiştir.Minberin altı, çeyrek daire formunda kesik bir detaya sahiptir.Minber tacı,aynalık ve korkuluklarında ahşap işçiliği

görülmektedir (Şekil 4.676).H.1282,M.1865 tarihli kürsüsü de ahşap işlemeli olup 80 cm x90 cm'dir (Şekil 4.677).

Şekil 4.675. Akköse Camii mihrabı(Aydın 2016)

Şekil 4.676. Akköse Camii mihrap ve minber görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.677. Akköse Camii kürsüsü(Aydın 2016)

Üst mahfile çıkış, kuzey duvarından 205 cm uzaklıkta müezzin mahfilinin yanında bulunan ve basamak genişliği 65 cm olan merdivenle sağlanmaktadır.Taş basamaklı merdivenin aynalık kısmı ve alt harim tavanı güncel ahşap malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.668).

Şekil 4.678.Akköse Camii mahfile çıkış merdiveni(Aydın 2016)

Mahfile harim katından merdivenle girilebildiği gibi bir de yapının kuzey cephesinde ahşap harim kapısı ile simetrik olan giriş kapısı ile de sağlanabilmektedir.80 cm genişliğindeki kapıdan mahfile giriş, sonradan eklenen yapının terasına da çıkış yapılabilmektedir (Şekil 4.681). Üst mahfil 1173 cm x872 cm ölçülerindedir. Çatıyı taşıyan 10 dikme ile mahfil, kible duvarına kadar uzanmaktadır. Ahşap dikmelerin başlıklarında çeşitli işlemlere de yer verilmiştir. Üst harimde aydınlatma görevi gören ahşap doğramalı pencerelerin ölçüleri 62 cm x111 cm'dir. Pencereler üzerine cam boyama tekniği ile bitkisel motiflere yer verilerek ortam renklendirilmiştir (Şekil 4.682). 80 cm mahfil çıkıntısında kademeli olarak ahşap süslemeler görülmektedir. Mahfilin yüksekliği 224 cm'dir (Şekil 4.679.,Şekil 4.680).

Şekil 4.679. Akköse Camii mahfil görünümü(Aydın 2016)

Şekil 4.680. Akköse Camii mahfil çıkıntısı(Aydın 2016)

Şekil 4.681. Akköse Camii mahfil katına giriş kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.682. Akköse Camii mahfil katı pencere görünümü(Aydın 2016)

Akköse Camii tavanında iç içe döndürülerek yerleştirilmiş kareden oluşan bir göbek yer almaktadır. Tavan göbeğine renkli bitkisel motiflerin, Arapça kelimelerin ve Esmâ-ül Hüsna'dan bazılarının kalem işi ile nakşedildiği görülmektedir (Şekil 4.683).

Şekil 4.683. Akköse Camii kalem işi örneği (Aydın 2016)

Çizelge 4.20.Akköse Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.	X			X	
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.		X			
			ÜST K.		X			
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X	
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X
		KAPLAMA		X				X
	MERDİVEN	BASAMAK			X			X
		RIHT			X			X
		KORKULUK			X			X
	ÇATI	ALT ÖRTÜ			X			X
		TAŞIYICI			X			X
ÜST ÖRTÜ				X				
DOĞRAMA	PENCERE			X			X	
	KAPI			X				
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X	
	MİNBER			X			X	
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X	
MİNARE	GÖVDE				X			
	ŞEREFİ				X			
	KÜLAH				X			
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X	

4.9 Rize Bölgesi Camileri

Bu bölümde “Rize Kalkandelen Hüseyin Hoca Camii” ele alınmıştır.

4.9.1.Rize Kalkandelen Hüseyin Hoca Camii

Tarihinde iki kez taşınan camii olarak bilinen Hüseyin Hoca Cami, Ordulu ahşap ustası Hacı Ömer tarafından H.1250/ M.1824 yılında yaptırıldığı bilinmektedir. Taşınma işleminin ilki Trabzon’un Of ilçesinin Keler köyünden Rize Kalkandere köyüne gerçekleşmiştir. Keler köy halkı 1976 yılında ahşap camii yerine yeni bir cami yapmak isterler ancak konumu itibari ile yamaç köyü olan Keler’de yeni camii için yer sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu nedenle ahşap camiye ortadan kaldırmak isterler. Bu duruma daha önce Keler köyünden göçen Hüseyin Hoca Köyü sakinleri müdahale ederler ve camiye sahip çıkarlar. Böylelikle ilk taşınma işlemi, Of’tan 4 kilometre uzaklıkta bulunan Rize’nin Kalkandere ilçesinin Hüseyin Hoca köyüne gerçekleştirilmiştir. Ahşap camii özel bir mülke ve bir depo üzerine yerleştirilmiştir. Cami yüksekliğine uygun bir merdivenle giriş sağlanmaktadır (Şekil 4.684.,Şekil 4.685).

İkinci taşınma ise, bölge yetkililerince 2011 yılında sadece orijinal olmayan çatısı sökülerek, içinden hiçbir mimari eleman çıkarılmadan vinç yardımı ile camiye ait belirlenen bitişik parsele nakledilerek uygulanmıştır.

Şekil 4.684. Vinç yardımı ile taşınma işlemi (Rize Valiliği,Haziran 2010)

Şekil 4.685. Taşınmadan önce ahşap camii görünümü (Rize Valiliği,Ocak 2010)

Çantı tekniği uygulanarak yapılan cami kareye yakın bir plana sahip olup, içten ahşap taşıyıcılar ile taşınmaktadır. Çatısı ve son cemaat yeri özgün olmayan camide, mihrap, minber, tavan göbeği, kürsü, mahfil ve kapı kanatları özgünlüğünü korumaktadır.

Camii, 1 metre yüksekliğindeki subasman üzerine yerleştirilmiştir. Camiye giriş 10 basamaklı korkulukları ahşap, basamakları taş olan bir merdiven ile sağlanmaktadır. Bu merdiven ile 12 dikme ile taşınan revaklı son cemaat yerine geçilmektedir. İki katlı revağın dikmeleri ve taşıyıcıları çantı tekniği ile birbirine birleştirilmiştir (Şekil 4.686., Şekil 4.687). Son cemaat yerinin tahribata uğradığı bu nedenle de aslına uygun olarak restorasyondan geçtiği kaynaklarda yer almaktadır (Sav 2011).

Şekil 4.686. Hüseyin Hoca Camii genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.687. Hüseyin Hoca Camii son cemaat yeri ahşap birleştirme tekniği (Aydın 2016)

Cami harim girişinin yer aldığı batı cephesinde iki kanatlı ahşap kapı yer almaktadır (Şekil 4.688). Kapı üzerinde bitkisel motifli süslemelere yer verildiği görülmektedir. Kapı kanatlarında görülen süslemelere pervazda da yer verilmiştir (Şekil 4.690). Giriş kapısının sağında bir tane ahşap kafesli pencere bulunmaktadır. Kapının üstünde Arapça bir kitabe yer almaktadır. Kitabeye “hayır ve hasenat sahibi Muhammed Usta, 1250” ibaresi nakşedilmiştir (Şekil 4.689).

Kuzey cephesinde altta ve üstte ikişer adet pencere bulunmaktadır. Cephe ortadan hatilla ikiye bölünerek yatay ahşap parçalarla yığma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Alt iki pencerenin yanında dik ahşap parça görülmektedir. Kuzey cephesinin doğu ve batı cephesiyle birleştiği köşelerde çantı tekniği görülmektedir. Ayrıca yatay hatılın

ortasında, harimde taşıyıcı görev üstlenen dikmelerin çıkıntıları yer almaktadır (Şekil 4.691.,Şekil 4.692.,Şekil 4.693.,Şekil 4.694).

Şekil 4.688. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.689. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısında yer alan kitabe (Aydın 2016)

Şekil 4.690. Hüseyin Hoca Camii batı cephesi pencere görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.691. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.692. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi pencere görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.693. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.694. Hüseyin Hoca Camii kuzey cephesi çantı tekniği (Aydın 2016)

Caminin doğu cephesi de yatay hatlı ile ikiye bölünmüştür. Yatay ahşap parçalardan oluşan cephede altta ve üstte ikişer adet ahşap kafesli pencere yer almaktadır. Alt katta görülen farklı ahşap parçaların yapıya sonradan eklendiği görülmektedir. Ahşap parçaların köşelerde birbirine geçirilmesi ile de çantı tekniği gözlemlenmektedir. Yapının kible duvarı olan güney cephesinde alt katta 3, üst katta 2 olmak üzere 5 adet pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde gördüğümüz yenilenme güney cephesinde de görülmektedir. Pencere kenarları, farklı renklerde ahşap parçalarla yenilenerek, cephede uyumsuzluğun olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.695.,Şekil 4.696.,Şekil 4.697.,Şekil 4.698).

Şekil 4.695. Hüseyin Hoca Camii güneyve doğu cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.696. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.697. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.698. Hüseyin Hoca Camii doğu cephesi birleştirme tekniği (Aydın 2016)

Hüseyin Hoca Camii düz kırma çatıya sahiptir. İlk olarak kiremitle kaplı olan çatıya sac kaplanmıştır daha sonra yeniden Marsilya tipi kiremit kullanılarak kaplanmıştır. Uzun bırakılan saçığın iç yüzü de yatay ahşap parçalarla kaplıdır (Şekil 4.699).

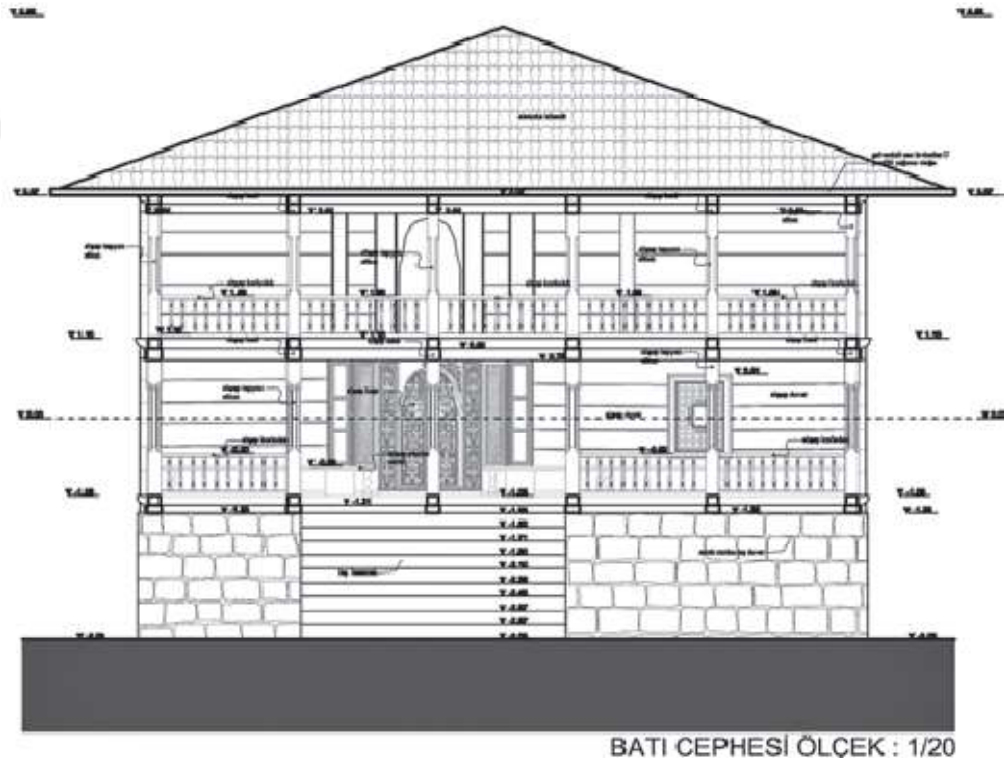

Şekil 4.699. Hüseyin Hoca Camii çatı saçığı (Aydın 2016)

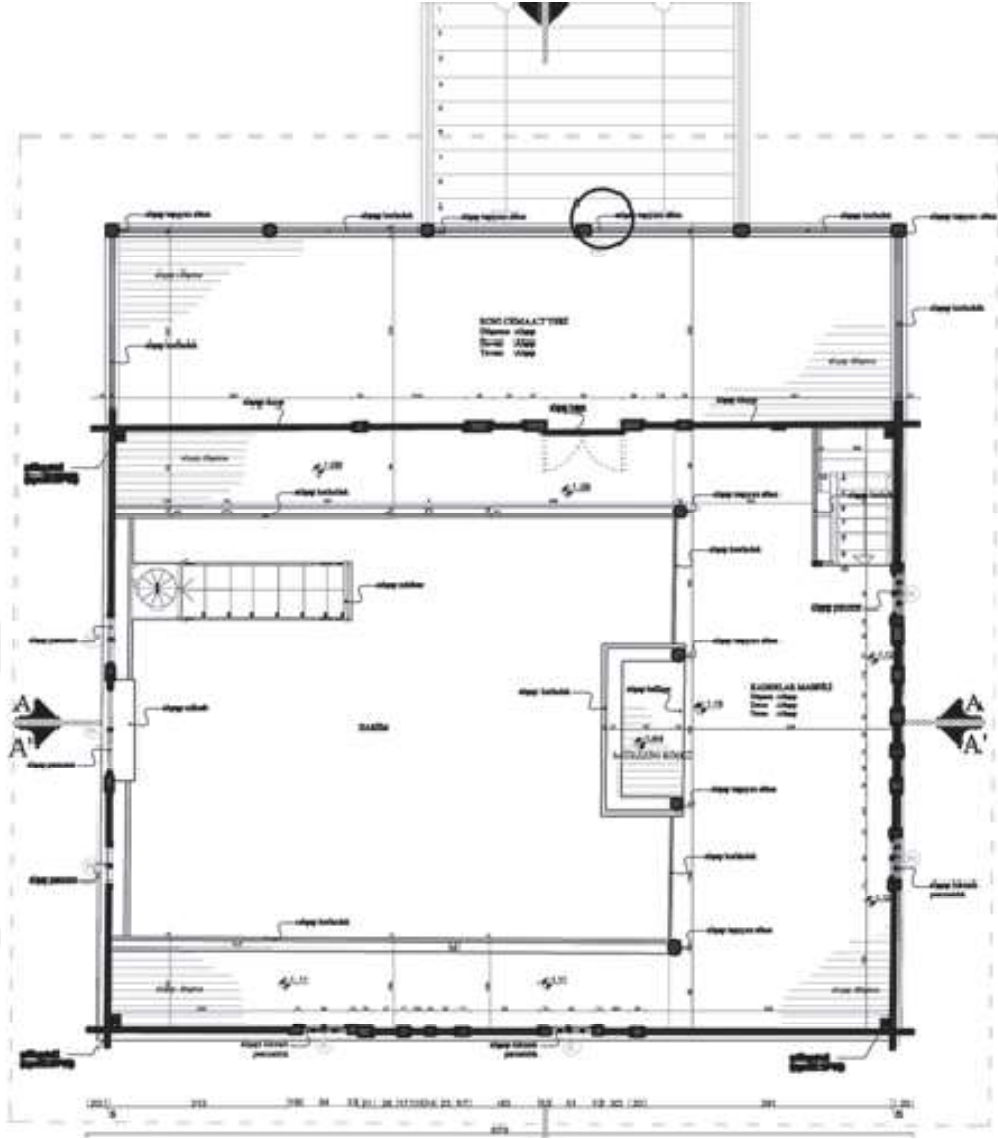
Tabelası bulunmayan Hüseyin Hoca camii girişinin batıda oluşunun arazi şartlarından olabileceği muhtemeldir. Doğuda yer alan kapatılmış kapı sayesinde daha önceden girişin buradan da sağlandığı düşünülmektedir. Camii Hüseyin Hoca Köyüne taşınınca yanına betonarme minare yapılmıştır. Ancak ikinci taşıma işleminde minare yapıdan uzakta kalmıştır (Şekil 4.700).

Şekil 4.700. Hüseyin Hoca Camii giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.701. Hüseyin Hoca Camii Restorasyon Projesine Ait Batı Görünümü (Envar Mimarlık, 2011)

Şekil 4.702. Harim ve mahfil katı plan rölövesi (Envar Mimarlık, 2011)

Kare plana yakın cami harimini kuzey, batı ve doğudan ahşap taşıyıcılar ile üst mahfil kuşatmaktadır. Batı cephesinde yer alan revak özgünlüğünü, yenilenmesi nedeniyle yitirmiştir. Caminin güney aksında yani kible duvarında mihrap nişi yer almaktadır. Yarım silindir şeklinde çerçeve içinde yer alan mihrap, harime çıkıntı halde durmaktadır (Şekil 4.703). Ahşap çerçeve üzerine işlenen bitkisel motifler, mukarnas kısmında yerini sadeliğe bırakmaktadır. Mihrap nişinin üzerinde yer alan kitabeyle kelime-i tevhid ve Al-i İmran suresinin 37.ayet-i kerimesi nakşedilmiştir (Şekil 4.704). Ahşap işçiliğinin bir diğer örneği de minberidir.Yan korkuluklarında yer alan dikey panolarda bitkisel

işlemeler görülmektedir (Şekil 4.705.,Şekil 4.706).Mihrabın solunda doğu duvarına birleşik merdivenle çıkılan kürsüde camide hakim olan ahşap bezemeler görülmektedir (Şekil 4.707).

Mahfile harimin kuzeybatı köşesinde yer alan ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Mahfilede yer alan yarım çıkıntı harimin ortasına denk gelmektedir. Mahfil korkuluklarında ahşap bezemeler dikkat çekmektedir (Şekil 4.708.,Şekil 4.709.,Şekil 4.710.,şekil 711.,Şekil 712).

Şekil 4.703.Hüseyin Hoca Köyü Camii mihrap görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.704. Hüseyin Hoca Camii mihrap kitabesi (Aydın 2016)

Şekil 4.705. Hüseyin Hoca Camii minber görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.706. Hüseyin Hoca Camii minber süsleme örneği (Aydın 2016)

Şekil 4.707. Hüseyin Hoca Camii kürsüsü
(Aydın 2016)

Şekil 4.708. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı
dikme ve mahfil merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.709. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı
dikmeler (Aydın 2016)

Şekil 4.710. Hüseyin Hoca Camii ahşap
birleştirme örneği (Aydın 2016)

Şekil 4.711. Hüseyin Hoca Köyü Camii
mahfil çıkıntısı (Aydın 2016)

Şekil 4.712. Hüseyin Hoca Camii mahfil
çıkıntısı (Aydın 2016)

Hüseyin Hoca Camii tavan göbeği kare form içinde sıralanan sekizgen bordürlerden oluşmaktadır. Geometrik süslemelerin hakim olduğu göbeğin merkezinde tam bir daire şekli görülmektedir (Şekil 4.713).

Şekil 4.713. Hüseyin Hoca Camii tavan göbeği (Aydın 2016)

Şekil 4.714. Hüseyin Hoca Camii taşıyıcı dikmede görülen bozulma örneği (Aydın 2016)

Çizelge 4.21.Hüseyin Hoca Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI			AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
			VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL			X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	DOLGU	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	KAPLAMA	TAŞIYICI	ALT K.	X			X	
			ÜST K.	X			X	
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X				X
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X	
		KAPLAMA		X			X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X	
		RIHT		X			X	
		KORKULUK		X			X	
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X	
		TAŞIYICI		X				X
		ÜST ÖRTÜ			X			
DOĞRAMA	PENCERE		X				X	
	KAPI		X				X	
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP		X			X		
	MİNBER		X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI		X			X		
MİNARE	GÖVDE							
	ŞEREFİ							
	KÜLAH							
	MERDİVEN							
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ		X			X		

4.10 Artvin Bölgesi Camileri

Bu bölümde; “Artvin Düzköy Köyü Camii”, “Artvin Borçka Zeytinlik Köyü Camii” ve “Artvin Muratlı Köyü Camii” ele alınmıştır.

4.10.1 Artvin Düzköy Köyü Camii

Borçka’ya bağlı Düzköy’ün Çanıt Mahallesi’nde yer alan cami, H.1266,M.1850 tarihinde köylüler tarafından inşa edilmiştir. Eğimli arazi üzerine inşa edilen Düzköy camisinin batı ve güney cephesi 2 katlı, doğu ve kuzey cephesi ise 3 katlı bir görünüme sahiptir. Caminin altında geçmişte medrese olarak kullanıldığı bilinen bir bölüm yer almaktadır. Taş zemin üzerine oturtulmuştur. Caminin kırma çatısı kiremit ile kaplanmıştır (Şekil 4.715).

Şekil 4.715. Düzköy Camii genel görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.716. Düzköy Camii doğu cephesi
(Aydın 2016)

Şekil 4.717. Düzköy Camii güney cephesi
(Aydın 2016)

Şekil 4.718. Düzköy Camii kuzey cephesi
(Aydın 2016)

Şekil 4.719. Düzköy Camii batı cephesi
(Aydın 2016)

Şekil 4.720. Düzköy Camii cephe
birleştirme tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.721. Düzköy Camii çantı tekniği
(Aydın 2016)

Şekil 4.722. Düzköy Camii çantı tekniği (Aydın 2016)

Şekil 4.723. Düzköy Camii çantı tekniği (Aydın 2016)

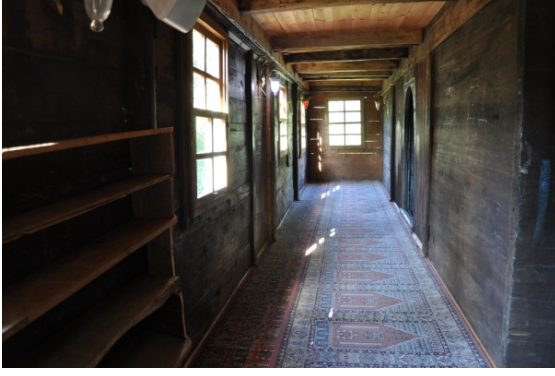
Yapıya batı cephesinde yer alan 3 basamaklı yarım daire formundaki taş merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 4.724). Kapıdan girdiğimizde “L” biçiminde son cemaat yeri ile karşılaşılmaktadır (Şekil 4.725.,Şekil 4.726). Giriş kapısının solunda sonradan eklendiği bilinen imam odası yer almaktadır. Yapının kuzey yönünde harime girişi sağlayan 120cm’e 210cm yüksekliğindeki iki kanatlı ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil 4.727). Toplamda 4 parçanın birleşimi ile oluşturulan ahşap kapı üzerinde bitkisel motiflerin işlendiği görülmektedir. Yuvarlak kemerli ahşap kapıdan,11,39 m x 10,97 m kare planlı harime geçilmektedir. 430 cm yüksekliğindeki harimde kadınlar mahfilini taşıyan 16 cm genişliğindeki 5 ahşap dikme yer almaktadır. Dikme başlıklarında ahşap oymacılığının örnekleri gözlemlenmektedir (Şekil 4.728.,Şekil 4.729.,Şekil 4.730.,Şekil 4.731).

Şekil 4.724. Düzköy Camii batı cephesi giriş merdiveni (Aydın 2016)

Şekil 4.725. Düzköy Camii son cemaat yeri(Aydın 2016)

Şekil 4.726. Düzköy Camii son cemaat yeri(Aydın 2016)

Şekil 4.727. Düzköy Camii harim kapısı(Aydın 2016)

Şekil 4.728. Düzköy Camii birleşim tekniği(Aydın 2016)

Şekil 4.729. Düzköy Camii birleşim tekniği(Aydın 2016)

Şekil 4.730. Düzköy Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.731. Düzköy Camii harim görünümü(Aydın 2016)

Düzköy Camii harimine çıkıntı halde duran mihrap nişi mahfil korkuluğuna kadar uzanmaktadır. 115cm x 66cm ölçülerindeki ahşap mihrabın yüzeyi oyma motiflerle süslenmiştir (Şekil 4.732). Ahşap rengine uyum sağlayan renklerle süslenen mihrabın sağında tamamı ahşaptan minber yer almaktadır (Şekil 4.733).Aynalıklarında ve taç kısmında da aynı renklerle ahşap oymacılığına yer verilen minberin ölçüsü 320 cm uzunluğunda 100 cm genişliğindedir. Minber genişliği bakımından bölge ahşap camilerine nazaran belirgin bir büyüklük göstermektedir. Minber kapısı yuvarlak kemerli olup ajur olarak tabir edilen ahşap oyma tekniği ile süslenmiştir.

Şekil 4.732. Düzköy Camii mihrabı(Aydın 2016)

Şekil 4.733. Düzköy Camii minberi(Aydın 2016)

Düzköy cami mahfili harimin dört köşesini sarmaktadır. Mahfil uzantısında örgü motifini andıran bir işçilikle ahşaba şekil verildiği görülmektedir. Ortasında madalyon formunda bir süslemeye yer verilmiştir. Caminin genelinde kullanılan renkler mahfil korkuluklarına da uygulanmıştır. Kafes formundaki korkulukların alt kısmında oyma tekniği görülmektedir.Mahfil taşıyıcılarının başlıklarında da oyma tekniği ile süslemeler yapılmıştır.Silindirik yapıdaki dikmelerin alt ve üst kısımları dikdörtgen olarak şekillendirilmiştir (Şekil 4.734.,Şekil 4.735).

Şekil 4.734. Düzköy Camii mahfil uzantısı
(Aydın 2016)

Şekil 4.735. Düzköy Camii mahfil uzantısı
(Aydın 2016)

Ahşap tavanın ortasında yer alan içe doğru girinti haldeki kare tavan göbeği üzerinde de ahşap oymalara yer verilmiştir (Şekil 4.736.,Şekil 4.737).

Şekil 4.736. Düzköy Camii tavan göbeği
(Aydın 2016)

Şekil 4.737 Düzköy Camii tavan göbeği
(Aydın 2016)

Çizelge 4.21.Hüseyin Hoca Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X			X		
			ÜST K.	X			X		
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X		
		RIHT		X			X		
		KORKULUK		X			X		
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X			X		
		ÜST ÖRTÜ				X			
	DOĞRAMA	PENCERE		X			X		
		KAPI		X			X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X			X		
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE BULUNMAMAKTADIR	GÖVDE								
	ŞEREFİ								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

4.10.2 Artvin Borçka Zeytinlik Köyü Camii

Artvin ilinin Borçka ilçesi sınırları içinde bulunan Zeytinlik Bucağı'nın merkezinde yer alan Zeytinlik Merkez Camii, kitabesinden anlaşıldığı üzere 1857 yılında (Hicri 1272) Saliha Hanım tarafından yaptırılmıştır. Yapıldığı dönemlerde minare olarak caminin kuzeye bakan tarafında bulunan ınar ağacı kullanılmıştır. Ancak ınar ağacının rüzgar sebebiyle yıkılmasından sonra caminin kuzeydoğu köşesine minaresi yapılmıştır(Anonim 2016e, 2016).

Çoruh Nehri üzerinde 1998 yılında yapımına başlanan Deriner Barajı'nda su tutulmaya başlanması nedeniyle köy merkezine 50 metre mesafede bulunan Zeytinlik Köyü Camii de sular altında kalmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıkları kapsamında koruma altında olan Zeytinlik Köyü Camii ve 2 türbe de 2013 yılında bulunduğu yerden sökülüp köyün st kısmında belirlenen bir yere kurulmuştur.Caminin su altında kalmadan önce sökülen, yapıldığı dönemin ahşap ve taş işçiliğini yansıtan mihrap,minber, tavan kaplamaları,süslemeler,korkuluklar ve yapıldığı döneme ait bilgiler içeren dış cephedeki taşlar ve dış kapısı aslına uygun şekilde inşa edilmiştir (şekil 4.738)(Anonim 2015f, 2015).

şekil 4.738. Zeytinlik Köyü Camii genel görünüm (Aydın 2016)

Zeytinlik Köyü Camii 1856 yılında köydeki türbelerden sökülen kesme taş ve molozlar kullanılarak inşa edilmiştir. Caminin harim kısmı dış ölçüleri 13 m x 12,50 m dir. Minare caminin kuzeydoğu köşesinde bulunmaktadır. Küçük kapsamlı bir yapı olmasına rağmen iç mekândaki ahşap elemanları zengin süslemelere sahiptir (Anonim 2015g, 2015).

Zeytinlik Köyü Camii'ni 4 yana kırma bir çatının örttüğü görülmektedir. Çatı üst örtüsü kiremitle kaplıdır. Çatının alt örtü ve taşıyıcıları ahşap elemanlardan oluşmuştur. Çatı saçağını taşıyan mertekler cami duvarının üstündeki ahşap hatıla oturmaktadır. Ahşap hatıl tüm cami dış duvarı boyunca bulunmaktadır. Camiyi çevreleyen bu hatıl cephe duvarlarının orta yükseklik seviyesindeki 2 hizada daha yer almaktadır. Kesme taş ile yapılmış cephe duvarlarındaki hatıllardan biri alt pencerelerin alt hizasında, diğeri ise üst ve alt hizadaki pencerelerin arasına denk gelmektedir (Şekil 4.739).

Zeytinlik Köyü Camii'nin doğu cephesinde 5 adet pencere bulunmaktadır. Pencere doğramaları ahşap olup ahşap üst ve alt lentoları vardır. Pencerelerden 3 'ü üst kat hizasında bulunup üst mahfili ve harimi aydınlatmaktadır. Diğer 2 pencere ise harime ışık vermektedir. Alt kattaki pencerelerin genişliği 78 cm. yüksekliği ise 135 cm.dir. Pencere doğramalarının özgünlüğü korunmuştur (Şekil 4.740).

Şekil 4.739. Zeytinlik Köyü Camii çatı detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.740. Zeytinlik Köyü Camii doğu cephesi (Aydın 2016)

Pencereleri ahşap söveler çevrelemektedir. Pencerelerin üzerinde ahşap lento bulunmaktadır. Zeytinlik Köyü Camii güney cephesi kible yönünü oluşturmaktadır.

Duvarlar kesme taş ile inşa edilmiştir. Duvarlarda iki şerit halinde hatılları görmekteyiz. Bu cephede de 5 adet pencere mevcuttur. Pencereilerin 3'ü üst sırada bulunmaktadır. Bu pencereler hanımlar mahfiline ışık vermektedir. Diğer 2 pencere ise alt sıradadır ve harimi aydınlatmaktadır. Alt kattaki 2 pencere harimde mihrabın yer aldığı hizadaki sağır duvarın sağ ve solunda yer almıştır. Pencereilerin ahşap doğramaları caminin ilk halindeki özgünlüğü korunarak tekrar yerleştirilmiştir. Alt kat pencerelerinin genişliği 78 cm. uzunluğu ise 135 cm'dir. Pencereilerin niş genişliği ise 110 cm'dir (Şekil 4.741.,Şekil 4.742).

Şekil 4.741. Zeytinlik Köyü Camii pencere görünümü (Aydın 2016) **Şekil 4.742.** Zeytinlik Köyü Camii pencere görünümü (Aydın 2016)

Zeytinlik Köyü Camii batı cephesi minare alt kısmının en algılanabilir olduğu cephe (Şekil 4.743.,Şekil 4.744). Bu cephede 5 adet pencere bulunmaktadır. Duvarlarda hatıllar görülmektedir. Hatıllar alt kat pencerelerin alt hizasında ve üst ve alt kattaki pencerelerin arasına denk gelmektedir. Pencere dizilim ve ölçüleri diğer cephelerdeki gibidir. Alt kat hizasındaki 2 pencere kible tarafına doğru kaymış, minarenin bulunduğu kuzeybatı köşesi sağır duvar olarak kalmıştır.

Yapının ilk inşa edildiği zamanlarda minare olarak caminin kuzey bakan tarafında bulunan çınar ağacı kullanılmıştır. Fakat ağacın rüzgar nedeniyle yıkılmasının ardından günümüzden yaklaşık 30 yıl önce caminin kuzey doğu köşesine minaresi yapılmıştır. (Anonim 2016e, 2016)

Bu minare de cami bugünkü konuma taşınırken yapıldığı şekliyle taşınmıştır. Doğu cephesinin bir bölümüne kadar minarenin yığma taştan yapılmış duvarları yükselmektedir. Minarenin diğer kısımlarında kesme taştan oluşan malzeme kullanılmıştır. Minarenin külah kısmı sac ile kaplanmıştır (4.746).

Şekil 4.743. Zeytinlik Köyü Camii batı cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.744. Zeytinlik Köyü Camii minare görünümü (Aydın2016)

Minare kapısı caminin kuzey cephesinde bulunmaktadır (Şekil 4.745). Caminin kuzey cephesinde cami bedeni ve minare arasında yığma taştan yapılmış bir duvar bulunmaktadır. Minare kapısı tek kanatlı, ahşap bir kapıdır. Kapı kemerli formdadır. Kapının etrafı da kapı ile aynı formda ve kemerlidir. Kapı boşluğunu yığma taş duvardan ayıran kiremit tuğlalardan oluşan bir kontör yapılmıştır. Minarenin kendisi kesme taş ile silindir şeklinde yapılmıştır. Tek şerefesi bulunan minarenin şerefesinin alt kısmında kesme taş malzemesi ile kademelendirme yapılarak estetik ve taşıyıcılık oluşturulmuştur. Minare yüzeyinde minare içi merdivenlerine aydınlık ve hava akımını sağlaması amacıyla bırakılmış küçük boşluklar dikkat çekmektedir. Minarenin külahı sac malzeme ile yapılmış üstüne alem konulmuştur.

Şekil 4.745. Zeytinlik Köyü minaresi (Aydın 2016)

Şekil 4.746. Zeytinlik Köyü Camii minaresi (Aydın2016)

Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi cami harim ve üst mahfil girişinin bulunduğu cephe (Şekil 4.747.,Şekil 4.750.,Şekil 4.751). Dış alanda genişçe bir saçak bulunmaktadır. Son cemaat kısmının derinliği 320 cm'dir. Son cemaati örten çatı saçağını aşıklarla cami duvarından güç alan 4 adet dikme taşımaktadır. Dikmeler genişçe bir aşıkla birbirine bağlanmıştır. Yukarı bakıldığında çatı altı taşıyıcı sistemi gözlemlenebilmektedir (Şekil 4.748).

Şekil 4.747.Zeytinlik Köyü Camii Kuzey Cephesi (Aydın,2016)

Şekil 4.748. Zeytinlik Köyü Camii çatı taşıyıcı sistemi (Aydın 2016)

Caminin üst katına, girişin solunda yer alan dışarıdan bir merdiven ile geçilir. Merdiven L formundadır. Merdivenden çıkıldığında bir sahanlık yer alır. Sahanlıktan iki kanatlı ahşap bir kapı ile içeri girilebilir. (Şekil 4.749). Kapının üst sağ ve sol kısmında iki adet birbirinin devamı niteliğinde duvar taşına işlenmiş Arapça yazılar bulunmaktadır. Kapının sağında bulunan kaide de “Ey kapıları açan” solunda bulunan kaide de ise “Bize hayır kapılarını aç” yazmaktadır.

Şekil 4.749. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.750. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Şekil 4.751. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi (Aydın 2016)

Kapının simetriğinde, cephenin batı kısmında bir pencere yer alır. Bu pencereden daha uzunca 2 adet pencere ise harim kapısının sağ ve sol kısmında yer alır. Pencerelemin genişliği 78 cm. yüksekliği ise 135 cm'dir. Pencerelemin niş genişliği 110 cm'dir. Giriş kapısı minare kapısına benzer şekilde kemerli formdadır. Basık kemer şeklindeki kapıyı yarım kemer şeklindeki bir girintili çerçeve çevreler. Harim kapısı 2 kanatlı ve ahşap olup özgünlüğünü korumaktadır (Şekil 4.752.,Şekil 4.753). Kapının genişliği 130 cm. yüksekliği ise 250 cm'dir. Kapının üzerinde çeşitli oyma ve kabartma tekniği ile yapılmış geometrik şekiller, küçük bir yazı kitabesi bulunmaktadır. Kapının üst kısmında her kanatta birer adet ay yıldız kabartması vardır. Motifler ters yöne bakmaktadır. Bununla birlikte kapıyı çevreleyen kemerde de taş üzerine oyma ile oluşturulmuş kabartma halinde ayetler bulunmaktadır.

Şekil 4.752. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe giriş kapısı (Aydın 2016)

Şekil 4.753. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi giriş kapı detayı (Aydın 2016)

Caminin giriş kapısının üzerinde Arapça bir kitabe bulunmaktadır. Caminin kuzey cephe duvarında giriş kapısının sol üst hizasına ve cami duvarının üst hizadaki hatılının bitiş noktasına denk gelen bir kitabe bulunmaktadır. Kitabe Arapçadır (Şekil 4.754.,Şekil 4.755).

Şekil 4.754. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kitabe (Aydın 2016)

Şekil 4.755. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan desenli levha (Aydın 2016)

Caminin giriş kapısının solunda geometrik şekillerin bulunduğu bir levha yer almaktadır. 3 farklı köşeli yıldız halinde olan şekiller Mührü Süleyman ve Davut Yıldızını andırmaktadır. Bu motifler özellikle Selçuklu ve Beylikler dönemi mimarisinde sıkça kullanılmıştır. Bu levhanın caminin özgün halinde bulunup taşınma sonrası yapımında kullanıldığı düşünülmektedir (Şekil 4.756.,Şekil 4.757).

Şekil 4.756. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kabartma motifi (Aydın 2016)

Şekil 4.757. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe duvarında yer alan kabartma motifi (Aydın 2016)

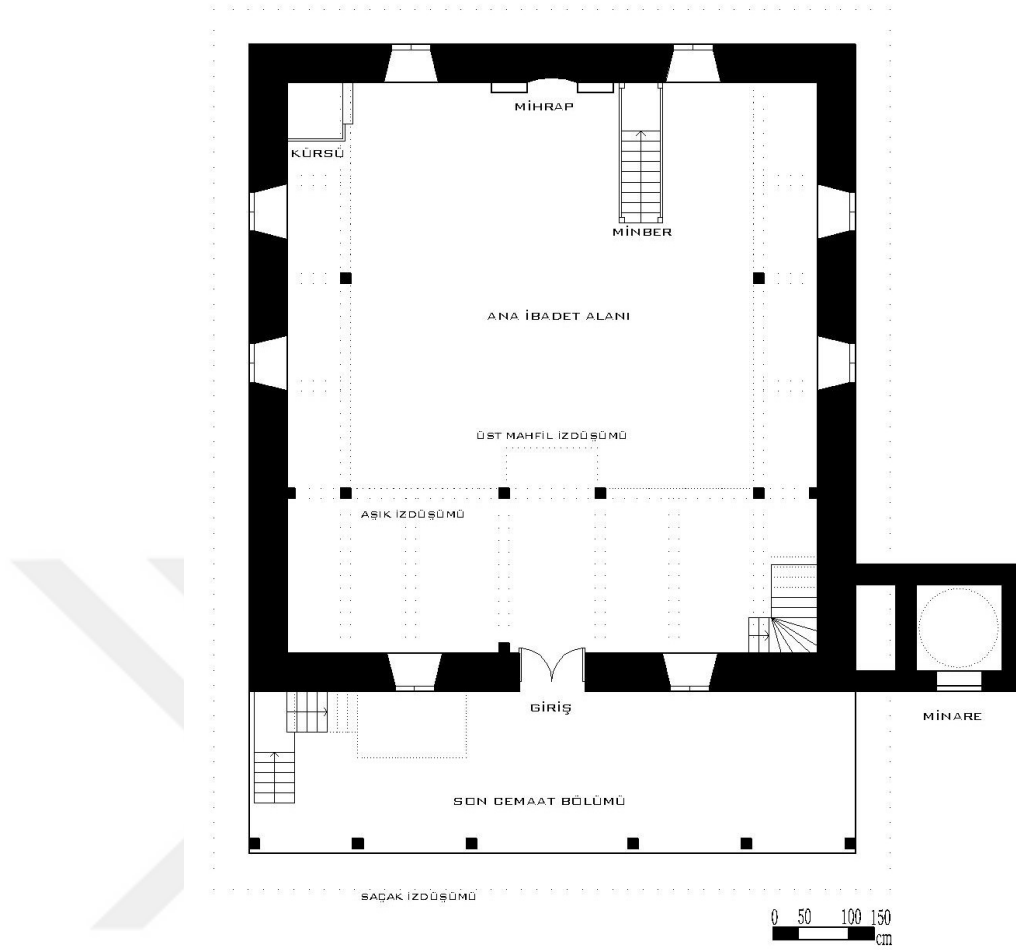
Dışarıdan bakıldığında son cemaat kısmı ile birlikte dikdörtgen bir görünüme sahip olan caminin harim kısmı kareye yakın bir formdadır (Şekil 4.758.,Şekil 4.759.,Şekil 4.760). .Kuzey-güney yönünde 1123 cm, doğu-batı yönünde 1047 cm'lik bir iç genişliği sahiptir. Caminin iç duvarlarına beyaz boya yapılmıştır. Bu durum yapının dış duvar dokusunun caminin içinde hissedilmesine engel olmuştur. Pencere ebatlarının geniş ve sayısının çok olması sebebi ile cami harimi aydınlık bir görünümde dir. Cami duvar kalınlıkları 75 cm'dir. Bu duvar genişliği pencere açıklıklarında niş oluşmasını sağlamıştır. Pencerelerin niş genişliği 110 cm'dir.

Şekil 4.758.Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.759. Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü (Aydın 2016)

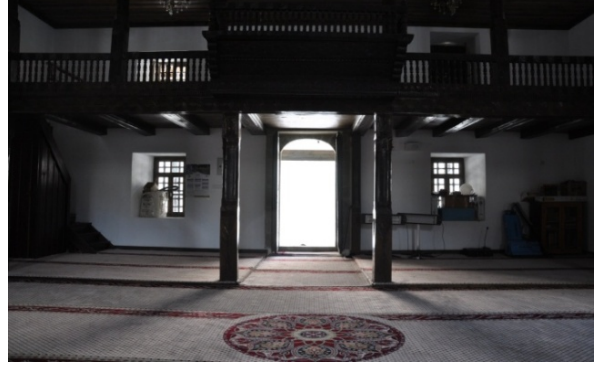

Şekil 4.760.Zeytinlik Köyü Camii Zemin Kat Planı (Aydın 2016)

Cami harimi 490 cm yüksekliktedir. Cami giriş kapısından girdiğimizde kapının bulunduğu tarafta üst mahfilde çıkıntı görmekteyiz. Bu çıkıntının müezzinlik olarak kullanıldığı bilinmektedir. Çıkıntının altı 252 cm yüksekliğindedir (Şekil 4.761.,Şekil 4.762.,Şekil 4.763).

Şekil 4.761. Zeytinlik Köyü Camii harim görünümü (Aydın 2016)

Şekil4.762. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephesi harim girişi (Aydın 2016)

Şekil 4.763. Zeytinlik Köyü Camii kuzey cephe cami giriş kapısı (Aydın 2016)

Minber, mihrap ve kürsü kible duvarına dayanmaktadır. Mihrap, üst kat hizasındaki ikinci pencerenin altında, alt kat hizasındaki birinci ve üçüncü pencerelerin arasında bulunmaktadır (Şekil 4.764., Şekil 4.765., Şekil 4.766).

Cami mihrabı beyaz renk kesme taş ile yapılmıştır. Mihrap nişini 3 şerit çevrelemektedir. En dıştaki şerit oyma, içteki diğer şeritler kabartma şeklindedir. Mihrap nişinin üst kısmına Ali İmran Suresi 37. ayetin işlendiği görülmektedir.

Cami minberi mihrabın sağında bulunmaktadır. Minberin genişliği 86 cm derinliği 275 cm'dir. Minber ahşap malzeme ile yapılmıştır. Üzerinde çeşitli süslemeler bulunmaktadır. Süsleme motifi olarak harim kapısında da göze çarpan dalga motifleri yapılmıştır. Bu motiflere Karadeniz Bölgesi'ndeki pek çok ahşap dikmeli camide rastlanmaktadır (Şekil 4.768., Şekil 4.769).

Cami kürsüsü caminin güney batı köşesinde bulunmaktadır (Şekil 4.767). Mihrap ve minber gibi kible duvarına dayanmış vaziyettedir. Ahşap malzemede meydana gelmiştir. Sade bir görünümü sahip olup çerçeve şeklinde oymalar mevcuttur. Kürsiye iki basamak ile çıkılmaktadır.

Şekil 4.764. Zeytinlik Köyü Camii mihrap ve minber görünümü (Aydın 2016)

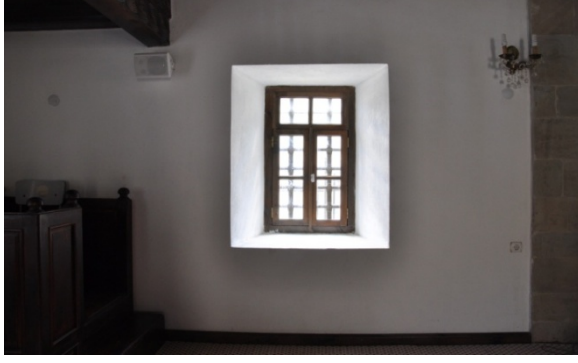
Şekil 4.765. Zeytinlik Köyü Camii mihrap görünümü (Aydın 2016)

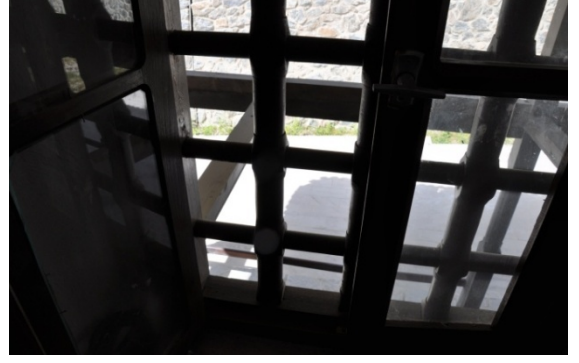
Şekil 4.766. Zeytinlik Köyü Camii minber görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.767. Zeytinlik Köyü Camii kürsü görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.768. Zeytinlik Köyü Camii pencere görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.769. Zeytinlik Köyü Camii pencere detayı (Aydın 2016)

Caminin doğu, batı ve kuzey cephe hizalarında üst mahfili taşıyan ahşap dikmeler bulunmaktadır. Dikmeler belirli bir düzen aralığına göre oturtulmuştur. Kuzey cephesinde dikme başlarına oturtulan kirişler doğu batı yönünde uzanmaktadır. Bu kirişlere kuzey güney doğrultusunda mertekler oturmaktadır (Şekil 4.770.,Şekil 4.771.,Şekil 4.772.,Şekil 4.773.,Şekil 4.774.,Şekil 4.775.,Şekil 4.776.,Şekil 4.777.,Şekil 4.778.,Şekil 4.779.,Şekil 780.,Şekil 781).

Şekil 4.770. Zeytinlik Köyü Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.771. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil taşıyıcı sistemi (Aydın 2016)

Şekil 4.772. Zeytinlik Köyü Camii dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.773. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı (Aydın 2016)

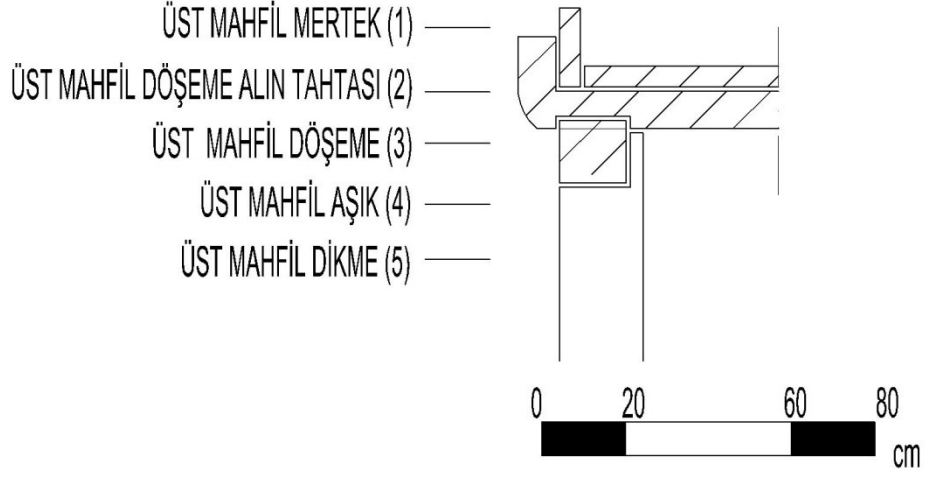
Şekil 4.774. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı (Aydın 2016)

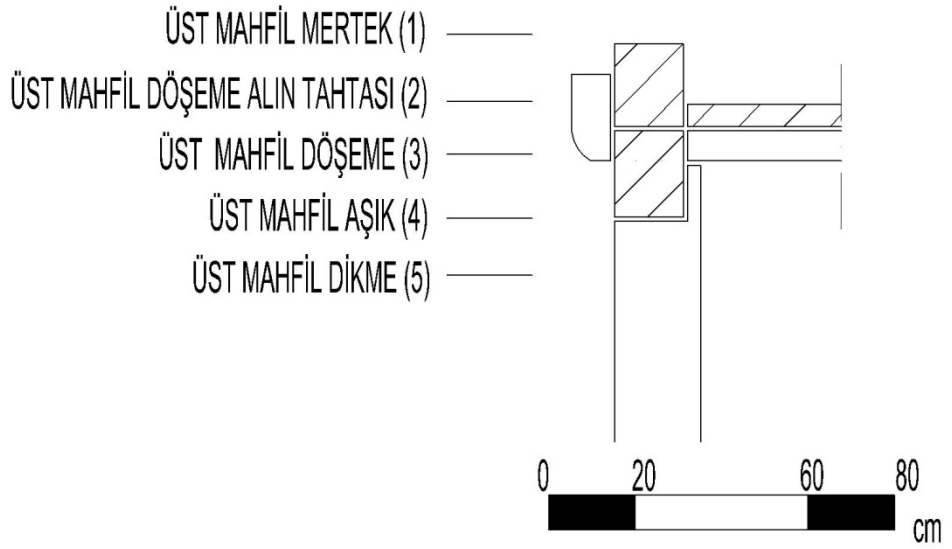
Şekil 4.775. Zeytinlik Köyü Camii dikme detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.776. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.777. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detay çizimi (Aydın 2016)

Şekil 4.778. Zeytinlik Köyü Camii dikme birleşim detay çizimi (Aydın 2016)

Şekil 4.779. Zeytinlik Köyü Camii mertek,aşık birleşim detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.780. Zeytinlik Köyü Camii dikme,mertek birleşim detayı (Aydın 2016)

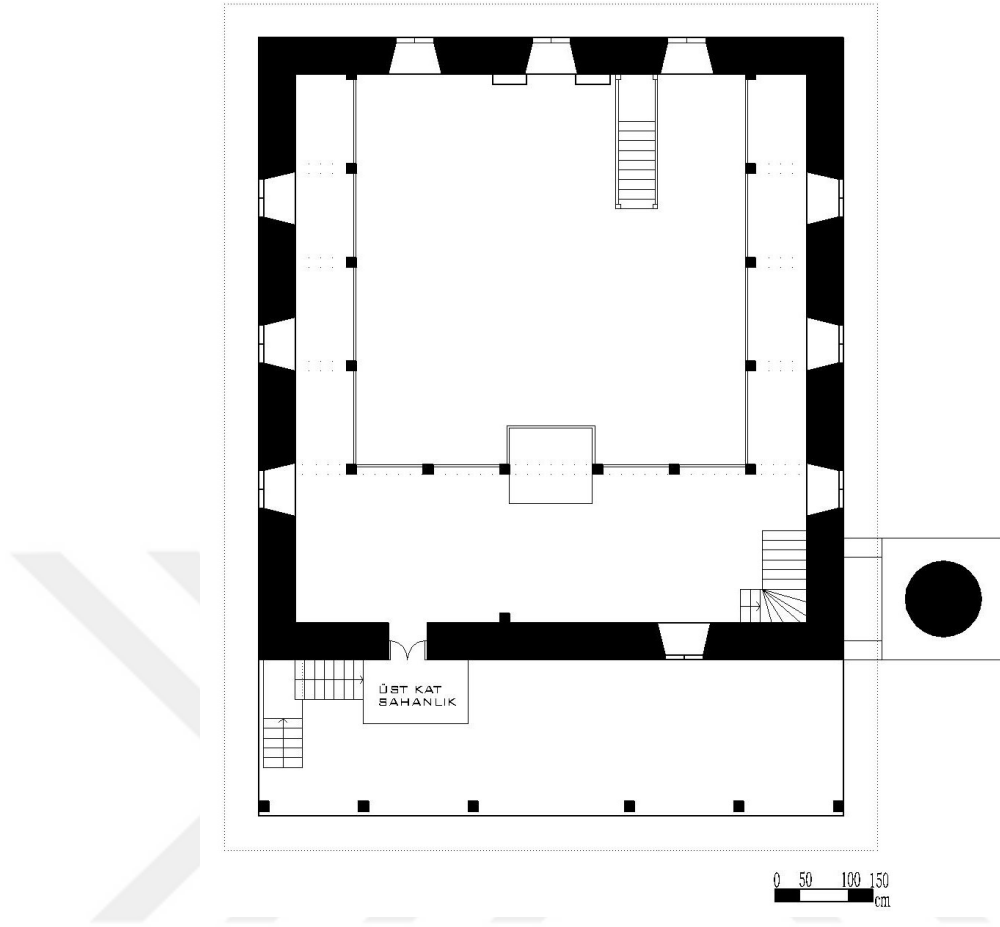

Şekil 4.781. Zeytinlik Köyü Camii dikme, mertek ve aşık birleşim detayı (Aydın 2016)

Kuzey cephesindeki giriş kapısının sağ tarafında üst mahfile çıkan merdiveni bulunmaktadır. Bu alan caminin kuzey doğu köşesidir. Merdiven harime 90 cm x 175 cm ebatlarında oturmaktadır. Ahşap merdivenin alt kısmında tek kapılı bir bölme oluşturulmuştur (Şekil 4.782).

Şekil 4.782. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil merdiven görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.783.Zeytinlik Köyü Camii mahfil katı planı(Aydın 2016)

Şekil 4.784. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü (Aydın 2016)

Cami üst mahfilini 45 cm yüksekliğindeki korkuluklar çevrelemektedir. Korkulukların 10 cm yüksekliğinde küpeşterleri vardır. Korkuluğun alt kısmında 20 şer cm'lik 2 adet

süsleme tahtası vardır. Bunlardan birisi üst mahfil taşıyan dikmelere binen aşıktır. Aşığın harime bakan kısmına motifler işlenmiştir. Geometrik desenler harim kapısı ve minberdekiler ile örtüşmektedir (Şekil 4.785.,Şekil 4.786.,Şekil 4.787.,Şekil 4.788.,Şekil 4.789.,Şekil 4.790.,Şekil 4.791.,Şekil 4.792.,Şekil 4.793.,Şekil 4.794).

Şekil 4.785. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil korkuluk görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.786. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil taşıyıcı sistem birleşim detayı (Aydın 2016)

Şekil 4.787. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil korkuluk görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.788. Zeytinlik Köyü Camii korkuluk görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.789. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.790. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.791. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.792. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil uzantısı (Aydın 2016)

Şekil 4.793. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil doğu görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.794. Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil batı görünümü (Aydın 2016)

Caminin kuzey cephesinde üst mahfile geçişi sağlayan kapı yer almaktadır. Kapı ahşap ve iki kanatlıdır. Kullanıma açık tutulmadığı görülmektedir.

Şekil 4.795.Zeytinlik Köyü Camii üst mahfil giriş kapısı (Aydın 2016)

Tavanda ahşap malzemeden tavan süslemesi bulunmaktadır. Süsleme dalgalı çizgilerden oluşmuş kabartmalar halindedir (Şekil 4.796).

Şekil 4.796. Zeytinlik Köyü Camii tavan görünümü (Aydın 2016)

Zeytinlik Köyü'nde yer alan iki türbenin (Aşağı ve Yukarı Türbe) ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, Selçuklular döneminden kaldığı tahmin edilmektedir (Yazıcı 2011) Bu türbeler, kare planlı ve kubbeli bir yapıya sahiptirler. Zeytinlik Köyü Camii gibi baraj yapımından sonra sular altında kalan bu iki türbe de, asıl hallerine bağlı kalmayarak, caminin bugün bulunduğu konumun bahçesine sembolik olarak yapılmıştır (Şekil 4.797.,Şekil 4.798).

Şekil 4.797. Zeytinlik Köyü Camii aşağı ve yukarı türbeleri(Aydın 2016)

Şekil 4.798. Zeytinlik Köyü aşağı ve yukarı türbe (Aydın 2016)

Çizelge 4.23.Borçka Zeytinlik Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	DOLGU	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.		X				
			ÜST K.		X				
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X				X	
		KAPLAMA		X				X	
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X		
		RIHT		X			X		
		KORKULUK		X			X		
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X				X	
		TAŞIYICI						X	
ÜST ÖRTÜ				X					
DOĞRAMA	PENCERE		X				X		
	KAPI		X				X		
İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP				X				
	MİNBER			X			X		
	MAHFİL KORKULUKLARI			X			X		
MİNARE	GÖVDE								
	ŞEREFİ								
	KÜLAH								
	MERDİVEN								
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

4.10.3 Artvin Muratlı Köyü Camii

Muratlı Köyü, Artvin il merkezine 49 km uzaklıkta olup Borçka ilçesine bağlıdır. Köy, Türkiye'nin Gürcistan sınırını oluşturan Çoruh ırmağının yanına kurulmuştur. Muratlı Camii, köyün meydanında bulunmaktadır.

Cami, yığma taş tekniği ile yapılmış zemin üzerine oturtulmuş olup arazisi kuzeybatı güneydoğu doğrultusunda meyillidir. Minaresi ve zemin bölümü dışında tamamı ahşaptandır. Camii dışında kullanılan ahşap kestaneden, iç elamanlarda kullanılan ahşap türü ise ceviz ağacındandır. Yapının özgün olmayan minaresi caminin batı duvarına bitişik halde bulunmaktadır. Camii çatısı dört omuz kırma çatıya sahiptir. Alaturka kiremitlerle kaplanmıştır (Şekil 4.799).

Şekil 4.799. Muratlı Köyü Camii genel görünümü(Aydın 2016)

Caminin son cemaat alanına sonradan yenilen yan yana bulunan 2 kapıdan giriş yapılmaktadır. Muratlı Köyü Camii son cemaat yerinden harime geçişte iki tane ve her ikisi de ikişer kanatlı tamamı cevizden ahşap kapı yer almaktadır. Kapının kanatlarında bitkisel motifler görülmektedir. Mahfile girişi sağlayan kapının üzerinde, Mimar Aslan

Oğlu Reşit Usta tarafından Hicri 1262,Miladi 1846 yılında inşa edildiğini bildiren kitabe bulunmaktadır. Sağda yer alan kapı kanadına sülüs yazı hattıyla Nisa ve Tevbe surelerinden ayetler işlenmiştir (Şekil 4.800.,Şekil 4.801).

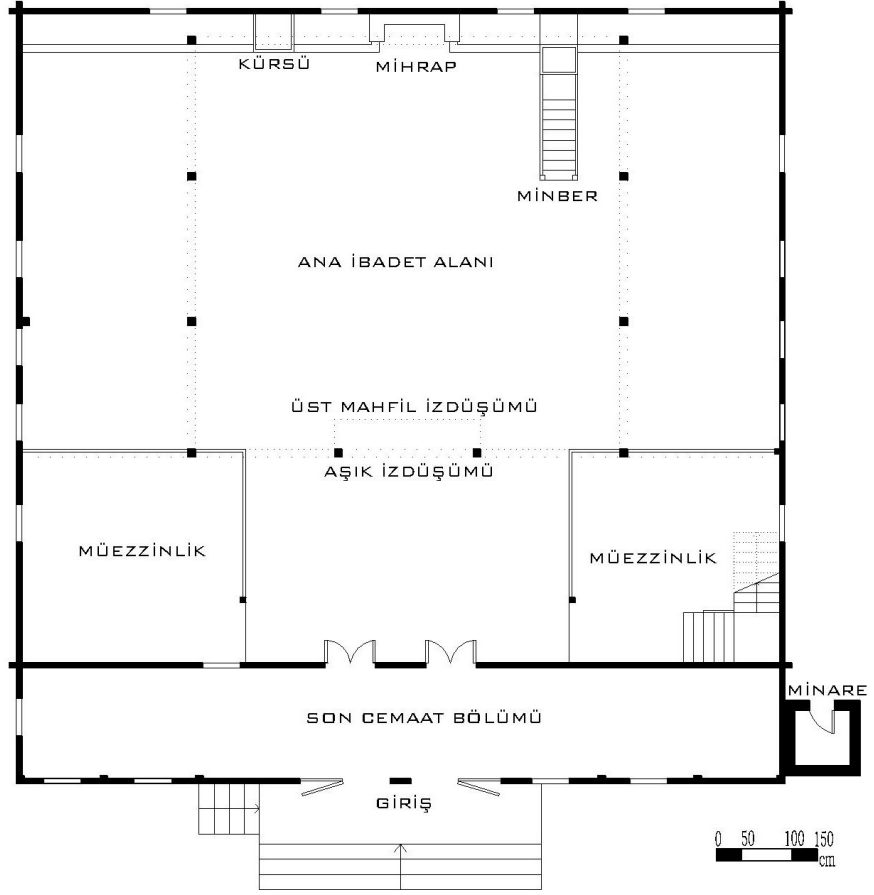

Şekil 4.800. Muratlı Köyü Camii harim kapısı (Aydın 2016)

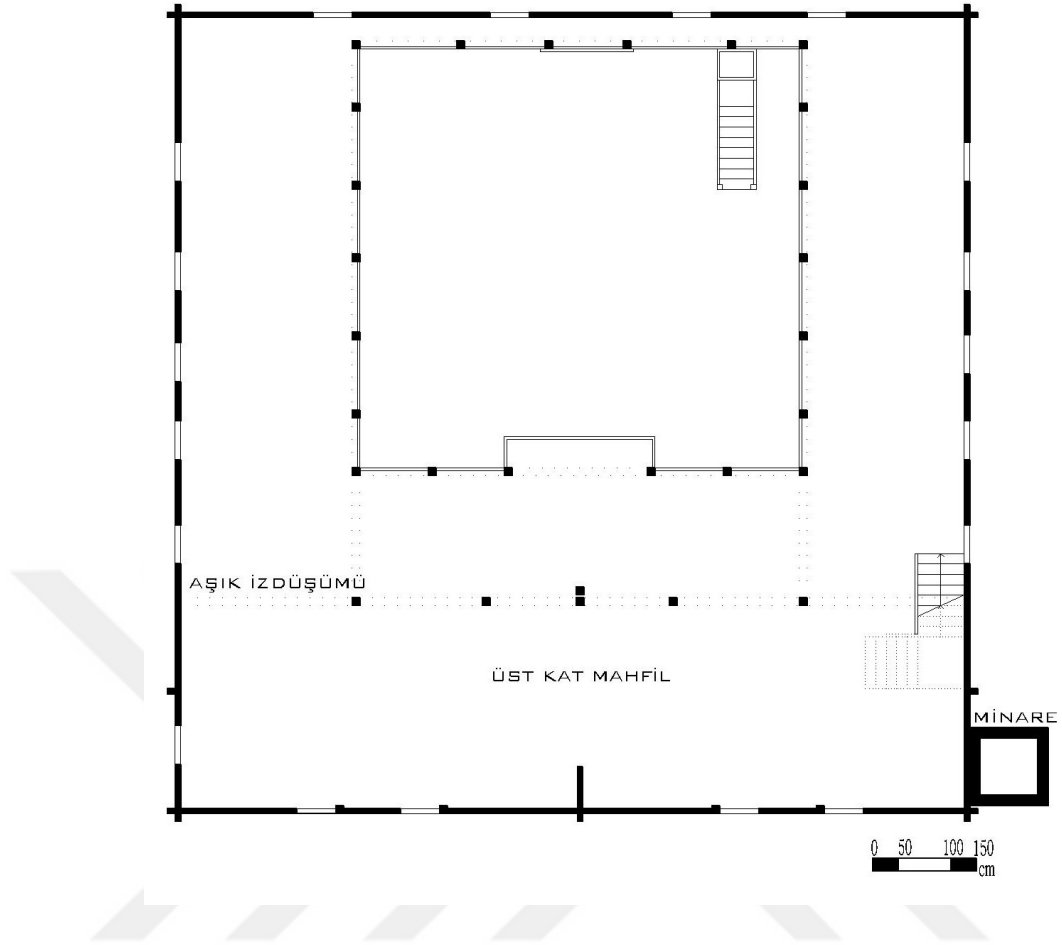

Şekil 4.801. Muratlı Köyü Camii harim kapısı (Aydın 2016)

Muratlı Köyü Camii harimi birbirine yakın ölçülerde 34 pencere ile aydınlatılmaktadır. Harim yüksekliği 467 cm'dir. Üst kat harime kadar olan ölçü ise 223 cm'dir (Şekil 4.802.,Şekil 4.803).

Şekil 4.802.Muratlı Köyü Camii zemin kat planı (Aydın 2016)

Şekil 4.803. Muratlı Köyü Camii üst kat planı (Aydın 2016)

Kuzey cephesinden harime girdiğimizde karşımıza kible duvarına bitişik harime çıkıntı halinde duran mihrap çıkmaktadır. Mihrap iç yüksekliği 195 cm'dir. Mihrabı çevreleyen çerçevede ahşap bezemeler görülmektedir. Mihrap nişi yarım silindir kubbe ile sonlandırılmıştır. Kubbe içi mavi, sarı, kırmızı, yeşil renklerden oluşan çizgilerle süslenmiştir (Şekil 4.804).

Mihrabın sağında ceviz ağacından yapılmış tamamı işlemeli minber yer almaktadır. 75 cm genişliğinde olan minbere 9 basamakla çıkılmaktadır. Üzerinde yer alan kitabe de Hicri 1263 Miladi 1847 tarihinde Uzun Hasanzade Hüseyin Alemdar tarafından yapıldığı bilgisi yer almaktadır. Minberin sağ yanında hayat ağacı motifi görülmektedir. İnsan hayatının ahrete geçişini sembol ettiği bilinmektedir. Sol yanında ise altı kollu terazi, gemi, bıçak, mührü Süleyman, kılıç, anahtar ve hilal figürlerinin işlendiği

görülmektedir (Şekil 4.805.,Şekil 4.806.,Şekil 4.807). Mihrabın solunda ise oyma işlemeli vaaz kürsüsü yer almaktadır. Zeminden 120 cm yüksekliktedir (Şekil 4.808).

Şekil 4.804. Muratlı Köyü Camii mihrap görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.805. Muratlı Köyü Camii mihrap ve minber görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.806. Muratlı Köyü Camii minberi (Aydın 2016)

Şekil 4.807. Muratlı Köyü Camii minberi (Aydın 2016)

Şekil 4.808. Muratlı Köyü Camii vaaz kürsüsü (Aydın 2016)

Harimi 3 yönden saran hanımlar mahfili 10 ahşap dikme ile taşınmaktadır. Dikme genişliği 20 cm'dir. Üst harimin yüksekliği 215 cm'dir. Mahfilde yer alan çıkıntının ölçüsü 75 cm'dir. Üzerinde yer alan kitabede ise, mahfil katının ve süslemelerinin, Hicri 1263 Miladi 1847 tarihinde Kakızeli Sağıroğlu Hasanağa tarafından yapıldığı bilgisi yer almaktadır. Bitkisel ve saç örgüsü şeklinde motiflere yer verilmiştir. Geçirdiği restorasyonlar nedeniyle orijinalliyini yitirmiştir (Şekil 4.809.,Şekil 4.810.,Şekil 4.811.,Şekil 4.812).

Şekil 4.809. Muratlı Köyü Camii mahfil çıkıntısı (Aydın 2016)

Şekil 4.810. Muratlı Köyü Camii mahfil çıkıntısı ve taşıyıcı dikme görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.811. Muratlı Köyü Camii Mahfil Katı (Aydın 2016)

Şekil 4.812. Muratlı Köyü Camii mahfil katı (Aydın 2016)

Harim üstü mihrabın önüne denk gelen bölüm bağdadi kubbelidir. Diğer kısımlar ise düz ahşap tavadır. Kubbe mahfil kanatlarına yerleştirilen 17 ahşap dikme ile taşınmaktadır. Kubbe kafes motifi içerisine alınmıştır ve mihrapta gördüğümüz

renklerin aynısı kubbe içerisini de Şerit halinde süslemiştir. Tavanı tutan dikme bordürlerinde bitkisel motifler görülmektedir (Şekil 4.813.,Şekil 4.814.,Şekil 4.815.,Şekil 4.816).

Şekil 4.813. Muratlı Köyü Camii kubbe görünümü (Aydın 2016)

Şekil 4.814. Muratlı Köyü Camii kubbe ve mahfil çıkıntısı (Aydın 2016)

Şekil 4.815. Muratlı Köyü Camii kubbe taşıyıcıları (Aydın 2016)

Şekil 4.816. Muratlı Köyü Camii dikme bordür süsleme görünümü (Aydın 2016)

Çizelge 4.24.Muratlı Köyü Camii ahşap kullanım tablosu (Aydın 2016)

YAPIDA AHŞAP KULLANIMI				AHŞAP MALZEME		AĞAÇ TÜRÜ	AHŞAP MALZEMENİN DURUMU		
				VAR	YOK		İYİ	ORTA	KÖTÜ
YAPI ELEMANLARI	TEMEL				X				
	DUVAR	TAŞIYICI	ALT K.	X		KESTANE	X		
			ÜST K.	X		KESTANE	X		
	DOLGU	ALT K.	ALT K.	X		KESTANE	X		
			ÜST K.	X		KESTANE	X		
	KAPLAMA	ALT K.	ALT K.	X		KESTANE	X		
			ÜST K.	X		KESTANE	X		
	TEK TAŞIYICI (DİKME)			X			X		
	DÖŞEME	TAŞIYICI		X			X		
		KAPLAMA		X			X		
	MERDİVEN	BASAMAK		X			X		
		RIHT		X			X		
		KORKULUK		X			X		
	ÇATI	ALT ÖRTÜ		X			X		
		TAŞIYICI		X			X		
		ÜST ÖRTÜ			X				
	DOĞRAMA	PENCERE		X		CEVİZ	X		
		KAPI		X		CEVİZ	X		
	İÇ MİMARİ ELEMANLAR	MİHRAP			X		CEVİZ	X	
		MİNBER			X		CEVİZ	X	
MAHFİL KORKULUKLARI			X		CEVİZ	X			
MİNARE	GÖVDE				X				
	ŞEREFİ				X				
	KÜLAH				X				
	MERDİVEN				X				
DİĞER ELEMAN.	KÜRSÜ			X			X		

5. SONUÇ

Geleneksel Anadolu cami mimarisinde ahşabın yapısal kullanımını ele alan bu çalışma kapsamında, 13.yy ile 20.yy aralığında inşa edildiği bilinen, toplam yirmi dört adet yapı örneği incelenmiştir. Bu bölümde; araştırılan yirmi dört adet yapıya ait verilerden elde edilen sonuçlar ile elde edilen sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

İncelenen örnekler arasında, tarihsel olarak en eski yapı 1232 yılında Sölpük Mescidi olarak inşa edilip 1274 yılında günümüzde sahip olduğu büyüklüğü alan Sivrihisar Ulucamii'dir. Özellikle Karadeniz Bölgesi'nde yer alan kırsal cami örneklerinin ise ağırlıklı olarak 19.yy ve 20.yy da inşa edildiği görülmektedir. Çalışma yapılan yirmi dört adet caminin üç adedi (Afyon Ulucamii, Beyşehir Ulucamii, Sivrihisar Ulucamii) kent merkezlerinde yer alan ve "Cuma Mescidi" olarak tabir edilen camilerden oluşmaktadır. Geri kalan yirmi bir cami ise genellikle kırsal alanda ve yerel kaynaklarla yapılmış camilerdir.

Yapılar plan şemaları bakımından değerlendirildiğinde; Osmanlı Dönemi cami örneklerinin kareye yakın dikdörtgen planlı oldukları, Selçuklu ve Beylikler Dönemi cami örneklerinin (Sivrihisar Ulucamii, Afyon Ulucamii, Beyşehir Eşrefoğlu Camii) ise plan şeması kenar oranlarının uzun kenar doğrultusunda belirginleştiği görülmektedir.

Yapılar ahşabın taşıyıcı yapı elemanlarında kullanımı bakımından değerlendirildiğinde; ele alınan tüm örneklerde ahşabın taşıyıcı yapı elemanlarında kullanıldığı, ancak yapı taşıyıcı sistemlerinin iki farklı şekilde kurulduğu görülmektedir. Bunlardan ilki ahşabın taşıyıcı sistemi oluşturan tüm elemanlarda kullanıldığı örneklerdir. Bunlar; Bursa İznik Elmalı Köyü Camii, Kastamonu Beldeğirmen Çarşısı Camii, Samsun Çarşamba Kuşhane Köyü Camii, Samsun Çarşamba Ustacalı Köyü Camii, Ordu Çaybaşı Çayır Camii, Ordu Çaybaşı Kargılı Camii, Ordu Çaybaşı Yeni Cuma Camii, Artvin Muratlı Köyü Camii, Artvin Düzköy Camii, Rize Kalkandere Hüseyin Hoca Camii, Trabzon Of Bölümlü Mithat Paşa Camii, Trabzon Cumapazarı Serindere Mahallesi Camii, Trabzon Çaykara Çamlıbel Köyü Camii, Trabzon Çaykara Taşköprü Camii, Trabzon Çaykara Taşören Köyü Camii ve Trabzon Çaykara Uzungöl Filak Mahallesi Camii'dir. İkincisi ise;

beden duvarları taş yığma olarak inşa edilmiş, ancak dikme, döşeme ve çatı taşıcılarında ahşap kullanılan örneklerdir. Bunlar; Sivrihisar Ulucamii, Afyon Ulucamii, Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Konya Sille Ak Camii, Konya Sille Çay Camii, Kastamonu Kasabaköy Candaroğlu Mahmut Bey Camii, Artvin Borçka Zeytinlik Köyü Camii ve Trabzon Dernekpazarı Akköse Camii'dir.

Tek taşıyıcılarında ahşap kullanılan camilerin bir bölümünde dikmelerin dairesel kesitli, bir bölümünde ise kare veya kareye yakın dikdörtgen kesitli olduğu görülmektedir. Dikmelerin çapı ve genişliği çoğunlukla 25-30 cm aralığında değişmektedir.

Ahşabın yapısal kullanımı bakımından, yapıların duvar kuruluşunda da çeşitli farklılıklar dikkati çekmektedir. Ahşap kullanılan camilerin bir bölümünde zemin kat duvarlarının yığma olması nedeniyle, yalnızca üst kat duvarlarının ahşap çantı tekniği ile oluşturulduğu, bir bölümünde ise taş bir subasman üzerinde bulunan tüm katların dış duvarlarının ahşap çantı tekniği oluşturularak inşa edildiği görülmektedir.

Ahşabın yapısal kullanımı bakımından döşemeler değerlendirildiğinde, tüm yapılarda döşeme elemanlarının ahşap malzemedен yapıldığı, ara kat döşemelerinde döşeme altında herhangi bir kaplama yapılmadığı, çoğu örnekte ise harim tavanlarında ahşap malzeme ile kaplama yapıldığı görülmektedir. Bir grup örnekte cami ana ibadet mekânının yaklaşık olarak ortasında, genellikle bezemeli ahşap bir tavan göbeğine yer verildiği izlenmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan yapıların hepsinin merdiven, çatı ve doğrama elemanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Çatıların çoğunlukla dört yana kırma çatı tekniği ile oluşturulduğu görülmektedir.

Ahşabın yapısal kullanımında ağırlıklı olarak çam ve ladin gibi türlerin tercih edildiği, bu tercihte yapının bulunduğu çevredeki mevcut ağaç türünün önem kazandığı görülmektedir.

Araştırma konusu olan camilerin büyük çoğunluğu günümüzde, mevcut işlevini sürdürmektedir. Birkaç cami ise günümüzde kullanım dışıdır. Yapılarda kullanılan ahşap malzemenin bozulma durumları değerlendirildiğinde, sözü edilen bozulmaların,

kullanımı sürdürülmeyen camilerde oldukça fazla olduğu görülmektedir. Görülen bozulmalar çoğunlukla yapının bakımsız kalması ve terk edilmesi nedeniyle zaman içinde atmosferik etkilere maruz kalmasından ileri gelmiştir. Ahşap elemanlarda kullanılan malzemenin bozulma durumu orta olarak değerlendirilen yapılar çoğunlukla bakımı kullanıcı tarafından yapılan camiler olup, bazı yanlış onarımları da içeren örneklerdir. Ahşap elemanlarda kullanılan malzemenin bozulma durumu iyi olarak değerlendirilen yapılardan büyük bir bölümünün günümüze kadar ulaşmasında, elemanların bir araya gelişlerinde geçme ve bindirme tekniklerinin kullanılması, bağlantı noktalarında metal elemanlar yerine ahşap malzeme ile çözüm üretilmiş olmasının büyük payı olduğu düşünülmektedir. Diğerleri ise genellikle restorasyon geçirmiş örneklerdir. Bazı yapıların ahşap elemanlarının bakımsızlık ve terk gibi kullanıcıdan kaynaklanan nedenlerin yanı sıra zaman içinde fiziksel, kimyasal, biyolojik nedenlerle bozulmalara uğramış olması kültür mirasının kaybedilmesine neden olabileceğinden, sözü edilen yapılar için acilen onarım planlaması yapılmalı ve uygulanmalıdır. Kullanıcı eliyle bakımı yapılmakta olan ve bazı hatalı uygulamalar içeren yapı örnekleri ise uzman gözüyle değerlendirilmeli ve özgün özelliklerine uygun olmayan uygulamalardan arındırılmalıdır.

Camilerin bulunduğu alanlarda, ahşap camilerin kullanımından ziyade yeni yapılmış betonarme camilerin kullanıldığı gözlenmiştir. En iyi koruma yönteminin kullanım olduğunu düşünülerek yerel halk ve ilgi grupları için ahşap camilerin sahiplenilmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Sözü edilen yapılar için, ulaşım hattı üzerinde ve buldukları yörede yönlendirme yapan ve bilgi veren tabelalara yer verilmeli, tanıtılmaları sağlanmalıdır.

Araştırılan yapıların çoğunda, özellikle de elemanların birleşim noktalarında, esasen ahşap dışında bir malzemenin tercih edilmemiş olması, yapıların uzun ömürlü olmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Bu bağlamda günümüz uygulamalarında da sözü edilen detaya önem verilmelidir.

Kültürel mirasın sürekliliğinin sağlanması açısından, farklı bölge örnekleri üzerinde benzer çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aklanoğlu, F. 2009.**Geleneksel yerleşmelerin sürdürülebilirliği ve ekolojik tasarım: Konya-Sille örneği.*Doktora tezi*, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı,Ankara.
- Akok, M. 1976.** Konya Beyşehir Eşrefoğlu Camii ve Türbesi. *Türk Etnografya Dergisi*, 15: 5-34.
- Altınsapan, E. 1997.** Ortaçağda Eskişehir ve çevresinde Türk Sanatı (11.-15. Yüzyıllar Mimarisi). *Doktora tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Altınsapan,E. 1988.**Sivrihisar'da Türk mimarisi.*Yüksek Lisans Tezi*,Selçuk Üniversitesi,Konya.
- Anonim,1999.**İzmit (Nicaea), Bursa Valiliği İl Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bursa.
- Anonim, 2014a.**<https://www.youtube.com/watch?v=nbql46eQKf4> (Erişim Tarihi:22.12.2014)
- Anonim, 2014b.** <https://www.youtube.com/watch?v=nbql46eQKf4> (Erişim Tarihi: 30.07.2014)
- Anonim,2015a.** <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sivrihisar> (Erişim tarihi: 05.02.2015)
- Anonim,2015b.** http://www.sivrihisar.gov.tr/default_b0.aspx?content=1010(Erişim tarihi: 05.02.2015)
- Anonim, 2015c.**http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bn_B%C3%AEb%C3%AE (Erişim tarihi: 15.02.2015)
- Anonim, 2015e.**<http://www.diyandergisi.com/diyand-dergisi-141/konu-771.html>(Erişim Tarihi:08.03.2015)
- Anonim, 2015f.**<http://www.turkiyegezirehberi.net/afyonkarahisar/afyon-ulu-camii.html> (Erişim Tarihi:25.02.2015)
- Anonim, 2015g.**http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/arastirmalar/20_arastirma_1.pdf (Erişim Tarihi: 12.06.2015)
- Anonim, 2015h.**<http://edergi.atauni.edu.tr/ataunidcd/viewFile/5000128188/5000156225> (Erişim Tarihi: 12.06.2015)
- Anonim, 2015i.**<https://www.youtube.com/watch?v=uqfB8gxIILU&t=17s> (Erişim Tarihi: 20.07.2015)
- Anonim, 2015i.**<http://www.afyonkulturturizm.gov.tr/TR,63507/inanc-turizmi.html> (Erişim Tarihi: 23.07.2015)
- Anonim, 2015j.** <https://www.youtube.com/watch?v=o9sF5DVVLmg> (Erişim Tarihi: 26.08.2015)
- Anonim, 2016a.**Trt Dünden Bugüne Ahşap Camiler,<https://www.youtube.com/watch?v=utZNeIvBQyE>(Erişim Tarihi:20.09.2016)
- Anonim, 2016b.**<http://tr.wikipedia.org/wiki/Sille>(Erişim Tarihi:25.04.2016)
- Anonim, 2016c.** <https://www.youtube.com/watch?v=Rh7Kc4-lZbY>(Erişim Tarihi:05.07.2016)
- Anonim, 2016d.**<http://www.bozkurtbelediyesi.com/veri/icerik/detay.asp?id=3>(Erişim Tarihi:08.02.2016)
- Anonim, 2016e.**http://www.artvin.edu.tr/files/user_files/anasayfa/files/bulten/8.pdf(Erişim Tarihi:15.05.2016)

- Anonim,2016f.**<http://zaferrestorasyon.com/trabzon/caykara-tasoren-koyu-merkez-camii-restorasyonu.html>(Erişim Tarihi:05.02.2016)
- Anonim, 2016g.** Ulucamii Sivrihisar 22 Kasım 2015.<https://www.youtube.com/watch?v=8Wqbm0Kx3E> (Erişim Tarihi:12.28.2016)
- Apak, A. 2013.** Ana Hatlarıyla İslam Tarihi Dizisi 2. Pasifik Ofset, İstanbul
- Ateş, H. 2013.** Baraj suları altında kalan kültür miraslarımız, Artvin Kampüs, Artvin Çoruh Üniversitesi Nisan Ayı Bülteni, 3(8) : 16-19.
- Aytekin,O.2013.**Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Kapaklıkaya Evi Restorasyon Önerisi. *Yüksek Lisans Tezi*,Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara.
- Ayverdi, E.H.1989.**İstanbul Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri, 2. Baskı, Damla Ofset, İstanbul.
- Bakırer, Ö. 2000.** 13 ve 14. Yüzyıllarda Anadolu Mihrapları,s.181, Ankara
- Bardavit D. 1992.**Ahşap İskelet Yapıda Taşıyıcılık ve Koruyuculuk Sorunları. İTÜ
- Bayhan,A.A.2009.**Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap (Çantı) Camiler.*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (7):56-84.
- Bilgin H. 2009.**Ahşap Yapıların Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi ve Günümüzde Ahşap Yapı Kullanımı. Haliç Üniversitesi.
- Boz,C.2013.**Saltanat naibi Eminüddin Mikail'in hayatı ve Türkiye Selçuklu Tarihi'ndeki yeri.*Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Çaycı, A. 2008.**Eşrefoğlu Beyliği Dönemi Mimari Eserleri,Ankara
- Demir,N. 2007.** Trabzon ve Yöresindeki Ahşap Camiler
- Dolu, YB. 2015.**Kocaeli Ve Çevresinde Çandı Teknikle Yapılmış Camiler
- Dursun, Z. 1994.** Of ve Köylerindeki Osmanlı Dönemi Ahşap Camiler
- Eflaki,A. 1964.**Ariflerin Menkıbeleri.Çev.Tahsin Yazıcı. İstanbul.
- Eflaki,A. 1980.** Menakibu'l-arifin, II, (Yay.Haz. : Tahsin Yazıcı), Ankara.
- Erdoğan, MA. 1991.**Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camiinin Vakıfları
- Erdoğan,E. 2001.**AHŞAP: Mükemmel bir Yapı Malzemesi, MSU
- Erdin, N.** Ağaç malzeme kullanımı ve çevreye etkisi, İ.Ü.OrmanFakültesi,İstanbul.
- M, Eriç. 1994.**rse365“Yapı Fiziği ve Malzemesi”, Literatür Yayınları, 1994, s.301] .
- Güler B.2011** Ahşabın Yaşam Döngüsü Çerçevesinde Koruma ve Onarım Metodları. İTÜ
- Gürgözeler,F. 2005.**Candaroğulları Beyliği'nde İlmî ve Kültürel Faaliyetler,*Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı,Elazığ.
- Hazleton, L.2012.**İlk Müslüman Muhammed'in Hikayesi,
- Kafesoğlu, İ. 1997.**Selçuklular ve Selçuklu tarihi üzerine araştırmalar, Ötüken Neşriyat İstanbul,376 s.
- Kamacı, Z. 1995.**Afyon'da Bulunan İki Tarihi Binada Kullanılan Ağaç Türlerinin Belirlenmesi.*Yayınlanmamış Lisans Tezi*, İÜ Orman Fakültesi Orman Botaniği Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karpuz,H. 2009.** Türk kültür varlıkları envanteri cilt 2. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2272 s.
- Karpuz,H.1990.**Trabzon'un Çaykara İlçesi Köylerinde Bulunan Bazı Camiler.*Vakıflar Dergisi*,(21):281-298.

- Kenneth, H. 2010.**Anadolu'nun ahşap sütunlu camileri Moğol egemenliği altında cami ve devlet inşası, *Doktora Tezi*, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.
- Kofoğlu, S. 1995.**Eşrefoğulları,TDVİA,Cilt : 11, İstanbul, 484-485.
- Koçu, N.2014.** Tarihi Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde geleneksel yapı malzemeleri ve onarım çalışmalarının değerlendirilmesi, *Artium Dergisi*,2(1) : 58-69.
- Konyalı, İ.H. 1991.**Âbideleri ve Kitâbeleriyle Beyşehir Tarihi, (Hazırlayan, Ahmet Savran), Erzurum : Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kramer, SN. 2014.**Tarih Sümer'de Başlar. Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 490 s.
- Kuran, A. 1972.**Anadolu'da Ahşap Sütunlu Selçuklu Mimarisi,Malzalgirt Armağanı, Ankara 1972, s.183.
- Kuran, A.1994-1995.** Anadolu Selçuklu Ulu Camileri, 15.Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri,Konya.
- Köksal, MA.2004.** Peygamberler Tarihi.Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara,690 s.
- Lewis B.2009.**Tarihte Araplar,Ağaç Kitapevi, Türkiye, 272 s.
- Muşmal, H. 2013.** Eşrefoğulları Beyliği, Konya Ansiklopedisi, Cilt: 3, Konya 2013, 274-275.
- Nefes,E.2012.**Samsun/Çarşamba'da çandı tekniğinde inşa edilmiş iki ahşap camii;Ustacalı Köyü Camii ve Kocakavak Köyü Camii. *Vakıflar Dergisi*,38 :158-164.
- Önge, Y. 1968.**Anadolu Mimari Sanatında Ahşap Stalaktitli Sütun Başlıkları, *Önasya*, 4(37) : 9-12.
- Özyazıcı, G.1994.**İznik Elmalı Köyü Camii Raporu, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi, Bursa.
- Perker,S.,Aydın,H.2015.**İznik Elmalı ahşap camii yapısal özellikleri.*Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*,14(53):37-47.
- Perker, Z.S. 2004.** Geleneksel Ahşap Yapılarımızda Kullanım Sürecinde Oluşan Yapı Elemanı Bozulmalarının Cumalıkızık Örneğinde İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Perker, Z.S.2006.**Cumalıkızık'da Ahşap Yapı Elemanı Bozulmaları. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Dergisi*,Cilt 11, Sayı 2.
- Sarıköse, B. 2008.** Osmanlı döneminde Sille. *Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Konya.
- Sav, M. 2012.**Rize Kalkandere Hüseyin Hoca Köyü Sahil Camii,*Vakıf Restorasyon Yıllığı*, (4) : 161-169.
- Şahin, M.K. 2004.**Anadolu Selçuklu döneminde dikine planlı camiler. *Doktora Tezi*,EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İzmir.
- Şenkal F. 1996.**Konutlarda Dünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Trakya Üniversitesi
- Tsoumis T. 1991.**ScienceandTechnology of Wood Afyon Kocatepe Üniversitesi, Teknik Bilimler Arşivi.
- Tath, B. 2012.**Mimari Hadisleri, Diyanet Vakfı Yayınları, 558 s.
- Turan, R. 1989.**Selçuklular Döneminde Kastamonu. Türk tarihinde ve kültüründe Kastamonu tebliğler, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1-15.
- Uysal, AO. 1985.** Anadolu Selçuklularından Erken Osmanlı Dönemine Minare Biçimindeki Gelişmeler
- Uzunçarşılı, İ.H. 1984.** Anadolu Beylikleri, Ankara
- Uzunçarşılı, İ.H. 1988.**Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara.*Vakıflar Dergisi*, Aralık 2012 (38) 01.01/3 numaralı tescil dosyası

- Yaltırık, F. 2000.** Akkemik, Ü. Yok edilen karaçam ormanlarının kanıtları”, 5/96, s.437 s.52-55.; Karaçam ağacı konusunda bkz. F.Yaltırık-A.EfeDendroloji Ders Kitabı, İstanbul,2000, s.14-18
- F.Z. 2007.**Geleneksel Ahşap Yapılarda Kullanılan Ahşap Yapı Elemanlarının Uzun Dönem Performansı.İTÜ
- Yavaş, A.2007.** Anadolu Selçuklu veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin mimari eserleri. *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yavuz,M.2008.**Uluslararası Giresun ve Doğu KaradenizSosyal Bilimler Sempozyumu,9-11 Ekim 2008,Giresun.
- Yaylıcıoğlu,Ö. 2010.** Kastamonu Kasaba Köy Mahmud Bey camii,*Yüksek Lisans Tezi*,Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı,Ankara
- Yazıcı, N.2011.**Çoruh nehri üzerinde yapılan Deriner Barajı kamulaştırma çalışmalarının incelenmesi: Zeytinlik Köyü örneği, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Yılmaz Can,1998.**Kastamonu Ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler,1998
- Yılmaz,G.2013.**Bursa İli İznik İlçesi Elmalı Köyü Eski Camii Restitüsyon Raporu,Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi, Bursa.
- Yılmaz, G.2013.**Bursa İli İznik İlçesi Elmalı Köyü Eski Camii Rölöve Raporu, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi, Bursa.
- Yücel, Y. 1980.**Beylikler, XIII. XV. yüzyıllar kuzey-batı Anadolu tarihi, Çobanoğulları, Candar-oğulları Beylikleri, Türk Tarih Kurumu,Ankara, s.224.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Hasan Aydın
Doğum Yeri ve Tarihi : Bursa 13.12.1990
Yabancı Dili : İngilizce
Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)
Lise : Bursa Cumhuriyet Lisesi 2004-2008
Lisans : Doğu Üniversitesi 2008-2012
Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl : Benna Mimarlık
İletişim (e-posta) : hasanaydin1990@gmail.com
Yayımları :

Aydın H., Perker Z.S. 2016. An Example of Anatolian Seljug's Multi-Supported Mosques: Sivrihisar Great Mosque and its Structural Properties. *The Journal Of International Research*, 9(42):

Aydın H. 2016. Ahşap malzemede su ve nem etkisi. *Yapı Dünyası Dergisi*, 248-249: 37-43

Aydın H., Perker Z.S. 2015. İznik Elmalı Ahşap Camii Yapısal Özellikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (53) : 37-47.